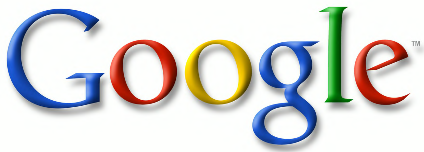

Joh. Cardon lith.

Tr. hos Spong & Cardon.

Gostavus

Sic Rex Gostawus vultusque Humerosque ferebat:
Foelix imperio Svecia magna tuo.

HANDLINGAR

TILL

SVERGES

REFORMATIONS- OCH KYRKOHISTORIA

UNDER

Konung GUSTAF I.

Första Bandet.

1523 $\frac{12}{4}$ 1531.

STOCKHOLM, 1841—42.

På C. A. BAGGES förlag.

Tryckt i Hörbergska Boktryckeriet.

För
det
ran
und
lyck
ej b
dets
och
äm
kän
ligt
del
ser,
och
uti
15
da
va

me
för
an
be
or
of
sa
i
a
ä
s
d
a
s
i

FÖRORD.

*Företaget att efter 300 års förlopp börja utgifvandet af vigtigare **Historiska Handlingar**, rörande **Fäderneslandets inre förhållanden** under den tid,* Gustaf I *beredde och grundade vår lycka och sjelfbestånd, synes inför **Svenska** hjertan ej behöfva rättfärdigas; kärleken till «Fäderneslandets Fader» har under vexlande skiften af lycka och motgång förblifvit lika stark som outplånlig, och ämnets vigt alltid varit lika allmänt insedd som erkänd, att allt förord i det hänseendet är fullkomligt öfverflödigt. Betänker man dertill, att största delen af* Gustaf I:s *förordningar, bref och skrifvelser, åtminstone till 1540, äro af honom sjelf uppsatta och utfärdade, hvilket så väl Konungens egna ord uti brefvet till häraderne kring om Upsala af år 1540, som sjelfva skrifsättet utvisar, så kan en sådan samling för* Gustaf Wasas *folk ej annat än vara i hög grad välkommen.*

*Domsrätten huru vi densamma besörjt är ej mera vår; men i afseende på sättet att utföra detta företag och synpunkten, hvarutur det bör bedömas, anse vi oss skyldige dem, hvilka genom subscription befordrat detsamma, och äfven oss sjelfva, några ord. Vid den mängd af handlingar, som blifvit, ofta utan någon bestämd plan, i serskilta historiska samlingar och strödda tidningsnumror intagna, och i saknad af ett allmänt kronologiskt Register — det af Doctor **Fant** påbörjade slutar med 1430, och är ännu ej fortsatt — erfordras en ej ringa beläsenhet för att veta hvad som i tryck redan är meddeladt och hvad i denna väg ännu återstår att göra; att i allmänhet intaga alla vigtigare, så väl tryckta som otryckta handlingar, låter sig ej göra, då Samlingen derigenom skulle vexa till en vidd, som*

gjorde den mindre tillgänglig för den större allmänheten, och då ett tillbörligt afseende på historieforskarens billiga önskan äfven måste fästas; Utg:e hafva alltså till en början följt den medelvägen att, med förbigående af hvad som hos v. Troil, *i* Handlingar till Skand. Historia *m. fl. finnes, undantagsvis, och då handlingen är af en synnerlig vigt, eller förut mindre correct aftryckt, åter intaga hvad som uti* Spegels, Celsii *och flera andra mindre allmänna collectioner redan är meddeladt; denna samling kommer i alla fall ej att förlora uti värde, äfven om den skulle betraktas endast som supplement till dem vi i samma väg redan ege; vi tro oss derjemte göra mängden af läsare uti mer än ett hänseende en tjenst, då vi som Bihang utur* Theiners *och andra utländska Urkund-Samlingar meddele de handlingar, hvilka äfven i Sverge synas böra blifva mera allmänt kända.*

Som Biskop Hans Brasks *brefvexling är af synnerlig vigt för* Gustaf Wasas *första regeringsår, vore väl om den uti 17:de Delen af Handlingar till Skand. Historia utlofvade katalogen deröfver snart blefve tryckt, hvarigenom denna samling skulle blifva så mycket mera användbar; den önskan torde Utg:e vid detta tillfälle äfven böra uttala, att några flere ville, ungefär efter samma eller någon bättre plan, företaga ordnandet och utgifvandet af vigtigare Historiska Acter under de följande Konungarnes regering, åtminstone uti en eller annan fråga t. ex. om Kyrko- och Undervisningsväsendet, Handeln, Näringarne o. d., hvarigenom Sverge småningom skulle erhålla en mera i detail gående* inre *Historia, hvilken genom sitt stora intresse anslår och vid sig fäster ynglingens lika väl som mannens och den åldriges sinne och kärlek.*

Historiska inledningar till hvarje serskild afdelning, noter och dylikt, hade lätteligen kunnat lem-

nas; men utrymmet för Handlingarne hade derigenom blifvit mera inskränkt; Tegels, Geijers, Järtas, Strinnholms m. fl. arbeten, för att ej nämna den mindre kände och begagnade Westenhjelms, ersätta detta dessutom mer än väl, och att nämnde mäns afhandlingar vid genomgåendet af dessa handlingar samtidigt måtte studeras, våge vi för ämnets vigt förutsätta.

Under hopp om mildt bedömande af möjliga misstag, grundadt på ett allvarligt bemödande att uppfylla de förbindelser vi oss sjelfmant åtagit, få vi till Gynnare och Vänner hembära vår tacksamhet för den ynnestfulla godhet, hvarmed de omfattat detta företag —, och till förläggaren H:r Mag. Bagge vår enskilta liksom allmänhetens förbindelse för en nitid och väl vårdad upplaga.

Originalet till det portrait, hvarmed H:r Cardon prydt denna samling, finnes uti Stierneldska samlingen i Upsala och skall efter Prof. Sandbergs intyg vara det enda säkra vi af GUSTAF I *ege i behåll. Namnteckningen är tagen efter en uti Riks-Archivet befintlig handling af året före den store Konungens död, och de Latinska verserne skola vara författade af hans son* Johan III.

Tvänne häften äro ämnade att utgöra ett band med gemensamt titelblad och innehållsförtekning; följande häfte utkommer i Maj månad nästa år, och sedermera utgifvas, om inga oförutsedda hinder mellankomma, 2:ne häften om året.

Stockholm, Riks-Archivet den 6 Nov. 1841.

UTGIFVARNE.

Ofvanstående var nedskrifvet och större delen af första häftet färdigtryckt, då E. O. Amanuensen vid Riks-Archivet, Mag:r Ekblom *den 11 November om aftonen bortgick till en bättre verld. Denna förlust drabbar lika mycket detta företag, hvilket han med stor kärlek ända till sitt sista omfattade, som hans flera vänner och anförvandter. Hvad han för dessa var, kännes lifligt och djupt af de många hjertan, som blöda vid detta lika hastiga som oväntade slag, och hvad han med sin allvarliga forskningslust, sina grundliga studier och stora beläsenhet en dag för vår häfdeforskning kunnat blifva, derom tviflar minst den, hvilken i likhet med underteknad varit i tillfälle att dagligen njuta af hans umgänge. Frid med den hädangångnes minne! —*

Med anledning häraf förbinder sig underteckanad, hvilken till större delen ordnat handlingarne till närvarande häfte, då det följande skulle hufvudsakligen af Mag:r Ekblom *ombesörjas, att efter samma plan fortsätta utgifvandet af denna Urkund-samling.*

P. E. Thyselius.

Innehålls-förtekning.

1527.

1529.

Handlingar, rörande upproret i Vestergötland och Småland år 1529.

1530.

Bihanget.

יהוה

INSTITVTIO THEOLOGICA
ANDOVER. FVNDATA MDCCCVII.
Ps. CXIX 169
כדברך הבינני
JOH. XVII 17.
ὁ λογος ὁ σος αληθεια ἐστι
ΑΚΡΟΓΩΝΙ
ΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Joh: Cardon lith. Tr. hos Spong & Cardon.

Gustavus

Sic Rex Gustavus vultusque humerosque ferebat:
Foelix imperio Suetia magna tuo.

HANDLINGAR

TILL

SVERGES

REFORMATIONS- OCH KYRKOHISTORIA

UNDER

Konung GUSTAF I.

Första Bandet.

1523 $\frac{12}{4}$ 1531.

STOCKHOLM, 1841—42.

På C. A. BAGGES förlag.

Tryckt i Hörbergska Boktryckeriet.

FÖRORD.

Företaget att efter 300 års förlopp börja utgifvandet af vigtigare ***Historiska Handlingar****, rörande* ***Fäderneslandets inre förhållanden*** *under den tid,* GUSTAF I *beredde och grundade vår lycka och sjelfbestånd, synes inför* ***Svenska*** *hjertan ej behöfva rättfärdigas; kärleken till «Fäderneslandets Fader» har under vexlande skiften af lycka och motgång förblifvit lika stark som outplånlig, och ämnets vigt alltid varit lika allmänt insedd som erkänd, att allt förord i det hänseendet är fullkomligt öfverflödigt. Betänker man dertill, att största delen af* GUSTAF I:S *förordningar, bref och skrifvelser, åtminstone till 1540, äro af honom sjelf uppsatta och utfärdade, hvilket så väl Konungens egna ord uti brefvet till häraderne kring om Upsala af år 1540, som sjelfva skrifsättet utvisar, så kan en sådan samling för* Gustaf Wasas *folk ej annat än vara i hög grad välkommen.*

Domsrätten huru vi densamma besörjt är ej mera vår; men i afseende på sättet att utföra detta företag och synpunkten, hvarutur det bör bedömas, anse vi oss skyldige dem, hvilka genom subscription befordrat detsamma, och äfven oss sjelfva, några ord. Vid den mängd af handlingar, som blifvit, ofta utan någon bestämd plan, i serskilta historiska samlingar och strödda tidningsnumror intagna, och i saknad af ett allmänt kronologiskt Register — det af Doctor ***Fant*** *påbörjade slutar med 1430, och är ännu ej fortsatt — erfordras en ej ringa beläsenhet för att veta hvad som i tryck redan är meddeladt och hvad i denna väg ännu återstår att göra; att i allmänhet intaga alla vigtigare, så väl tryckta som otryckta handlingar, låter sig ej göra, då Samlingen derigenom skulle vexa till en vidd, som*

gjorde den mindre tillgänglig för den större allmänheten, och då ett tillbörligt afseende på historieforskarens billiga önskan äfven måste fästas; Utg:e hafva alltså till en början följt den medelvägen att, med förbigående af hvad som hos v. Troil, *i* ***Handlingar till Skand. Historia** m. fl. finnes, undantagsvis, och då handlingen är af en synnerlig vigt, eller förut mindre correct aftryckt, åter intaga hvad som uti* Spegels, Celsii *och flera andra mindre allmänna collectioner redan är meddeladt; denna samling kommer i alla fall ej att förlora uti värde, äfven om den skulle betraktas endast som supplement till dem vi i samma väg redan ege; vi tro oss derjemte göra mängden af läsare uti mer än ett hänseende en tjenst, då vi som Bihang utur* Theiners *och andra utländska Urkund-Samlingar meddele de handlingar, hvilka äfven i Sverge synas böra blifva mera allmänt kända.*

Som Biskop Hans Brasks *brefvexling är af synnerlig vigt för* Gustaf Wasas *första regeringsår, vore väl om den uti 17:de Delen af Handlingar till Skand. Historia utlofvade katalogen deröfver snart blefve tryckt, hvarigenom denna samling skulle blifva så mycket mera användbar; den önskan torde Utg:e vid detta tillfälle äfven böra uttala, att några flere ville, ungefär efter samma eller någon bättre plan, företaga ordnandet och utgifvandet af vigtigare Historiska Acter under de följande Konungarnes regering, åtminstone uti en eller annan fråga t. ex. om Kyrko- och Undervisningsväsendet, Handeln, Näringarne o. s. d., hvarigenom Sverge småningom skulle erhålla en mera i detail gående* inre *Historia, hvilken genom sitt stora intresse anslår och vid sig fäster ynglingens lika väl som mannens och den åldriges sinne och kärlek.*

Historiska inledningar till hvarje serskild afdelning, noter och dylikt, hade lätteligen kunnat lem-

nas; men utrymmet för Handlingarne hade derigenom blifvit mera inskränkt; Tegels, Geijers, Järtas, Strinnholms m. fl. arbeten, för att ej nämna den mindre kände och begagnade Westenhjelms, ersätta detta dessutom mer än väl, och att nämnde mäns afhandlingar vid genomgåendet af dessa handlingar samtidigt måtte studeras, våge vi för ämnets vigt förutsätta.

Under hopp om mildt bedömande af möjliga misstag, grundadt på ett allvarligt bemödande att uppfylla de förbindelser vi oss sjelfmant åtagit, få vi till Gynnare och Vänner hembära vår tacksamhet för den ynnestfulla godhet, hvarmed de omfattat detta företag —, och till förläggaren H:r Mag. Bagge vår enskilta liksom allmänhetens förbindelse för en nitid och väl vårdad upplaga.

Originalet till det portrait, hvarmed H:r Cardon prydt denna samling, finnes uti Stierneldska samlingen i Upsala och skall efter Prof. Sandbergs intyg vara det enda säkra vi af GUSTAF I *ege i behåll. Namnteckningen är tagen efter en uti Riks-Archivet befintlig handling af året före den store Konungens död, och de Latinska verserne skola vara författade af hans son* Johan III.

Tvänne häften äro ämnade att utgöra ett band med gemensamt titelblad och innehållsförtekning; följande häfte utkommer i Maj månad nästa år, och sedermera utgifvas, om inga oförutsedda hinder mellankomma, 2:ne häften om året.

Stockholm, Riks-Archivet den 6 Nov. 1841.

UTGIFVARNE.

Ofvanstående var nedskrifvet och större delen af första häftet färdigtryckt, då E. O. Amanuensen vid Riks-Archivet, Mag:r Ekblom den 11 November om aftonen bortgick till en bättre verld. Denna förlust drabbar lika mycket detta företag, hvilket han med stor kärlek ända till sitt sista omfattade, som hans flera vänner och anförvandter. Hvad han för dessa var, kännes lifligt och djupt af de många hjertan, som blöda vid detta lika hastiga som oväntade slag, och hvad han med sin allvarliga forskningslust, sina grundliga studier och stora beläsenhet en dag för vår häfdeforskning kunnat blifva, derom tviflar minst den, hvilken i likhet med underteknad varit i tillfälle att dagligen njuta af hans umgänge. Frid med den hädangångnes minne! —

Med anledning häraf förbinder sig underteckmad, hvilken till större delen ordnat handlingarne till närvarande häfte, då det följande skulle hufvudsakligen af Mag:r Ekblom ombesörjas, att efter samma plan fortsätta utgifvandet af denna Urkund-samling.

P. E. Thyselius.

Innehålls-förtekning.

1523.

1527.

1528.

1529.

Handlingar, rörande upproret i Vestergötland och Småland år 1529.

1530.

Bihanget.

Sid. 259, rad. 7, står: Peder . . . . .; läs: Peder Sewdh.

---

*Konung Gustaf I:s Bref till Kyrkor och Kloster om silfverskattens utgörande. Stockholm d. 29 Juni 1523 *).*

Tiil Körkior ok Kloster om Sölffskath.

Wij Götzstaff etc. kære dannemend oss hoppes i wel kunne betracte then store wmkosth och wtlagningh Som oss paa hængth hafwer Sedan wij försth tiil thet regementh kompne waare Och en nw alle mesth paa hænger tiil tæs wij te Lypske knecther hafwe fraa oss skildth Som nw wor acth ær hwilke sig ey laata aatnögia medh Litzle Och besynnerlegha medh klippingha Som af retto nödth i rikeno slagne äro Teslikes äre wij och nw tiil krafde At wtskicke medh te Lypske betalninghen för the skep ok werior Som wij tiil rigesens besta köpth hafwom Saa at wij för thenne saker skuld nödgas borga ok læna af Körkior ok Klosther baade hær ok anderstades Therföre wele wij ath i oförtöfwath ransaka i edhra körkior ok klosther i byn ok wthan byn ther nærmasth with handena, the som i bæst förmærkia wmbæras kunne Och tagher ther wtaff te clenodier ther finnas Monstrancier calchar eller hwath theth hælst kan wara Och saa mykith runth

---

*) Riks Registratur **1523, 1524, 1525** B. liten folio i brunt skinnband. Fol. **126** v.

mynth som ther kan finnas Och skicker theth hiith medh eth wisth budh wthan al töfwan ok försymelse with ware ynnesth ok wenskap behollandes Naar wij theth hafwe faath ok wete summorne wele wij taa gifwa recognicionem paa ath theth skæligha framdeles skal wederreth warde Naar wij och riketh kan komma tiil bætre stadgha etc.

Datum Holmis die Apostolorum petri et pauli. MDXXIII.

Aff wpsala iiijc (400). Lödogh mark
Aff Stræugnæs ijc (200) mark Lödoga
Aff westeraaros iiijc (400) Lödogh mark
Aff Siktvna jc (100) Lödogh mark
— Arbogha klösther ok körkior ijc (200) mark Lödoghe
— Esskilstuna ok fors körkio ijc (200) mark Löduge
— Nyköpig klösther ok körkio ijc (200) mark Löduge
— Eneköpings klösther ok körkia ijc (200) mark Löduge
— Köping c (100) Lödughe mark

Gustaf I:s Bref till Upsala Domkapitel om sammanträde med Påfliga Legaten Johannes Magnus. Stockholm d. 3 Aug. 1523 *).

Tiil Capitleth J Wpsala.

Wore Synnerligh etc. werdughe herrer och Godhe wæner i Thenne næsthe fförlidne dagha wore

*) Riks Reg. 1523—1525 fol. 130 v.

wij Tiil tals Och oorda mæth wærdogom herre Her doctor Jöns wor helgaste ffader paawens legath Om noghra mærkeligh ærende Som richeth paa Lyder.

Taa war han begærandhe Aff oss ath Alle prelater Och mæste parten Aff Canikena motte komma hiith honom Tiil tals och orda hwilketh wij Gærna ssee och wnnom Saa skeer Ath i wilie laatha edher welwilioghe förefinnas her wdinnan Och ingalwnda fförssithia hans begærendth Ther göre i oss Synnerlige Tiil wilie wdi hwar wij kunnom raama edert besta göre wij gærna Edher gud befallandes

Datum Holmis MDXXIII quinta Augusti.

Gustaf I:s Bref till Kardinalen och Påfliga legaten i Tyskland D:r Laurentius Campegia; med anhållan, att Kardinalerna hos Påfven måtte utverka, det Skara Biskopsstol ej lemnas åt utlänningen Franciscus de potentia. Kalmar den 23 Maj 1524 *).

Gustauus Dei prouidentia
Suecie Gothorumque Electus rex.

Premisso nostro sincero fauore Literas vestras Reverendissime pater attulit nobis presentium baiulus Cesar familiaris vester in quibus negocium domini ffrancisci de potentia quoad prouisionem eius de ecclesia Scarensi promovetis, non est cur multa nunc indicamus, quum alias supra ea re summo pontifici et sacro cardinalium collegio mentem no-

*) Riks Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 234.

stram abunde satis intimaueramus, In suma tamen id pro responso habere placeat nos alienigenas ad ecclesias regnorum nostrorum non equo animo admissuros dum indigenas de quorum dexteritate experti sumus non paucos habeamus Estimamus etiam ad vestram notitiam indubie peruenisse, quantum iniurie passa est ecclesia Scarensis, quando sanctissimus eius pastor vincentius gladio seuissimi Cristierni danorum regis absumptus est, que profecto parum consolacionis a sede Romana reportaret, si contra votum eorum quorum interest aliquis illi Episcopus præficeretur, et maxime ffranciscus iste qui in legacione sua ad daciam, satis (nisi dissimulare voluerit) intellexerat quam tirannice crudelissimeque cum eadem ecclesia actum est Sed quum nil ex eius legacione sequutum fuerat, quo in tirannum illum Cristiernum pro tanto scelere, per Romanum pontificem animaduerteretur nimirum si ipsa eius legatio apud nonnullos habita est non immerito aliqua ex parte suspecta et subordinata At quocunque hæc res se habeat, id saltim petimus imo ex animo requirimus nempe quod per vos ceterosque Reuerendissimos dominos Cardinales pontifex seriose inducatur vt regnorum nostrorum incolis non aliter quam patrem se exhibeat quo vtique ecclesie vnitati in hac temporum malicia bene consulet efficietque vt et ipse in eisdem regnis nostris obedientissimos seruos semper inueniat Valete ex opido nostro Calmarnensi die lunæ vigesimatercia Maij Anno domini MDXXIIII Nostro Sub Signeto.

Reuerendissimo in christo patri et domino d. Laurentio Campegia sancte Romane ecclesie Cardinali in germaniam legato.

Anm. För år 1524 finnas flera vigtiga handlingar rörande Reformationen; tryckta af *Fant* uti *Acta et Litteræ ad Historiam Reformationis in Suecia*, till hvilken samling läsaren hänvisas.

Gustaf I:s Bref till Dominikanernas General Vicarius i Sverige, Martinus (sedermera Biskop i Åbo); om konventsbrödernas stämplingar m. m. Stockholm den 30 Maj år 1525 *).

D:no Martino Vicario ordinis predicatorum in Sichtuna moranti.

Premisso nostro sincero fauore. Som j wethe brödher Mortin ath wij befalthe edher vicariatum wtöffuer edhre ordens brödher her j riichet och icke kwnde lidha wthlendtzskemen schvlle regimenthet haffua wtöffuer the Svenske Saa ær oss dogh ligewel wnderuiisth athij faren ther blödheliga meedt, och tiilstädher brodher roberth bekymbra siig medh samma embethe emoth waar wilia och ath then stemplingh wppe i dalene och annorstadtz j landet ær myket kommen wtaff honnom och flere the norske brödher för hwilke sake wij nv haffue skickath thenne waar trocghne och besworen man brodher nielss andree tiil priorem j westherars, then wij ther tiil betroo at han skal elska the Swenska som oss tro och hvlle ære och forwisa the wtlendske heem tiil theres fäderneslandt ighen och j alle motthe saa bestyrath ath wtaff hanss Conuentzbrödher her epther inge slige stemp-

*) Riks Registratur **1523, 1524, 1525** fol. **198**. Jemför *Rhyzelii* Monasterologia pag. **57** och **246**.

linghar skee skola som nw ær skeedt bidie wij athij taghe edher thet wmak wppa, och farer medh honnom tiidt absolueren then ther nw ær, och sætther thenne brodher in ighen och ranszaker medh honnom om alle for:ne stycker, och saa straffer alle misshandil medh edhre brödher, ther och annorstadtz ath wij icke skola nödtgas ath straffa ther sielffve wtöffuer Och wile wij athij legghe for:nde brodher roberto oc hans partij för och teslikes andre wtlendninghar ther och annorstadtz j edhre clöster, ath the innan Johannis baptiste nesthkommande ære her wthur landet eller wij skola fijnna annen radt för them, thet maaghe j them fulleligha til säija Här wthinnan taghen inghen forsvmilse wiidt wår ogönst Huar j waar hielp noghor stadtz behoffwe. saa sägher wara embitzmen tiil, the schola wara edher bestondighe Heer medh gudt befalendes etc.

Gustaf I:s Bref till Dominikanermunkarne i Westerås kloster med deras nya Prior Nils Andreæ; om de utländske klosterbrödernas stämplingar, deras förvisning ur riket, m. m. Stockholm den 30 Maj år 1525 *)

Tiil alle Conuentzbrödher j Westherars Closther.

Vij. Götzstaff etc. Helsze edher alle oss elskelighe Conuentzbrödher j Westherars closther kærliga medh gudt etc. etc. Giöre wij edher witterligit ath oss ær tilkenne giffvit hvreledes edhert

*) Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 194. Jemför föreg. not.

closther ær wthj mykin oskickilsze kommith för thet regimenthe schwl som fremande merther hafft haffua för hwilke sake wij the norske brodher lathe affsetthia wtaff regimenthet baadhe ther j edhert clösther och annorstadtz och wille edher och andre Swenske men icke wara wnder wthlendtzske men the ther föga kärlig haffua tiil the Swenske Swaa haffwe wij dogh ligewel forstondit ath thenne waar skickilsze haffuer hooss edher föga achtat warith wthan then brodher robertus som ær een wtlendningher then wij aaffsat hadom wtaff vicariatum haffuer en nw bekymbrath siigh ther medh oss *tiil* fortreeth, och äre monghe stycke snöpliga medh faren hooss edher i clöstrith för hans och hanss parties skwldt och är teslikes aff theres skyndilsze mykit stemplath och foorth j blandt almogan ther obestondt aff komma motthe thet dogh wppenbara clar lögn och forräderie är Haffwe wij for then schwldt tencht tiil, om nogon godh man ther rethfärdughethen wille wetha och oss hwl och tro wara motthe, then wij ther for prior setthia schwlle som saadanth schwlle kunna affstyra och fögija al tingh j en betther mottho worth oss thaa föregiffwit j westherars nw sistes j herredaghen wtaff noghre, om thenne breffuiszer brodher nielss andree besynnerliga wtaff bergzmennena och noghre andre aff dalener, at han schwlle ther tiil nyttugh wara Therföre haffue wij nw endogh medh sthora nöödh bewect honnom ther tiil och skickat honnom tiil ath wara edher priorem och förman oc haffue anamadt honnom wthij worth konungzliga hægn och forswar befallendes honnom ath elska the gode infodda brödher som oss och riichet hwlle

och troghen äre, och forwisa the wtlenska hem tiil theres fäderneslandt ighen, ranszaka theres medtforor och medh then goda man lector mortin edher vicario wetha hwru the siig her i landet hafft haffua och j huadt mottho the her wth komma wilie wij raadhe och iemwel biwdhe edher strengeliga athij honnom som edher retthe priorem waren hörughe lyduge och bestonduge och lathe them wth j fraa edher, ther j edhert clösther och iemwel hela riichet, maa obestondt aff haffua Huar j thet icke giöre, nödtgas wij thaa tenckia ther annen raadt emoth the tiil ewentyrs edher icke alle wel bekomma skola Heer medh gudt befallendes.

---

*Till Bengt Westgöthe, att för Konungens räkning anamma silfver efter aflidna prester; om Hr Olofs "Forsija" i Munktorp m. m. Stockholm den 31 Maj år 1525 *).*

Om Odhnsdaghen.

Tiil bencht wesgötha ath mijn Herres nadt ær tiil friidtz at han beholler thet salth sildt och oxehwdhr dogh saa at han lather Her laress försth faa ther aff j (1) tunna salt eller och j (1) t:a sildt wiliom wij wara fortænchte tiil ath skicka tiidt noghre goda karla som honnom schwla fölgactuge bliffwa tiil ath straffa the landzköpe meedt, oc at han forarbether medt the kaniker ther j byn ath noghre wtaff them fara wth paa landtzbygdhen ath skaffa oss tiil then kyrkietiendhe som fallen är

*) Riks Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 194 v.

wiliom wij och the prester som begroffwo Her olaff i mwnkatorp latha ighen komma the stycker som the thæden togho Jtem at han wnderuisser her larss at han lather for:ne hr olaffs forsija faa then deel sognen haffwer henne tilsagt, oc at han förnöijer arffwingena epther som reeth och schæl kan wara Theslikes at her lars sender oss the silffstoop oc then hesthen forwara tiil wort behoff Thet giorde silff ther ighen ær tiil riichemichel wiliom wij ath tw ramar ther wthinnan worth besta saa ath wij faa ther en parth aff och sompdt matw latha honnom beholla paa thet at han ey bliffwer fordærffwat j grwnden Theslikes rama worth besta medh the monga silffköpare som wij tiig tiltroo och maa tw ranszaka thet ärendhe om her nielss j odhmswji hwru ther om ær maa han wel giffwa oss ena swmmo peningha för hans halss j forlicknilsseze etc.

Gustaf I:s Bref till Gudmund Pedersson om den beskattning, Biskop Brask pålagt Vadstenaborgare för inquartering å kyrkans gårdar. Af den 29 Juni år 1525 *).

Ex Sthägheborgh die petrj et paulj apostolorum.

Tiil gudtmwndt pedhersson Ath wij haffue forstondet hwreledes biscopen j lincöpingh wille haffua beskattath borgarane j wasthena för the rytthere ther lagdes j kyrkiegardhen och forwndhre wij stoorlighen ath tw saadanth icke schwlle giffue oss tillkenne eller hwj tu schwlle tilstædie at han sa

*) Riks Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 204.

schulle rwmore medh waare borgare huar saa skeddhe paa en annen tiidt kwnne wij icke thess större throo eller lithe setthia tiil tiigh.

---

*Gustaf I:s Bref till Erke-Biskopen i Upsala om M:r Gerlac, som blifvit fördrifven från sitt gäll i Umeå af kapellanen och socknen. Af den 11 April år 1525 *).*

Domino Electo Wpsalensi.

Premisso etc. Szom edher fortäncker her Electe ath wij j iwlas scriffue meedt mesther gerlac tiil her haaqwon cappellan j wmo at han wthan geenseijielsze skulle latha mesther gerlac komma tiil sziith gield och ægedelar ighen etc. Szaa haffuer nw waar fogthe j Norrebotn hafft sziin swen och breeff hooss oss meedt huilke han giffuer tilkenne hwreledes samme her haqwon haffuer wpreset socknen baade emot honnom och mesther gerlac saa ath samme mesther gerlac motthe ryma tædhan oc her haqwon sitther wiidt gellith haffuandes honnom j fraa hans sæædt och paascha renttho emoth alle redhelighet och wort breff Aff hwem han haffuer then driistighethen wij icke wethe dogh epther een giiszan mene wij wel ath om thet hade warith fulleliga edhert alffuar ath mesther gerlac schulle kommith tiil siith geel ighen thaa hade ther inthet hinder wthj skeedt huad thet är saa stemplath aff

*) Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 243 v. Läsaren torde benäget ursäkta, att, med anledning af följden i Riks Registraturen, trenne bref af tidigare datum än de näst föregående här få sitt rum.

Staffan Hindriicson eller andhre kwnne wij thet icke tagha for godho om wij sanninghen ther wthinnan forfare bidie wij athij en nw saa ther wthinnan wele skicka edher meedt edher scriffuilse at saadant öffuerdadughet aff sätthes och ath mesther gerlac wthan yttherrnera hinder kommer tiil siith geeld ighen ech wthan al schada för thette hogmooth schuldt acthe wij icke lida her haqwon nogen tiidt för en kyrkeherra j wmo ther maa han siigh epther rettha, och maa han wel komma her tiil stæds och staa tiil swars för slige trysko, beuisser edher saa her wthinnan ath wij kwnne see athij legghe thet hoogmoth oss skeer edher paa hierteth etc.

Gustaf I:s Bref till Umeå socken, att utan gensträfvighet emottaga M:r Gerlac som sin kyrkoherde. Af den 11 April år 1525 *).

Tiil Wmo sockn.

Vij etc. helssze etc. kære wenner wij scriffue edher tiil j iwlas meedt mesther gerlac, waar wilia wara, at han sculle komma tiil siit geeld ighen teslikes scriffue wij och edher Cappellan her haqwon tiil at han thet inthet forholla sculle dogh som wij haffua sidhan forstondet haffuer samme her haqwon emoth woorth breff och emoth alle redelighet dragith nogre wtaff edher in tiil siigh och foriaghat fornemnda mesther gerlac at han inthet ær kommen tiil sith ighen huilket wij dogh inthet twiffle ath

*) Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 244.

schulle rwmore medh waare borgare huar saa skeddhe paa en annen tiidt kwnne wij icke thess större throo eller lithe setthia tiil tiigh.

---

*Gustaf I:s Bref till Erke-Biskopen i Upsala om M:r Gerlac, som blifvit fördrifven från sitt gäll i Umeå af kapellanen och socknen. Af den 11 April år 1525 *).*

Domino Electo Wpsalensi.

Premisso etc. Szom edher fortäncker her Electe ath wij j iwlas scriffue meedt mesther gerlac tiil her haaqwon cappellan j wmo at han wthan geenseijielsze skulle latha mesther gerlac komma tiil sziith giald och ægedelar ighen etc. Szaa haffuer nw waar fogthe j Norrebotn hafft sziin swen och breeff hooss oss meedt huilke han giffuer tilkenne hwreledes samme her haqwon haffuer wpreset socknen baade emot honnom och mesther gerlac saa ath samme mesther gerlac motthe ryma tædhan oc her haqwon sitther wiidt gellith haffuandes honnom j fraa hans sææedt och paascha renttho emoth alle redhelighet och wort breff Aff hwem han haffuer then driistighethen wij icke wethe dogh epther een giiszan mene wij wel ath om thet hade warith fulleliga edhert alffuar ath mesther gerlac schulle kommith tiil siith geel ighen thaa hade ther inthet hinder wthj skeedt huad thet är saa stemplath aff

*) Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 243 v. Läsaren torde benäget ursäkta, att, med anledning af följden i Riks Registraturen, trenne bref af tidigare datum än de näst föregående här få sitt rum.

Staffan Hindriicson eller andhre kwnne wij thet icke tagha for godho om wij sanninghen ther wthinnan forfare bidie wij athij en nw saa ther wthinnan wele skicka edher meedt edher scriffuilse at saadant öffuerdadughet aff sätthes och ath mesther gerlac wthan ytthermera hinder kommer tiil siith geeld ighen ech wthan al schada för thette hogmooth schuldt acthe wij icke lida her haqwon nogen tiidt för en kyrkeherra j wmo ther maa han siigh epther rettha, och maa han wel komma her tiil stæds och staa tiil swars för slige trysko, beuisser edher saa her wthinnan ath wij kwnne see athij legghe thet hoogmoth oss skeer edher paa hierteth etc.

Gustaf I:s Bref till Umeå socken, att utan gensträfvighet emottaga M:r Gerlac som sin kyrkoherde. Af den 11 April år 1525 *).

Tiil Wmo sockn.

Vij etc. helssze etc. kære wenner wij scriffue edher tiil j iwlas meedt mesther gerlac, waar wilia wara, at han sculle komma tiil siit geeld ighen teslikes scriffue wij och edher Cappellan her haqwon tiil at han thet inthet forholla sculle dogh som wij haffua sidhan forstondet haffuer samme her haqwon emoth woorth breff och emoth alle redelighet dragith nogre wtaff edher in tiil siigh och foriaghat fornemnda mesther gerlac at han inthet ær kommen tiil sith ighen huilket wij dogh inthet twiffle ath

*) Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 244.

schulle rwmore medh waare borgare huar saa skeddhe paa en annen tiidt kwnne wij icke thess större throo eller lithe setthia tiil tiigh.

Gustaf I:s Bref till Erke-Biskopen i Upsala om M:r Gerlac, som blifvit fördrifven från sitt gäll i Umeå af kapellanen och socknen. Af den 11 April år 1525 *).

Domino Electo Wpsalensi.

Premisso etc. Szom edher fortäncker her Electe ath wij j iwlas scriffue meedt mesther gerlac tiil her haaqwon cappellan j wmo at han wthan geenseijiedsze skulle latha mesther gerlac komma tiil sziith gield och ægedelar ighen etc. Szaa haffuer nw waar fogthe j Norrebotn hafft sziin swen och breeff hooss oss meedt huilke han giffuer tilkenne hwreledes samme her haqwon haffuer wpreset socknen baade emot honnom och mesther gerlac saa ath samme mesther gerlac motthe ryma tædhan oc her haqwon sitther wiidt gellith haffuandes honnom j fraa hans sæædt och paascha renttho emoth alle redhelighet och wort breff Aff hwem han haffuer then driistighethen wij icke wethe dogh epther een giiszan mene wij wel ath om thet hade warith fulleliga edhert alffuar ath mesther gerlac schulle kommith tiil siith geel ighen thaa hade ther inthet hinder wthj skeedt huad thet är saa stemplath aff

---

*) Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 243 v. Läsaren torde benäget ursäkta, att, med anledning af följden i Riks Registraturen, trenne bref af tidigare datum än de näst föregående här få sitt rum.

Staffan Hindriicson eller andhre kwnne wij thet icke tagha for godho om wij sanninghen ther wthinnan forfare bidie wij athij en nw saa ther wthinnan wele skicka edher meedt edher scriffuilse at saadant öffuerdadughet aff sätthes och ath mesther gerlac wthan ytthermera hinder kommer tiil siith geeld ighen och wthan al schada för thette hogmooth schuldt acthe wij icke lida her haqwon nogen tiidt för en kyrkeherra j wmo ther maa han siigh epther rettha, och maa han wel komma her tiil stæds och staa tiil swars för slige trysko, beuisser edher saa her wthinnan ath wij kwnne see athij legghe thet hoogmoth oss skeer edher paa hierteth etc.

Gustaf I:s Bref till Umeå socken, att utan gensträfvighet emottaga M:r Gerlac som sin kyrkoherde. Af den 11 April år 1525 *).

Tiil Wmo sockn.

Vij etc. helssze etc. kære wenner wij scriffue edher tiil j iwlas meedt mesther gerlac, waar wilia wara, at han sculle komma tiil siit geeld ighen teslikes scriffue wij och edher Cappellan her haqwon tiil at han thet inthet forholla sculle dogh som wij haffua sidhan forstondet haffuer samme her haqwon emoth woorth breff och emoth alle redelighet dragith nogre wtaff edher in tiil siigh och foriaghat fornemnda mesther gerlac at han inthet ær kommen tiil sith ighen huilket wij dogh inthet twiffle ath

*) Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 244.

thet ær iw icke alles edhres wilie, æn dogh ath twaa wtaff edher sockn för nogra daga sidhan woro her hoss oss med eth breff som the sagde hela socknenes war, och neijsagde mesther gerlac paa alles edhres wegna Forsee wij oss tiil edher dandemen alle ath om nogon wore j blandt edher som j thenne eller annor ærende wilia sitthia oss ohörughe twärth emoth wore scriffuilse athij thess icke tilstädie wthan lyda oss j alle motthe epther som tro wndhersaathe bör och plägha ath giöra szin rettha herra och athij wthan alle geenseijielssze anamær for:nda mesther gerlac för edher kyrkeherre ighen giörendes honnom then deel j edher kyrkieherre aff aldher och gode gamble sedwennio plictuge ære ath giöra han scal och paa sziina giöre edher al then deel han edher paa gudz wegna plictugher etc.

Gustaf I:s Bref till Decanus i Upsala Johannes Laurentii, om kyrkotionden, allmogens förtrytelse deröfver, att Biskopen i Westerås ej hade tillräckligt hoffolk, indragning af kyrkogods, m. m. jemte skarpa förmaningar till Presterna. Af den 23 April år 1525 *).

Domino Johanni Laurentii decano Vpsalensi dominica quasimodogenitj.

Premisso etc. Wij finghe nw edher scriffuilsze kære her Jönss om then kyrkietiende och ath nyttugt ær thet wij scriffue tiil the landzendar och

*) Reg. 1523, 1524, 1525 fol. 247 v.

taoka them etc. Wilie wij wara ther wthinnan fortæncthe ath saa skee schal Sidhan scriffue j ath almogan fortryther ath biscopen j westherars icke haffuer saa mykit hoffolk etc. Schulle wij snarare tro at them schulle fortrytha om han komme meedt mykit folk fortwngendes ther meedt baade een och annen, meen edher och andhre flere kan thet fortrytha som icke annars wetha eller wetha wilia.en at biscopsembethe schulle wara stictat tiil noghet stoort herredöme, icke besijnandes ath scriffthen holler ath the ære then menigemandtz tienere wthij ewangelio, thet han kommer betthre wiidt ath skötha thaa han haffuer fögha hoffmen en tha han haffuer monga Szom tilgiick forsth i Cristhendomen thaa the sandskylluga biscopar tiil woro, the ther inthet reedde siigh wppaa ath gaa theres embethe egenom meedt werijande handt, wthan meedt lidhande, och wille heller tagha hwg wp for gudz oordt schuldt æn the wille nogor giffua wth om edher eller andhre thette fortryther ær teeckn tiil athij icke wethe eller wetha wilien huadt en sandskyllugher biscoper ær och forstaa wij icke hwem thet kan withas at han icke flære tienare haffuer, inthet haffua wij saa forarmadt honnom eller noghen annen at han iw wel motthe holla flere om han wille, men wij formerkie at han acthar paa ath betthala sziin geeldt ther han wthij kommen ær j room thaa han köpthe biscopsdömith aff paawen som saadant pläghar faldt haffua ytthermera scriffue j at högieliga tenckiendes ær ath inthet ryckes eller kippes fraa kijrkior och closther etc. gudt giffue ath waara förfædhra hade saa grandt wact hafft ther wppaa ath inthet hade meedt swick och bedragerij

kommith fraa Cronone och riddherscapith som the nw tagha wacht wppaa ath the thet saa faat haffua, skola thet beholla ee huad thet ær reeth eller oreeth, Wij icke wethe huar wij noghet wælleligha ryct haffue fraa kyrkior och closther som j scriffue, Wij haffua warith then samme, som haffuer flyith them ighen huad them aaff fienderne affkipt war, och ytthermera formodendes war, ath affkippas schulle En dogh wij fornimme ther en lithen tack före wij staa wel tiil ath wij intoghom grönöö gaardt paa then tidhen fraa waar fiende oc haffua sidhan behollet honnom dog icke annars en tiil rettha och haffwom ther æn mera skæl tiil, för thy han ær kommen fraa Cronone och Doomkyrken j westherars haffuer nw saa lenghe hafft honnom at hon haffuer wel fullesth för thet hoon therföre wtlagt haffuer ær wel en annar paa ferdhe, thet ær konungh Cristiern som nw paa nytt haffuer faath eth stoorth mooth ath komma tiil Sueriges riiche ighen ther och nw fast aff somlighe epther stemplas kommer han thet gudt forbiudhe schule j finne at han annorlunda schal kippa baadhe fraa edher och androm en wij giort haffue eller giöra wilie, oss hopess ligewel saa god skæl haffua j al then deel wij haffua paa slaget ath nær j och andhre j Wpsala Capittel reeth wille betænckia hade j wel saa godt raadth tiil ath wrsaka wore gerninghar som j them beswæren thaa edhre wndhersaathe andhre presther them illa tagit och forstondit haffua nær ther elles wore all trofasthet meedt, nær j reeth betencth her iönss haffue j icke sandt tiilfelle tiil ath saa skarpeligha falla in tiil them som fast hugga paa woor skööldt ee hurw j scriffuen

alth giöra wthij een goodt acth kwnne wij ligewel höra wtaff edher scriffuilsze tiil huilke sidhen j lwthen J ære then samme som wij j Wpsala mesta throna haffua tilsatt och then wij haffua högt wpsath och then wij haffua mesth lathet oss wpföre, scer thiil om j tillbörliga bewisen edher ther emoth thet bekommer edher besth j framtidhen ath wij eenekom schulle scriffua Wpsala Capittel tiil om the gudelighether som j raadhe mene wij icke behöffuas forhopendes ath the och andhre ære noch ther för wthan saa redheboen tiil gudz tienisthe som the ære redeboen tiil ath wactha ther paa ath theres godtz them icke wndhan ryckies schal. Ex holma.

Gustaf I:s Bref till menige riket om "tvedelarne" af kyrkotiondens användande till betalning af rikets skuld. Januarii 1526 *).

Tiil menige riichet.

Vij Götzstaff etc. Helsze edher etc. kære wenner wij giffue edher tiilkenne ath wij haffue nw warit hær j wasthena tiil szamtal och möthe medh worth elskelige riikitz raadt Szaa j blandt annor riikitzens wordendhe ærendhe forhandtledhe wij om the swore gell riiket wthij kommith ær j tyske stædherne för then wndtsethningh skul som the haffua giorth riichena medh skiip bysszor och werijor och teslikes meedh penninghar ther folket meed löntthes tha wij först toghom oss före ath driffua wth konungh Cristiern

*) Riks Registratur 1526, 1527, 1528. C. fol. 5.

alles wores hedtzske fiendhe för huilke geldt schuld wij oc hela riichet sthaa j storth roop i fremmandhe landt och schulom tiil ewentyrs mista wore godhe wenner ther meedh och faa them tiil owenner om szamme geel icke snarlighe bettaledt wardha och schulom formodha oss ath tædhan oc hiit therforinnan schall föres huarsken saltt hwmble clädhe eller anneth huad wij her j riichet behöffue Therföre haffue wij saa öffuer eens warith med fornämnde worth riiches raadt ath ther epther schall leggies en hielp paa stædherna kringhom alth landet och taghas thwedelena aff alle kyrkiothiendhe j alle riikene j thenne winther ther fornemnde geeldh meed bettalas magha Forhopes oss ath nær j dandhemenn forsthaa redeligha för huars schuld saa skeer, athij ther medh ære tiilfriidtz och giöre wij theth mesth för then schuldt athij dandhemenn haffue ther minsthe affsacknadhen aff och æren doch nogh therföruthan betungade med then hielp szom nw paa lagdt ær tiil war cröningh Huilken wij weel wettha edher wilie wara att honn icke lengher fordröghis I huad motthe wij kwnne wetha och rama alles edhers bestha goda gangen och longlighe bestondt giöre wij altiid gerna

*Gustaf I:s Bref till Fogdarne om kyrkotiondens användande. Januari 1526 *).*

Tiil alle mijn herres nades fogthar.

Veeth N. Athuj ære saa wtöffuer eens wordthne wthij war Stadh wasthena medh worth elskelighe rii-

*) Riks Reg. 1526—28 fol. 13.

riichitz raadt ath twedelena wtaff all then kyrkietiendhe som faller j thette närwarande aar kringhom menighe riichet schall taghas tiil ath betthale the sthore drapelighe geldt medh som wij för riichet schyldt whij kompne ære Szaa haffua wij nw scriffuith biscopen tiil j N. ath han schall forordinere ther tiil nogre godhemenn wtaff Capittelen som szamme tiiendhe redeligha j woor embetzmandtz närwaru kwnna wthkreffuia och wpbära Saa wiliom wij ath thw granneligha haffuer ögeth paa brädet saa atth ther inthet bliffuer wndansthwnget och eij heller oss ther wtinnan icke skeer noget förkoorth wthan ath forn:de tiendhe maa oss redeliga komma tiil hande Doc saa ath tw her om inthet berörer förre en tw förmerkier ath all tiendhen ær granneligha inkommen Heer wthinnan beuisze tiig som tw kantth formerkie ath oss och riichet aldra störsthe magt paa liggher.

Gustaf I:s Bref till Biskoparne om Kyrkotiondens användande och uppbärande. Januari 1526 *).

Tiil alle biscoperne her j landet

Szom edher well fortengker hureledes beslutthet bleff j wasthena ath twedelena wtaff alle Kyrkio tiendhar her j riichet schulle wptagas tiil ath bettale the geeld medh som wij för riickitz besthe schuldt whij kompne ære Therföre begære wij ath nær j formerkia kwnne ath all Kyrkietiendhen

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 13.

inkommen ær athij thaa ther tiil wille forordinere nogra godhe menn wtaff Capittelen medh wore embitzmenn som szamme tiienhe schula wpbära saa at han nw redeligha wthkommer som j kwnne formerkia ath menighe riichet nw alszom störsthe magth paa liggher etc.

---

*Gustaf I:s Bref till alle som bo ofvan Långheden i Vesterås stift, om Kyrkotiondens utgörande. Vesterås den 18 Mars 1526 *).*

Tiil alle the szom byggia och boo offwan Långhedhena wtij Westhraars biscops dōme.

Vi Götzstaff etc. Helsze edher etc. Kære wenner wij tacke edher dandhemenn alle szammans etc. ut supra patuit Szaa kære wenner giffwom wij edher tiilkenne Ath oss elschelig werdugh fadher biscop pedher wtij westhraars haffuer giffuith oss tiil forsthaa ath somligha wtaff edher seghia sigh icke wilia wthgiöra edhres Kyrkiotiendhe wthan wilia honom lösza för peninghar szaa dyrth szom edher sielfue synes skiwtandes thet in paa oss athvj schulle haffua edher thet loffvadt Szaa hopes oss athij dandhemenn well sielffue tengkia kwnna och wel wetha athvj inthet agtha bekymbra oss medh szamme kyrkiotiendhe eij heller kommer thedh oss tiil j noghon mottho Therföre bidiom wij edher athij haffue saadane skotzmaal j the szaker fordragh och

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 38 v.

skiutther icke in paa oss giörendes ther wthinnan epther gamble sidwennien szom sidwennian altiid her tiil dagh warit haffuer Anseendes ath then Kyrkiones rettughet icke nylighan wptaghen ær wthan lenghe warit haffwer Inthet twifflandes ath j huad annen motthe etc.

Gustaf I:s Bref till Måns Bryntheson om åtskilliga stämplingar utaf Biskoparne och Klerkerne. Eskilstuna den 20 Mars 1526).*

Wtaff Eschilstwna clösther then tiisdaghen nesth epther Dominicam judica.

Tiil Monss bryntthesson Huruledes Biscopane oc Clerkerne ith forteckth stycke brukat haffua medh then kyrkiotiendhe som then menighe mann j theth aared tiil riichetzens bestha wthgiöra schulle j saa mottho ath the först haffua taget theres deel wth och sedhan haffua the lathet forkynna them worth breff och giffuith almogen saam ath the schula giffua oss penninghar för waar deell saa myket them synnes och ath bönderna schula ropa medh myndhre the kwnna faa köpa waar deel för ij (2) öre spannen (annor stadtz her wppe geller han en half mark örtug) thaa kunna the icke j aar saa theres aaker Haffua the och teslikes forbudit theres landtbor ath the oss eller waare swennar inghen skiudtzferdt giöra schula eller noget annath theth oss komber tiil godha theslikes

---

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 30 v.

haffua the Electi ' ew j szommar agthad lathe them wighia och inthet spörija oss ther tiil om menendes sedhan the wigdheære ath the ære oss inthet pligtughe wthan paaffwen j rom. wile wij för then schuldt ath tw legger tigh alle win om paa thina sidho medt alle the stemplingar som tw kan hemliga ath theres wilie icke motthe faa framgongh alt epter theres synne ogh giff oss thin meningh tiilkenne huad tiig her wthhinnan synes wara besth j thenne szaker företagandes Item at han giffuer oss them tiilkena som waar anslagh agtha.

Gustaf I:s Bref till Jöns, Decanus i Upsala; om det rop, som uppstått i anledning af M. Michels predikan; att Konungen ej antagit nya sedvänjor med ätande och drickande m. m. Gripsholm den 28 Mars 1526 *).

Then Odhensdaghen nesth epther palme Söndagh.

Tiil Her Jöns Decano Upsalensi kære Her Jönss wij tacke edher för edher scriffuilsze j oss tiilscriffue Iblandt huilken j sendhe oss en wthscriifth aff the articler som Sueriges almoghe framsatthe för riikitzens raadt emoth gamble Konungh Christhiern, ther j och berøre wtij edher scriffuilsze om, Szaa kwnne wij icke fulleligha forstaa edher meningh ther om begærendes gerna ath ij yttermera wele giffua oss edher meningh tiilkenne well bemerkiandes ath theth ær icke giorth wthan szach

*) Riks-Reg. 1526—1526 fol. 41 v.

(som j och berӧre yttherst j edher scriffuilssze) theth wij medh edher altijdh gernna forschylle wele Teslikes scriffue j ath nogot roop skeddhe j distingzmarknath om mesther Michels predican etc. Saa forwndhrar oss storligha hwj saadanth schulle ropas j wort burspraach epther theth athuj i saadane szaker inthet haffua bestella

Om nogon fattas nogot paa mesther michelss predikan maa han tala honom tiil, och icke saadanth swara tiil waare framsethningar eller breff som om inthet saadanth lyddhe, Dog kwnne wij wel tengkia ath theth rop haffuer en annen modher oc huar hon fijnnes ighen. Haffue wij och wel sporth ath monga ropa om oss athvj och waare thiennare schulle haffua taget noghre nye sidwennior fӧre medh ætandhe och drickandhe som schulle wara emoth gudz then helgie Kyrkies lagh och gamble sedhwennien theth oss hopes the aldrigh noghon tiidh beuisza schule medh noghon schæll gudth forlaathe them ther saa mongha gloser giӧra paa en annars leffwerne och inthet agtha theres eget som tiileffwentyrs fӧrsth behoff giordes ath fӧrsth tagha stocken aff theres eget ӧgha och sedhan grandet aff hans grannes Dogh forsthaa wij wel ath theth inghen forstandugh mann giӧr som nogot wett haffuer.

Gustaf I:s Bref till Konventet i Gripsholm; om Konungens och rikets rätt till Gripsholms kloster och köpegods. Den 17 Januari 1526 *).

Om odhensdaghen

Tiil Conuentthet wthij Griipsholm Szom j godhemenn wel wethe athuj Stempdhe Her Erich edher skaffare ath swara oss tiil rettha om edher closters fundations oc huess deell ther tiil lydher in för warth elskelighe riikitz raadt Szaa haffua the godhe menn icke annars kwnnith besynna en ath oss ær skeedt myket for korth epther wij haffuon saa well wmborith worth retthe byrdh som lösören oc all köpe godtzen ther med ær Cronen oc endelss forswagedt emoth Sueriges lagh epther inghen böör ath minska för then andhra, kwnne the godhe menn för schyld forn:de rwm oc hwess deel ther tiilhörer oss ingelundha medh laghen j fraa segia Och wore therföre bönfalne tiil oss athuj theth tiil nogen tiid schulle latha besthaa tiil thess the nogot anneth beqwemdt rwm tiil edhers behoff kwnna betengkia, ther medh wij wore tiil friidtz dog saa med schæl ath ij medh inghen deell som ther wthan clostherett ær belegeth epther thenne dag scula besathe wthan latha thenne breffuiszere Her erick edher skaffare ther medh wthan altt hindher bethenna saa han oss framdeles therföre redho giöra kann Huess j theth ærendhe med ære forhandtlit kan forn:de breffuiszare edher ytthermer giffua tiilkenne etc.

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 9.

*Norriges Rikes Råds Bref till Gustaf I, om Mäster Knut och Peder Kansler. Oslo den 16 Febr. år 1526 *).*

Högmegtuge oc högweldighe försthe oc herre her götzstaff medh gudz nadhe wthualdt Konungh tiil Suerige waar gunstige herre och naboo

Vaar ödmiwght och willighet edhers nadhes högmegtughet tiilförenna medh gudt och sancte olaff Konungh Högmegtuge oc högwelduge försthe kære nadughe herre finghe wij edher nades scriffuilse lydandes athuj wille nedskicka tiith in j Suerighes riiche ighen mester knwth oc her peder Canceler ther ath standha theres reth och nepsth som slige Sueriges wthromenn förtient haffua formanendes oss om then Contracth riichen emellom giorth ær ath nær nogher wredeligha och wthromenn ryma wtaff ith thessze iij (3) riiche och in wtij ith annath thaa skulle the ighen skickes ath standha tiil rettha ther som the bruthet haffua, paa huilken articel for:ne mester knwth oc her peder Canceler swara Ath nær the maaghe komma frij och felige tiidt in j richet ighen och före theres tiilbörlighe domare som them forswara kan för öffweruoldt sedhan the ære presthmen och ath the maagha tryggelighen och oreddeliga tale för sigh

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 44 v. Jemför "Samlinger til det Norske folks Sprog og Historie". 1 B. 3 h. pag. 491 och följ.

thaa wille the gerna komma tiil stæde ighen öffuerbödughe thaa ath stondha tiil rettha och lidha haffue och windergaa hwess them thaa warder laglighan sagdt oppaa och paa wunnedh. Haffue the saa lenghe för wars herra iesu christj nampen bittherlige dödh oc pijno skul och för all rethferdughet skul begæredt en frij felig sæker och cristeligh leijgde aff oss alle oc huar serdeles ingeledes edher nadhe eller Sueriges riichis raadt emoth, men al enesthe för ath the segia och aldeles förtrösthe sigh wschyldughe och wredeliga ath ware beclagadhe och besagde för edhers nadhes Konungligehöghedt aff theres owenner och affwundzmen, theth them storlighan forhopes ath wilia ytthermera forclare och wel bewisza nær saa nær kommer kære nadugste herre haffue wij eij j noghen ondh meningh beleijgdheth them her j riichet, meen heller Swerigesriiche tiil godo paa theth ath the paa then tiid ellet en nw her effther eij skulle wndtkomma noghen stadtz tiil edhers eller waares begges fiender besynnerligha som then tiid war her Söffuerin nerby etc. Forhopes oss ath the kwnna bliffua edhers nadhe Sueriges riiche hwlde och thro nytthiga och wnnistuge thiennere her epter som the tiilförenna noghen tiidh warit haffua ther som theres wschyldningh och wrsaghe för edhers nadhe och Sweriges raadt wel forclaredt bliffuer athwj eij annath nogerlwndha aff them forstandet haffua kære nadugste herre wille wij altiidh wara eders nadhe och Sweriges riiche tiil wilia och ödmiwgth som godhe nabor huar wij kwnne Scriffuith i oslo Fredaghen nesth

före fasthelaghens söndagh Aar etc. MDXXVI
under waare insegler och Signetther

Edhers nades Konungelige M:tz

ödmiughe och willige nabor
och godhe wenner Noriges
riichis raadt

Gustaf I:s Bref till Dalarne m. fl. provinser, om Gripsholms Kloster. Den 6 April år 1526 *).

Fredaghen nesth före dominicam quasimodogenitj

Tiil Dalana Westhergötlandt östhergöthlandt och Smaalandth

Vij Götzstaff etc. Helsze edher etc. Kære wenner wij tacke edher kærligha alla för theth hulscap och troscap j oss loffuadt tiilsagth och hollit haffue och besynnerliga therföre athij oss offta loffuadt haffuen icke wilia setthia thro tiil ondha budtbærare som paa oss roop och rygthe föra wilia j blandt then menige mann saa som j fiordt skeddhe medh the stemplare och förrädare som thaa paa færdhe waare j landet Saa epther slige stemplare kwnna en nw icke tiil effwentyrs forswma sigh huar the noghen tiilfelle wthsökia kwnna som oss och förekommit ær ath alleredhe skeer för griipsholms closter schuldt athuj theth schulle ödhe leggia etc.

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 42 v.

Huarföre paa theth j dandemenn ther om maaghe wetha alla sanningen giffue wij edher tiilkenne ath waar kære fadhers moderbroder gamble her stehn stwre huess siel gudt nadhe stictadhe griipsholms closter wtaff theth gotz waar fadher lagliga tiilstwndadhe j arff oc nöddhe honom ath besigla samma stictilsze som monghen dendeman witterligt ær, dog beselgdhe han then icke annars en medh theth wilkoreth ath om clostrith icke kwnne för nogre saker schuldt bliffua wiidth magth schulle thaa forn:de griipsholm och thess tiilhöringe komma tiil rettha arffwingena ighen för huilka sak wij noog reth haffde tiil ath clandra samma griipsholm och wetha worth arff och eget ther waar fadher medt hot och trwg j fraa trengh war Huilket the godha brödha nw haffua besynnath och öffweruægit och giorth sig ther samweth wtaff saa ath the icke beträsta lenger medh noghen rethuisze besitthia och behölla then deel ther the icke rettheliga tiilkompne ære Och för then schul budhom wij them iwletha closter j den stadhen för griipsholm besynnerligha för thy ath j samma iwlethe ær ith lösth parthij och ganscha faa brödher the icke wel werdhe ære ther inne födha sigh epther saadana leffuerne som the föra Thaa beträstha the godha brödhra sig icke ath giffua sig heller tiidt befructandes framdeles och ther clandrade wardha wtaff then ordenens brödhra Therföre waare the begærendhe wtaff oss ath the motthe giffua sig tædhan och tiil sina wenner och tiil Kyrkernes formenn ther the tiilförenna warit hade Huilket wij och saa tiil worth elschelige riikitz raadtz behag tiil staddom altiid redhebogne

till ath en nw höra ther om theres godha raadth och tyckio Oc haffuom saa affordrath the godhe brödher medh clæde och penninga ther the maagha hielpa sig medh ath oss hopes ath the schula tacka oss som yttherligare wel synnes i theres breff aff huilka en wthscriffth her medfölgier Saa epther wij alth thetta saa med redelighet giort haffue och icke annath en athuij kendes wiidt worth rettha arff och eget bidie wij edher dandemenn alle athij ther wthinnan wilia wetha wor wrsecth och inghen throo setthia tiil them om saa ær ath noghen fijnnes som thenne waare retferduga sack oss wilia annorlwndha wtthydha en tiil godho som oss och inthet twifler athij och saa gjören epter theth j oss loffuadt oc tiilsagt haffue I huadt mottho etc Item ath the bliffua wiidt en god tröstth thy at nw ær formodendes betther kööp paa salth en tiilfören-na j thenne forlidtne aar warit haffuer etc.

Gripsholms konventsbröders förening med Gustaf I om deras kloster *).

Vij epther:ne Conuents brödhra j griipsholm Giörom witttherligt ath epther wij besynnat haffue worth closters fundacionem icke saa forswaradhe ath thet kan fwlleliga wiidt magth bliffua wthan schal iw altiidh wenttha sig wara clandrath wtaff arffwinganar Huilkom j samma fundacione forkoorth skeedt ær och wij icke heller medh goth samweth besitthia och behólla kwnnom theth en annan tiil-

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 43 v.

hörer och ther wij icke aldeles rettheliga tiilkompne æro Och fijnne wij ther tiil j samma fundacione ath om clostret icke kwnne bliffua wiidt magth schulle thaa griipsholm och thess tiilhöringe komma tiil rettha arffwingana ighen För huilka sack war kæresthe nadigste herre Konung Götzstaff som ypperst e arffwinghen ær haffuer samma worth closter clandrath in för sith riikitz raadt then wij och noog formodhe ath reth giffuith warder och wppaa theth wij icke schulle fara willeraadha nær wij her affsagde wore bödh hans nadhe oss iwletha closther ighen ther wel saa mycken renttha wnder ær och iw saa godh tiilfelle tiil fisk oc huess ordennes wesende cræffuer som j forn:de griipsholm wara kan, dog för monga saker schuldt fwl oss icke j synneth ath giffua oss tiidt mesth för thy athuj befructade oss medh tidhen icke heller bliffua ther wthan clander för then ordenens brödher Huar före begæradhe wij hans nadhes godha mijnne ther tiil athuj motthe forsee oss huar för sigh nær waare wenner ther wij tiilförenna warit hadom Huilket hanss nadhe oss och saa gunsteliga wnthe och tillaath och en thaa saa mykit meer, Ath om noghen hade warith j blandt oss som icke behöfthe ther paa litha tectes honom thaa bliffua qwar holla messor och elles thiena gudth epther formaaghen war hans nadhe tiil fridtz ath han tiil sin tiidh bliffua motthe och haffua sith redeligha wphelle medh clæde och födho och epther j samma worth closter war paa then tiidh (thaa gellen bettaleth waare) fögha tiil penningha tagha ther wij medh kwnne redeligha afferdade wardha saa athuj iw noget hade j hen-

derna oc hielpa oss medt huar wij komme word-
hom wij saa öffuer eens medh hans nadhe at han
schulle afferdha oss medh clæde och penningha
huar epter som honom höffde theth wel en sthoor
summa penninga loper tiil hela hopen oth för
samma summe penninga schulle hans nadhe anna-
ma tiil sigh all the gotz som clostrith tiil pantta
sthaa eller tiil weddherköp köptha æro at hans
nadhe ther med maa komma tiil sina penninga
ighen Huilket hans nadhe nw oc saa giordt haffuer
oc afferdath oss huar j sin stadh athuj alle tacke
hans nadhe ooh bekenne oss altiid för hans nad-
hes ödmiwka Cappellanar och hulle thro menn saa
lenghe wij leffua Oc huar saa hende ath nogen
offorstondingh j saken wille thenne forwandriingh
wendha hanss nadhe tiil ondho roop oc fortal be-
pligthe wij oss wiid waare æra sanningh och kri-
steligha thro theth aff styra och swara ther tiil
giörandes hans nades wrsegth som wij noogh re-
deligha giöra maaghom wel besinnendes at hans
nadhe haffuer god reth tiil ath wetha sith arff och
egit ther hans nadhes fadher wellighaj fra trengd
war Tiil ytthermera wisszo ath saa emellom hans
nadhe oc oss handlath ær och athuj oss som for-
nämt sthaar beplictat haffue bidie wij werdugh
fader mester Mons Electum tiil Strengnes och wel-
byrdugh mann michel nielsszon paa Ernes ath
the hengia therøs insigler med wort Conuentz in-
segle nædhan för thette breff theth wij och alle
huarför sigh wnderscriffue med waar eghen hand
Giffuith paa for:ne griipsholm etc.

*Till Herr Erik på Gripsholm, att utan munkarnes vettskap föra silfver från klostret m. m. *).*

Tiil Her Erich paa griipsholm at han lather offörtöffuath komma hiit tiil Stocholm then silffkisthen som ther staar in custodia dog saa hemliga ath broderna ther inthet aff wetha skola Oc at han lather hustru Ingeborgh aake clauessons ighen faa thet credhensze kar som hon clostret haffuer til pantha sath för jc (100) mark örtug med saa skeel at hon giffuer sit bepligtilsze breff ath hon closterith the samma jc (100) mark skal ighen bettala etc.

---

*Gustaf I:s Bref till Biskopen i Skara, om den utländska gäldens betalande af Kyrkotionden. Stockholm den 12 April 1526 *).*

Tiil Her Electo j Schara En doch athij Wasthena warth beleffuadt ath wij schulle haffua then tiendhe tiil wndtsethningh ath bettala the geldt medh ther wij för riichet skuldt wthij kompne ære, haffue wij en nw dog föga ther tiil fornwmmith oc kunnom wel formerkia ath theth ther tiil fögha wil forslaa och aff somligha föga behierttas medt huilken wrsegth, the wij nogot skylluge ære eij wilia sig aatnöija latha, ther oss her saa trængne hengia paa halszenn om theres bettalningh athuj eij her nesth kunna gaa wth genom

*) Riks-Reg. 1526—28.
*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 47 v.

slotzporthen saa kwnne j formerkiath wtaff theth andre breff huruledes the godhemenn j danmark leggia sig theth ærendith paa hierttath paa theres sidhe baadhe wij för then skuld gerna athij med the godhemenn flere och wille latha edher wordha om theth ærendet leggiendes theth paa hierttat och betengkia tiil noghen godh raadh huruledes wij med for:ne gel motthe affkomma Schulj inthet twiffla, at huar wij ther tiil nogoth wndtfonge kwnne athuj theth noghen annorstadtz wille latha komma en tiil for:ne geldtz bettalningh theth wij framdeles medh rekenscapen wel wilia beuisa.

Utdrag af Gustaf I:s Bref till Erke-Biskopen i Upsala, om Konungens fasthet i tron. Den 15 April 1526 *).

Sönedaghen nesth epther Sanctj Tiburcij dagh tiil Electo Upsalensi

— — — — — — — —
— — — — — — — —

— Ath the norsche bidhia för oss athuj schula staa fasthe j throna som j scriffue, theth ær wel bidith, en dogh wel kan henda ath mesthe parthen aff them wetha en ringa tingh aff huad en reth Cristeligh thro ær, om the landtflygtughe ther saadant rygthe infördt haffua, theth wethe wij icke, för wisso wethe wij athij wpsala stickth föres mesth saadane rychthe wtaff clerkeriith och mesth wtaff the ypperstha, ær sedhan icke wnder huar-

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 48 v.

före theth recher in tiil norgie dog her om wiliom wij framdeles mera tala oc wetha huad skæl the haffua för sigh ath the saadanth giöra

*Gustaf I:s Bref till Abbedissan i Wreta kloster, om börgaläger. Den 23 April 1526 *).*

Sanctj ieorgij riddhers dagh

Tiil Abbatissan wthij Wretha clösther (om borghare læghe)

Ath för mongha merkelighe saker skul besynnerligha för nogre tidhende schuldt som wij haffue sporth om Söffuerin norby etc Ære wij icke tiil synnes athuj j thenne nesth kommandhe szommar wele latha worth hoffolk slaa theres hestar wth j græs wthan haffua lägath them om kringh tiil waare sloth gaardhar och alle closter j borgheleger öffuer thenne szommar Therföre haffue wij och actadh ath skicka nogre tiil edher bidiendes edher athij wille laatha fynna edher weluilioghe them at holle medh huadt decll j kwnne aastadt komma epter skælighet giörendes oss ther wthinnan j thenne ressze synnerligha tiil wilia theth wij medh edher altiid gerna forschylle wile huar wij kwnne och wppa theth athij icke baadhe aff oss och biscopen skule gesthne bliffua wile wij theth saa forarbetha medh biscoparna ath the skula laatha alla edhre landtboor oc huar the liggiendes ære frij för biscops hestar, saa ath the ther tiil

epther

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 55 v.

epther thenne dagh inghen annen swara skola wthan edher sielffue och wara ther j edhert mijnne före etc.

---

*Gustaf I:s Bref till menige Helsingeland om den nya tron och Luthers lärdom. Af den 26 Maj 1526 *).*

Helligheetrefoldughetz affthon

Tiil menige helsingelandh

Vii göstaff etc. Helse edher etc. kere wenner wj takke edher alla wenlige och kerlighe för allers weluiliogheth hulscap troscap och manscap etc. Saa kere wenner saa haffue vj förstaath ath ther föres mange hande lönghandogt tall och rycthe paa oss wtj edher landzendha besynerligh om then nya troo och lutters lærdom som the oss paa före atvj wele styrke och lætha komma ij rikit theth the aldrig mett noghen schell scule bewisa ath wj noghen annen tro wele styrke en then som gudt och hanss helge appostla oss lærth haffue och wore framfarne föreldre haffue hollit then wj och nest gudz hiælp æn her epther wēle styrke oc woge wor liff och halz före swa lenge wj leffue, och döö en christin man som fædher och föreldre för oss, medt hulkit tall och stemplingh saa well the nw som her pedher canceler och hanss partye tilförende gaa epter wor, allers edhres och menige rikzens schada oc förderff Aktendes ther

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 66.

mett opwekkia maaghen syndringh och thæ drækth her inbwrdis ij rikit som aldrig haffuer warit rette modhren oc störste wrsaken tiil al then schadha oc förderff som menige riket oc thes inbyggyare ij framfarna tydher haffuer wedher faras Som huar och en förstondit man kan besynne och en dock y blandh Klerkeridt finnes oc well godemen som well wetha huatt the schule göra eller laatha kunne wj doch likuell förmerkia at sommeligha mwnkar oc prestar haffue oss saadane rykthe paaförth mesth förtenschull ath wi tala ther om at the haffue sigh giort maang oreth ferdoch lagh them the brwka till theres geroghet edher och then menoge man till stort förfaang och förtrykkelse besynnerligh at ner naaghon ærthem schyllogh, förholla the honum theth helge sacrament ther före oc welie ther mett wtkreffuia theres geld emoth gudz lagh oc alla retwisa holkit wj them ingelwnde wele till stædia wthan the som andra gode menn kreffue theres geldt wth mett laghen paa theres herres tiugh Slike olagh ær och om helige dagxbruth at tha man schiuther sigh en fogell om helge daghen eller tagher sygh ath fath fysk thet doch gudh aldrigh förbudit haffuer Skal man strax böthe prosten om paa bispens wegna theth doch ekke ær schæl wthen theth schedde wndher then tiidhen tha man schulle ware ij kyrkene och göra gudz ordhz tijdhegerdt Ær och een olagh ath ner prester bryther emoth legemenn haffue the saa mykyn friheth ath lekmenn faa ekke mykin reth aff them Theth wore bethre schæll ath tha twaa brytha eenss een presth oc een lekmann at then ene ledhe samme retthen som then andre Slyke

olagh ær och at tha the slaa lekmannen ære the inthet ij bandh, men ær lekmenn slaar them ære the strax förbannade, likewist som gudt ekke saa well hadhe förbudit prest menn slaa lekmenn saa som lekemannonem slaa presther, epther gudt ij then motthen ingen atschylne giorth haffuer wthan haffuer saa well budet prestenom haffua semmia oc kerlig oc endrekt mett lekmenn som lekmenn mett presther, Slike olaghan ær och, at tha prestena döö och ekke haffua giort sith testament, schule fatighe aruingar haffue förbrutit theres arff epther prestomen, och byscopenn ærffuær then konum inthe schyl war Teslikes naar the förmerkia at wj weld wethe kronones bestha som wj paa wort Konungxliga embetes wegna haffua y beffalningh oc effther swериges bescriffne lagh plictogh ære, oc ekke tilstædia at the schule ytermere suikeligha dragha kronones egher wndher sigh, eller Konungxeliga szacher opbära emoth laghen som the altiidt her till dagx tilbudit och giorth haffue, kronone till stor förtrykkelse oc förswagelse, Seghie the strax at wj wele företagha een ny thro och letthers lærdhom ther dock ekke annett ær en som y nw haffue hörth at wj wele ekke tilstædia at the emoth laghen schule bedriffua theres gerogheth kronone oc edher allom till förfaangh Som the gode menn her wore till stædhes nw y erikx messa yttermera schule kwnne wndherwisa edher wor osekth then wj her oppenbarliga giorde y wort elscheligh rikis raadz och then menige manss nerwarw Saa bedie wj edher dannemenn alle atj welin ansee theth hulscap troscap manscap som ij oss loffuat swaarit oc tilsakth

haffue oc ekke sæthia thro eller lithe thill noghen schalk som edher y thenne eller annen motthe wele förledha Juthe tuifflandes at wj nogen dell som edher oc menoge rikit ær anrörandes wele förre tagha wthan wort elscheligh rikiis raadz oc menige riddherscapensz radt oc samtykke oss hoppes ath gudt haffuer oss och begoffuit mitt weth oc schæll som een annan cristemann at wj y thenne oc y andra motthe well wete huadt wj scule göra eller latha görs edher förtenscul ekke behoff at y wti thenne eller andre szacher szom menige rikit ære anrörandes haffue noghen omsorgh wthan ware paa edher aaker och ængh oc hues dell y mere haffua tiilgörendes oc holdher edher horda intill theth hulschap troschap och manscap som y oss loffuat suorit och tiilsakth haffue wj wele nest gudz hiælp wara förtenkth till att beschydda och beskerma idher som idher herre och Konungh bör göra inghen annen dell förtaga eller styrkia wthan then edher och menige rikit oc tess inbyggiare skal komma tiill nytto oc bestondt oc y huad motte wj yttermere kunna wetha oc rama alles edhers besta oc gangen Göre wj altiid gerna theth gudh kenne theth etc.

Gustaf I:s Bref för Klosterbrodren i Wadstena Herr Bengt, att upprätta en skola i Lappmarken. Stockholm den 31 Maj 1526 *).

Wtaff Stocholm Tiisdaghen nesth epther helligelekammen dagh

— — Göre witterlighit ath thenne breffuisare her benkth wastena closthers brodher ær stadt y syn rettho reso och ærendhe in wthj norrebotn medh wor tillatilse och godhe minne till ath the fatigha lappar och andhra then landzendha inbyggiare gwdz thro och hwes theres siæl saligheth tiillydher och om saa læghlehetherna till segher ath han maa ther optagha een scola för förnempda lappar schull och andhra flere godhe barn j then landzendha Therföre förbiuda wj allo her hoo the helsth kunna besynnerlige wara fogther och embetsmen - höfuitt her emoth hindra quelia eller plasza j noghen maatthe wthen heller fordhe oc freyme honum till theth bestha Tess till wiszo ath saa wor tillatilse och wilia ær lathe wj trykke worth secreth etc.

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 71. Citeradt af *J. Murberg* i Vitterhets-Akad. Handl. D. 1 pag. 252.

*Gustaf I:s Bref för Prioren i Eskilstuna kloster, på alla Konungssaker med klostrets landboer, jemte tillåtelse för Munkarne att tigga. Vesterås den 5 Juli 1526 *).*

Vtaff Vesthrars lögherdaghen nesth epther warfrughe dagh visitacionis

Item prioren wthij Eschilsthwna closther ith breff paa alle konungxlige sacher medh thes closthers landtboor huarst och helst the her wthij Sweríghe beleghne ære saa leenghe han sigh laatther weluilliogh finnes at holla waare swenar wthij borgeleegher etc Teslikes haffue wij honum wndt och tiilstadt at han maa haffua sina seckiebrödher wthe ath tigghia tiil closthærens behoff huarst honum synes wthan biscopens eller nanars moothstondt etc.

---

*Rikets Råds Dom öfver M:r Knut. Stockholm den 9 Aug. 1526 *).*

Riksens Rådz doom öfver M. Cnut doomprowest i Westerålis för hans Förrädheri

Wij Jöns medh Gudz nade, vtwald Erchebijsp till Vpsale, Hans i Linköpingh medh samme nad Bijscop, Måns i Schara och Mons i Strengnes och med samme nad Eleeti, Thure Jensson Riddere, Hoffmestere, Lars Siggesson Marsk, Holger Carlsson Riddere, Michell Nilsson, Axell Andersson, Tord

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 91.

*) Riks-Arkifvet. Original-Förordningar för åren 1520—1600 fol. 17 efter en med Orig. kollationerad afskrift. (Jemför "Samlinger til det Norske Folks og Sprogs Historie" I. 3. pag. 406).

Bonde, Peder Erlandsson, Knuth Andersson, Swe-riges Rijkis Raad församblath j Stockholm. Göre wetherligit medh thette wort nerwarendes opne breff, at Aarem effter Gudz byrdh MDXXVI S:ti Laurentij afton, tha wij församblade wore j Stock-holm, och för Rette svthom oppa Stockholms Radstugu, medh samme Stockholms Raad och an-dre gode Män flere, hafde Högmechtigh Förste och Herre, her Göstaff wthwald kwngh till Sweriges Rijke, wor käreste Nådigste Herre in för oss i Retten Mester Knuth, fordom domprost i Wester-års, och leeth förstaa ett vidisse breff wtaf hans nadz Legde, vnder nager gode Mens Insigle j Nor-rie, hwilket hans nade samme Mester Knuth gifwit och till Norie sendt hade, och sette a rette för oss om samme Leigd fortaga kunde, at Mester Knuth icke skulle staa till rette, lijde och vngelle hwadh retten gofwe, tha lathe wij samme vidisse breff läse, och funnom doch icke annath än, at han leigdad war för ofwerwold och orett, och war ther till vttrykt, ath han skulle staa till rette, lij-da och vngelle hwad retten gifwe kunde. Hwar-före effter Mester Knuth hadhe ther emoth ingen gensegelse, sagde wij för rette ath samme Leigde förnempde rette ståndigh ock retplägigh inthet för-taga kunde. Sedan klagade Hans nade för oss ock förtelde huruledes Mester Knuth hade warith i stemplingh medh her Peder Canceler ock nogre andre, och wille hadhe kommit then mene Man först i dalerne, och sedhan öfwer menige landet, vp emoth Hans Nade, som ther allerede nagen opresningh efterfolgt hadhe, en tog Gud thes loff, the ther med ingen framgångh hadhe, hwilket alt

Hans naad bewijste medh hans egen handskrifft, i the bref som i samme oproriske saak vthskrefne wore, och setthe i rette för oss, om wij kunde frije förnempde Mester Knuth för eth oppenbara förräderij, ock för then plicht, som Sweriges Rijke om sådane Men vttrycker, Tha rantzsakade wij ther om, och funnom sa i sanningen wara, som hans nade klagade, sampt af hans förnempde handskrifft, ock sampt af hans egen bekennelsse. Waar oss ock theslikes wel eldes endeel wettherligith adt saa i sanning waar, therföre kunde wij icke seije honom frij för förräderij, heller then lagh Sweriges lagh vthwijsa. Thess till wisse, adt wij saa afsakde, lathe wij trycke wor Insigle paa Ryggen a thetta breff. Giffuit Aar och dagh som förskrifuit staar.

---

*Gustaf I:s Bref till Biskopen och Domkapitlet i Åbo; om prostaval; om penningars erläggande till K. Kansli att underhålla en god man etc. Svartsjö den 23 Augusti 1526 *).*

Vtaff Swartthesiö Sanctj Bartholomej apostolj affthen

Ad dominum Electum Aboensem et Capitulum ibidem

Vaar etc. Kære her Electe oc godemenn Vij hade wel formodeth athij schullen oss aathsporth förra en j ginghen tiil prouesthe wall, oc hadom

---

*). Riks-Reg. 1526—28 fol. 127 v.

för then schuld tiilfelle nooch tiil ath ryggia samme wall, huar wij hade wilieth strengia oss emoth edher, doch edher tiil wilia ære wij tiil friidtz med edher, ath samma wall bliffuer stondandes, med saa skæl, athij antinghen aff samme prouesthri eller aff noghon annen prebenda skicke j worth Cancellarj cc (200) marc penningha aarligha tiil ath ther medh maa een godh mann wphollas j waar gaardh, som j wel wethe ath aff the andre domkyrkior ære iw nogre prelaturer j samme waar gaardh oc ære the her wel saa nyttughe som the kwnna wara wiid domkyrkiorna och ær her wel saa mykit tiil ath bestella oc en meer för theth mene bestha en ther kan wara etc.

---

*Gustaf I:s Bref till Biskopen och Domkapitlet i Åbo, att efter Konungens vilja förändra Domprosten Jacobs testamente. Svartsjö den 23 Augusti 1526 *).*

Vij Göstaff etc. Giörom witterligit Ath oss ær förekommith hurulendes then godemann domprouesth Jacob j abo hade lathet epter sigh en sthoor summa penningha huilcha han doc hade skicketh j sith testementthe epther som honum syntthes doc huar mann retzligha tiilseer wil finnes wel at samma penningar wel kwnna wthskickes j betther mottho en som han sielff skicket hade, som ær ath mestedelen aff penningha skickades then menige mann tiil godho epther then trongh-

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 127 v.

som riichet nw wthij ær, med the swaara geld som paa ferde ære aff theth örlug som nw en tiidh long warit haffuer emoth Konungh Cristiern Therföre befale wij Her Electo oc Capittlet j aabo ath the medla och moderera for:nde hans testemente som wij och endels haffue giffwith hans testamenterere Mesther pedher sild oc mester pedher serkelax ther wthinnan waar meningh tiilkenne ath nær hans arffwinghar frendher och fattig folk haffua then deel som them giffuen ær, ath theth andra maa komma tiil för:nda riichitzens geldes bettalningh saa longth theth reckia kan nær saa skeedt ær, giffue wij för:nde hans testamenterere quith och frij för alth ytthermera tiiltal aff them som for:nde testamente giffuith ær ee hoo the helst wara kwnna Thess tiil wisso etc.

Gustaf I:s Bref till Biskop Hans Brask; om Nydala kloster. Stockholm den 29 Aug. 1526 *).

Vtaff Stocholm Sancti Jwhannis decollacionis dagh

Tiil biscop Hans wthij lincöpungh.

Vaar etc wij haffue forstaath athij haffue giffuith edher prouesth befalningh j vestra hæredt ath vpscriffua nydals closthers ægedelar then minstha penningh medh then mestha etc forundrar oss huad edher meningh ær j theth ærendhe thy edher fortengker wel ath thaa then hielp her j Stocholm nw sisthens beleffuad war wndhantoghe wij clostheren

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 128 v.

villiandes sielffue medh them bestylla. Ok des och vnderuiisth athij seije edher haffua ther Jus patronatus tiil wethe wij icke huru j ther tiil komme Vij haffue icke fornwmith ath edher foräldhre haffua funderath samme closther Huar och saa hende ath edher forældre biscoparna haffua theth funderath war theth aff theres arff och egith kommer theth thaa theres byrdh tiil och icke edher war theth aff kyrkionne sammandragith som wel throende ær, haffue j en thaa føgha ther medh thy theth ær skeedt aff then deel som sambleth ær aff then menigheman Huilken j waar befalingh ær, och icke j edhers Sthaar edhir för then schuldt icke tiil ath giöra ther nogher forandringh wthinnan oss ooaathspordha ee huru stoorth ius patronatus j ther tiil haffue och synes oss athij endels wardhe her wthinnan foraetade epther j wisthen waar villa athij wille sielffue bestella om clostren Maaj therföre haffua saadanth fördragh Sammelwndha ær oss och widerfaret om theth gull monstranteien som j wthtagit haffue fraa Cronebeck theth waar byrdh tiilhörer ther wij och wela aff wetha huar theth bliffuer Her medh gudt etc.

---

*Gustaf I:s Bref på alla Konungsgäld i Finland till Kongl. Kansliets behof. Stockholm den 7 Oktober 1526 *).*

Sancte birgitthe Vidues dagh

Cancellaries breff paa alle Konungx kyrkior wthij Findtlandt

Vij Göstaff etc. Giorom vittherligith ath epther theth thenne epther:ne geeldh wthij Aaboo biscopsdöme ære Konungx geeldh szom ær Kwma Berno Kariidtz och Vaanöö ære the oss pligtughe epther gamble sidwennien aarlighe pensiones en doch the nw en tiidh longh haffue sittidt frij Therföre haffue wij nw wthij verdugh fadhers mesther Ericx Electi tiil Aabo mesther hansze domprouestz och mesther Jaspers Erdæchens ther samme stadtz nærwære for:ne geeld pensioneret saa ath then godhe mann som wiidh Kwmo kyrkio sitther schal aarlighe ther aff giöre tiil woorth Cancellaries behoff XXX marc örtug aff berno XL marc örtug aff Kariidtz XX marc örtug och aff vaanöö XX marc örtug huilken pensionem wij befallet haffua for:ne mesther jasper wpbäre och wthskriffuia och szedhan tiil woorth Cancellarij forskicke j godho redho biudendes Clerkerna som wiidh samme geld sitthie ath the samme pensionem redelighan wthgiöre saa frampth the gellen lengher beholla wile Thess tiil visszo etc.

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 148.

*Gustaf I:s Bref för Biskop Vincentius, att hafva befallning öfver tre gråbrödrakloster i Åbo stift. Stockholm den 9 Oktober 1526 *).*

Stocholm Tisdaghen nesth epther sancte birgitte vidues dagh

Jtem biscop Vincentius ith magth breff athuj honum tiilskicket haffua at haffua j sin veryo och befalingh the iij (3) graabrödhra closther som j aabo biscopsdöme liggia som ære Tiockarna Viborg och raamo Strengeliga biudendes bröderna i samme closter ath the honum och icke ministhro swara epther thenna dagh wiidh waare ogunsth och vredhe etc.

---

*Gustaf I:s Förläningsbref för M. Ericus Electus i Åbo, på Linköpings djeknedöme. Stockholm den 9 October 1526 *).*

Mesther Ericx Electj tiil Aabo forlæninge breff.

Vij Göstaff etc Helse edher alle oss elschelige menighe landtbor som liggia vnder Dechene gellith j Lincöpungh kærliga med waar herre kære venner epther verdugh fadher mester Eric Electus tiil aabo ær oss vndherstwndhom gansca nyttugh vthij riikitzens thiennisth huar wij honum behoff haffuom baadhe vthlendes och inlendes paa swaar kosth oc tæringh haffuom wij för then schuld vndt och

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 148 v.
**) Riks-Reg. 1526—28 fol. 149.

forlænt honum samme dækine geeld ighen som han tiilförendes hade med alle renttho hudd som helst theth nempnas kan medh kalmarne kyrkio och gambla vestherwiik som aff alder vnder dæchene gelleth legath haffuer Teslikes vnne wij och tiilstedhiom ath for:ne mester Erich maa och schal vpbære alla Konungx sachöre nær han saa helst kwnne falla aff for:ne landtbor Huarföre biudom wij edher alle athij honum höruge och lydugeære oc hans myndughe sendtningebud honum wthgiörendes aarlighe al then deel j pligtuge ære redeliga han schal nesth gudz hielp holla edher alla viidt lag och redelighet saa ath inghen briisth schal finnes hooss honum j noghen mottho och swarer för then schuldt inghen annen een honum Edher gudt befallendes etc.

---

*Gustaf I:s Bref till D:r Peder Galle, om svar på några artiklar rörande kyrkan. Af den 4 December 1526 *).*

Daghen för Sancti nicolai aptan

Til Dochtor pæder galle

Vår sunnerlighe gwnst etc Kere doctor pæder epther nw ær opkomijn som j wel wethe en stor twædrægth om lerdomen, Haffue wj fförscriffuit till lerdemenn kringom riket någor spörsmåll om någor stycke ther samma twædræct mest på hengher begærendes teres sententiam ath weta hwadt them synes rettesz wara epther scripthena, Hwilka spörs-

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 169 v.

måå wij och så nw sendha till edher her inneluct; Bediandis och endeliga wiliandis athj giffue oss ther scrifflighe swar oppå till hwarth och ith epther som j tro ath rettast ær, och theth j bewisa och förswara kwnnen met scripthene Inför gode män Så ath wj samma edher scriptelig swar met teris skæll få innan Jwleapthan nestkommandis, Görendis os ther wtinnan til wilia och hoppas ss atj thes pliotoghe æren epther j æren en doctor j then helie scripth och haffwe för then skwld studeret atj skwle wetha wnderuisa oss leckmæna om slicka stycker, the os nyttoghe ære at wete till wår siæl salighet. Her medh etc.

Thesse ære the X articlar *) som skal swaras till

Om man må widfalla helgamanna lerdöm kyrkennes bruckningh och sidwenior the ecke haffwa gudz ord met sigh

Om wår herre Jesus christus fimes haffwa (*befolt*) prestomen påwom Biscopom etc nogot welle eller herredöme offuer menniskionor anneth æn theth alena at the skwla förkwnna them gudz ord och wilia, och om nágre andre prester bör at wara æn the som theth göra

Om teris lagh, bwdh eller stadghar, kwnna binda menniskiom till någhen syndh, om hon gör ther emoth

Om the haffwa någhon macth meth bann skilia någon menniskia frå gud saasom ith affhwgget

*) Med någon olikhet tryckta af *v. Troil* uti Skrifter och Handlingar till Uplysning i Svenska Kyrko- och Reformations-Historien I. sid. 7, 8.

ledemot åff gudz försambling, och göra henne diæffwlssens ledemooth

Om theth welle och herredöme som nw opkommit ær medt paawen och hans hoop, ær mædt eller mot Cristo

Om något annet ær gudz tiænst (æn man holler hans bwdh) saa som ær menniskiers fwnner the gudh intheth bwdit haffuer

Om menniskian kan bliffwa saligh för sin fförtiænste skuld Eller aff blotta gudz naade eller barmhertighet skwld

Om man skall worda, dyrcka eller tilbedia helgonen, och om the helghe mæn ære wår fförswarere, patroner medllere eller fördagtingare In för gwdh

Om man skall holla siigh wedt några oppenbårelsse som seghes skeddé wara, andre æn the som j then helie scrifft beslwthnæ ære

Hwadh skæll j scriffthen fynnas om skerdzeldh.

Thenna ffÖrscriffna X puncther och Spörszmåll ære scriffne till doctor pædher j wpsala, Begærendes met theth alder första hans redeliga swar epter scripthena Som hans besta och ytherste förstandh tilsiigher etc

---

Gu-

*Gustaf I:s Försvarelsebref för en munk, som utgått ur Franciskaner klostret i Arboga. Af den 27 December 1526 *).*

Tredie dagh Jwll

Mwncke breff

Vi Göstaff etc. Görom witther ligith at thenne breffuisere os elskelige brodher N. aff Sancti francissj clösther j arbogha haffwer giffuit oss tilkænna några redeliga saker, hwarfföre hann wtaff samma closther och orden wtgå will, hwilka han och fför hwar godh man, then wj ther tilskickandes warda, beuisa och meth skell fförswara kan och wart fför then skwldh, begærendis wart beskærm och fförswar fför offuerwold sedan han wtgangin ær Jn till thes han samma sina redeliga skiell fför ffor:da wåre tilskickade gode mæn göra må Hwilkit wj met någhon redeligheth honom icke fönia kwnde eller borde, epther wj theth allom wårom wndersaathom aff retto plictoghe ærom Therfföre aname wj honom och met thette wort opne breff anama wtj wårth besynnerlighet hegn och förswar ehwar han therfförinnan wistas will ther han sig icke met tigningh wtan elles medh redeliga næringh behielpa kan fförbiwdandes allom som fför wår skwld wela och skwla göra oc låta besynnerligha waare fogother och embetsmæn honom til hans persona eller ægedeler her emot hindra pladsza eller enågor offörretta vid wåre ogwnst Datum

*) Riks Reg. 1526—28 fol. 174.

Gustaf I:s Bref till Östergötland; om den nya tron. Upsala den 7 Januari 1527 *).

Tiil menighe almoghen j östhergötland

Vij Gostaff etc. Helse edher alla oss elskelige dandemenn som biggia och boo j N. kærliga medh gudh, Kære wener vj haffwe forstaandet ath cringom rikith föres etth rykthe om oss ath wj skwla tiilstääddhia forswara och beskerma nagre predicare som nya tro lära andra än vij aff wår herra och hans aposlar lærtht och anammadh haffwa, theth dogh för gwdhi icke santh ær, vell bekenne wj ath j annor cristen konwngarike ær wpkommen en twædrecth om Lärdomen ther åff ath några somlige förstaanduge menn fara ther epther ath mange osedher motthe aff leggias som wpkompne ære j cristendomen then menigemann tiil fortryckelse aff kyrkieness formenn emoth gudz lagh hwilketh och saa nw beginnes her i riketh åff somliga besynnadh wardha, och somlige en doch thee wel wetha sanningen, ath oredeliga tiilgongith ær och bordhe retthas, likwel falla the ther emoth, fructandes ath nogoth aff theres vellugheth och gijrwgheth ther med formynskas skal, och epther the icke kwnna theth göre med nogon skæl, mena thee theth göra vila medh lögn och falskt ryckte, som the föra cringhom landet seijandes ath man wil taga vp en nya tro, achtandes ther medh tiil obestaand vpweckia then enfalluga menegemann som om rettha sanningena icke vnderwisther ær, hwilket wj giffwe edher dandemenn alla tiil kenna, athi taghe edher tiil ware ther före

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 184.

och athj slijke thæres lögnactuge rycte inthet sköthe, vthan heller hielpe tiil ath thee måge bliffua straffade som saadant seyn, och vender oss icke theth til ondhe, ath wj os vinlæggia om alles edhers besthe, theth j måghen komma vthwr edher fortryckelse, som edher medh oskell påkommen är Inghen ny tro anamme wj eller forsware, vthan vilie jw saa gerna döö en cristhenman saasom noghen annen, vj haffwe förlydt ath öffwer hela cristhendomen skwlle om for:da twædrect en herredagh hållas, endoch theth haffuer icke en nw kwnnet komma ther tijl, therföre vilie vi nw med theth aldra första tilfelle kalla tiil hopa varth elskeliga rikes råd, och the forstondugaste åff alth rikith, och latha ransaka om for:na twædrecht och saa nesth gudz hielp skickatt med thæres rådh och samtickio, som wj fynne emellom gudt och warth samweth rettasth wara, ther forinnan bedie athj giffwe edher tiilfridz och varen vthan all mistanka, vij vele well saa bestellath ath ingen deel skall företages som emoth trona ær, eller theth then menigemann skall wara tiil skadha, ther maa j fwlleliga forlitha edher vppa saa længie wår hals warer, Och paa theth i maghe witha hwar saken mesth oppå geller giffwe wj edher til forstaa, ath hoffwed stycketh j saken ær om then vellugheth som kirkenes formenn paaffwen, biscopar och thæres hop hær til dags hafth haffwa vttöfwer lekmen, emoth alla redeligheth och gudz lagh, saa ath the vnder siig knwffwath haffwa eij alenasth then menigemann, vthan jemwell herrar och forsther, keijsare, konungar, och riddherscapeth, förswagath

them saa ath the sedhan icke haffwa hasth macth ath beskærma landh och rike vthan ære kompne j skadha och forderff och j fienda hender som och ty wær her j riketh åff somliga thæres tilskyndan skedt ær besynnerlig nw nyligest med konungh Christiern som och skeeth ær, med thee bedregeliga afflatsbreff som her plägher införes fraa rom, vndher theth skijn, ath ther med skwlle stridas emoth Twrken, och finnes doch j sanning ath påffwen med thee penninga haffwer siig vpsath emoth keysaren, och förth Herrar och försther j håreth til hopa, med bedrægerij och falskheeth allth paa theth ath han och hans partij skwlla holla vppundher siig hela werldena, ffför hwilka sack och nw keysaren haffwer grepith paaffwan och haffwer honom j sin fengilse, Nær nw gode skælige menn begynna ther om tala, och gerna saaghe sådhan oredelighet affkommen, Tage kirkennes formen theth illa vid siig, och latha slikt ryktte före fvth, ath man vptagher en ny troo och mang annor stycke them man aldrik tencthe, acthandes med sådana thæres bedrægerj och lögn, dragha then menigeman emoth thæres rette herre, och motte hendha ath fræmandhe herrar ther med indragne varde saa nw som tiilförendha skedth ær, Hwad ytermera twnge och oretth then menigemann viderfars aff them, j thy ath the slaa all tingh vppundher siig, knwffwa fatiga legmenn med orettfærdugh ban, vphollilse om påscha och annath mykith, theth göres oss icke behoff fortelia, för ty j haffwe theth wel alle j rönom Om theth álth ær redeligt, giffwe wij edher tiil ath besynna, ty edher

liggher ther sielffwom macth vppaa, Edher gudh etc.

Gustaf I:s Bref till Borgmästare och Råd i Arboga; om den oredlighet, som i Arboga kloster bedrifves, samt om uppskrifning af de klenodier och egodelar, som der finnas. Af Upsala den 21 Februari 1527 *).

Tiil borgmestare och radh j arboge

Var etc. vether ath wij finge edher scriffwelse hwruledes j edarth closther plægher mykit oredeliga tilgaa j manga handa motte, besunnerliga j thij ath når nogher brodher dör, thaa anammer theres forman hans peningar, och Closteret får inthet etc. Sa haffwe wij nw för thenna sack skwld och andra flere affsath then ministher som nw haffwer vareth och vele ath han inthet skall befatta sigh ther med epther thenna dagh, theth j och wel måghen formena honom om han theth tilbiudher, och haffue wij befalth var thienare lasse sommer ath liggia ther j borgalegye til noghen tid, och befalth honum ath han med nogra aff edher lather vpscriffua alla the clenodier och ægadelar som ther inne ære och latha oss ther faa itt registher vppa, och epther thee nw ære gardekne löse, må han med edhart rådh skicka ther en til som clostret står före med hwilkom han och ma haffwa öghat paa brædhet, ath icke formykit oskælige tilgår, til noghon tijd ath wij

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 208 v.

annerlwndha vardhe ther vtinnan fortencthe, ære ther och nogra nidhersatta kistor som fræmande mwnkar tilhörer, ær mögieligt ath man beseer hwad ther vtj ær, ath wij och tesliges faa ther en script vppa etc.

Utdrag af Gustaf I:s Bref till meniga Westergötland; om den nya tron, m. m. Upsala den 22 Februari 1527 *).

Vij Göstaff etc, — — — — — — — — — — — — — — — ytermere kære vener haffue wij forstath ath eth almeunigth tall och ryckte ær vthsprwnget bland then menige mann om en ny lærdom ath her vppe j landet schal prediches och företages en ny tro, gwdhj, Jomfru marie och flere gudz helgon til vanhedringh, theth dogh för gudzens sanning icke santh ær, Saa lathe wij edher förstha at her vppe j landet inthet anneth handlas predicas eller företages (paa lærdomsens vegne) än theth rene och klare ewangelium och gudz ordh som christus sielffwer paa budet och apostlanar predicat haffue, ther wij oss alla skulle allenasth epther rettha, hwar som anners skall(?) går like til pa siælarness vegne men væl ær santh ath her vndherstundom röres och vthtrickes om the osidher och stora girwgheth som vpkommen ær j bland kirkiones personer med theres frihethers oc priuilegiers vanbrukningh, med huilke the twinge twn-

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 204.

ge och förknwffve fatigh simpel menlos och enfallogh almoge med banlysningh, j helgedax brwth, och vpholl frå sacramenteth om poscha, med morga andra vsidher och oskæligh palegningh, som doch ingen grwnd eller fundamenth haffuer j then helie scrifft med romare afflat, vthdragandes aff riket otaliga swmmor penningher gwld sylff riket til ganska stor forswakelse, och then menige man som icke kan thenne fortelde sacher vel behierta til twngha, fatigdom och vndherkwffwilse och for:ne kirkennes personer til rykedomer storth herrauelle och högfærdogth sinne moth herrar och förster som them for:ne priuilegiar och frihether gunsteliga vnth och tillathet haffwe j then ackt och gode meningh ath the sculle vara thess roligare j then helga Ewangelij och gwdz ordhtz predican oc lære som theres æmbeth med rette tilhörer, men hwru the theth brwcha, ær vel allom clarliga för ögon, Och nær man her nogot om talande vardher, hether theth vare moth then heliga christeliga tro, och til christendomens nidhertrickningh, therföre formane wij edher alle paa then hulskap troskap manskap oc edh j oss tilsackt och swåret haffue atj jcke lathe edher forföre med sligth obestaandeligh vpsprunget ryckthe, twarth moth alle sanningh jnthet twækande ath wij med liff och hals jw gerna vela altijd vetha alles edhers oc riksens bestha och langliga beståndh, alwarliga rådandes edher athj vele sielffue besinne och behiærte ath wij intheth anneth haffwa företaget en theth edhers gagn ær, och vela iw saa gerna vara en reth Christen man som nogon annen, och epther

vår yterste mackt oc formage styrke oc formere then helge christelighe tro, theth gwd skall kenna then wij edher befalle til ewigh tijd etc.

Gustaf I:s Försvarelsebref för Predikanten Hans Pistor. Upsala den 5 Mars 1527 *).

Vpsala fastelax tisdagh 1527

Vij Gostaff etc. Göre vitherligit ath oss vnderuisth ær aff gode men om thenne breffwisare oss elskeligh her hans pistore ath han haffwer goth forstandh j scriffthene oc ær för then skuld dogse til ath predica gudz ordh och ackter nw forse sigh nogor stadz ther han thiæna for capellan predicare eller kirkeherra, anamme wij för then skuld honum vthj vårth besunnerliget hægn och forswar forbiudandes allom som för vare skuld vilia oc skula göra och latha besunnerliga vare fogther och embetzmen honum her j moth hindra quelia eller platzsa vthan heller forda och fræmia til theth bestha viid vår gwnsth och vilia.

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 208.

Gustaf I:s Bref till M. Lars; om Herr Erik, hvilken bönderna icke ville emottaga som Kyrkoherde i Löfsta m. m. Gripsholm den 22 Mars 1527 *).

Tiil mesther lars

Vår etc. Som j beröre mesther lars vthj edher scriffwelse om the prebendor ther lösse varo ath med them ær en nw oförordinered, och ath edher hws procurator Her Erick icke bleff anammad för Kyrkeherre i löstha, förwndre wij ath thee bönder ære så genstörtuge så ringe achtandes vår scriffwelse ther hædan hwårföre må the vel en tijd långh vara kyrkioherre löss til thess the giffwe siig tijdt til vpsala oc beuise theres sack retfærduga Ther nesth om then prebendo som her Jacob gwthin haffde ære wij til fridz ath then diekne, som j om scriffwe må beholla samma prebende oc lagher ther om oc annath sligt som edher besth synes effther edhert eygeth gode behagh etc.

Gustaf I:s Bref till Electus i Strengnäs; om tomt- och sakören. Gripsholm den 22 Mars 1527 *).

Tiil Electo j Stregness

Vår etc. Kære Her Electe som j oss tilförende tilkenne giffuit haffue om the halffwa tompören oc sackören som falla ther i Stregness, begä-

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 212 v.
**) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 212. v.

randes aff oss athj them niwtha motte effther edhre antecessores oc forfædra samma halffwa tompöre oc sacköre hafft och niwthet haffwa, Sa haffue wij städz begæredh ath vethe hwat skæl oc beuisningh the ther til haffue hwilket wij en nw icke forfareth haffwa, Mæn sa mikit haffve wij forståndet aff theth registher oc copie oss til hondha skickade, ath the for:de vpbördh haffue haffth oc nwtith, men hwru the ære förste sinne ther til kompne theth ær icke ther vthtryckt, Doch lichwel edher til vilie vele wij vplatha edher samma vpbyrdh en tid långh för en förlæningh til thess j oss bettre beskedt kwnne ther om giffue Edher etc.

Gustaf I:s Bref till Måns Bryntesson; om H. Brasks, Ture Jönssons och Skarabiskopens sammankomst med allmogen, angående den nya tron. Gripsholm den 29 Mars 1527 *).

Tiil Mons brynthaszon

Vij giffue tiig tilkenne ath nogre som nyliga ære kompne frå vesthergötland latha gå för eth tal oc rickte ath biscop hans i lincöpungh her ture oc electus til scara haffua vareth til hope oc taladh mett almoghen giffuandes simpel oc enfolleght folk för radh ath the skule ingeledes gå wnder then ewangeliske lærdom, oc mett eth samfelth tall sagth oc vpropath atth the skula förre döö en the skula nogon tijd gå ther vnder ær för then skuld

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 213 v.

wår begæran att tw med thin hemmeligh vnderuisning oc scriffuelse giffuer oss til kenna om sådanth tal och handel haffuer varith pa fellom och huad then menige man haffuer swarith til theres framsetningher, lathandes oss forsthå om varth opna breff som wij tiigh j hender fånga læthe j vpsala bleff læseth oc forkynnad epther vår befalningh för then menige forsambling som war j lideköpungh pa hwitha sonedagh oc huatt ther til bleff swarath heller om samma varth breff bleff plath nidherlagt oc inthet om taladh, vele wij ath tw lather thet ingaledes bliffua dulth for oss oc hwad for:ne biscop hans haffuer haffth ath bedriffua så længe nidher j then landtzendha vele wij ath tw med thenne vår thiænare lather oss få thin scriffthefigh vnderuisningh Thesliges om thw haffuer nogre tidenne fornwmmith vthaf konung Cristiern heller hans partij skipp Clement och andre flere, achtandes pa vårth gagn oc bestha som wij fulkompliga tro tiigh til Tigh etc.

---

*Gustaf I:s Bref till klostren om borgaläger. Gripsholm den 31 Mars 1527 *).*

Tiil Clostheren om borgareläge

Var etc. vether athuj j thenna neruarande sommor för noghre vårdhande ærendhe skyldh icke ære til sinnes ath latha vårth hoffolk vthsleppe theres hesther på græss vthan haffue nw them forordineredt in på våre slotth oc gårdher oc sam-

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 219 v.

meledes till alle closther som them formechta att hålla j borgarelägher oc våra embetzmen oc closther tilsyningz personer them hoss siigh medh öll oc matth besyria skule j motth hosth tijdhen jgen Så haffue wij oc nw schicketh til edhert closther våre thiænare med så manga hesther begerandes athj ære goduilioge til theres næringz vphelle epther som skæligt er oc ther til med en span korn til huars theres hesth om vikone in til thess the skilias j från edher Vij haffue oc samme våra thiænare högieliga forelagth, ath the skula låtha siig athnögia med then sin kosth oc fortæringh (som j haffue med them perdela) leffua skæliga, oc strængeliga budet them haffua siigh aldeles toghsamliga oc wel, med edher oc edhert folk, Tagandes tacknemligan vthåff edher hwad del i til theres föde kwnne åstadhkomma, oc hwar annerledes sker oc wij thet gönum edhers scriffuelse eller vndheruisningh forfarandes vardha vele wij tha latha, thet vmgöra oc straffa som tilbörligt ær, om the siig j noghen motte forbryte Edher gudt befallandes.

---

*Gustaf I:s Bref till Jöns Nilsson; om den nya tron. Upsala den 16 Maj 1527 *).*

Torsdaghen nesth för Ericj

Var etc. veth Jöns att vppe i dalarne ær företaget ett forræderij e huar man kan vpspörgia rothena ther til, doch vethe wij then vel i theth mestha, endoch then groffue enfåluge almoge ther

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 232 v.

yppe och til ewentyrs annerstædz, thet icke sielffue forstå kunna, Saa fornimme wij nw att thet ær rothen ath somlige vthaff the andeliga personer haffua giffuit, oc en nw dagliga giffua almogen hemlige oc vppenbårlige in, ath her vptaghes en ny troo christendomen til niderlæggielse, endoch the wel vetha att så icke ær j sanningene vthan epther wij tale stundom om theres bedragerij medh huilko the haffua vnderkuffuath herrar och förster och then meneman, vilia the tha så gærna stemplat med then enfålluga almoga med slike dictadhe stycker, ath the skola få en styggelse wijd oss, och fordriffua oss frå regementet, som the tilförna andra herrar offtha giort haffua, och kunne wij wel merckie ath then finnes wel j lijuköpunghz stict, som hoffuudeth ær til then stemplingh, och haffuer theth så vndhersath, huilke och med nogre andra i sinnet haffua ath Erkebiscop göstaff skal komma her in j riket igen, then thå sedhan skal vara them eth hoffued före, och igen indragha Konung cristiern then them en nw ligger på hiærtadh, vele wij ath thw ther vthinnan foruarar then meneman j thin landzenda her och ther huar tw kan, med lämpa. så ath thet kunne bliffua oformerkt ath thet ær kommit aff oss eller tiigh, The som så aff tiig vnderuista oc foruarade vardha, the kunna thå vel vppenbårligha giffuat then menigeman före, på ting och andra samquemd, och wele vij ath tw lather granth åthhöra huru thet låther j the andelige personer och huad the haffua för hænder och skicka hijt vp til oss tina karla med hesther och harniske på theres egien pung vthan almogans fortunga, Men sielff bliff ther

nidhre och tagh ther wara på alltingh thet bestha tw kan, Om tiig behöffues, kan tw wel tagha til tiigh igen nogra vngha lösa karla och effter arffuit vesgöte ær dragen nidher ath Calmarna, befrågha granth om ther ær nogot argt med, eller ey, och læth oss thet få vetha Tiigh etc.

Kallelsebref till Vesterås herremöte. Upsala den 14 Maj 1527 *).

Vtaff vpsala Tisdagen nesth for Ericj

Tiil Menige rikesens radh her j landet ath the besökia skula eth Herramöthe vtj vestherars, om trinitatis söndagh

Kære Her Electe Her ture och j gode men flere som wij tilförna gönum war scriffuelse haffue giorth edher wnderuisningh om en vitherligh tiuff och forrædare som siig kaller Her stens son huars siel gudh nade beskyddes och forswares vthåff en parth j dalerna och haffuer en löss skalkehop nw nylige giffuit siigh j anhangh med honum, tiil twædrackts vprörilse, och nyt örlegs vpueckilse her inbyrdes i riket, alles våres och rykzens fiender K. Cristiern til storth sinne och forsterkilse, huar han bespör att slickt obeståndh får framgångh och icke bliffuer straffuat och j tijd niderlagt Therföre skule j icke forwndre, att wij medh godemæns rådh, som oss ære wijd handen, haffue forwandlad theth Herramöte som beråmad var ath hållas vtj wår stad Suderköpungh om pingesdaga

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 229.

nesth kommandes, Så att effther lægelighetens begiffuelse haffue wij satt samma möte tiil vestherass, med tidenes forlægningh tijl hælgie Trefollughetz söndagh, Begærandes att j alle, samma möte endeliga besökia wele, partdelendes medh oss edher gode rådh, om riksens och thess menige inbyggares endræcht, frijd, rolighet, och långlige beståndh, Haffuandes med edher hela adelen och nogre köpstadzmen oc bönder effther theth förme wårt breffs beslutningh j alle sine puncther Giffuandes them som ære vthnempde åff stæderne och huario lagxsage j then landzenda til for:ne mötes besökningh, til kænne samme möttes forvandling ath the j tijd kunne siig ther til berede doch så ath intheth vprop bespredes bland simpel almoge om för:ne forræderes bedriffuelse i dalarna, Och wåre vel nyttogt ath j haffde med edher edhert folk med theres harnisk och små hesther Edher gudh befallandes.

En Kalff

ath the endeliga och oförsummeliga med siig skulle haffua theres hester, karla, harnisk, och bestha verijor.

Utdrag af Gustaf I:s svar på Dalkarlarnes framsättningar. Upsala den 14 Maj 1527).*

Suar på the ffframsethningar som Her Euerth och Jäppe hanson åff kåpparbærget giorde inför war nadigsta Herra j vpsala

— — — — — — — —

— — — — — — — —

— — — — — — — —

Til then fiærde om the borgalæge j köpstæder, closther, och hoss clerkerijth etc.

Suar

Haffuer j thenna forlidna år varith slige örligh och osäkerheth, mesth för Konung Cristiani partie skul Siuerin norby och andra sådan flere, ath man motte åff nödenne holla mera hoffolk æn wanth ær, och icke kunne hesterna slåtz wth, om nödh på giordes ath haffua them behoff hasteliga, Therföre kunde icke tilräkkia på slåtten hålla alla theres kosth, Therföre nöddes hans nade leggia sådanth borgarelæge. huar gudh wil forlæna fridhen ath wij tryggie och säkre ære för K. Cristianum och andra fiendha, shal thå med gudz hiælp fålkith hållas testhe myndre och borgalæge affstellas

— —

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 280. Dessa Dalkarlarnes besvär äro in extenso tryckta uti Tegels K. Gustafs I:s Historia 1: sidd. 144—147.

— — — — — — — —
— — — — — — — —

Tiil then siette om theth rykte, ath hans nade icke wil haffua så manga closther och kirker som nw ær

Suar

ffinnes huarken closther eller kirker som hans nade haffuer låthet om kullslåå endoch santh ær ath hans nade kendes wijd hans retta arff och egit Gripzholm Huilket emot hans faders vilia, til closther giorth war, och theth haffuer hans nade giorth med rettha och ey anners Theth hans nade på föres om annor closter och kirkior theth seges honum osanth oppå

— — — — — — — —
— — — — — — — —

Tiil then nijonde, ther the gåffue före ath tal går om Erchebiscop Göstaff, ath thet obestånd som nw företages ther oppe, skulle wara giorth på hans vegna och honum til godhe

Suar

Ther suarer hans nade intet före, [illegible] tan sker ey alenasth Erkebiscop göstaff [illegible] haffuer til- och jemuel konung Cristiern [illegible] er j riket, ath förna folgt effter [illegible] kommith och skilth tretto- fremande herrar mænnga kwnna the æn nw haff- ne åth K. Cristiens tiilkomilse, the som theth aff- städ komma, ær och inthet tuiffuel, ath the som vele haffua Erkebiscop Göstaf in igen, the mena

Utdrag af Gustaf I:s svar på Dalkarlarnes framsättningar. Upsala den 14 Maj 1527).*

Suar på the fframsethningar som Her Euerth och Jäppe hanson åff kåpparbærget giorde inför war nadigsta Herra j vpsala

— — — — — — — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Til then flærde om the borgalæge j köpstæder, closther, och hoss clerkerijth etc.

Suar

Haffuer j thenna forlidna år varith slige örligh och osäkerheth, mesth för Konung Cristiani partie skul Siuerin norby och andra sådan flere, ath man motte åff nödenne holla mera hoffolk æn wanth ær, och icke kunne hesterna slåtz wth, om nödh på giordes ath haffua them behoff hasteliga, Therföre kunde icke tilräkkia på slåtten hålla alla theres kosth, Therföre nöddes hans nade leggia sådanth borgarelæge. huar gudh wil forlæna fridhen ath wij tryggie och säkre ære för K. Cristianum och andra fiendha, shal thå med gudz hiælp fålkith hållas testhe myndre och borgalæge affstellas

— —

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 280. Dessa Dalkarlarnes besvär äro in extenso tryckta uti Tegels K. Gustafs I:s Historia 1: sidd. 144—147.

— — — — — — — —
— — — — — — — —

Tiil then siette om theth rykte, ath hans nade icke wil haffua så manga closther och kirker som nw ær

Suar

ffinnes huarken closther eller kirker som hans nade haffuer låthet om kullslåå endoch santh ær ath hans nade kendes wijd hans retta arff och egit Gripzholm Huilket emot hans faders vilia, til closther giorth war, och theth haffuer hans nade giorth med rettha och ey anners Theth hans nade på föres om annor closter och kirkior theth seges honum osanth oppå

— — — — — — — —
— — — — — — — —

Tiil then nijonde, ther the gåffue före ath tal går om Erchebiscop Göstaff, ath thet obestånd som nw företages ther oppe, skulle wara giorth på hans vegna och honum til godhe

Suar

Ther suarer hans nade intet före, ath theth sker ey alenasth Erkebiscop göstaff til godho, vtan och jemuel konung Cristiærn, Sådanth haffuer tilförna folgt effter inbyrdes tuisth her j riket, ath fremande herrar haffua kommith och skilth trettone åth, then meninga kwnna the æn nw haffne ...an K. Cristiens tiilkomilse, the som theth affstäd komma, ær och inthet tuiffuel, ath the som vele haffua Erkebiscop Göstaf in igen, the mena

Utdrag af Gustaf I:s svar på Dalkarlarnes framsättningar. Upsala den 14 Maj 1527*).

Suar på the ffaramsethningar som Her Euerth och Jäppe hanson åff kåpparbærget giorde inför war nadigsta Herra j vpsala

— — — — — — — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Til then fiærde om the borgalæge j köpstæder, closther, och hoss clerkerijth etc.

Suar

Haffuer j thenna forlidna år varith slige örligh och osäkerheth, mesth för Konung Cristiani partie skul Siuerin norby och andra sådan flere, ath man motte åff nödenne holla mera hoffolk æn wanth ær, och icke kunne hesterna slåtz wth, om nödh på giordes ath haffua them behoff hasteliga, Therföre kunde icke tilräkkia på slåtten hålla alla theres kosth, Therföre nöddes hans nade leggia sådanth borgarelæge. huar gudh wil forlæna fridhen ath wij tryggie och säkre ære för K. Cristianum och andra fiendha, shal thå med gudz hiælp fålkith hållas testhe myndre och borgalæge affstellas

— —

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 280. Dessa Dalkarlarnes besvär äro in extenso tryckta uti Tegels K. Gustafs I:s Historia 1: sidd. 144—147.

— — — — — — — —
— — — — — — — —

Tiil then siette om theth rykte, ath hans nade icke wil haffua så manga closther och kirker som nw ær

Suar

ffinnes huarken closther eller kirker som hans nade haffuer låthet om kullslåå endoch santh ær ath hans nade kendes wijd hans retta arff och egit Gripzholm Huilket emot hans faders vilia, til closther giorth war, och theth haffuer hans nade giorth med rettha och ey anners Theth hans nade på föres om annor closter och kirkior theth seges honum osanth oppå

— — — — — — — —
— — — — — — — —

Tiil then nijonde, ther the gåffue före ath tal går om Erchebiscop Göstaff, ath thet obestånd som nw företages ther oppe, skulle wara giorth på hans vegna och honum til godhe

Suar

Ther suarer hans nade intet före, ath theth sker ey alenasth Erkebiscop göstaff til godho, ... tan och jemuel konung Cristiern, Sådanth haffuer tilförna folgt effter inbyrdes tuisth ... ter j riket, ath fremande herrar haffua kommith och skilth trettone åth ... nen meninga kwnna the æn nw haffua ... an K. Cristiens tiilkomilse, the som theth affstad komma, ær och inthet tuiffuel, ath the som vele haffua Erkebiscop Göstaf in igen, the mena

ther K. Cristiærn med, Ty samme Erkebyscop droge honum vel snarth in igen, som han tilförna giorde, Theth tror hans nade fuluel, att clerkerijd som theth stempla haffua sådanth i sinneth, så nw som the offtha tilförenna giorth haffua, theth wij alle wel j röne haffue, våre gandzska gotth ath then meneman kunne theth besynna, och icke så snarth löpe effter theres forrædeliga stemplinger

— — — — — — — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Tiil then tolfte som ær om theth luterij ath ther om ær störstha ropet besynnerliga om then predican j Stocholm och suenska wisor och sång

Suar

Om nogot luterij veth hans nade intet ath segie, annath en hans nade haffuer befalet predika gudz ord, och theth hælga Ewangelium (theth ær) then helga cristh, ath presterna icke bedraga then fatiga meneman, med theres egen dicth til theres girugheth, och vnder kuffua herrar och förstar, som offtha j fortijden skedt ær, thesso ryke til allra största fordörff, huilket hans nade icke wil tilstædia vthan seger ther nogot emoth, och flere med hans nade, så her j landet som the och nw göra j annor landh the ther sanningena och retthetena kuna och vela besinna, Thå hans nade theth gör, föra en hop och munckar och pres- honum vppå ath han vptager en ny tro ocn kalla theth luterij, och mena doch sith egeth bestha ther med, och inthet then menigemandz besta,

våre goth ath then meneman theth besynna kunne ath hans nade theth gör them til godho, ath the prester icke skula medh så stor vskæl haffua them vnder siigh som andra estar, Om the svenska visor eller sånger förundrar h. nade ath theth straffas j Stocholm, effter theth ær sidher cringom alth riket j alla soknakirker, ath man plægher ther quæda på suensko och låffua gudh, oc ær jw så gotth ath ther sker på vårth egiet mål theth wij forstå, som på latina theth man doch intheth. forstår, Och siunges doch j Stocholm på latina så nw som tilförna

Och förwndrar hans nåde ath the godemen j dalarna vele siig med thenna sack bekymbra ther the siig intheth på forstå, och then them intheth gäller vppå Her ær riksens råd kirkennes Prelater, och lærdemen, som then sack besth kunna rantzaka och åthskylia, the med hans nade vel vilia så ther om bestella ath ther om skal nesth gudz hielp ingen nöd vara, doch formärker h. nade ath the godemen j dalerna haffua theth inthet vthåff siig sielff, vthan ær them ingiffuit aff somligom prestom och mwnkom, som icke vela, ath sanningen skal vpkomma om theres bedregerij, med huilko the vnderkuffua then menigeman, våre gott atth the sette icke formyken tro til them j theth ærande.

— — — — — — — —
— — — — — — — —

---

ther K. Cristiærn med, Ty samme Erkebyscop droge honum vel snarth in igen, som han tilförna giorde, Theth tror hans nade fuluel, att clerkerijd som theth stempla haffua sådanth i sinneth, så nw som the offtha tilförenna giorth haffua, theth wij alle wel j röne haffue, våre gandzska gotth ath then meneman kunne theth besynna, och icke så snarth lōpe effter theres forrædeliga stemplinger

— — — — — — — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Tiil then tolfte som ær om theth luterij ath ther om ær störstha ropet besynnerliga om then predican j Stocholm och suenska wisor och sång

Suar

Om nogot luterij veth hans nade intet ath segie, annath en hans nade haffuer befalet predika gudz ord, och theth hælga Ewangelium (theth ær) then helga cristh, ath presterna icke bedraga then fatiga meneman, med theres egen dicth til theres girugheth, och vnder kuffua herrar och förstar, som offtha j fortijden skedt ær, thesso ryke til aldra största fordörff, huilket hans nade icke wil tilstædia vthan seger ther nogot emoth, och flere med hans nade, så her j landet som the och nw göra j annor landh the ther sanningena och retthetena kuna och vela besinna, Thå hans nade theth gör, föra en hop och munckar och prester honum vppå ath han vptager en ny tro och kalla theth luterij, och mena doch sith egeth bestha ther med, och inthet then menigemandz besta,

våre goth ath then meneman theth besynna kunne ath hans nade theth gör them til godho, ath the prester icke skula medh så stor vskæl haffua them vnder siigh som andra estar, Om the svenska visor eller sånger förundrar h. nade ath theth straffas j Stocholm, effter theth ær sidher cringom alth riket j alla soknakirker, ath man plægher ther quæda på suensko och låffua gudh, oc ær jw så gotth ath ther sker på vårth egiet mål theth wij forstå, som på latina theth man doch intheth. forstår, Och siunges doch j Stocholm på latina så nw som tilförna

Och förwndrar hans nåde ath the godemen j dalarna vele siig med thenna sack bekymbra ther the siig intheth på forstå, och then them intheth gäller vppå Her ær riksens råd kirkennes Prelater, och lærdemen, som then sack besth kunna rantzaka och åthskylia, the med hans nade vel vilia så ther om bestella ath ther om skal nesth gudz hielp ingen nöd vara, doch formärker h. nade ath the godemen j dalerna haffua theth inthet vthåff siig sielff, vthan ær them ingiffuit aff somligom prestom och mwnkom, som icke vela, ath sanningen skal vpkomma om theres bedregerij, med huilko the vnderkuffua then menigeman, våre gott atth the sette icke formyken tro til them j theth ærande.

— — — — — — — —
— — — — — — — —

---

*Gustaf I:s Bref för Herr Bengt på Olsby prestgäld. Upsala den 16 Maj 1527 *).*

Vtaff vpsala Torsdagen nesth för Ericj

Her benctz breff på Olsby Kirkio

Vij etc. viliom allom viterligit vara ath wij haffue loffuat och tilsagt och med thette vorth opne breff loffua och tilsegiom oss elskeligh her benct j olsby atth han må haffua niwtha och behålla vort gæld olsby, så længe honum sielff behager ther atth bliffua, På thet for:de her benct skal thess aluarligare företaga gordzens forbetringh med bygning och rydning til akers och ængs vphælle, doch så att han bliffuer oss för en trö och reträdig man, årlighа vthgiffuandes L (50) mark j pensionem vår Canceller, om sanctj Ericj tijd vthåff samma gæld, och ingeledes försummer then tiænist som han på sijt presteembetez vægne ær plictog ath göra sina soknabönder med gudz ordz forkynnelse, och predicen, och så længe han for:ne vilkor j alla sina puncter oforkrænkte fult gör, och haffuer siig tacksamliga j sijt omgängilse med for:ne sine soch-nabönders winnsth, skal ingen mackt haffua med öffueruelle och oreth atth driffua for:ne her benct frå forbenempde gæld olsby, vthan han forbryter siig sielff mot for:ne vilkor och kan siig icke ther före med laglig vrsekt vndlede. Eder etc.

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 234.

Vesterås Recess, tryckt hos Tegel, Gustaf I:s historie 1. sid. 153—162 samt hos Stiernman, Riksdagars och Mötens Beslut 1. sid. 56—67, finnes uti Riks-Registraturen 1523—25 fol. 14—31. Sjelfva Riksdagsbeslutet af den 24 Juni 1527 har i Original funnits i Riks-Arkifvet, enligt den Palmschiöldska hufvudkatalogen, pag. 365; men, oaktadt all efterforskning, ej kunnat anträffas. *Ordinantian*, tryckt hos Stiernman 1. sid. 90—92 och i Schmedemans Justitieverk sid. 3—5, är intagen i Riks-Registraturen 1526—28 fol. 245 v.

Dessa handlingar torde således vara förut tillräckligt kända, för att ej ytterligare behöfva aftryckas.

Ehuru till tiden något sednare, anse vi oss här böra intaga:

Erke-Biskopen Laurentii Petri, Nericiani förklaring på Vesterås Recess.

Wiss afskrifft ythaff gambla Erchiebispens Saligh M. Lars Næritiani Förklaring på Westeråhrs Recess, denn han sielff giordt hafuer, och lydandes ähr Ord ifra Ord, som her effter förmäles.

Een forklaring och Uthtydelse på Westeråhrs Recess, aff hwadt orsaak och Grund, han giord war

Pläghar wel skee, ther någodt nyt stadgas, och för en Lagh setties, att thet icke allom till tacka ähr, Besynnerligha them som willia bruke orätt, huilkom tunkt tycker wara, ath the skulle tuinges uedh någhen Laagh, och icke måge fult göra sin onda willia, huarföre the och säija, att han inghen skäll

*) Prestesåndets Arkif. Svenska Ecklesiastike Handlingar 1500—1599 N:o 5.

hafuer, Uthan är allenast aff affundh till Clärcherijtt samman satt. Finnes och tesliekest somblige the ther låtte sigh tyckia, att the holle sigh widh Recessen, och hafua doch icke förstådt, eller williatt förstå, huadh räte sinnet och meningen ther Uthj är, och misshandle så medh honom, som them sielffuom tyckes, och skiula sin misshandell medh honom, aff huilka sedan fölier, att Recessen, then eliest skälligh nogh ähr, warder för theres misshandell skull oskälligh räcknet För både thenna saekerna skull, syntes nytogt wara, att förklarett måtte warda, aff huadh orsaek samma Recess giordes, och hwadh grundh och skäll man hadhe till the stycker, som ther insatte wordo. Så förmäler wäll Recessen sielff aff huadh ordsaek han giordh war, Nämpliga, Ty wår Nådigeste herre hadhe Uthi förb:de Westerårs tillhopakallat Biskoper och Prelater All adelen innan Rådz och Uthan, Köpstadzmän Bergzmän och nogre Fulmächtighe aff huario Laghsagu, kringh om alt Landet, och beklagade sigh, att han icke tröste blifua widh Rijkzens regementhe, Uthan wille thett platt öfuergifua, och badh them föresee sigh om een annan herre, Och till thetta hans Upsått, föregaff han fyrehanda merkelige saeker, huilke her effter fölie

Thenn första, war för thenn ostadigheet skulld som war i Sueriges Almoga, så att man altidh skall wänta sigh Upstötter och Uproer, för huilket bekymber skuld hans Nåde icke så wäll kunde achta Upå Rijekzens besta, som wäll behöfdes:

Then andre saeken war, att Cronones Rentha war försuagat, så ath ther medh icke kunde

oppeholles then deell som Konungzligitt ståått tillhörde.

Then Tridie saeken, att Ridderskapett war försuagat, och nödgades förthenskuldh altijdh bedes, hielp och förlåsningh aff Konungen, och wartt så konungens deel theste mindre till hans Uppehälle.

Then Fjerde saeken, att hans Nådhe opåfördes, att han lätt indraga nya troo i Rijket, therföre att han lätt Predika Gudz Ewangelium, Huilekett hans nådhe tyckte tungt wara, att lijda aff sijne Undersåter oförtient

Thå nu Rijekzens Rådh, Adelen och then menige man, thenne föregifne saeker hördt hadhe, och funno wäll att så wisserliga i Sanningen war, som hans Nådhe föregiffuitt hadhe, wordo the myckett bekymbrede, Nogh besinnandes, att hans nåde icke wäll kunde skillies widh Regementedt, medh mindre att Rijkett kommitt hadhe ther medh Uthi stoor fare, och mäst för then läglígheet skuldh, som än tå på färde war medh Konungh Christiern, Therföre nödgades the wara förtenchte, huru för:ne foregifne brister måtte botade warde, och kom ther till på sidzstonne, att the eendrächteliga beleeffuade, nogra förandringar i Rijkenna, medh huilka Cronan måtte förbettrat warda, och hans nåde för herra och Konungh behåldes: Och thetta hafuer nu warit orsaeken som trängde ther till, att för:de Recess företages moste, och the stycker beleefuas som ther insatte äro.

Nu willie wij komma till samme beleefnade styeker, Huilke och nu her effter fölie, och see till, om the och medh godh skäll skee måtte, så att the stodo till förswarande ehuardt the kommo:

Förste beleefningen war emott the Upstötter som j Rijket mycket skee plägade, att alle wille och skulle tillhielpa, att sådant motte straffatt och afstält blifua: Thenne beleefningh behöfuer ingen förklarningh, effter hon inthett annatt inneholler, änn som Sweriges Laagh Uthuijssa, och thett huar och en aff ähro och redeligheet plichtigh är, therföre willie wij gå till the andre beleefningar, som nagre förandringar i Rijkenna medgifua, huilcke alt som mest behöfues förklares och förursakas, och war iblandh them thenna then första

Erchiebiskoperna skola så mycken Ränta hafua som them nogh woro till theras redelige Uppehälle, och ther the kunde göre theras ämbete fult medh, Huadh öfuer woro, skulle komma Cronone till förbättringh, effter hoon till Konungzligitt Uppehelle för suagh war;

Skælenn och grunden till thenna beleefningh war thet, att ändogh Biskopz ämbete är aff nödenne, så wäll som Konungz embete, och Skriften giller them bådum, Så kann doch Biskopz ämbette drijfuas och fult göras, medh mindre bekostningh än Konungz ämbetedt, ty Biskopz embettet drijfues medh Gudz ordh, och icke medh wälde, Therföre när han hafuer så mycket som han kan redeliga hålla sigh medh, till sin Persson och tienst folck, till sin gårdh, och ther medh han fardas kan, till

Landh och Vatten, kringh om sitt Stifft eller sijn Prouintiam, om han Biskop är, till at lära Almogen Gudz ordh, och bestella medh Presterna, at the och så göre när han far ifrå them, så hafuer han nogh: Men Konungzligit wälde hafuer sigh icke så, thett motte drijfuas medh macht och stoor bekostningh. Therföre effter båden thesse ämbeten bör Uppeholles af them menige mans samptyckie, tages af thett som öfuerflödeliga besörgdt är, och lägges till thett som försuagt är, och blifua så båden embeten widh macht, och huar achter på sitt ämbette Biskopen på Gudz ordh som för är sagt, och Konungen på att straffa och afueria orätt, öfuerwoldh och ofridh. Ther och så skeer, att konungen thett gör, hafuer Biskopen inthett klaga, at han icke hafuer stoor Räntto och macht att holla mycket folck, till att wäria sigh sielf, och thett hafuer och så warit saeken, huarföre och beleefuadt wardt, att Biskoparna skulle Upantwarda konungen the Slott som the hadhe, att han motte hafua wärne som wäria skulle, Hafua och Biskopparnar een hoop sielfua myeket gifuitt orsacken till, att the theres Slott Umbåro, ther aff, att the medh sådanna Slott, hafua Understundom legatt konungenom och Rijkena Under ögonen, och beskyddat ther ine medh sigh the ther Uproriska hafua warit, och satte sigh Up emott Rijckzens och sine rätta härra:

Thetta och annor slijck stycke, hafua warit ahnseet tå Recessen giordes, och thenne artiekell om Bisspernes Räntha och Slött, så beleefuadt och samptycht wardt, Och när samme Biskopar willia

rätt till see, är thett them mera till lättelsse än till någon tunga, Thy the måge nu thesse frijare wara, till att achta Upå sitt ämbete, thett the icke wäll göra kunde, medan the Uthi slijcht wärdzligit bekymber woro, så att the föga annatt wore än werdzliga Förstar, och moste brytas medh myckit Hoffolck, och lade så sitt rätte ämbete näder, som ähr, att the skulle wara tienare i Gudz ordh, Och hafuer inthett lithen ordsaek gifuit till thenna beleefningh, at een hoop af Biskopernar hafua missbruekat thenn öfuerflödeliga opbörderna, som the hafft hafua, satt sigh Up emott Landzens herrar, gifuit orsaek till ofridh, drifuitt Herrer och Förster aff Landett, och hulpitt Uthlänska Herrar in, Rijekett och thess Inbyggiare till een dråpeligh skada och förderff, som i Crönikorna nogh finnes, och är een stor deell ther aff ännu wäll i menniskiors minne, Af alt thetta må nu wäll merekias, om thenna beleefningh icke hafuer haft märckeligh saak och skäll medh sigh.

Om Prelaters och Canikers Rentto wardt och i Recessen sammalunda beleefuadt, att medh thett them öfuerflodde, skulle och så Chronones Rente förbättrads, then fattigh ooh försuaget war:

Thenna beleefningh hafuer och samma skäll som then före om Biskopernes opbördh, Ja och större skäll, effter theras Canike ämbetedt icke är så mycket aff nödenne, som Biskopz embette allenast synnes thett hafua warit theras embete effter som af Skriften märekias kan, at styrekia Biskopen Uthi hans ämbete, och äro eendeles såsom Medhbiskopar och tillsijare medh honom, och efter Bi-

skopz embethet ståår alt i Gudz ordh, tiena icke nogra wäll för Caniker, Uthan the som Lärdhe och i Skrifterne wäll förfarne ähre, Huru månge ther till behöfues, will huarrio Kyrekiones och Stichtz lägligheet wäll tillsäija. Så är nu klart påtaga, att sådanna theras embeter widh thett sinnett som nu sagt är, är ganska nyttugt, Biskopz embethett till Styrekia, Såsom och finnes, att Apostlarne hafua haft slijeka förstånduga Men medh sigh, ther the foro kringh om wärldena och predikade Gudz ordh och Christj throo, Therföre är och wäll wärdt, att slijeke män hafua sina redhelige Uppehelle aff sino embete, men ther theras opbördh öfuerflöder, ähr ingen oskäll att Chronon thenn fatigh och försuagh ähr, ther medh förbettras: Om the andre Caniker som Biskopen i sådanna måtte som föresagt är, inthett styrekia kunna, weett man icke huadh man om them säija skall, annat än lijdeligit är, att the som nu äro blifne widh sina opbördh, iempte the andra i theras Lijfztijdh, efter the till efuentyrs icke wetta annor rådh till föda sigh, Sådant kräfuer kärliken, aff hwilkom wij plichtige äro, att wetta huars annars besta. När the samme affalla, må thett medh mogedt rådh öfueruägas, huadh af theras ränta göras skall, thett närmast woro till Gudz sinne, will och wäll sielft säija sigh, att så monge Caniker som här till dagz warit hafua, näpliga skole behöffuas, när thett kommer ther till, att the skola allenest achta oppå Gudz ord, och icke så myckett bekymbra sigh medh Jurisdiction, Sakehörelsse och Regementhe såsom the her till dagz giordt hafuer, huilkett mesta parten wärldzlighe öfuerheet tillkommer, män

att man allenast skall hafua thenn, för Choorgångh skuldh, Messan, Process och slicht tingest, thett är mera af menniskiors funder än af gudz ordh Upkommett, Och thett ware nu sagt om the Prelaters och Canikers opbördh, Hwadh ther om Recessens menigh warit hafuer, och af huadh skähll så stadgat och beleffuatt wardt, thett näst Gudz hielp, wäll står till förswarande;

Samma skääll är och om domkyrekiors Rento, och huadh ther meer ähr till Upbördh, än till kyrekiones redheligha oppehelle behöfues, Att thett kommer Cronone och thett menige bäste till hielp, effter Cronon försuagh är, som nu offta sagt är.

Haffuer och samma grundh och skääll om Clöstren, att the förlähnes någon godh man, then Clostren redeligha Uppehåller, och gör Cronone tienst aff thett öfuer är, Så kommer thett eij allenast Cronone till godho, Uthan och Ridderskapeno, thett sigh och beklager försuagtt wara, Till huilket myóket hupett hafuer, att slijka Clöster aff theras godz och ägodeler stichtat äro, Thett samma hafua the godhe herrer Uthi dannemark länge sedan anseedt, och låttidt theras Clöster nu Uthi een Longh tiidh gådt i slijk förlägningh, Och är medh thessó ärende mildeligare medfarit, än man medh godh skäll mått hadhe, ty nogh beuijsliget är aff skriftenne, att Clöster wedsende är bygdt oppå een Lööss grundh, och kunde wäll afläggias medh alle, Sasom och nu mongh Clöster finnes i Thydzlandh och annorstädes förlagde wara. Men att ther medh hafuer ännu sombligestadz skonadt warit, thett är skedt sompt för folckzens suagheett

skuldh, som ther om icke änna förstå sigh, och sompt för the fattige perssoners skuldh, som i Clöstren ingifuen äro, huilke för ålderdom och annan brist skuldh, icke wette rådh till att föda sigh, om the Uthkome:

Sedan wardt beleeffwadt i Recessenom om Ridderskapett, ath the motte tage sitt godz igen, som gifuitt war Under Kyrekior Closter, Prebänder, Begängelsser, alt ifrå Konungh Carlz Räfst, Saken huarföre så beleeffuadt wardt, gifuer Recessen wäll wedh, Thett är, att Ridderskapett war försuagat, och behöfde för then skuldh ofte bedes hielp och förläguingh aff konungenom och thess mindre war hans deell quar, then doch borde mächtigh wara, Men att theras swagheett i thenne mottonne warder botadt och remedicerat thett hafuer thenna skääll medh sigh, Ty een stoor deel aff the stichtningar Under Kyrekior, Clöster Prebender, Begengelsse, hafuer icke så fast grundh i Skrifftenne, som wäll behöfdes, ther wäll meer wore om talandes, ther man icke lothe thett tillbaeka för korthetenna skuldh, Och är eliest nogot ther om tallat i the böcker, som i thenna åhren här af prentedh Uthgångne äre, doch icke så förståndandes, att man her medh alle thesse tingest förkasta wille, Thett är klartt att wij Jw moste hafua kyrekior och kyrekioprester, men them bör oppeholdne warda aff huars och eens kyrekios församblingh, eller som man kallar thett, af Sochnene, Så hafuer doch wäll händt, att Sochnen hafuer sombligestädz warit försuagh, och icke förmått att opeholda sina kyrekio och kyrkioprest,

Ther aff ähr tå kommit, att gode Men och quinnor hafua gifuitt ther godz till, ther the motte medh oppehåldas, Huilkett och så sannerliga een kärleekz gärningh wär, och hafuer sin grundh och medhåldh af Skriftenne, Therföre ähr wäll skäll, att the godz som så gifuen äro, blifua ther the kompne äro, Uthan så lagas kunde att ingänstädz woro Kyrekie Uthan ther så stoor Sochn wore, och hon förmåtte wäll holla sino Kyrekio och sin Prest widh macht. När så laget och bestyrt worde, måtte tå Recessen hafua sin gångh, så medh the godz som medh annor, the ther af en lööss grundh bortgifuen äro: Prebendernes stichtninghar förkastas icke heller, ther the skett till theras Uppehelle, som Gudz ordh predieka, för Studenter, Skolemestare och andre, som thet menige bästa tiäne, Men eliest för messan skull, Khoorgångh Process och annatt sådant, som een tijdh longh hafuer brukatt och myckett achtadt warit, thett hafuer icke sin grundh i Skriftenne såsom Uthi somblige aff the Uthgångne Böker aff Prentedt ytterligare är förklaratt, och medh tijdhen ännu må förklaratt warda, thett och så är om Clöster och Begängelsse, hwilke een part wäll stode till att niderleggia, ther man icke skonade för the suaghe skuldh, som thett icke förstå, så och för theras skuldh som ther aff föda sigh, och wetta icke rådh till sin bärgningh, om the ther ifrå wijste wore. Så är nu förthenskull i thenna artichell nogh mildeliga handlatt, i thett, att allenast beleefuatt är, att the godz måga igentagas, som sedhan Konungh Carelz Räfst stoodh, borttkommen äre, thet är i nästförlidne Ottetijo år,

ther the wäll meer medh godh skäll kunde tillbaeka gånget. Doch är her besinnandes, att thenna igenkallelssen Under Ridderskapett, hafuer ther aff haft sin grundh, att Ridderskapett war fattigt wordet, Elies huar thett icke hadhe warit, hadhe wäll behöftz, att man ther om noget rådh haftt hadhe, huru man medh thett godz reddeligast fhara skulle, thy the som them gofue, hafua Uthan tuifwell haft een godh acht, menandes der Uthi göra gudi een tienst, och till willie, ändoch the icke rätteliga hafue warit Underwijste, huadh Gudz willie war. Så är wäll skääll, att theras godha acht blifuer fullgiort, doch icke efter thett sine som the hadhe, Uthan effter thet sinne, som man kan tagha aff gudz ordh, ther wij nu (Gudh tess loffuatt) betre uthj Underwijste äre, än the wore. Thett hafuer wäll öfuerwägitt warit mongestädz i Thydzlandh, ther the hafue medh sadanne Rentto stichtadt een Almenneligh Kisto och Trätzell, ther sedan aftages thett fattigt folck medh Uppeholles, Kyrekio Presten, Prediekaren, Cappellaner, Skolemestare Studenter och annor tingh, the man weett af Gudz ordh att Uppehollas skole, och Gudi behageligen äro, Af huilke wij och wäll måge tage oss ett Exemell här i Swerige, om något meere godz igen gå skall, Men thett igenom Recessens kraft igengånget är, ähr lijekast att thett så blifuer, effter thett hafuer then skällen för sigh, att Cronen och Ridderskapett wore försuagade wordne, hafuer icke heller warit Gudi techt, att Föräldrarna hafua obeskedelige gifuit ifrån sine barn, och Arfuingar och förtagett them ther the skulle hafua sin födho af, om thett än hade warit effter Gudz sin-

ne som the stichtadhe, mycket mindre när the stichtade thett, som icke war effter Gudz sine, såsom i thessa förtalde styker mycket finnes:

Och ähr här merekiandes, att tå Recessen tillåter thenna igenkallelssen ifrå Kyrekior, Prebender, Skall thett förstås om thett som gifuit och stichtatt är, Uthan all grundh i Skriftenne, som thett mesta parten ähr, Men at the godz skulle igentagas, som gifne äro till the fattiges Uppehelle, Under helge Andz hwss, Spetaler, Siukestugur och annett sådant, thett hafuer icke warit Recessens meningh, Ty wij hafue ther Gudz ordh för oss, att man the fattiga hielpa skall, Thesliekes och att Prestabolenn skulle bortryckias under Presternar, thett hafuer eij heller någon tijdh warit Recessens meningh, Ty wij hafue ther och så Gudz ordh före oss, om wåra pastores (eller som man kallar them) Sochnaprester, att wij them Uppeholle skola: Therföre och när om Skatte Jordena röres i Recessenom, att hoon må igentages ehuru länge hon hafuer borto warit, ther Undantagas Prestebollen i Norlanden, om huilken wetterligit war, att när Recessen giordes, att the wore alsamman kommen af Skatte Jordh, wille nu Recessen icke tillåtta, att Skatta Jordh skulle igenkallas, ther hon war Prestebooll worden, mycket mindre wille han tillåtta, att Frelsses Jordh som Prestebooll worden war, igenkallas skulle, och thet i then mottonne om Norlanden satt war, thett bör förståes ehuar som helst thett finnes, att Presteboolen äre af Skatte Jordh sticktadt, ty ther är samma skählen

på

på färde, och hadhe så wäll Uthtryckt wordet i Recessenom, om man tå wettadt hadhe, att thett ochså annerstedes warit hade, så wäll som Uthi Norlanden. Och är inthett tuijfwell att när Christendomen först kom i Landet, gafz så wäll Uthaff Skatte Jordenne, till att stichta prestbooll af såsom af Frelsses Jordh. Så skall man här Uthinnan såsom i all Laagh, see till skählen, hwarföre Lagen så giordes, och när man weett skählen, ligger minste machten opå orden. Ther efter wortt beslutett i Recessene, att ingen skulle taga sitt igen, förra än han opå tinge hafuer giordt sijn byrdh fult, med tolff Men effter Lagen, i Swararens närware, Hwilcket giordt war till at förwara, att icke huar och een skulle löpa till, och taga ifrå Kyrekior, Prelbender, them till efuentyrs ingen rätt hade ther till:

Yterst i Recessenom beleefuas, att Ewangelium och reene Gudz ordh skall Predikas kringh om alt Landet. Förtälia her skällen som thenna beleefningh hafuer, är icke af nödenne, effter ingen Christen man kan säije, honom oskäligh wara, Så hafuer doch lichwäll thette icke Uthen besynnerligh saek beleefuat, och i Recessen insatt warit, Ty een sådanne osedh war opkommen medh them, som skulle Predieka Gudz ordh, att the thett mycket försummade, och pedikade antingen lithett eller inthett, eller och att the förmängde thett medh falsk Jerteekn, Fabuler, och Menniskiors stadgar, Så att tå man nu begynte åhter Predika rene Gudz ordh och Euangelium, syntes thett mangom wara sälsindt,

och kallade thett ena nya troo, och ropade på wår nådiga herra, att han sådantt tillstadde Prediekas i Rijkena, Så wart nu her samptycht och beleefuat, att thenn osedh och försummelsse i Predikanne skulle afläggias, och reena Gudz ordh och Ewangelium predikes kringh om alt Landett, och wort Uthloffuadt, att huar och een i sin stadh skulle thett roop stilla, som för thett ärende skedde emott wor Nåduge herra, och hielpa till att straffa them som thett förde:

Så när här märekiandes, att efter beleefuadt är, att Ewangelium skall Prediekas, Är ock så medh thet samma beleefuatt, alt thett som Ewangelij Predikan följer, Therföre hwar nu nogre förandringar och reformacier skedde ähro, eller skee kunna, efter Ewangelij sinne och meningh, kan man icke säija, att man hafuer löpett här till medh Öfuerdådugheet, att slijeka förandringher och reformacier företages, först, att folcket ther thett skeer, blifuer tillförende ther om aff Ewangelio rätteliga och tillfyllest Underwijste, Huar nu förde Westeråås Recess warder rättelige hållen, och icke trädes ifrå, emott, eller öfuer thenn meninghe och sinne, som the ther Uthinnan hadhe, som honöm beleefuade och giorde, Hafuer han wäll godh skäll medh sigh, som nu nogh förklaratt och bewijst är, och kan medh ingen redeligheet beropatt warda, för någon oskähligh eller okristeligh handell, eller någon skuldh giftuas, som ther till rådift hafua, såsom af sombligom görs, Och tänckia the som thett göra ithett, Upå then försäglingh, förbindningh och Eedh som i Westeråhrs giordes,

Att the, som honom beleefuadhe, skulle om honom stå medh hwar annan, och wågha ther öfuer lijf och godz. Sådanna försäglingh gifuer Jw icke medh, att man må wijeka skullena in opå huar annan, eller in Uppå een heller tuå, Giordes eij heller Recessen efter eens eller twe mans rådh, Uthan tå wår Nåduge herre satte the brister fram, för huilka skuldh han wille öfuergifua Regementet, gaaff Rijchzens Rådh, Adelen och then menige man ther Swaar Uppå. Så efter han är giordh Utaff godh skäll, och så myndeliga af heela Landena beleefuadt, besigeldh och besuoren, bör honom och widh macht, och såsom för een Lagh i Rijkenna hollen warda, besynnerliga till thess någon ny handell ther om hände att göras, medh lijeka myndigheet och medh så stoor skähll, som thenna handell eller Recess hafuer giordt warit. Och är rådh att the som samma Recess något åhtnuttidt hafua, eller åhtniutta, att the sielfue icke träde ther öfver, emott eller ifrån honom; Att på then tijdh the willia gerna försuara sigh medh honom, them icke mötta skall thett Swaret: Recessen hafuer icke widh macht ståndett, I hafuen icke sielffue hollet honom: Och kan wäll hända, att thett roop och förtaal som sombligestädz skeer emott Recessen, skulle näplige så myeket skee, när han redeliga hölles:

Uppå Westerås Ordinantia af år 1527, hwilken finnes aftryckt utaf *Tegel*, K. Gustaf I:s Historia, 1: sid.

170, 171, och *Stiernman*, Riksdagars och Mötens Beslut I: sid. 90—92, utgafs denna, äfven af *Laurentius Petri* författade

"*Förklaring på Ordinantien*

som och i Westeråhrs giordes
på samme tidh."

Giordes och på samma tidh i Westeråhrs en Ordinantia, then och godh skähl hafuer, och bör hållen warda, endoch hon står lätteligare till att förwandla än Recessen, om så medh tidhen funnes, att thet behöffdes. Så effter samma Ordinantia kan och till ewentyrs Understundom ifra rette meningen dragen warda, synes intet onyttigt wara, att och förklara henne af hwadh skähl, grund och mening hon giord war.

Första Artichlen sägher, att Biskoparnar tillhörer att besöria Socknekyrekior, när the löse ähro: doch huar the besöria them medh the Cläreker som obequämme ähre, Manslägare, drinkare, eller dhe som icke willia eller kunna Predieka Gudz Ordh, kan tå Konungen bespörie noghen annan som bequämmare äre hafua woldh till att drifua then Ubequemma Uthaff, och besörije kyorkione medh den som bequäm är.

Thenne Artiekell bekenner, Att Biskoppanar tillhörer besörie Geldenna, men att Konungen skulle tagha ther Uthi medh, Thett wartt ordinerat för then skuldh, att Biskopparnar wore på thenn tijdh föghe benägne till Ewangelium och Gudz ordh, Uthan fulle der swårliga emott, Therföre hadhe

the icke myckin willia till att försee the Personer som in till Ewengelium fölle, men the motte snarare lijda then som ther emott falla wille, thett doch twert emott Preste embethet war: Therföre wart thett Stagatt them för een warnagell, att the skulle see till hwem the förskickade till kiörekioprest, Och ähr thenne Artiekelen them inthett förnär, Först att the icke sielfue gifua tillfälle emott sigh, och besörie then som obequäm ähr, och see Uthöfwer then som bequäm ähr, Ther man nu hafuer redeliga och Christelige Biskoppar som ther Uthinan rätt handla, Är thenne Artichelen inthet af nödenne, Uthan Biskopparna kunna tå bruka sin rett som thee aff ålder plägatt hafua:

Annen Artichelen Lyder att ther Swagh gäldh ähro, mågha wäll tu Läggies Uthi ett, om tillfället så är, doch så att Gudz ordh icke thes mindre Prediekatt warder:

Thenne Artiekell gifuer wäll loff ther till att så må skee, men icke biuder hon endeliga att så skee skall: doch wore gott att så skedde, På thett Socknemännener motte thett mechtugare wara till att holle theris Prest och kiörekio widh macht, och wende tå then saeken igen, hwarföre godhe män och quinnor gofue theris Godz Under Presternar och Kiorekionar, Ty the hafua seet, Att Sochnen war ther föruthan förswagh till att Uppehålla them, men thett moste man achta, att artichelen säger, att doch ther medh, icke skall försummas Gudz ordh, Hwilkett skeer theraff, att een Prest hafuer flere kiörekier än een, och hafuer icke så tijdh på een dagh Predika widh både

kiörkionar, och stundom widh ingendera ähro eij heller alleställz förståndige Cappelaner som thett giöre kunne, Therföre will af nödenne wara, att somblige kiörekiör läges tillbaka, ehuru kostelikgitt skeen the hafua medh till Gudhelighéet, Ty kiörekiör Upbyggies icke fördenskuldh att the skola wara orsaek till Gudz ordz nederlägelsse, Uthan att Gudz ordh skall i them Prediekatt warda:

Tridie och fiärde artichelenne fölia aff Recessenom, och ähre allerede fullgiorde, thett ähr om Biskopparnas och Caniechanars ränta, huadh saak och skääll ther till hafuer waritt, ther om ähr sagtt i Recessens förklaringh.

Fempte Artichelen Lyder, att Uppenbar skrefft skall sätties så här effter som här till, och för peningana som tagas i Inleedingenne, giöres Konungene Reekenskap: Thenne artichelen hafuer twå Punchter, Een, Att Uppenbar skrifft skall sättias, Anann, att the Penninger eller saeköre som tages i Inleedningenne, them skall konungen hafua, orsaaken till thenne Artiekell hafuer waritt thenna: Ty effter skriften säger, att Christus hafuer giordt fyllest för wåra synnder och ingen boott kan wara som fyllest eller lijka gööř för syndena, Uthan hans dödh allena, Therföre syntes att Uppenbar skrifft ther boott och fulltgiörelsse süttes för Syndenna inthett skulle behöfuas, Så säger doch Lijekwäll Artiekelen att Uppenbara skrifft må sätties, och wardt här Udinnan anseedt, att samma Uppenbara skrifft ähr nu them som illa giöra till ett Peen och straff, och att icke rådeligit wore slå them aff, på thett att man icke ther medh gifuer frijheet till att giöra illa, doch skall hon icke skee

i then meningen, att then bothen ther sätties, skall giöra fult för syndená in för Gudh thett Christi dödh allena giör, Uthan till ett teekn församblingenne, att then som Uppenbara skriftena tagher, will nu wara lydigh och bättra sigh och warder så Inledd, thett ähr han warder intagen Uthi församblingen igen af huileka han för sin Upenbara syndh Skuldh Uthskuthen war, Uthi sådanna måtto hafuer wäll Uppenbara skrifft sin skääll och nytto. Och andoch hon icke Rechnes kan för een fullgörelsse emott Synden för Gudi, så må hon doch giöra huadh hon kan för menniskior, och holles för ett Uthwertes straff, som för menniskior geller; och när man rättzliga tillseer, är thenne Upenbara skrifft föge annat, än thett man plägar kalle Bann eller Excommunicatio, eller hafwer ått minste een Bannlyssningh medh sigh, thett är een Uthslutningh ifrå församblingenne, och aflössningen skeer tå i Inledningenne igen, i hwilko thenn Bannsatte uthj församblingen intagen warder. Så effter skriften sådanne bansättningh tillåther, hafver artichelen theste faste grundh. Och är merkiandes att Artichelen biuder, att man icke skall wara för lätt till att brucka bann för ringa saeker, Ty thett bör icke skee, Uthan för svåra synder och är giördt forthenskulldh, att then som sådant giort hafuer, skall blyas, falla till fögo och bettre sigh, och icke till att man skall plåga ther penningar Uth medh af them som skyllige ähre, eller för någor anner ringe saeker, Thenn andra Punchten är om the penningar eller saköre som här händer tages i Inledningerne, eller, som artichelen strax efftersegher för Bandzmåhl, att then hörer Konun-

ge till, Her är merekiandes, att Inledningen, then endelis een aflössningh ähr, bör skee Uthan penningar, Ty kärleeken kräfwer thet, att man gladeliga annammar them in igen som nu will bettra sigh, Men thett att man tager ther nu penningar medh, thett må hålles för itt werdzligit straff, och hörrer förthenskuldh Konungenom till, doch neekas icke her medh, att konungen wäll må Unne them något som omacht hafue här Uthinnan:

Siette artickelen säjer, att om giffтermahlss saaker må Biskop handla, som ähr, huadh rätt Echtenskap är eller eij, effter Gudz Laagh, och om åtskilldnatt må skee emellan folck eller eij, faller ther nogon saeköre, giöres ther konungen Rechenskap af, till thenna artichelen hafuer thett orsaeken warit, Ty ändoch att dömma och skiffta Lagh och rätt, hörer konungen och hans befallningzmän till, som ähro 'Lagmän, Herredzhöfdinger, Borgemestare, och Rådhz Så ähr doch minste parten af them förfaren i the saaker Echtenskapet Upålyder, Een stoor deel therföre, att the hafua the saaker i een Långh tijdh inthett handlett, Uthan kiörkiörnes prelater allenna, therföre wart tillåthett att samma prelater handle ännu der Uthinnan, ther nu herskapett medh tijdhen kunde ware lärde och förfarne män, wore tå wäll best, att the handlade then ena saekenne, medh then andre, som wäll och borde, Therförinnan hafuer artichelen denne skäällen för sigh, som nu sagt ähr, att prelaterna måga thett göra, men ther nu åther röres om saakören att han hörer Konungenom till, ther gifues medh till förstå, att konungen om sa-

ken hörer och Konungenom till, och ändoch saakören hörer honom till medh rätta, hafuer det doch liekwäll ingen oskääll, att han them något Unner som omaekett opålagt ähr

Siunde artickelen lyder, att Bruda Penningar kiörekiegångz penningar, Lijekstooll tages skall effter kiorkiobalekenom, och icke ther Uthöfuer, Och skall then seedan aflägges, att nagott meer kräfies än kiörekiobaleken innehåller: Thenna Artichell hafuer thenne orsaeken, Ty Uthi för:de wästeråhrs mötte ther ordinantien giordes, wardt klagatt att Prestenene bruekade mykin orätt medh almoghen, och eskede meer än them borde, Så effter man hadhe ther om beskreffwen Lagh, worde the som the klagan hadhe, wijste till Laagbookenna, att the skulle holla sigh widh Laghen och icke ther Uthöfuer trengde warda Uthi någon motto, doch ähr achtandes att kiörekiebaleken synes i manghe stycke icke så wäll wara öfwerwägen tå hann giordes, som wäll hadhe bordt sigh, eij heller ähr han all ens i alla Laghböeker, Uthan then eene holler såå, och then andra så, therföre woro ganska nyttigtt att han wore på nytt wäll öfuerwägen och förbättratt, och thesse större skääll hadhe, tå thenne artichelen som wiser in till kiörekiebaleken, och ther artiekelen säger, att icke mehr skall tages än som kiörekiobaleken inneholler, thett är förståndandes om the stycker som i kiorkiebalekenom Uthtryckes att man i them icke meer taga skall, men thett må hända att the stykie som ther Uthtrycht och nempdh ähre, Brukes inthett i sombliga Landzändar i Rijkena, Uthan

ther Utgiffwes andra Uthskyldinger i samme staden, efftter the landzändars lägenheet, och kunne till efuentyrs så stoor skääll hafue medh sigh, som the i kiörkiebalekenom stå, att alt sådant skulle afläges, thett hafuer icke warit artiekelens meningh, Besynnerligen ther i the stycker ingen Uskääll finnes, Och war icke acktadt medh thenne artiekell, att goda seeder skulle bortlägies, Uthan allenäst the onde:

Ottonde artichell lydher, att andoch konungenom tillhörer alla saakörer och icke Biskopparna, måghe liekwäll ähnnu Prowesterna fullföllie och reesse samme saaker, som Biskoperna pläga handla, och göre konungenom Rechenskap af saakörenam: Åhr nogh klart aff thett förre sagt ähr, att konungenom till hörer Uthwertes straff, och biskoperna hörer allenest till att straffua medh Gudz ordh: Så hafua dochliekwäll Biskopperna Uthi een tijdh longh, hafft thett af herrer och förstar, att the om nogre besynnerlige saaker dömpt och Saakörer Upburit hafua. Effter thett nu begynnes igenkallas, Thychtes rådh wara, att man icke för hastigt fore der medh, Uthan låttha ähnnu Prowesterne betemma ther medh på någonn tijdh, doch så att saakören komma till Konungens behof, then honom medh rätta tillhörer när thett Upkommit ähr i Sidweniona, att sådane saaker höre konungen till, och hanss Embetzmän hafue fått förfarenheetena huru the i the Saeker handla skole, wender tå saaken igen, Hwarföre thenne artichell giordes, och behöfues inthett mehr at brukas:

Nijonde artichell lyder, att man icke skall taga penningar för helgedagzbrut therföre att nogor arbethar på helgedager besynnerlige i andtijmen, Fiskeleek och sådant, doch för Slagh på helgedagar böthes som want ähr:

Thenne artichell hafuer stoor skäll medh sigh, Thy medh helghåldningerne är icke arbetet förbudett lijeke som thett nogonn syndh wore, men thett är syndh när man så arbethar att man icke gifuer sigh tijdh till att gåå dijtt han må få höra Gudz ordh, eller och att fattige trälare platt ingen huillo fåå, Ther thenne stycker icke på färde ähro, wore oskääll för nogon helgh skuldt förtaga fattiga folcke arbetha, Ju medst i andetijdh, fiskeleek etc. och måtte medh sådana förbudh förderfwes Gudz lååhn på marekenne, och försummas mennlskiones näringh, thet samma hafua och Påwens Lagh ahnseedt och tillåtedt, att i thessom fallom må arbeetas på helgedaghar, huilken döch pläga i slieka saaker mycket noghe wara:, Seger artiekellen yttermera att för slagh böthes som want är, Ther medh giörandes een attskildnadt emellan arbethe och slagh pa högedager Huilekedt godh skäll hafuer, Ty arbetha kan man på helgedagar Uthan syndh, men icke slåes Uthan syndh: Så effter slagh mest skeer på helgedagar, ähr icke Under att thett slagh som tå skeer, warder storligare straffuatt, än thett som skeer på andra daghar, ty thet som mest skeer, bör mest straffes:

Tijonde artichell lyder, att Prester skall söekia och Swara på tingh och stämpno, bådhe på

sijne och kiörkiones wägna Uthi werdzlige Saeker, som ähr, om Jordaträttor, Slagh och wällde, kopslagan, och bötthe konungen om han saaker warder såsom andre, men ther nogher hafuer klagemåll till Prest Uthi andeliga saaker, som ähr, att han icke redeliga Uppeholler thett Preste Embethe tillhörer, icke redeliga Predikar Gudz ordh, icke messer eller döper Barn, försummar Soeknabudh och annatt slicht, thett klagas och rättas för Biskoppenom, Thenne artichelen hafuer sin grundh aff thett föra sagt ähr, att Konungenom eller werdzliga öfuerheetena ähre swärdett befallatt, så att honom tillhörer allt Uthwertes straf öfuer alla, och finnes ingen wara Undentagen effter skriftenne, Hwareken Prester Muncher eller Nunna, Endoch the een tijdh longh hafue then frijheeten hafft aff Herrerna att the skulle suara för theras egne Prelatter Så effter then frijheet hafuer giffuit tillfälle, till myckin twedrecht, och werdzliga öfuerheetennes förachtelsse, och är dessliekest folgt ther af, att eenahanda brut anerlunda straffes, aff the man kallar andeliga dommare, och anerlunda aff werdzlige dommare, thett wäll een oskääll hafuer medh sigh, och kan födas itt hatt Uthaff, therföre kalles nu then frijheeten tillbaka, besynnerliga Uthi the stycker, som aff Leekmän wäll Uthredtetes kunne, och förwares Biskopenom thet wåldett att the rätta öfuer the saeker som artichelen them medhgifuer, ty Uthan then wälldett kunne the icke wäll tillsee medh Presterna som thetta tillhörer, att the redeligha skickia sigh i sitt ämbethe:

Elöffte artiekelen lyder, att ther Prester och Leekmän slå hwar annen, ware then ene icke mer i bann än then andre effter Gudh hafuer så wäll förbuditt then eene slå som then andre: Thenne artichelen funderes Upå thett som i thenn nästa artiekelen sagt är, att i lijka Brudt bör wara lijeka eens straff, och Uthtryckier han wäll siälff sin skäll thett ähr at gudz budh, ähro så myckitt gångett till then eena, som till then andra, Störe ähr thenne skäällen än Presterne kunne förbäre, till then Canonen eller stadga som the hafua ther Uppå att then them slår, skall strax wara i Ban, och therföre bör thenne stadga gå för theras:

Tholffte Artichelen lyder så, Effter i sanningene finnes att Tiggemuncker och ståttare före mycket bedrägerj och lögn kringh om landett therföre skole Fougderne tagha ther wara Upå, och hafua agha medh them, och Muncherne blifue icke länger Uthe i therminnen ähn i fem weekor om kindersmesso tijdh, och fem weekor om Oluffsmesso tijdh, och taghe munchenne breff af Fougda eller Borgemestare när han Uthgåår, och presentere sigh honom igen när han igenkommer, Muncher som rento hafua, gonge inthett Uth till att tiggia, Thenne artiekelen Uthtryeker och sielf sin skäll, hwarföre han giordes, thett ähr att Munckerne icke för myckit skole löpe kringh om landett medh sin lögn och bedraga fattige allmogen, och ähr wäll så stor skäll eemott Clöster wessende att man wäll hadhe mått förbudett them sitt tiggande, om man icke hade skonatt för the Swaga skuld, som thett icke ännu förstådt hafua

Så och för gamle Perssoners skuldh som i Clösteren ähro; och wetta ingen rådh till att berga sigh om the ther Uthkomme, her om wart något talett i Recessens förklaringh, och finnes nogh ther om i the böcker som i thesse åhr här af preuttett Uthn gångne ähre.

Threttonde artichell lyder, att then seeden skall aflägges att när Presten döör, tagher Biskoppen hans ägodeeler, rätta arfuingarna till förfong, och Prester gifue icke anorlunda Thestementte än effter Laghen såsom andre dannemän:

Thenne artichell hafuer nogh skääll medh sigh ty biskoperna kunna iu ingen redelighe skääll förebära hworföre arfuingena skulle gå arfflösse, Uthan thett att stundum händer att Presten af döör och hafuer icke giort sitt Thestemente J huilko falle the siälfue hafua giortt een Stadga och Laagh att den dödha Prestens, ägodeler skole tå bytes i tree deeler, een tage Biskoppen, annan gifwis fattige folcke, then tridie, taghe erfuingerne, Thenne theras stadga hafuer wäll nögor skääll medh the fattiga, att man rammer theres besta, ther nogh ähr för händerne, så att arfuingena få än tå sin begiöringh; Men om then deell Biskopen tagehr kan nepligen finnes såå godh skääl, och hadhe än tijdeligett woritt om Biskopparnar, icke sammestädz hadhe wijdt gongett öfuer thenna stadgan, så att the togho mest altsammans; Står och så Uthi artichelen att Presten icke annorlunda skall gifua Testementet än som andre Efftérlaghen, thett och ingen

oskääll ähr, effter laghen ähr så wäll giordh för then eena som för then andre:

Fiortonde artichel lyder så, om Fästemannen händer lägra sina Festequinno eller pijgho, böthe ther inthett före, Effter them emillom är rätt echtenskap för Gudi och måge icke åttskillies, om han henne öfuergiffuer ther Uthöfuer straffues effter Lagen, Thenne artichell hafuer och sielf sin skäll medh sigh, Ty emellan Laghfesto qwinno, och manne ähr rätt Echtenskapp, thett the än aldrigh wigdes, Som och i somligh landh skeer, at tå Echtenskap bindes, kalles ther till een Notarius Publicus och tw wittne och så ähr thett ther medh giordt, doch ähr wijgelssen ährligen och lägges icke fördenskull aff, Men så myckitt gifues tillkiänna att hon iche ähr aff nödene att Echtenskapett Ju fast och gilt är, henne för Uthan:

Och therföre sätties sedan och i artichelen, att then som sådanna eena Lagfästa qwinna öfwergiffuer, skall Straffuas effter Laghen, såsom then sina rätta Echta hustru öfuergifuer:

Femptonde artichelen lyder, att inthett siuekt follck skall trugas, af Presterne till något Thestementhe emott theras frjj willie. Thenne artichell hafuer nogh Uppenbara skäll ty thestamenttett ähr een gåffua, huar thett hlifuer nogrom afnött, ähr thett tå icke gåffua, Uthan een beskattningh: Och wart thenne artichelen satt för noghra obeskedelige Prester skuldh som icke willia göra siuka follcke sijna redo, medh mindre the förwiste sigh tillfö-

rende om thestamentett ändoch nest Gudz hielp sådanne Prester icke månge finnes

Sextonde artichell lydher, att ingen skall upeholla Sacramentet för nogonn om Påskena eller annan tijdh antingen för geldh eller annatt slicht, Uthen Prester och kiörkier söeke sin rätt effter sin giäldh på tingh och stämpno som förra ähr saekt. Thenne artichell förbiuder thett missbruek, ther man Uppehåller ifrå Sacramæntet, för Kyrekiegiäldh och Prestagäldh, Lijeka som thett war ther stichtatt till, att wij ther medh skola inkräfia wor giäldh, thett ähr stichtett till att wij thett anname skole till een ihugkommelsse att Christus hafuer Uthgifuit, sin Leekammän i döden, och Uthguthett sitt Blodh till wara synders förlåtthelsse, Then ihugkommelssen skall man ingom förtagha som ther medh will styrekia sin troo, och åstunder effter Syndernes förlåthelsse, och will bettra sitt leffuerne ehuru monge kyrekieskulder eller Presta skylder hon Uppå sigh hafuer, Men then ähr thetta sacræmentet nekandes, som icke hungre eller törste effter syndernes förlåthelsse, Uthan willie ännu blifua Uthi ett syndigt Leefwerne, Såsom ähre Upenbara Ockrare, Löösskonner och andre Uppenbara syndare, om hwilcke wetterligitt ähr, att the inthett willia wända igen af theras syndh, att Uppeholle för slicht folek, är medh denne artichell icke förbuditt, doch icke Så, såsom härtill dagx skedt ähr, att man hafuer oppehollett för them till thes, man hafuer fått penningar af them, och sedan Strax tillstadt them thett,

Uthan

Uthan man skall opholle för them så länge weterligitt ähr, att the willia holle theras onda lefwerne fram och der man will retteligha besinnadt skall wäll siälfft tillsäija medh tijden, att man skall näpligha åhtkomma att plågha sin geldh in medh Sacræmentett, när thett blifuer brukatt effter Christi sinne, Ty Christus satte ingen tijdh före huareken Påske eller annan, Uthan tå man siälf tächtes, och finner sigh der skicheligh till, Hwilkett tå wisserliga ähr, när han ther medh will styrekia sin troo, åstunda Syndernes förlåtelsse, och bettra sitt Lefwerna, som för ähr berörtt, och thett kan wäll skee ofta om åhret, och behöfuer man thå icke skona nogon maath der till, såsom man hafuer plägatt till Påskona medh then longh fasto som tå ähr wan att hollas, för hwilka saake eenfoldigtt folck mest fruchta Umbära sacræmentet, menandes att the icke må ätha kiött medh mindre the hafua annammatt först sacræmentett, andoch dett kommer i sanningen, sacræmentet platt inthett wedh, huadh mehre wij ätthe kiött eller annatt när thett blifuer Uppenbaart, fåhr man wäll see, huru mångh giäldh man inkräfuer medh sacræmentett:

Siutonde artichelen lyder, att för hoor, Lönskeläije och Jungfru kranckningh, böthes Konungen och icke Biskoppe, Skäälen till thenne artichelen kan nogh taghes af thett föresagt ähr, Ty konungenom och icke Biskoppenen hörer Swerdett till, thett ähr alt Uthwertes straff för thett som illa giörs:

Adertonde artichelen lyder, att i skolestuffue skall lääses Ewangelium iblandh andre Lexor, effter thett ähr iu Christnom manna skoler, Thenne artichelen hafuer och sin skääll medh sigh, och hafuer thette stychett långo sedan waredt belefuatt, och stadgatt af Prelaterner Conciliis prouincialibus, andoch thett hafuer fögo waret hollet, therföre thett och nu behöfdes förnyes:

Nittonde artichelen lyder, att Biskoppar icke skall wija nogor till Prest Uthan then som kan Predijeka Gudz ordh, Thenne artichelen hafuer nogh Uppenbara skääll i sigh sielf, Thy att wija een Prest ähr icke annatt änn wija och skicka een Predijekere, och ähr icke annant Preste-Embethett, än itt Predikoembethe, thett ähr att the skola lhära folekett Gudz willia huadh man skall giöra och låthe, att man må stå i Guds wenskap, huar thenne artiekell wäll holles, krälade icke allestedes så fult medh onyttighe Prester, som, nu skeer, Hwilke alle wille hafua Brödh, och få aff them, ähro som thett förtiene kunde, thett ähr, the ähre fåå som kunne eller wille Predijka Gudhz ordh

Thiugunde Artichell lydher, att Prelaturer Caneekadömer och Prebende skole icke försees, medh mindre konungen blifwer åttspordt, eller then han ther skieker, Thenne artichelen hafuer thenne Ursaeken, thy widh domkiörkiörna plägga flagges tillhopa een hoop medh onyttige Prester, aff huilkom minsta parthen ähr som rätta Preste Embethett bruka, eller bruka kunna, hwilkett icke alenast ähr, gåå till kors, siunga, Läässa, och Messa,

Uthan att lära folcket Gudz ordh och willia, huru många man hafuer widh domkiörkionar som thett giöra, ähr nogh för ögonenen. Therföre ähr inthett Under att Christeliga Furstar willia hafua dher nogott Upseendhe medh, och wetta huadh Persohner the Prebender giftes:

Så ähr nu her medh bodhe Recessen och Ordinantzien förklarett och Uthlagt, effter dett sinne som man förmereker att the hadhe som them tillhoope satte, ähre och så skälen medh förtaldh, ther the Uppå grundade wore, och ähre bådhe Recess och ordinantzien wäll lijdeligh och ostraffeligh, huar ther icke blifuer widare Uthi trädt än som rätta sinnet och meningen ther Uthi ähr doch icke så förståndandes, att man will allehanda förandringar som Recessen eller ordinantzienn icke medhgifua ogilla eller förkasta, Ty man finner wäll andre som skedde ähre, och skee kunna, aff så godh skääll som thesse, som af Recessenom eller ordinantien folgt hafua, såsom thett ähr att klösterwessende nederlägges, att Prester gifta sigh och annatt sådant, thett sin grundh hafuer af Gudz ordh och kan icke alt wara fattadt i Recessenom eller ordinantzien: Men thett ähr meeningen, at man uthi the stycker som ther Uthi fattadt ähro icke wijdare träda skall än som rätta sinnett och grunden ther Uthi warit hafuer:

Ähr och besinnandes widh thenne Recess och ordinantzien som och widh all lagh bör besinnatt warda, att the som Laghen drijfua skole, moste

icke altidh strängia sigh effter laghen i thett yttersta Uthan stundum låttha något tillbaeka af Strängheetene, effter som tijdzens läghenheet och Saakens omständigheet sigh begifua kan, hwar så icke skeer, warder thå thet ordspråkett wäll sandt, högste rätt ähr högste orett och blifuer så laghen, the eliest skällîgh nogh ähre, oskällîgh hollen för theras skuldh som them obeskedeliga drijfua, huru myckitt meer skeer thett när the warda platt missbrukade och dragen ifrån sitt rätta sinne, och till att tienna theras wrångheet, som them drijfua skola, therföre ähr thett wäll sandt, som en wijss mestare sadhe, att een menigheet Regeres bettre af godhe men än aff gódh Lagh, Icke så förståndandes, att han meente, att man platt ingen lagh hafua skulle Uthan som han wille seija laghen ähro aldrigh så godh, huar the icke ähro frome förståndige och beskedelighe som then drijfua skole, Regeres medh them inthett wäll, ty lagen stå wäll till att wijkas och wrengies, men godhe män låthe inthett wrängia sigh, uthan blifue widh redeligheetthena, och weetta ther medh huru the laghen ther medh drijfua och bruka skola, af hwilko tå följer ett gott regemente och neppeliga annars, Åhr och så witterligitt nogh att mongh Laagh som full godh skääll hafua hafft medh sigh, tå the giordes, hafua ofta sedan wordet förwandlatt, Ja och understundom platt nederlagt therföre att ther hafuer nogott missbruek iblandh kommit, af hwilko the medh tijden begynte skadeligh warda, andoch the i förstone fullnyttige wore, Sådant må man och här wäll wäntha sigh, huar icke för waratt blifuer, att her inthett missbruek kommer

iblandh: ähr och thessliges betenchande att the stycker som i Recessen och ordinantzien insatte ähro, hafuer meste parten sin grundh och skääll aff Gudz ordh, såsom aff förklaringene Uthtages kan, och står ther medh best till förwarandes emott the månge stadger och Lagh, som Påfwen och hans Partij, ther tuärt emott tillforene giort hafua, the doch för Gudz ordz wäll wijka moste, Therföre om man will att Recessen och ordinantzien skola blijfua bestondandes, moste man tillsee att Gudhz ordh och Ewangelium icke tillbaeka blifuer, ther oss doch eliest alla nogh macht oppå ligger, Hwar thett tillbaeka blifuer, Gåå tå Recessen och ordinantzien wäll tillbaeka, Ja eij thett allenest, uthan wij föres thå åther uthi thett babylonska fängelssett igen, ther wij nu aff Gudz nådhe och barmhertigheet een gongh Uthförlossade ährom, thett doch then alzmehtighe Gudh werdiges mildeligen afwende och bewara oss i sin heliga ordh inn till ändan. Amen:

---

*Gustaf I:s Bref för Biskopen i Strengnäs, på tionde och andra inkomster. Tynnelsö den 4 Juli 1527 *).*

Electi breff till strengnäs på tijenden åff bådhe reekarne etc.

Vij göstaff etc. Göre witterligit ath såå som nw i thenne daghen forhandladt warth i theth almenliga möthe som stodh j wästrårs ath wij skwle sæija biscoparna före huru mectighe wij them haffua wile och sedhan skwle the sware oss till then räntta som ther wtöffwer wåre, effter som the kunde medt oss öffuerees warde så haffue wij och nu effter samma handel öffwerens wardet medt wærdijg fader oss ælskelig mester måns electo till strengnäs ath han skal behålla siig till ophælle besunnerlig i thette ååritt alle biscops lanboenar medt theres affrad gestning och saköre vndantaghendes the landboer som på sela liggia huilcka wij medt selabo forlæning behålla skola vnder tönnelssöö slot Skal han och ther till medt beholla tijendhen åff bådhe rekerne wppundher åkers hæredhe och selbo hæredhe och frij sijn vnsetning till ath gesta eller opbæra ther pæninga före effter lægligheten, dog så at ther medt ecke forsumes tillbörlijg tillsyn om presterne ath the reenlige predijke gudz oord och anner Gudz tijænist skickelig ophålle Therföre forbiwdhe wij allom e hoo the hælst ære besynnerlig wåre embetzmen och fogeter for:de her electum her emoth hindra qwælia

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 248.

eller platza i någen måtte wed wår ogunst Thes till wisso etc.

---

*Gustaf I:s Bref till Upsala Domkapitel; om Vesterås Riksdagsbeslut, m. m. Tynnelsö den 4 Juli 1527 *).*

Tiil Vpsala Capitulum

Vår etc. wij formode ath edre medbrödra doctor pæder, och mester henrich som j vestras möthe varo, vell hafua eder vndheruist, huad ther handlad beleffuad och besluthet var, åff mene frelsit vthan rådz och innan köpstadzmen bergzmen och mene almoghan, thet och så haffuer for:net varit kringom alth landet och huad ordinantia ther giordes om thet regemente som kirkiones personer her epter haffua skula, åff huilke her oc en scrifft innelucth ær fförsee wij oss til eder athj så sckicke eder och vpsala stictz klerkerij ath then handel på edras och theres vegne må j alle sine puncther fulgiord vardha enkannerliga ath thet rop motte affstillas som åff somligom oredeliga vpkommit ær j rikit emot oss och the oss fylia, ath her indrages ny tro j riket huilket j for:na möthe aff allom vthloffuat var ath affstillas skal effter ther inthet sådant befinnes eller beuises kwnde vethe wij doch vel ath thet rop haffuer alt som mesth varit j vpsala stict, och åff huem ther haffuer sitt vrsprung hafft, om thet icke nw then ather testha alwårligare affstilles igen foruare wij eder atwij

---

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 248. v.

icke acte thet længre låtha ostraffat bliffua, ther j moge eder fulleliga epther rettha, huad j for:ne vestras yttermera handlad ær eller for:na ordinantia inneholler thet hoppes oss atj icke heller æn andre vntuika kwnne eller velen om huilket j och vel framdeles ytterligare måge forfara vår mening her medh

---

Gustaf I:s Bref, att Mäster Hans, Domprost i Åbo, tills vidare skulle sköta Biskopsembetet, samt Fogden Jöns Vestgöte bevaka Konungens rätt vid kyrkans inkomster, m. m. Stockholm den 7 Juli 1527 *).

Mester Hanses domprouestes breff j abo och Jöns vesgötes ther samma stadz

Vij Göstaff med etc. Göre vitherligit ath emædan vi ståå j beråd hwreledes abo domkirkia skal besörgd varda medh biscop som tilbörligit ær haffue wij befaledt erlig man mester hans domproueste j abo ath han skal haffua regementet offuer clerkerijd försörgia soknakirkior nær the lösa ære til vårt behag med the soknaprester som ther til nyttoge och beqweme ære, men inge prebender eller canickageld vthan med wår samtykio epther then ordinantia som j vestheras skedt ær, bæra vp procuracionem och the sakören aff presterna som ordinantian vthuisar och skula the prester som aff honum vardha forsedde med gæld seija oss hulskap och manskap til j wår fogtas jöns

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 250 v.

vesgöta's hender och skal samme jöns vpbæra biscop gårdzens rentho på våra vegne och göra oss räkenskap ther wppa huad thet ær aff tijende, awradt, fiskerij, pæninga, sakören, efter for:ne ordinanties innehållilse, besetia affuelsgårdana med landbor och all ting bestella som j the motten biscops bordet til lyder offuer alth sticktet i hwars som helst forlæning thet ær och haffwa klerkerijd j sijt beskydd och beskerm för offueruåld och för alla gestning eller inlegning aff them som lænith haffua, vndhantakne then gestning eller inlegning som oss sielffue hender them på leggia, hwilka wij doch gerna vilia fordrag haffua thet bestha wij kwnne ther icke al för stor nöd tiltrænger, Thess etc.

Gustaf I:s Försvarelsebref för Biskop Hans Brask. Vadstena den 2 Augusti 1527 *).

Ytaff wadzstena Fredagen nest epter vincula petrj biscop hansses j lincöpung forswarilsebreff

Vij Göstaff etc. Göre vitherligit med thette vårt opna breff athwij affsatt haffue all misloffuan ogönst och ouilie then wij kwnna haffua hafft til verdug fader biscop hans j lincöpungh så ath all del oss haffuer varijt emellen antingen y feigde eller sedhan her til, skal vara en platt afftalad sak Och therföre haffue wij åff synnerlig gunst och nade anamat honum hans kirkio och capitell

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 253 v.

thiænare och landtbo j wart synnerliget forswar hægn och beskerm och alth hans och theres godz rörligit och orörligit til ath fordaktinga och forswara til alla rettemala Huarföre forbiude wij alle andeliga och verdzliga ee hoo the helsst kwnna vara, våre fogther och Cronones embetsmen synnerliga på stækaborgh, hoff, Calmarna, öland och all annerstadz j riket for:da verdug ffader på hans persone gårda godz thiænare nogot hinder eller plattz göra i nogon motte wijd wåra ogunst doch den ordinantia oforkrænkt som nu nyligat j vesteras giordes om the saker och sakafall som ther benempdes etc

---

*Gustaf I:s Bref för Biskop Hans Brask; om inkomsterna af Biskopsstolen. Vadstena d. 2 Augusti 1527 *).*

biscop Hansses breff

Vij Gostaff bekennes och görum vitherligit med thette vårt opna breff att effter then skickelse som nw nylegast giordes j vesterass ath cronones rentha skwlle uprettas med nogot aff bisconernes rentho haffue wij så öffuer ens vordet med verdug fader j gudj biscop Hans vtj lincopung ath han skall giffua oss årliga her epter XV ¢ (1500) mark danska j½ (1½) lest smör ½ lesth hånag innan pædersmesse epther midsommeren vthgiffuandes och ther med skall han behålla qwitt och frijt alla

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 252 v.

biscopbordens landbor ee huad the helst göra til affrad och vthgæld vndantagna Noritzholm och the landtbor som med dåglige dagsuerkie ther vppunder liggia, och bro med the twå gårda som ther vnderliggia Skal han och behalla alla biscopstyenda kringom alth stichtet, men om sakefalld gå effter ordinantiens lydelse som j vesteras ther om giort ær Tess til visso etc.

Gustaf I:s Bref till Biskop Hans Brask; att ingå förlikning med sina vederparter och ej utan Konungens tillstånd antaga någon nunna i Vadstena kloster. Vadstena den 2 Augusti 1527 *).

Tiil biscop Hans ath han än nw ær vtj theres skelige och gode nögie som han noget medh haffuer vthestândandes och oforrettat haffuer görandes med them en venligforlikning j gen j theth som rett ær besynnerliga ath han ær effuerens med Nills scriffuare til en endelig enda om then trette the haffua sin emellom så framt wij icke för slige eller andre flere saker rop och hög clagemal skule nödgas atth reppe then venskap och endrekt oss emellom giord ær Ær och vår vilie ath nær nogre vela begara ath ingiffua nogen jomfrw vtj vadzstena closther ath han ther med icke ær förhastigh vthan giffuer them före nogon sin forfal och gör forhalïng ther med intill thess han ther om for vetha vår velia

---

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 254.

Gustaf I:s Bref för M. Jöns Petri; att vara Konungens Procurator i Linköpings Stift m. m. Vadstena den 2 Augusti 1527 *).

Mester Jönses petrj Canics breff

Vij Gostaff, göre vitterliget ath effter j vesteras nw sistens beleffuad och besluted vart ath prester skola sokia sin rett vnder them som Konungxdom hafua, vndantagna nogra besynnerliga saker som ordinantian yterligare vthwisser haffue wij befalad oss elskelig mester jöns petrj Canic i Lincöpung ath han skal på våra vegna handla och enda the saker som falla med presterna j samma lincopungx biscops döme för bolerij så ath the skola ther och suara honom och icke biscopenom, Och haffue wij sammelwnda giort honum til vår procuratorem ath haffua ena tilsyn med biscopen nær soknakirkior skola forlänes ath the maga besörgda varda med the klerker som skickelige ære til ath predica gudz ordh effter ordinantien vele wij och ath samme mester jöns skal fölia biscopen j hans visiterning och predica gudz ordh och vetha klerkernes bestha på våra vegna ath them icke öffuergår tyrannie och öffueruåld antingen åff enom eller androm och ther med anamme wij honum med alth theth honum tilhörer vtj vårt besynnerliget hegn och forsuar Tess til visso etc.

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 254.

Gustaf I:s Bref till Nydala kloster om uppskrifning af dess gods och egodelar, m. m. Vadstena den 2 Augusti 1527 *).

Tijl nydala closter

Effter then hesluthning som beleeffuad vart j vesteras recess innehållilse om closters gottz och renthe ath wij ther til skicke och forordinere skulle nogon god man som skwlle stonda closteren och theres landbor före lathandes the clostergiffne personer fonga theres redeliga föde och clæde som ther inne ære Haffue wij befalet thenne vare troe thiænare Truls scriffuare och pæder scriffuare ath giffua sig nid til nydala closter ath forfara och vpscriffua huadt ther ær til clenodie oc pæninge j samma closter Hwre mange godz ther vnderliggia och huad the rentha årliga, biudandes edher Aboth och Conuentz bröder samma stadz atj ingen del vnhandylia, vthåff forscrefna elenodier, peninger godz eller renthe vthan görer forbenempde våre fulmyndoge befalningxmen redelige kwnskap på alla for:na stycker så framt j vele vndhuika våre vrede och ohyllost, haffue wij och effter lægelighetennes begiffuelse tilskickat for:na vår troe thiænare pæder scriffuare ath bliffua hoss edher och vare edher administrator på nogon tijd så længe wij ytermere varde fortænkte huro wij ther om bestellandes varda, om samma closters oc alles edhers besta, theth wij gerna formere vele huar j

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 254 v.

anners skicke edher redeliga mott oss som edher bör ath göra, Edher gudh befalandes

---

Gustaf I:s Bref till Domkapitlet i Skara om borgaläger och gästning m. m. Skara den 24 Augusti 1527 *).

Vij Göstaff etc. Görum vitherligit med thette vårt opna breff att effter thy oss elskelige Capitulum och Clerkerijdt j scara haffua varit offuer enss med oss huad the skula årliga giffua oss til Cronones hielp vthåff theres och kyrkernes rentho Haffue wij loffuad och til sagt them ath the skule vara frij och ofortwingad åff borgarelæge och ath byfogte eller fodermarsk j Scara icke skula legge them gestning vppå vthan then tijd wij eller wårt folk j store hop dragha gönum landet, leggies thå gestningen så vel till Clerkeried som borgare effther skælighet, och theth må en vthåff Capithelet på Clerkerijdz vegne forordinere med bifogthen, ath lika til går på begge sidher, Haffue wij och taget och anammad och med thette wårt opna breff tagom och anammom for:ne Capitulum och Clerkerijd j Scara och alth theth them tilhörer rörligit och orörligit vtj vårt sunnerlig hægn beskyd och forsuar för alth öffuerfald och orett öffuergång fforbiudandes allom ee huem the helst ære fogther och våre embetzmen etc.

---

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 258.

Gustaf I:s Bref för Biskopen i Skara på inkomsterna af Biskopstolen. Skara den 24 Augusti 1527 *).

Vij Gostaff etc. bekennoms och görom vitherligit med thette vårt opna breff ath effter then skickelse som nw nyliga giordes j vesteras ath Cronones rentha skulle vpprettas med nogot aff biscopernes ränthe haffue wij så öffuer ens varit med verdug fader oss elskellig mester mons electo til Scara ath han skal giffua oss på tilkommandes år j^m^ (1000) mark danske innan sanctj Laurentij dagh vthgiffuandes och iiij (4) kyrffue vmelandz lax the han anthuårda skall vår fogte j arboge om hösten nær laxen bliffuer tagen och ther med skal han behålla quitt och frijt alla byscops bordzsens ränter med landbor och huad the helst göra, til landgil, ærbete, och andra thiænist vndantagne leckio och the landbor på Kållensö som med dagxuerkie ther vnderliggia, Skal han och behålla alla bicopstiende kringom alt sticthet, med biscops saker the han annerledes icke skal latha vthkreffia eller vpbæra æn som then vesteras recess inneholler effter lagboken Må han och frij niwtha sijn vistering til ath gesta eller vpbæra ther pæninger före effter lægligheten doch så att thermed icke forswmmes tilbörlig tilsijn om presterna att the renliga predica gudz ord och annen gudz thiænist skickelige vphålle, ære wij och til frijdz ath han beholler gestningen och fodringen med kierkienes biscopstolens och clerkeridz landbor som

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 258.

han ær van ath haffua tilförna, yndantagne closters landbor, Tesliges haffue wij befalad for:de Her Electo Skara stad med så forord at han skall giffua oss årliga skatthen ther vthaff L (5o) mark danska och behålle sielff huad ther fallandes varder j saköre Skal och han lathe vpbære alla Konungxliga saker aff sina egna kirkienes och closters landbor och göre oss ther vthåff redelig rækenskap för vthan effuen the læn ther wij haffue våra egna fogter som samme konungxlige saker kunne och skule vpbære på våre vegne Och ther med anamma wij samma Her electus och alth theth honum och biscopstolen tilhörer vtj vårt hegn och forsuar fforbiudandes etc.

Förening om Utskylderna af Varnhems kloster. Sköfde den 26 Augusti 1527 *).

Vthaff Sköduid mondagen nest effter bartolomej

Item abothen j varnhem haffuer öffuer ens varit med vår nadiga herra ath han årliga vthgiffua skal aff Closterens renthe varnhem, XVI (16) oxar och tw kyrffue lax och aff Gudhem XVI (16) oxar och tw kyrffue lax theth hans fogthe vpanthuårdandes om michelsmesso tijd j arbogha Skal han och vara quitt och ffrij för allan twngnad som ær borgarelæge och annad slikt Thesliges haffue

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 258 v.

haffue vij vplathet honum alla konungxliga saker och fodring på closters landbor vndantagandes j the herad all enast som Hans nade haffuer sine fogther

Gustaf I:s Förmaningsbref till Johannes, Djekne i Skara. Sköfde den 26 Augusti 1527 *).

Tijl dækennen i Scara

Vij etc. Kære Her dækin Edher fortenker vel ath then tijd wij droge vthåff Högnetorp fforordedhe wij med edher atj skulle effter thenna dag vara oss för en tro man affstillandes alle subordinaciones och stemplinger ther twædrekt inbyrdes j riket vthaff födess kwnne, besunnerliga med clerkerijt ath the skulle lagha sijt tal j theth besta etc. Theth j oss och loffuade atj så aluårliga göre ville ther wij och sæthe vare lit vppa effter thy j haffue Cronones gæld och renthe Endogh wij haffue forfareth och endels forståndet nw sedhan wij skyldes atth atj haffue varijt een öffuarste til them som theth vprop fformeredt och bestyrckt haffue her j vestergöthland om then Ewangeliska lærdoms forachtilse Theth wij endelige vele atj affsettie skule sa framt j behålle vele theth gæld och renthe j haffue vthaff oss och oss niwthe ffor en gunstelig herra ther måge j aluårliga retta edher effter och theth par oxar j oss loffuad haffue för

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 258 v.

then spetaldz tiende som faller j valla herad achtar ath the bliffua gode gille oxar och huar vj bespörgie athj haffue edher emott oss rethfærdeliga med ord och gerninger lönliga eller oppenbårliga som edher bör ath göra vele wij thå inthet forswmma edert besta huar wij kwnnom etc

---

Svar af Johannes Decanus i Skara på föregående bref. Höjentorp den 29 Augusti 1527 *).

Illustrissimo principj ac domino d. gostauo dej gracia Suecorum Gotorumque regi electo domino meo serenissimo

Se ipsum ad omnia quæ sunt rogat beneplacitj subiectum cum promptissima voluntate

Högmectige förste kæreste n. Herre iach tachar eder nade ödmiwkeliga ath eder nade som en mild och rethuiss förste verdes göra mik forvarilse för æn eder nade ville latha gå hempden vthöffuer mik Som eder nade lather mik forstå ath eder nade haffuer forfaret sedhan eder nade hædhan drog att iach haffuer varett en then öffuerste tijl them som theth vpprop formeradt och bestyrckiadt haffde, om then Ewangelisce lærdoms foractilse Kære naduge herre mik sannerliga så gudh hielpe att iach ingen hört haffuer som then foractilse

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 260 v.

giort haffuer eij heller iach thet nogon tijd giorde, then sådane giffning haffuer suggereradt eder nade om mik Haffuer vrangliga grippet mik j mit tall Och med sanning skal ingen menniskia beuisa ath iach noghon tijd gaff eth ord vth som tilfelle haffuer varit til nogon twædrect j riket eller til ath forstumma eders nades regimentes rolighet Som iach haffuer sagt och loffuad eder nade vil iach vara eder för en tro man som mik bör vara myn nadige herre både med ord och gerninger lönliga och oppenbårliga och affstilla epther myn yterste mak alla stemplinger både bland leigte och lærde om iach noger städz them fornimmer vthfödes mott riket eller eder nade Jach beder eder nade ödhmiwkeliga ath iach må theth niutha Item oxanar for spetals Kornet skula bliffua gilla och godha som eder nade scriffuar Eders nades högmectighet alzmectig gud swnd och salig euinderlige befallennes Ex Hognetorp die decollacionis beatj Johannis baptiste anno etc. 1527

E. M. R.

humilis cappellanus Johannes
Joh. Decanus scarensis

Gustaf I:s Bref till alla Domkyrkor i riket, om Presträttigheternas rätta utgörande. Vadstena Augusti 1527 *).

Tijl alla domkirkior

Vij Gostaff etc. Görom vitherligit ath oss ær förekommet huruledes then ordinantia som nyligast skede j vesterås åff oss och vårt elskeliga rikz råd varder aff somligom illa förstånden, och foruend ifrå theth sinne och mening som wij och the therutinnan haffde, Så ath the föregiffua ath man her effter icke skall giffua quektijende, likstord, brudhapæninger altare smör och sådanth som soknaprester plægha sijt vphælle åff haffua, theth doch aldric vår mening var vthan huad the ther ytinnan mer kraffde aff fatigt folk eller afftrængde æn som kirkiobalken innehåller, theth vart forbudet, vel ær sant ath then tijende vart forbudhen som kalles j somlige landzender hoffuedtijende, ath presterna gå in j bohaget effther en dödh man och tacha huar X (10de) pæning aff theth som icke ær tijende affgonget til förna, Ther med vart icke forbudet ath man skal göra quektienda, lijkstol brudhapæninger, altaresmör eller annad sadant som forberörth ær, Aff huilko soknaprester mykit forsuagade vordho om så skee skulle, theth doch icke vår agt ær vthan vilie ath the skule wijd makt hålles med redeligit vphelle, och göre then meneman then thiænist som them bör med predican och annan deel som theres embete tilsæger, Och vele them haffua j vårt besynnerliget hegn och forsuar, Huil-

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 259 v.

ket wij med thette vårt breff allom forkwnne besynnerliga vare fogter och suener, fforbiudandes them strengeliga vijd vara ogunst for:de clerkerij her emott j noghon motte forarga eller fortwnga med nogor ny ordinantia effter theres egiet sinne eller med oskælig gestning trwg eller hånlig ordh, som oss vnderuist ær sommastadz skeedt vara theth wij hereffter icke vele ostraffat latha etc. Giffuit etc.

Gustaf I:s Förening med Abboten i Alvastra. Vadstena Augusti 1527 *).

Item her torkil aboth j aluastra closther eth breff athuj med honum öffuerens varedt haffue ath han oss aff samma closters rentho årliga giffua skal cronone til forbettring j[c] (100) mark örtug och lisas aff then twnga han på Cronones vegne plæger ath haffua som ær med borgarelæge och annad sådant vthleffrerandes samma penninger årliga års om pingxdaga tijd, må och skall han beholla alla the landbönder och godz som liggia och aff alder legat haffua vnder samma closter samfelt med all thenn rentho och rettoghet som årlige plæger vthgöres aff forbenempde clostergodz så när som the godz ther vnder clostret kompne ære sedhan Konung Karlz reffst stod, ath the gonga tilbacha effter som theth vesteras recess inneholler

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 259 v.

*Gustaf I:s Förening med Vadstena kloster. Vadstena den 30 Augusti 1527 *).*

Vij Gostaff etc. Görom vitherligit ath effter then ordinantia som beleffuedt samtygt och beslu- thet vart i senaste heramöte som stod j vesteras ath cronones renthe skulle vprettes och forbætras vthåff kirkiors och closters renthe Haffue wij så varit offuer ens med oss elskelige abbatissen och Conuenthet j vadstena ath the skula årliga giffua oss vthaff Closterens renthe iij[c] (3oo) marck danska vthleggendes skulendes om påska tijd Och skule the niwthe och behålle then godz och renthe med årliget affreedt landgil gengärd och andre laglige och tilbörlige thiænist som theres landbor plægha them att göra, besynnerliga åff all the godz som closteret icke frågonge effter then vesteras recess besluthning som ther vnder komne ære sedhan konung Karls reffst stod, och ther med haffue wij anammad for:na abatissam och hela conuenthet med folk och legohion, godz och ægedelar innan stadz och vthan, rörligit och orörligit vtj vårt konuugxliga hægn och forsuar fforbiudandes allom etc.

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 260.

Gustaf I:s Bref till Skeninge kloster om indragning af klosterfolket m. m. Linköping den 1 September 1527 *).

Tijl Skæninges closter

Vår etc. Kære ffrw priorissa och j flere systrar oss ær förekommet thet oskickelige regemente som en tijd long haffuer varet vdj edert closter medh myken fånyttog fortærning med flere capellanar, æn eder behoff görss och tesliges med manga lærepigher som j drage in vppå clostrens kosth och annan twnga som j kwnne vel vara forwthan och therföre kan icke clostrens räntha tilræke ath hålla edher som j fortijden waret haffuer haffue wij för then skuld fororderet och forskicked vår gode man pæder suenske ath vara edher administrator och forstondare på våra vegne viliandes atj och clostrens thiæniste fålk och landbor vare honum höruge och lydoge lathandes edher alledeles athnögie huad han edher effter våre befalning tilsegiandes varder, affsæthendes then fånyttog fortærning och taghandes inge flere in til edher på thet j kwnne komma til een skickeligare ordinantiam æn j nw j noghon tijd varet haffue her vtinnan beuiser edher som j vele niwtha våre gunst

*) Riks-Reg. **1526—28** fol. **260**.

*Gustaf I:s Bref för Herr Nils i Grenna på hospitalstionde i Småland. Linköping den 2 September 1527 *).*

Vij etc. Görom vitherligit ath spetalstienden som faller vtj effter:na Herad j småland som ær j norrauidbo, södra uidbo, östra herad vestra herad ösbo synderbo vesbo tweta herad viste herad asboland, then haffue wij befalad och med thette vårt opna breff befale oss elskelig her nilss j grenne ath stånda före och förytra effter legligheternes begiffuelse så myket som verdug fader biscop Hans hafft haffuer vthaff samma tiende vndantaghen then del capitulet j lincöpung haffuer hafft, then han sig inthet med befatta skal på thette året, Ther före biude vij eder alla kirkioherrar och kirkioværende vthoffuer forscreffne Hered j smalandt atj honum heremott inthet hindra platz göra etc.

---

*Gustaf I:s Förening om Wreta och Askeby klosters ränta. Linköping den 2 September 1527 *).*

Item abbatissan j vretha haffuer varit offuerens med oss, ath hon oss årliga giffua skal vthåff vretha oc askeby closters rentho j^c^ (100) mark örtug vthgiffuandes om midsommers tijd, och ther med bliffua quit och frij för borgarelæge och niu-

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 261 v.
**) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 262.

tha och beholla alla the landbor och renthe som aff aller haffuer leghat opunder forda vretha och askeby closter, så nær som the godz ther vnder closteret komne ære sedhan konung karlz reffst stod ath the gonga til bacha effter som vesteras recess inneholler

---

*Gustaf I:s Förening med Domkapitlet i Linköping om antalet af prester och andra tjenstemän vid Domkyrkan, om utskylder till Konungen. Linköping den 2 September 1527 *).*

Tijl Lincöpungx Capitulum

Vij Gostaff etc. Görom vitherligit ath effter then besluthning som vesteras recess inneholler och Cronan som ær gandzske mikit forsuagadt skall vprettas vthaff biscopernes kanikers domkirkiernes och closters rentho Haffue wij så forordineret oc offuer ens varit med oss elskeliget Capitulum oc Clerkerid j Lincöpung, att sex oc icke flere skule bliffue besittiande vijd domkirkien j the beste prebender oc hålla X (10) Corprester biscopen ij (2) domprouesten ij (2) archidekin ij (2) oc sedhan iiij (4) andre Caniker hålle the andre iiij (4) corprester Och skal vara vdj Capitulj makt oc ordinerit huatt vilkor the vele vnne the caniker som icke ære. residenciales vndantagne docter jöns mester olaff oc andreas algotj som ære vtj våre och

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 202.

rikesens thiænist Och then tijd nogre prebender hender vacere eller löse bliffue, skule wij athspörias huru om them skal prouideres j framtiden, Mæn om Capitulum synes haffue nogre Caniker på landzbygdhen som alenast haffua sijt gæld oc ingen prebende wijd kirkien ther om ære vij til fridz, Och hnar nogor gæld bliffua löss på landet skule the biudes oc vplathes Canikerne oc prebendaterne j Lincöpung til tess icke flere bliffue recidenciales igen æn som them ær föresagt, Och så længe som the ære så mange til hopa vijd kirken som the nw ære skula the årliga giffua oss vthåff domkirkienes och theres renthe viij^c (800) mark danska och behålle the godz och renthe som kirkia och the haffue så miket them och kirkien icke ganger j frå med rette och in til frelset effter vestras recessz beslutningh åff the godz och renthe som them ær tilkommet sedhan Konung Karls reffst stod Mæn nær the bliffua fierre, j taledt besithiandes vijd kirkiene skal thå så mykit åffslådz j for:ne vthuissade sinne som the preben-der ære taxerade före som lösse bliffua, och huad dell påffuens cammer plæger tilfalle vthåff the pæninga som kallas romare skott, skule oc wij haffue til Cronones forbettring, Om syslomansgårder bestelle Capitulum effter lægelighetenes begiffuelse, doc så att the åffsettia myken fånyttog fortæring som ther plæger ath hålles, och fornöye ij (2) Capellaner som læsa förstamesson betideliga j domkirkien och besythe skolamestarn med sin tilbörliga lön och vphelle, och tesliges een embetzman som achtar på kirkienes mwr och tæckning ath thet bliffuer wel forwared och annan be-

kostning then the fornöden icke kunna vara ffför vthan Och ther med haffue vij giffuit och med thette vårt opna breff giffue them frij för borgarelæge tilvinnandes ath the och niwtha och behålla måge besynnerliga på thette åreth then part åff spetalstiende som the plæga haffua til Corpresternes vphelle oc ther med aname wij for:de Capitulum och clerkerijdt j lincöpung vtj vårt konungxlige beskyd hægn och forsuar med alth theres folk rörligit och orörligit etc.

---

*Gustaf I:s Förening med Biskop och Domkapitlet i Vexiö. Linköping den 2 September 1527 *).*

Tiil biskop Ingemar oc tijl Vexiö Capitulum Ordinancia

Vij etc. Göre vittherligit athuj haffue så offuer ens varit med oss elskeliget Capitulum j Vexiö ath ther widt domkirkienne skule icke flere Caniker bliffua besittiandes æn iiij (4) vijd the beste prebender och vppehålla vj (6)chorprester oc scolan wijd magt the andre caniker måge bliffua forsede med tijden på landzbygden med gæl nær the löss bliffue til thess icke fflere ære igen æn som föresagt ær Huar oc så hender ath nogre prelature eller prebender vacere eller bliffua löse skule thå wij åthsporde bliffue huro the skule prouide-

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 262 v.

res j framtiden och så længe the gode mæn ære til hope j Capithelet som the nw ære, skule the alle samfelt med biscopen oc domkirkienes renthe giffua oss årliga ij (2) lester smör om olaffs messo tijd thet the skule anthuårde wår fogte i calmarna och nær the bliffua fierre æn the nw ære skal thå for:ne vthuissade summa moderetas ther effter och bliffua så myket myndre som then prebenda taxeres före effter skælighet som löss bliffuer Skule och the gode men j Capitlett göre oss rækenskap för the iiij (4) Corpresters kost och tærningh som åffleggias then tijd the forsedde bliffua Haffue vij och vnth verdog fader j gudj biscop Ingemar ath han må niutha och beholla alla biscopssaker öffuer vexiö stad och sticth och biscopsfodring med sina egna kirkiers och klerkers landbor besynnerliga på thette året och oss ther före giffua j^c (100) mark danska Skal och for:ne biscop Ingemar hans kirkia och capitel niwtha och behålla then renthe och godz som the her tijl dagx hafft haffue så mykit icke med rette frågången vthåff thet godz them än tilkomet sedhan konung Karls reffst stod Och ther fföre aname wij them och theres folk rörligit och orörligit vtj vårt konungxliga beskerm etc

Gustaf I:s Bref för St. Antonii Bröder på Tiweden. Norköping den 7 September 1527 *).

Mwnkana breff på tiguenen

Vij Göstaff etc. göre vitherligit med thette vårt opna breff ath wij haffue anseth then stora twnga som sanctj antonij bröder på tiguenen haffua vthåff dagliga gestning oc stora fortæring ssom the bekosta på vægfarande folk som stedzse draga vthöffuer skogen, oc ær för nödhen ath ther skulle ware herbergerere ffër then longa væg skuld som ær til nesta bygd på beggia sider, Och innan korth tijd kwnne inge herbergerere forordineres eller tilskickes som så bequemlige kvnne then twnge förestonda en forbenempde sanctj antonij bröder her til dagx giort haffua thet them doc icke ær mögieliget ath tygha vppeholla med myndre the bruka questum her j riket som the til förna giort haffua Therföre haffue wij med them relaxeradt och foruanlad then vestras beslutning och ordinantia som ther beleffuad varth om tyggebröder ath the på nogon förelagd tijd oc terminum skulle vare vthe om vinther oc somer j så motte atuj haffue tillathet och med thette vårt opne breff tillathom ath for:de santj antonij bröder måga vare vthe effter theres bergning xij (12) vikor om vintheren och viij (8) vikor om somren huar som helst theres prior them forskickandes varder och skula the predica rena gudz ordh oc

---

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 263.

haffua sig skælige med ordom och gerningom j eth tockteligit vngengilse och gott efflterdömilse huar som helst them hender ath komma Ther före forbiudom wij allom etc.

Gustaf I:s Bref till M. Jöns i Linköping om åtskilliga angelägenheter. Stockholm den 9 Oktober 1527 *).

Onsdagen nest effter sancte birgitte dagh

Tijl mester jöns i Lincöpung

Var etc. wij ffinge ffför nogra dager sedhan eder scriffuelse mester jöns aff huilke wij görlige nogh fformerkie kwnne, atj haffue vinlagt eder och ingen forswmmelse tagit för then befalning j åff oss fonget haffue, huarföre wij eder tacke, viliandes gerna theth oc annadt sådant j fframtiden tænkie eder til godhe, Ther nest som j beröre atj effter vår befalning haffue tiltaladt Domprouesten om tyske mester Henrichs pæninge och ægedelar, Så effter preposito var icke okonnogt ath wij haffde jnquisitionem effter sådana pæninga, oc han icke theth för os vplychte eller oppenbårade ath han nogot vthåff sådant godz viste, må j fulleliga segia honum tijl, ath oss theth aldeles inthet behagar, ath han (oss oåthsporda) thet i frå sig anthvårdede Mester Eric haffde icke varet theth theste fiermere, om wij haffde æn nogott ther aff visth,

---

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 206 v.

mæn slick foractilse ær oss icke mykit behagelige, Om thet öffrige gods som domprouesten bekænde ath mester Hendric tilhörde, må theth bliffua tilstædes til thess wij bliffue bettre berådde, huad ther åff göras skall, Som j och yterligare scriffue om her hans spegilberg, her pæder benedictj, oc her klaus j h:sems ægedelar, haffue wij ther om befaladt vår beffalingzman Nils olsson ath han somt skicke skal til gården j Lincöpung, och somt tijl Stækeborgh haffue wij oc inthet twiffuel ther vtinnan, atj oforswmmelige vinleggie eder ath vpspörge ytermere biscopens godz och ægedelar vitthandes vårt besta bådhe j thet oc annat fframdeles som j oc beröre om theth smör som kom j frå vestergötland Tesliges om thet vagx som fandz j sakristien haffue wij giffuit nils olsson befalning therom ath han thet tilsig anamma oc therom bestyra skal Må j dele och haffue edert rådh med honum bådhe om thet oc annatt Huad ytermere beröres j edher scriffuelse om prouesterne ther j sticktedt haffue wij scriffuedt them tijl effter edert råd hwilke vår scriffuelse wij eder skicke til honda j fforhop athj jw vthsende them så the motte bliffue retthelige fforkynnade ther vthinnan wij påæske ath landzprouesterne skula achta på vårt besta med biscopstienden och antherstædz Settiendes likvel vår högsta lijt therom in til eder, athj therom framdeles fforordinere både med scriffuelse oc annen behöffligh bestälning til ffor:ne prouester, och synes oss best vara ath om then tiende som sælies skall må bliffue wijd then skickelse som biscop hans giort och beråmad haffuer (effther han theth honum best var profitheliget behiærta kwnne) ath

somt sæls ffōr pæninga sompt ffōr smōr eller andra varur som sedhan kwnne vendes til klæde köp, oxar ære och godh værd ffōr tiende, huar the stonda anners til ath fonga effther lægligheten, ytermere giffue wij edher tijl kenne de solutione procurationis see wij gerne atj henne vpbare huar hon faller j år Oc om biscopen findz haffue nylige pålagt nogon twnge på Clerkerijdt mera en som gammalt oc fort varet haffuer eller them ær dragligit, ære wij til fridz atj theth med them modererere effter som j sielff best besynne kwnne ath lægligheten haffuer sig med them, doch ath the icke forsymmes om kirkiers rækenskap oc annadt som plæger bestyres j visterningen, ær oc vår vilie atj så bestelledt om the clenodia som våre vtj Askeby ath the motte med læmpelighet skickas hiit op til oss, så ther ingen ordh eller rykte vthåff ginge ther leggier edher vin om thet besta j kwnne Som j oc beröre j then innelykte zedel om theth silff anderss hanszon pantsatt haffde mester henric, oc vthan lössen igen anammas Må j vel granneliga fforfara hwru therom ær, oc sen spörye anderse til, med huad ret han theth giort haffuer, theth giffuandes oss sedhan tilkenna, Tesliges ær vår vilie om the prebender som ther vacere atj haffue them j eder befalning til thess j yterligare få forfara vår vilie therom huru wij ther om haffua vele etc.

Gu-

*Gustaf I:s Bref till Prostarne i Linköpings-Stift om M. Jöns; om Biskops-tionden m. m. Stockholm den 9 October 1527 *).*

Tiil prouesterna j Östergöthland Småland Ölandh

Vij gostaff etc. Helse eder etc. Kære dandemæn giffue wij eder tilkænne ath wij haffua befaladt oss elskeligh Mester Jöns succentorj j lincöpungh ath han skal haffua besynnerliga tilsyn på nogon tijdt att göra med clerkerijdt öffuer samma sticht j biscop hanses fråuarelse ath skickeliga skal tilgå om all ærande som theres æmbete tilhörer, viliandes och biudandes atj och fflere dandemen clerkerijdt vdj eders prouesterij achther huad han eder på våra vegna therom och alth annatt tilsegiandes varder, haffue vij och giffuit honum befalning att biude eder til vårt sinne och vilia huro j skule bestella om biscopstienden som fallandes varder hoss eder j år, oc tesliges om åtherstaden oc andra flere saker som wij vele haffua rækenskap vthåff begærandes åff eder atj vende for:ne biscopstiende oss til godo, somt j pæninga oc somt j smör eller andra varur, som framdeles tiæna kwnne til kläde köp, som j giort haffue efter biscops hans ordinantia oc beskicning j fortiden, råmandes så vårt besta ther vtinnan som j tilförna giort haffue honum til vilia, inthet twækandes att huar vij fornimme atj ære oss hulle tro och retthråduge ath wij theremott jw vele vethe edert besta gagn oc bestånd så atj oss tacka skola

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 268.

Gustaf Its Bref till Abbedissan i Skokloster. Stockholm den. 30 October 1527 *).

Onsdagen nest ffför Omnium sanctorum

Tijl abbatissan i sko kloster

Kere ffrw abbatissa wij haffue sport att vår systerdotter ölgærd ær kalladt vthåff thenne værdt gud hennes siel nade tackandes eder för thet omack och vmsyte j haffue hafft för hennes och hennes systers valfærd, theth wij och theres moder vell skule forskulle med eder, Menn thet j lethe twbba eth simpelt och menlöst barn i sin dödztwångh ath begære clæder vdj eder phariseiske habitum, thet prise wij inthet, vel vethandes ath icke ær mere helighet j eder clædebonadt, æn een annen, endoch edre och flere ordinens personer en tidt långh haffue hafft slikt och annat twlkit bedrageri för een metekrok, ath drage til sig theres godz oc pæninge, som the haffue ther med bedraghet, Sænde wij til eder wår tro man her eskil. med hustru brigitte til for:ne vår systerdotters begraffning, ther i edert closter begærandes atj anthwårde them then andra systern ath the måge på en annan stad see henne ffore på en tijd, så længe thenne plåge kwnne styllas om gudh vil spara henne til annan tijdt etc. wij kwnne vel tro ath hon tagher sig fara och reddoge til ath bliffua ther effter thet nw skedt ær, ytermere som j scriffue oss til om sysloman etc therom haffuer edert budh til Me-

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 272 v. Jemför *Celsii* Monumenta Pol. Eccl. pag. 15; hvarest året (1528) är origtigt.

ster lars archidekn j vpsala han skal bestella på vara vegna atj skule bliffua forseedde med en godh skickelig man, som kan vethe edert oc closterens beste Eder etc

---

*Gustaf I:s Förening med Domkapitlet i Åbo. Stockholm den 7 November 1527 *).*

Åbo Capitels breff

Vij göstaff etc Görom vitherligit ath effter ty nw j nest forlidne sommer vart forhandladt om Cronenes renthe som ganske mykit ær forswaget att hon skulle forbettres, vthaff biscops Capitels domkirkiers och closters renthe haffue wij så varet öffuer ens med oss elskeligh Mester Hans domprouest och mester Jacob venne archiprest j åboo på Capitels och menige klerkeritz vegne sammastadz ath the skule niwtha och beholla theres och kirkernes renthe så mykit kirkian och them icke ganger jfrå och in til ffrelsit vthåff thet godz som the heller kirkian fonget haffua sedhan Konungh Karls reffst stodh, Och skole the, vthåff theres och kirkernes renthe med studentesmöret vndantaghen, nya korens renthe årliga giffua oss iiij (4) lester smör och ij^c (200) mark örtug vthleggiandes om natiuitatis marie och ther med bliffua frij för borgarelæge haffue wij och loffuat och tilsagt for:ne Capitel och Clerkerijt j Åbo ath våre fogter och foder-

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 275.

marsker skwle icke fortwnge them med oskæligh gæstningz påskyndelse, vthan om så hender ath wij eller vårt folk j storan hop drager ther in j landet, skal thå en vthåff Capitelet fforordineres med ffogten som gestningena skicker så vel til klerkerijt som til borgarne ath thet går lika til på bæggie sider Item om så hender ath wij vele siælff beholle renthan åff the prebender som vacere heller om wij vthåff synnerlig gunst vele haffua nogon nogon frij j theres prebender antingen them som ære vtj vår dagliga thiænist eller nogra andra skal thå så mykit affslådz vthåff for:ne vthuissade summe som the prebender bliffua taxerade före och huar noger gæld bliffua löss på landzbygden skole the biudes Canickaner och prebendater som vele them begære til thess the bliffua icke flere besithiandes wijd kirkien æn wij them föresegiandes warde Skule och wij eller then wij våre befalning giffuandes varde bliffua athsporde huro the prelaturer canonier eller prebender som bliffua löse skulc forsees j fframtijden Och ther med anamme wij for:ne Abo kirkie capitulum och clerkerijdt med kirkenes och theres godz rörligit och orörligit vtj vårt konungxliga beskerm hægn och forsuar fforbiudandes alle andelige och verdzlige them nogot hinder platz eller forfong ath göra etc

Gustaf I:s Bref till Electus i Strengnäs om rätt utgörande af Biskopsräntan och om Biskopsvigning. Stockholm den 7 November 1527 *).

Tiil Electum Strengnensem

Var etc. som edher fortænker Her Electe huruledes emellom oss och edher handladt var om biscops renthan huad deel wij skulle haffua och huad j för edher beholla skullen forsee wij oss till edher atj samma vinningh vilie leggia edher om vår del som j leggie edher om edher ath wij then måge redeliga vthfå bådhe jærnet j nærickie och tiendhen annerstadz huar så icke skeer kwnne j vel sielffue tænkia ath wij icke kwnne wel latha oss athnögia ath then dell wij icke vthfå vtan vele tå biudha tiil ath gå in med edher vtj edhar deell Therföre må j therom vara ffortænkte ath ther vtinnan ingen brist eller forswmmelse finnes på edra sidho atj måge ther om göra oss godha redho ther wij oss på forlate och bekymbra oss ther inthet med vtan lathe edher ther med betemma och theth bestyra Ytermere som j vel kwnne besinna ath almogen wil nepliga længer vara tilfrijdz ath the icke haffua smorda biscoper Endoch samma smörielse j sanningene fögo åff nödhen ær, Therföre om j achte bliffua wijd edher electionem synes oss lickt vara atj lathe edher j thenna vinther vija och smöria så ath theth skedt ær jnnan Epiphaniam domini huar j och nogot fell haffue her vtinnan j nogon motte atj icke betröste theth göra

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 275 v.

ære wij icke til sinnes athuj achte tvinga edher ther til emott edher vilia, vtan begære thå ath j lathe oss theth få ath wetha och wij tå mågom nogen annan vpsokia som sådana fel icke haffuer etc.

Gustaf I:s Försvarelsebref på Upsala Domkyrkas gods och landtbor. Stockholm i December 1527 *).

Vij göstaff etc. Göre viterligit at vij annammadt haffue och medt thette vårth opna breff anname alt vpsala domkyrkes godz och landboer medt syslemannenom som them i befaling haffuer vthi vårth besunnerligit hegn och förswar, forbiudendes allome hoo the heldzt kunna vara enkanneliga våra fogoter och embetzmän något befatta sig medt samma landboer vndantagne sakören, om the på ting och stämpna sakfältte varda, Elles medt andra theris vdtskylder skola the intit haffua bestella, vtan syslemannen allena, fforbiude vij och tesslikes huariom och ehom någit ryckia och kippa frå domkyrkena eller kænnas vedt någhen hennes gotz, oss oåtspordt, vtan huar någhor menar sig någhen rätt haffua ther til, skal han på tingit vitna sijn byrdt, och sedhen medt godt beuijsning ther opå komma til oss och förfara ther om vår vilia, och loff att kännas vidt then deel ther han kan vara rätter vthi, effter som ordinantien (i vä-

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 284.

sterås giordes) clarliga vdtuijsar, Hwilken vij vilia ath och så hållas skal vedt våra ogunst straff och hämd, Theth samma vilie vij och ath skee skal medt the prebenders gotz som for:da sysleman i værio haffuer Thes til visso etc

---

Gustaf I:s Bref till Linköpings Biskops-Stift om Biskop Hans Brask. Linköping den 25 December 1527 *).

Vtåff lincöping iala dag

Til frelssis mæn, clærkerijdt, köpstadzmæn och menige almogen kringom hela lincöpings biscops stigth.

Vij göstaff etc Görendes eder vitterligit att sedhan wij medt vårth elskelige rijkes rådt samfelt medt hela adelen köpstadzmæn och alles eders fülmectige haffdom öffüervægit menige rijkezens och thes inbyggeres bæste, gagn, och långelige beståndt, och endregteliga beleffuat then beslutning och ordinantiam som giordes och samtyktes nw i sommers vdi vår stadt væstrås, om kyrkers, clösters, biscopernes och andre kyrkernes personers ræntte til crononęs forbætring, som och skedth ær i anner landt och rijke, droge vij strax til lincöping att forwete oss medt bisp hans och capitelet ther samma stadz huadt deel cronen skulle haffua til hiælp och vnsetning vtåff domkyrkenes, biscop-

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 286 v.

stolens, och clærkernes ræntthe, och teslijkes huadt the skulle haffua til theris redelige vppehælle åff samma ränthe och var for:ne biscop hans och for:de capitulum öffuer eens medt oss om samma hiælp så ath vij lathe oss vel nögie åth then deel the oss tilsagde och vdtuissade på Cronones vegne och the oss tackade för then deel the behålla skulle til theras velfordan, och ther medt gåffue vij for:de biscop hans löss och frij vtåff then borgan han oss satte i væstrås, giffuandes honum vår venskap och åffsetendes alt thet mistycke vij haffde til honum, för the saker som vij oppenbarliga beuijste honum vtöffuer, att han oredeliga haadhe hafft sig vdinnan moth oss och rikit, ther han och ecke kunne vrsaka sig före som huar man vel hörde som ther var tilstædz och stadfestede vij samma vår venskaps tilsegielsse medt vårt beseglede breff och han ther emoth gaff oss sith bepliktilsse breff ath han effter then dag skulle vara oss och rikit tro och ræträdog i alle måtthe och begærede vtåff oss ath han måtthe draga in til gotlandt att visitere och bruka ther sit biscops embete thet vij och tilstadde att så skee måtte scriffuandes och manandes gott för honum til slotzherren åff visborg som regimenttit haffuer vtöffuer gotlandt att han för vår scriffuilsse skuldt vilde forda och fræmia för:ne biscop hans til thet besta som han och giorde, Dog sedhan han hadhe bestelt sijn ærende ther opå landit, drog han sijn kooss ther hedhen in til danska, latandes sijn scriffuilse komma sedhan til oss och nogre flere, ath han bleff ther indriffuen vtåff starkt motvæder, och aktar förtöffua ther offuer vintteren hos forstandige læ-

kere, för sin gambla krankdom skyldt, endog vij tilforene nog förfarit haffue hans sooth, och nu yterligare formerke kunne vtåff annen hans scriffuilsse, the han inskickedt haffuer hijdth i rijkit, ecke förgætandes sith gambla seth thet han bruka plæger til inbyrdes twedrägth och oproors stempling och opwäckilsse i rijkit, sedhan vij ecke vele lijdhe, ath han och hans anhang skole oss vara offuersitiandes, och vtan huar mandz gensegielse bruka tyrani offuer lekte och lærde fattige och rijke, som nog finnes i röna, ath for:na biscop hans brukat och bedriffuedt haffuer her i biscopsdömet, och kunne vij væl gissa att thet ær en sak, hui han ecke ville vara her vid hånden ath stånde och sware them til rætta som haffua clagemol moth honum, the vij ganske mong och groff hörth haffua, och dagliga höra så lenge vij ære tilstedes her j thenne landzende, och ær tilbörligit at han måtthe stånda til rette therföre, i thet han och vel viste och förstood ath vij ville att skee skulle, Therföre skole i ecke latha eder forföre, om några vele vænde anned tal eller rykte her vdinnan, och vijka skullen in opå oss, att vij annerledes haffua handlat medt honum æn som före scriffuit stånder och at honum skulle för then sak vara för nödhen at vnduijka vtåff rijkit, thet dog ecke finnas skal i sanning, J skole och ingen brist haffua på then deel cristendomen tillydher, eller then tijænist som biscopsembetit tilhörer i hans fråuaro, Ther om skal inthet bliffua forsummat vtan eller skickeligare tilgånga szå vel medt clærkerijdt som medt almogen til thet bætste, och medt mindre tunga æn her til dags varedt haffuer,

Skole i för then skul ingeledes draga eder vndan then rættogheth som i plæge göre biscopen medt tijende eller annadt, huadt thet helst kan vare, effter then handel och beslutning som beleffnat värth i væstrås, anseendes at thet ær giorth i en gode akt Cronen til forbetring, eder til afflatilsse åff mykin obeskedelig tunga, som j haffue her til dags varedt tiltwingade, i thesse oc andre måtthe ther vij kunne ramma och vethe alles edert besta och longeliga beståndt ther til skole i altijdt finne oss væluiliog vthan al forsumilsse så lenge vårth lijff varer Haffue vij och spordth i sanning ath sedhan forbe;de bisp hans kom her vtåff landit, skulle han haffua giffuit sig til rådz och samtal medt Konung Cristiern och erchebiscop göstaff, ther åff i nog formercke kunne, at the blanda och stempla alt ondt her in på rijkit, Eder her medt,

---

Gustaf I:s Lejdebref för Gustaf Trolle. Upsala den 13 Januari 1528 *).

Vij Götstaff etc Göre vitterligit att vij åff sunnerlig gunst och nåde haffue vndth och giffuit och medt thette vårt opna breff vnne och giffue verdog fader her Götstaff Trolle fordom erchebisp i vpsala vår frij, seker, och cristeliga legde til att komma här in i vårth rijke Suerige igen medt VIII (8) personer och ther fornedhan innan natt

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 293.

och åår frå datum åff thetta breff reknades; och förswara om han kan här i rätta för vårth rijkens rådt sitt gotz som han haffuer her i samma vårt rijke, att thet medt lagen ecke förbrutit är, här frij och sæker att vara så lenge saken endast bliffuer och sedhan ehuru saken sig förlöper frij och seker igen komma vti hans goda behåll igen, til hans persone och medfölie och hues han och the haffua medt att fara för oss och för alla som för våra skuld vilia och skola göra och lata, vtan alt argth argalist och nya funder vidt våra ära, sannend och cristeliga troo, Och stempne vij honum tesligest ther til med thette vårth breff, huilkit vij antwarda låthe hans nesta frender och vener som gotzet effter hans död tilstundar om theth förswaras kan, att the innan for:da tijdt antinge måge giffua sig i förswar för samma gotz, eller latha medt thet alra första thenna samma vår legde osh stempning komma honum til hånda, att han må siälff komma och theth förswara Thess til visso låthe vij trycka vårth secret på ryggen å thette breff datum vpsalie in octaua epiphanie dominj Anno etc 1528.

---

*Gustaf I:s Bref för Biskop Mårten i Åbo, angående inkomsterne af nämnda stift. Upsala den 17 Januari 1528 *).*

biscop mårtens magth breff

Vij Götstaff etc. göre vitterligit att vij effter then ordinantia som i västrås giordes haffue så öffuer ens varedt medh värdog**) fader biscop mårtten i åbo, att han thenna åårs renttan åff stiktit skal platt inthet befatta sig medt, ehuadt hoon är vpboren åff vår embetzman på kustå eller eij, vtan skal samma räntta aldelis höra oss til, män then räntta som tilstunder i nestkommende sommer och annan vintter och frambeter, then skal han vpbära ehuadt theth är i penninga, affradt, skilt smör, lax, eller annat, och skal ther åff swara oss til en summa i penninga eller i annat tingest effter som han medt oss kan öffuer eens varda när gudt föger vij persoonliga komme til finlandt eller ellies viss vnderuijsning kunne fåå om alla ränttana som ther faller vilie vij för then skul och biude att alt clerkerijdt oc tesligest biscop bordzens landboor effter thenne dag skola vara honum höruge och lydoge och swara honum til then deel som the theres rätta biscop åff alder plictoge äre, fforbiudandes våra fogoter och embetzmen ther i landit något bekymbra sig medt

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 293 v.

**) Med anledning af förändradt skrifsätt i Riks-Registraturen begagna Utgifvarne hädanefter bokstafven *ä* i stället för *æ*, som uti flere föregående handlingar förekommit.

samma clerkerij och landboor annerlunda än som then ordinantia i västrås giordes innehåller, dog vilie vij att then stundt vij haffue vår fogta på kusta skole the bönder ther på öne swara honum allena til theres vdtskylder och ecke for:de biscop mårtten, Skal och samma bisp mårtten låtha hålla prouesteting som gammel seder är och sköta the saker som ther pläga att handlas, til thess vij komma tilstädz tijth i landit eller ellies varda til enda foreenthe medt honum om summan åff stiktit som förberördth är, om sakören som ther kan falla gånge som thå handlat och beslutit varder, Och effter än nu lång tijdt är til thess någen ny räntta inkommer förlegge vij honum med iiij (4) lester spannemål til hans vppehälle in til thess samma räntta inkommer, huilken spannemål han taga skal åff nya koorss ränttane, huar hoon icke tilrecker skal vår fogote på Kusta latha honum fåå huadt som fattas, Thess til visse etc

---

Gustaf I:s Bref till alla Biskopsstift om tiondens utgörande. Upsala den 21 Januari 1528 *).

Til alla biscops stikter

Vij Götstaff etc Käre vener som i vethe att vij låthe vdtgå någon vår och rijkesens rådz breff i thet möte i västrås om några oskälliga

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 294.

tungar, som then menigheman påkommen var åff clerkerijdt, att the skulle åfleggias, huilka vår breff somliga haffua ecke reth förståndit, vtan ther åff tagit tilfelle att draga sig ifrå then del som the theres kyrkieherrar åff rätte plictoghe äre, och måtte så fölia att presterna icke finge sitt redeliga vphälle, och ecke kunde sitia vidt theres gell, och göra then tijäniste som the then menigeman plictoge äre, Therföre lata vij edher nw förstå, att vår eller rijkesens rådz mening icke var i for:da breff eij heller nw är, annat än then tunga som åff clerkernar vpkommen var emoth lagen, eller emoth huars landzens godo gambla seduenier, then skulle föruandlas och i rätta laget igen settias, theth är, Ther som presterna mere togo än som lagboken eller goda gambla seduenien tilsagde, som var först medt lijkstool, att i somlige landzendar nödgades fattigth folk att giffua en oxa eller en koo, Ther dog lagboken eller gambla siduenian fast annerlunda innehölt, Thernest om altarelege, ther fattigth folk i somliga landzendar nödgades vpleggia meer än som skäl och magten tilsagde Teslijkes åfflagdes och houudtijenden som i somliga landzendar brukas, thet är att när en menniska bleff dödt, skulle åff hennes hofaff tijendas huar tijende päning etc huilkit somliga så förståth haffua att man ingen tijende giffua skulle i koorn, rog, hueete, kalff, grijs, gäss, och annat sådant mer, Thet dog aldrig vår mening eller sinne var, haffua och somliga åff forda vår breff tagit sig tilfelle att the ecke vilia giffua altaresmör, eller huru thet helzt i somlige landen pleger kallas, besynnerliga ther åff att i breffuet stood att

ecke meer vdkräffuias skulle än kyrkebalken innehölt; nw effter samma kyrkebalk håller ecke alt ens i alla lagböker, och sammestädz intet om för:da altaresmör, Therföre är vel likast att huar och en landzenden ther om brukar sine goda gambla siduenior effter landzens legligheeth, Huilkit alt vij giffue edher til känne att vår eller rijkens rådz mening icke haffuer varedt i forbe:da vår breff platt åffleggia altareleije, lijkstool, tijende eller altare smör, som somliga oss orätteliga förstådth haffua, vtan the osedhir och olag, som ther vdinnan plegede brukas, och ecke att alla siduenior skulle bortleggias, utan allena the oonda, och behållas the godha, att huariom och enom måtthe vederfaras thet rett och skäl är, och ecke annat, var eij heller vår mening att formena nogen god menniskio att beuijsa sin Kyrkeherra ära och kerlighet effter hans magth i altare leije eller i andra måtte, vtan förbödz allenast oreffuia eller trengia någon til meer än som lagen och goda gambla siduenian tilsaade, acte vij och medh tijdhen vdtskicka nogra gode män eringom landit antinge medt biscoparna i theris visitering eller elles när vij haffue legligheten ther til, The ther randzaka skola om alla brister och them bota och bättra låta effter huars landzens legligheeth, Ty förmane vij edher alla att i ecke medt noghen slijke tilfelle dragen edher i frå then deel i idra siälagömare, biscopaner eller Kyrkeherrer, åff ära och redeligheeth plictoge ären, antinge medh tijende, i korn, rog, huete, Kalffuar gåås, grijs, altaresmör, eller annat sådanth, medh huilko the vppehållas skola, vtan görer them thet rédéliga vth, The skola ther

emoth lära eder gudz oordt och vilia, och göra eder then tieniste som idra sielers salugheeth tilkräffuer, Eder her medh

---

Gustaf I:s Bref för hospitalerne i riket. Stockholm den 25 Januari 1528 *).

Tiil alle Spetaler krigom rijkit

Vij Götstaff etc Göre vitterligit att oss är förekommedt huruledes sedhen then ordinantia giordes i våstrås om the godz hus och gårda som kommen våre vnder kyrker och clöster, haffue somliga ther tagit sig tilfelle åff, att ryckia och kippa i frå helgandz hws, Spittaler och siwkastugur, then deel the fattiga skola medt vppehållas, huilkit dog är emoth gudt som budit haffuer att man the fattiges betsta veta skal, som thet och eij vår heller rijkens rådz mening var i for:da västrås möthe nogen förwandling eller fornyelsse göra medh theres gotz Therföre forbiude vij strengelige huariom och enom, them här emoth hindra platza eller quantta, för then recess skul som ther giordes vthan ther noger elles menar sig rätt haffua til samma gotz, skal thå ther om randzakas och dömas effter lagboken och ecke effter recessen, huar och någit är them velleliga fråkippat mot laghen och forbe:de recessis innehållilse thet skal

gånga

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 295.

gånga til baka igen the fattiga til velfordan, och vppehålle, til thess ther om bliffuer randzakat och effter lagen them frå dömth som förescriffuit står Thess til visso,

---

Gustaf I:s lejdebref för Biskop H. Brask. Stockholm den 25 Januari 1528 *).

Vij Götstaff etc Görom allom them som thette vårth opna breff händer förekomma vitterligit, att effter bisp hans åff lincöping haffuer giffuedt sig her vtåff rijket oss oåthuaradt, Kunne vij vel formerckia som vij och haffue fornummedt i sanning att han lather gå för tal och rykte, att vij skulle vara thess vållande att honum skulle driffua nöd til att vnduijka och ryma vtåff rijkit på en tijdt, dog vppå theth att vij thervdinnan skule vara omistänkte, och vår vrsekt thess yterligere huariom och enom så väl vdtrijkes som indrijkes må vara oppenbar och förclarat, haffue vij nw samma bisp hanss vndth och giffuit och medh thette vårth opna breff vnne och giffue våra frij, säker och cristeliga leijgde, att han må frij felig oc säker för alt öffueruåldt och oreth komma hijdth in i vårth rijke Suerige innan pingzdaga nestkommandes Ther vij och alla andra som han haffuer nogit til att tala vela och skula swara och suara latha honum til rätta inne för rijkesens rådt Ther

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 295 v.

han må och stånda och suara them til rätta som nogot tiltal oc clagemål haffua moth honum, och vndgella huadt retthen giffuer och sedhen om hans vrskyldt kan finnas, frij, säker, och felig komma vtåff rijket igen i sith goda behåld, för oss och för allom them som för våra skul vela ock skula göra och latha vtan alt argth, nya fundar, argelist, och hiälpperede vidt våra sanning och cristeliga troo, och til ytermere vissordt och betthre föruaring lathom vij tryckia vårth maijestats insigle på ryggen å thette breff Giffuit på vårth slott Stocholm sancti pauli Conuersionis dag år etc. 1528

Bref ifrån Vincentius Lunge till Domkapitlet i Upsala, angående undsättnings utgörande af Jämtland. Kungsgården den 5 Januari 1528 *).

Prestantissimis viris ac dominis prelatis canonicis vicarijs Totique Capitulo upsalano quoque grauissimo

Spiritum cogitandi ea que recta sunt Erlige och diwpförständige herrer och vener Haffuer ieg här i iemptelandt förfarit huruledes i sedhen ethers erchebiscop föriagen och fordreffuen bleff haffua pålagth offuer prester och kyrker her i landit stoorth subsidium högmectigste herre Konung Gö-

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 296 v.

staff tilhånde, Endnw her åff prouesten ydermere sub pena priuationis officii et beneficii strengelige begärendes, vtåff huilken forhandling ieg formerker i Konung Götstaff til ethers Erchebiscop keijst och koret haffue then hellige kerke til skadhe, obeståndt och fornedring, huilkit mig ecke nog forundra kandt etc Så är ether yitterligit och offuenbare liwst vedt daghen alla, huruledes iempteland åff gammal arild tijdt och hedenhöss sedhan sanct olaff Kongs tijdt vnder norges konger och croon legat haffuer och endnu ligger, ffor huilkit ther som landzens kyrcker och prester nogre verdzlige herrer och furste swara, skatte, och vnderdanige vara skulle, tilbörligere vore, at the landzens och theres eghen herre och konge then rettugheth giorde och ecke andre landzens och rigens höffdingar, regentter, eller förståndere och kunde i vel siälffue til effuentyr hues rättugheeth vpsals domkyrke her i landit på Cristendomens vegna noger tijdt hafft haffuer, medt slijk förhandling forkrencke och förkaste, Therföre haffuer ieg strengeligen forbudet prouestan och alle prester her i landit vnder liff och gotz att swara anten konung göstaff eller ether Til nogre rättoghether eller subsidium i någor måde förre än i fånge i den hellige vpsals domkyrke en vidder fulmyndoger Erchebiscop, och ther thå framdelis ytermere til mijn nådigste herre Konung ffrederik och noriges råd tilbörligen vijss förscriffues och förhandles, huilkit förbud ieg fulkomligen på mijn herra konungz och noriges crones vegne prouesten her i landit tilstånde vil, Begärendes och vtåff edhers

eghen diwpförståndigheth thesforinnan edhers egen velfärd annerledes betenkka vele och altingest til en vidder Erchebiscop tilkomst vpstånde lade, Ther göre i både mig och edher siälffue til vilie medt befalandes edher gudt Datum på kongsgård i iempteland helge trekoningar afften Anno virginei partus 1528

Vincentz lunge riddere höffuidzman öffuer bergen hus, vården hus och iemptelandt kongeliga M:tz Ståthållare norden fieldz vdi norige

Calffuen

Item bekännis iach och vincentius lunge att haffua annamad åff här Erich prouesten her i iempteland LXXX (80) mark danska åff tijenden her åff landit thette närvarandes år, på theth Konung Götstaff them ecke fånga skal, och theth haffuer iach giorth på mijn nådigste herres konung ffrederiks vegnar Ty hans nåde haffuer ther bätre räth til än Konung Götstaff, Effter ty theth vpsala domkyrke formeynas bedendes edher ati honum therföre ingen mistycke eller affuund tillegge, Ty ieg råder thenne tijd mera än han

---

*Domkapitlets i Upsala svar på föregående bref. Upsala 1528 *).*

Spiritum cogitandi et agendi ea que recta sunt, Käre her vincentius vij finge nw edher breff om then hiälp vij haffue pålagth kring om vpsala stigt på clärkerijd, i huilcke i scriffue ecke tilbörligit vara, att vår nådigste herre konung Götstaff then få skal i iempteland effter theth ligger i noriges rijke etc Så giffue vij eder til känna att vij ecke neka att samma iemptelandt en tijdt lång vnder noriges crona legat haffuer och än nw ligger, och äre vij ecke heller til sinnes nogott befatta oss medt then deel cronone ther tilkommer, vthan allena medt vårth clerkerij och hues the medt menige stiktet bör att draga och vmgella, effter theth vthi then måtthe lydher her vnder, hwar i theth förtage, skeer oss ther vdinnan öffueruåld, Theth och i sin tijdt ecke skal förtigit varda, Scriffue i teslijkes om tijenden att i then vpbära vilen, och förbätren theth medt intit litit spott och hånheeth, att vij skula haffua annamadt för:da vår nådigste herre för erchebiscop etc Vij känne hans nåde för vår herra och konung och ecke för vår erchebiscop, Eij heller varth vår erchebiscop fordriffuen, som i scriffue, honum var noog frid och venskap tilbudhen om han then hade annamadt viliet, theth han dog ecke giorde, vthan hadhe kärare Konung Cristiern än sijn eghin, kyrkenes, och alles våres velferdt, och droog med honum her vthur landit haffue vij dog

---

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 297 v.

vdkorat en annan i hans stad igen, then nw är stadd i rijkesens merkelige verff och ärende, Huilken vij dagliga dags nest gudz hielp ventte en vigd erchebiscop igen, dog e huru ther vm kan skee, kenne vij ecke edher för våra domare eller rättare i then saken atj så mykit behöffua bekymbra eder ther medt, antingen medt tijenden som i scriffua, eller leggia oss före, huadt vij ther om besöria skola, vij vethe våra leglighееth betst, och skicke våra stycker ther effter, vmbäre vij therföre vår reth som vij haffue i iemptelandt, skeer oss thå offueruåld, och våre ioo så mögeligit att then reeth andre haffua ther inne, måtthe och för slige oreth skull förkomma, Til att sådanth betaga och att frid och endregt rijken emellan måtte teste betther behållas, bidhie vij kärliga, att j vilia låta vpsala domkyrkes och Sueriges rijkes rett i den måtthe oforkränkt bliffua, Theth vij altijdt gärna medt edher förskulla Ex vpsalia

Domprouesten och capitulum i vpsala

*Gustaf I:s Bref till Prostarne i Strengnäs Biskopsstift, om sakören och sättet att dem utkräfva och redovisa. Jäders Socken den 14 Febr. 1528 *).*

Till proesterne i Stregnes biscops stikt

Effter then beslutning som i nästa forledne sommer beleffuat och samtykt var i västrås vtåff rijkenes råd, hela frelssit, köpstadzmän, bergsmen, och then menige mandz fulmectoge, att oss bör något vetha åff the saker, som i her til dags haffuen vpboret på biscopens vegna, Begäre vij och vele att i än nw akter opå samma befaling dog all enast i the saker som proesterna bör att handla effter then ordinantia och recess som samtykt och giord var i västrås, Och effter thet i ecke skola twinge fattig almogen med oppehålning frå påska redha som her til dags oskälliga haffuer brukat vared, til saköres vdtkräffuilsse, måge i och skole sökia häredzting eller lagmandz ting medt them, som medt tredzke vnduijke then rett them varder åffsagt på proestatingen och fogaten medt häredzhöffdingen (e huadt thet heller är i the län vij haffue siälffue, heller haffue förlänth androm) skole vare eder beståndige i the saker, och tilhiälppe atj få them redeliga vth när i them på våra vegna ther om tilkräffuiandes varda, Och skole the medt eder vetha att samma saker redeliga handlas, och huad eder varder vdtuissat och i händer antwordat til saköra, så vel för the saker som falne äre vdi edert prouesterij sedhan

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 202.

then västrås recess och ordinantia bleff giord, som effter thenne dag falla kunne, Ther i skole göre oss en redelig regenskap före, så på tijd om året och så offta som i tilförna pläga thet göra eder biscop, Teslijkes vele vij ati medt fogotenes råd vethen vårth betsta medt biscopsfodringen vdi edert prouesterij, och huad deel i therföre varda opbärandes vtåff huar landboo effter siduenian, Ther åff görer oss en god regenskap, vndantagen then biscops fodring vij vndth haffua biscopen medt biscopsstolens landboor Hervdinnan beuijser eder moth oss som i vele vara til swars och niwta våra gunst och vnnest, inthet twekandes att vij ioo vele veta och ramma edert goda, gagn och betsta, huar vij fornimme att j äre oss räträdoge, och flijtelige vinlägge eder om vårth gagn och fordeel som eder bör att göra, Edher

---

Gustaf I:s Ordinantia, huru bönderne i Helsingland skola utgöra Tionde och annan rättighet till sina Kyrkoprester. Delsbo Prostegård den 12 Mars 1528 *).

Vij Götstaff etc Görom vitterligit att årom effter gudz byrd MDXXVIII sancti Gregorij dag Then tijd vij hölle landzting i dilsbo, beságom vij några gamble stille breff lydendes på then räntte, vår almoge vdi helssingelandt theres sokneprester i förlijden tijdt årliga giffuit haffuer, och effter

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 812.

thet, samma stille breff eij draga offuer eens i alla puncter medt then recess och skickelsse som beleffuat och samtykt vartt vtåff rijkezens rådt, hela frelsset, köpstadzmän, bergsmän, och then menige mandz fulmectoge, vdi vår stadt västrås, i thet herremöte ther stodt i näste forlidne sommer Seijom vij the breff ogil, besynnerlig i the puncter, som fulle twärth emoth för:na recess och skickelsse, som är medt oskäliga banlysning, och oppehåll frå påska reedho dag effter thet clerken bör haffua sijn födho, och tilbörligit oppehälle åff sokn sijna, och lagbökerne ecke hålla alla eedth om theres räntto, eij heller begiffuer legligheten sig ens i alla landzändar, Therföre haffuom vij medt rijkens rådz rådt, som oss näruarandes ära, och teslikes medt för:na vår almoges och clerkernas samtycke her i helssingeland så skickat om soknepresternes räntte, först att the skole liffua vtåff theres prestebole, och then deel them tilfaller effter lagbooken vtåff alla hånda tijende, rog, korn, huete, haffra, lijn, hamppa, ertter, bönor, roffuor, humbla, fiskerij, fuglelek etc, Ther näst för lijkstol V (5) öre, påska räntta vtåff bonda och hustru en half öre för offerpäninga, vtåff legadräng, XIII (13) päninga, åff legapigo IX (9) päninga, brudha päninga, och kyrkegångs altare, giffues effter siduenien så mykit huariom teckes, och som han vil sig heder vita, dog så att then fattiga skal ecke twinges ther til, högre än lagboken seger, en öre för kyrkegång och en ortig för brudepäninga, och effter clerkerne få ock quiktijende her i landit, som lagboken vdtuijsar vtåff calffuar, låmb, kidder,

edertt redeliga ophälle som yterligere beslutis och vdttryckes i forbe:de vårt öpna breff Eder.

---

*Gustaf I:s Contract och förening med Biskop Mårten om den summa, han af Biskopsräntan årligen erlägga skall. Stockholm d. 3 Juni 1528 *).*

Vij Götstaff etc Bekännoms och göre vitterligit att effter then skickelsse som i fijordt beleffuat och samtykt var i västrås att cronones räntta then ganska mykit är förswagat skall oprättas medt någon partt åff biscopernes räntte, haffue vij så offuer ens varedt medt värdog fader biscop mårtten j åbo att hann skal giffua oss årliga åff biscopsstolens räntte och opbyrdt j[m] (1000) mark päninga, X (10) lester smör, X skeppundt gedder iij läster lax, X läster rog, X läster korn, och VI läster haffra j swänskt tal, i så måtto att päningarne, rogen kornet och haffran skal årliga forskickas hijdt til Stocholms slott medt första öpet vaten om våren, Och smöret laxen och geddor vidt tijden sancti michaelis om hösten, Och ther til skole vij behålla ladegården på kustå öö, och the landbor ther vnder liggia som pligtoge äre att göre arbete til åkers och ängs brukning vidt samma ladegårdt, Ther emoth skal

---

*) Riks.Reg. 1526—28 fol. 330 v.

forbenemde biscop mårttin niwta och behålla quijt och frij alla biscops bordens räntto medt the andra landbor och huat the göra til affradt, arbede och andra årliga tijänist, Skal hann och behålla all biscops tijenden kring om alt åbo stikt, medt biscops sakerna the hann eij annerledis skal lata vdtkräffuia eller opbära än som västrås recess och ordinantia innehåller effter lagboken Må hann och frij niwta sine visitering til att gästa eller bära ther op päninga före effter lägligheten, dog så att ther medt ecke forsumas tilbörlig tilsyn om presterna att the renliga predijka gudz ordt och anner gudz tijänist skickeliga oppehålla, Och ther medt annama vij samma värdog fader biscop mårtten och alt thet honum och biscopsstolen i åbo tilhörer vdj vårtt hegn och försvar etc forbiudendis,

---

Gustaf I:s Bref till nämnde Biskop, med anledning af sökt nedsättning i ofvanstående Förening, samt om den nya lärdomen. Stockholm d. 2 Juli 1528 *).

Värdog fader Som i haffue oss tilscriffuit om then pensionem i oss til Cronones förbätring giffua skole vtåff eders biscopsstol bärandis före attj ecke betröste vdtdraga then tilnämpde summa, besynnerliga i thenne hårda tijdt, Och begäre

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 333.

för then skul att vij vele göre edt annedt medel medt eder etc Så förhåppes oss att nw på tilstundendis år kan väl bliffua näst gudz hiälp bätre tijdt i landit, än varedt haffuer, Och för:ne opregistreredhe pensio bliffuer eder ecke odragelig, Huar i vele ansee vår och rijkezens torfftoghet, för än vij forlossa kunne the swåra gäll och skuller rijgit är vdi kommet som eder nog viterligit är, Och ther vtoffuer haffue vij stor bekostning på Cronones slotz Stocholms murning, och sköna skeps bygninger, til att förswara rijget medt, och kunnom för then skul inttit annedt medel göre på thenne tijdt, för än vij yterligare bliffue vnderuiste om all lägligheter etc ytermera som i scriffue att mångom tycker then nylärdom vnderlig vara etc Så råde vij eder och begäre attj ecke akter förmykit edert capitels föregiffuilsse i then sak, vtan effterfylier then helge ewangelij rätta vdtydning och sijnne, Thet förfordrandis effter edert ämbetz tilkräffuilsse som i oss loffuadt haffue', När i och edert clerkerij så göra thå vele vij gärna ramma och veta eders och theris betsta

---

*Gustaf I:s Contract med Biskop Måns i Skara. Lidköping 1528 *).*

Vij Götstaff medt gudz nåde etc Görom viterligit att effter thet handel som i fiordt beslutat vartt i västrås haffue vij så varedt offuer ens medt oss elskelig värdog fader bisp måns til schara, att hann skal niwta och behålla alla biscopsstolens ränto, vndantaget läckiö och the landboer ther vnder liggia til dagswerke på öne, Och ther emoth skal han oss giffua CCX (210) goda oxar för thet tilkomandis år the hann leffrere och i händer antworda skal vår fogote på Stocholm eller västrås, huar vij honum föreseijandes vardom vedt tijdhen sancti olaui itt år her effter, Och vnder samma summo haffue vij vndt och tillatet att han skal vpbära niwta och behålla skatten och sakören i vår stadt schara, Och tesligis våra Kongssaker, och biscops fodring hos alla biscopsstolens landbor e huar som heldst the belägne äre her i stiktet vndantagna the för:na landbor vidt läckiö och samma saker och fodring hos alla andra kyrkers och clerkers landbor förutan elffsborgs län vadsbo och värmelandt, Item skal han niwta och haffua biscops sakerne kring om alt stiktet och them vdtkräffuia och opbäre effter västerås recesses innehållilsse och effter thet för:ne biscop måns haffuer oss loffuadt och tilsagt att hann vil och skal akta på sitt rätte ämbete och haffua tilsyn medt sitt clerkerij att the skole predijke gudz ordt och göre vår almoge här i stiktet all then tijänist the-

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 338.

ris ämbete tilkräffuer, haffue vij annamadt honum, hans kyrke, clerkerij, gotz, landbor, och folk vdi vårtt kongeliga beskydd, hägn och förswar förbiudendis etc

---

Gustaf I:s Bref till Klerkeriet i Finland att predika Guds ord och evangelium; om den nya Bibelöfversättningen, m. m. Stockholm den 4 October 1528 *).

Vij Götstaff etc Helsse eder — Vij förmode i godemän vel förståndit haffua huroledis för itt år sedhen vart beleffuat och samtyct i västrås åff oss mena rijkezens rådt, och en stor deel åff hela landit som ther församblat var, att kring om hela rijkit skal predicas reena gudz ordt och euangelium, och låtas til baka onyttug squaller, owiss iertekne, fabuler, och menniske dict, thet och så therförutan nog finnes i scrifftenne budit vara, ffför huilcka sak och nu en stor deel åff then helga scrifft på vårt eiijt tungamål vdtsätt är mest för fattiga enfolloga prester skull, som ecke så aldelis förfarne ära i latinen som vel behöffdes, förmane vij eder alla attj samma böker ecke föracta och attj så acte på then deel edher i then måtton tilhörer att göra att rena gudz ordt måtte åff eder förkunnat varda ther om vij och haffue giffuit oss elskelig värdog fadher bisp mårtin befaling att randz–

---

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 348 v.

randzsaka i alt hans stict och huar någor finnes som thet ecke göra vil effter hans embetz tilkräuilsse, må och skal han gå gellit quijtt, och then setties til igen som thet göra kan och vil, i huilcko vij eder föruare attj ther taga eder vara före Tess til visso etc

---

Gustaf I:s Bref till Allmogen i Upsala Stift, att rätt utgöra tionden till soknaprester, biskopar och kyrkor. Stockholm den 4 October 1528 *).

Vij Götstaff etc Käre vener oss hopes attj ecke förgätet haffue huroledis vij för itt år sedhen vinlagde oss i vestrås medt vårt elskeliga rijkis rådt om alles eders menige almogens betsta kring om alt landit åffleggiandes then orät tunga och beswäringar som åff clerkerijt ider opå kommen var, medt bann, oppehållelse om påska frå sacramentit och mång annor sådanna stycker flere medt huilcka vij meentte att vij testa välviliogare skulle göra eder til then deel j åff rätto plictoge våren, och ecke therudinnan draga eder til baka i någon måtto, Så haffue vij dog förnumit att somblige åff edher litet kunne sköna på sådanna vår veluilighet och haffua til euentyrs ther åff tagit sig tilfelle, att draga sig frå tijenden, och

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 344.

annor rättogheter ther the åff rätto och åff aller tilplictoge äre, huilckit dog emot gudt och all redelighet är, och bör åff oss ingelunda tilstädies, Therföre vele vij och strengelige biudhe, att the som herutinnan brotzlige äre rätte sig siälffue, och theris rätta tijende åff allo theris sädt medt andra theris rättogheter redeliga vdtgöre theris soknaprester, bispom och Kyrkiom, som the vete att the för gudi plictige äre, elles infalla the ther medt vtan twekan i gudz förtörnilsse, och vij thet ecke heller kunne lata ostraffat bliffua ther vdi vij eder föruara. Vij vele näst gudz hiälp thet så bestella att then deel edher bör på cristendomens vegna, som är färmilsse och annat sådant skal intet försumat bliffua Edher her medt gudt befalandes

---

Gustaf I:s Bref, att Herr Nils Andreæ i Vesterås skall biträda Biskop Peder i dess embete, och att Jon Skrifvare skall dem båda bistå i hvad rätt är. Upsala den 28 October 1528 *).

biscop pedhers magtbreff

Vij Götstaff etc Göre viterligit att effter oss är visseliga förekomet huroledes oss elskelig vår fader biscop peder i västrås ecke haffuer i hans stict så store lydno som til ith gått regimentte välbehöffdes mest förty att hann är en suak och

---

*) Riks-Reg. 1526—1528 fol. 345.

gamal man och giter ecke mykit brytes medt ostyrugt folk, thet nu ty verr nog finnes i verden Therföre, på thet att kyrkian och stictet må bliffua vedt tilbörligit regimentte och vij tess bätre måge emellom åth bruka honom til att visitera och färma i annor stict som nu biscops lös ära etc Haffue vij skicket och medt thette vårt breff skicke oss elskelig her nils andree dekenen i för:da västrås samma biscop peder til en medhielpare att han medt honum styre och regere skal bode i stadhen och stictet offuer all then del biscops regimentit tilhörer, medt geldz besörgning och huadt thet heldst elles vara kan eller nämpnas huilckit alt vij samma biscop pedher capitelet i västrås, clerkerijt biscopslandboner och androm som thet ärende anrörendis är forkynna, att the måga sig ther effter rätta, besynnerliga til någon tijdt så lenge vij kunna annerlunda ther om fortencte varda etc och biudhe vij vår embetsman ioen scriffuare att han är bodhom them och huariom för sig beståndig och behielpig til all then deel som rätt är, Och vele att ther ingen deel företages i then måtto, thet något merkeligit eller victugt är, vtan samma ioens vetskap och rådt Thess til visso

---

*Plakat om Konungs- och Biskops-sakören, till rättelse för Konungens fogdar och förläningsmän. 1528 *).*

Efter västrås handil inneholler att all saköre hörer Konunge til och almogen begynner fast vara ohörog prouesten och ecke vilia giffua vdtt then saköre som her til dags haffuer varit kallat biscops saköre måge och skola vår nådige herres fogtar och förläningsmän acta ther opå och kräffuia honum vdtt, Åra sombliga åff samma saköre vdttrykte i ordinantian som i västrås giordes och mest vdttryckes i lagboken, besynnerliga vti Kyrkebalken, dog effter samma Kyrkebalk ecke finnes alstinges rätter och all ens i alle lagböker ära her effter opteknade mesta parten the biscops saköre som någon skäl fölia medt

Effter bispene hörer til att döma om ektenskapen faller ther någon saköra bära the honum likast op och göra ther Konunge redho eller gunst före, ther befattar sig intet fogte medt

Prester effter ordinantian skola och suara på ting och stämpna som andra dannemänn och böte teslikes Konunge dog om the saker som theris embete geller opå och före theres quinfolk suara och böte före biscope och biscop göre teslikes redho eller gunst ther före

---

*) Riks-Reg. 1526—28 fol. 348. Odaterad; men uti Preseteståndets Archiv, Svenska Eccles. Handl. 1: N:o 8, förekommer samma stadga med datum af den 24 Juni 1528.

Alla andra saköre som i lagboken eller effter seduenian kallas biscops saker bäre Konungens fogte och förläningsmän op och kallas ecke lengre biscops saker vtann reknas til hopa medt Konungs saker, och böte ecke vtann vnder itt herskap

Och följa nw några opreknade åff samma saker fogter och förläningsmän til en rättilsse

Om helge dags brut

Endog huar dag är förbudit att göra illa är doch likuäl icke oskäl att mann böter mera före thet mann bryter om helge daga än om andra daga, på huilka mann oppeholler åff andra gärningar mykit mer åff onda gärningar

För thet mann arbetar om helgedagar böter man intet utann ther medt försumes att höra guds ordh och messona

Fogterna taga var opå ståtare och tiggiare som gå kring om landit och tilstädia them ecke gå och liugha

Munckar som räntto haffua städhias ecke att tiggia ther taga och fogterne var opå, Tiggemunckar städhias ecke vte vara åff clösteret lenger än V (5) vekor om sommaren och V om vintren ther taga fogterne var opå, och see opå theris breff som the skola haffua när the vdtgångne ära, såå som ordinantian thet clarliga vdttrycker elles taga fogterna thet the församblat haffua

Then som legrar sine fästequinne böte ther intet före effter thet är hans rätta hustru, män giffuer han henne vtöffuer vare så saker ther före som hann ginge i frå then hann vore vigder vedt

Fogterne städhia ecke til att någon trenges i frå sacrementit then sig åff gudhelighet berätta vil e huat thet är om påska eller annan tijdt om året

Före lönskeläge bötes ecke biscope vtann konunge

Före hoor bötes Konunge allenast och lägges både Konungs sak och biscops sak til hopa att hon bliffuer teste suårare

Före kätterij medt modersyster stiuffmoder medt moderne och dotterne twå systrår och sådant thet gudt forbudit haffuer är eldt sak effter stadgan, skal bötas och lifflösas så bötes Konunge och ecke biscope Frändsämie spel i tredie och fiärde ledt bötes så som före högmål saker dog Konunge och eij biscope

Then som välleliga tager någon vtåff kyrke eller kyrke gårdt som titt haffuer flytt före fridz skull eller then elles någor slår then böte Konunge före fridzbrutet thet är ödszören och förnöge prouesten i häredet före sitt omak att hann far ditt och skärer Kyrkegården om han oskär bliffuer

Then som haffuer oterligit (*sic*) medt oskällig cretur tags hann til nåde försone sig medt Konunge och eij medt biscope

Sammelunde och then som enom androm sådantt viter och kann ecke beuijsat böte Konunge och eij biscope

Then som ohörog är kyrkione thet är then som är vdtsatt åff kyrkione eller banlyster och går likeuäl in och actar thet intet böte Konunge och eij biscope

Sammalunda före viskäpilse leff och truldom thet är liffssak, skal ther bötas före böte Konunge och ecke biscope, Sa och dråp bötes Konunge och eij biscope

Tesliges före tiuffuerij som i kyrkia skedt är

Sammalunda och menedhare

Prester som medt orätto setter vtåff kyrkio eller banlyser böte biscopa så som i Kyrkebalken står

Ouigtt lik föres saklöst ehuad kyrkebalken ther om säger

Om största delen åff för:de saköre seger lagboken att biscopen skal thet haffua män effter nw beleffuat är att Konungen skal haffua honum behöffuer man i then måtton ecke acta lagboken

---

Ärkebiskop Olofs i Trondhem Bref till Gustaf I, rörande ett lejdebref ifrån Konungen, sitt förhållande till Herr Peder, M:r Knut och Daljunkaren m. m. Af den 20 Februari 1529 *).

Högueldig förste och mectige Herre Her Götstaff medt Gudz nåde Sueriges och Götis etc Konung ödmykelige tilscriffuit

Högueldige Herre och mectige förste effter mijn ödmyke helssen och våluilighet verdes eder nåde vede att ieg fik eders K. M:tz breff i går åff huilkit ieg förstår mig att vare mykit vrätfärdeliga förförd före eder nådes Kongelig maiestat först att ieg skulde haffue slagit eder nådes leijgdebreff på Kyrkedören eder nådes kongelig m:t til homodt och foraktning, kärå nådig herre thet skal mig ingen på beuise antten rijk eller fattig att iach någon tijdt haffuer låtit vpslaget enten på kyrkedör eller annenstedz eder nådes högmectighetz breff eller någen andens, hade ieg så uforståndeliga giordtt, thå hade thet varit mig sielff til föraktning och försmädilsse, effter ty att för-

---

*) Riks-Reg. D. 1529, 1530, 1531. X. in folio, i brunt skinnband. fol 2. v.

Uti »Samlinger til det Norske Folks Sprog og Historie« I: 3 p. 541 finnes detta bref tryckt efter ett egenhändigt, odateradt koncept, som på åtskilliga ställen afviker ifrån det vi här ofvan intagit; i den Norska Samlingen uppgifves det orätt vara af år 1528.

be:de eder nådes leijgda eij vidhere sig strekte än för vrätte och offueruåldt, och var norges rådt eij ytermere leijgde begärendes åff eder nåde på theres vegna, Tesligest kära nåd. Herre förmercker iach att eder nåde är vnderuist och til känne giffuit thet ieg skal haffue vppehollet hulpit och försterkt eder nådes veterliga forrädere then ene effter then annen på eder nådes och Sueriges riges argesta, mig hopes til gudt när all ting rätteliga randzakas thå skal ecke finnes mijn skyld eller bröt så stor ther vdi som före edher nåde sagt är, her peder och mester Knut leth iach gripa och behindre, effter ty ieg viste the hade varit eder nåde vnder ögon, och sijdhen ingen bön kunde them hiälpe sende ieg them til edher nåde, Thenn som sig kallat haffuer her stens son att vare kom her in i landit medt någre dalakarle och begärede leijgde åff mig huicken ieg honnom eij thå giffua vilde och eij heller sijdhen någon tijdt gåffue, vden ieg leth honum strax tilseije att huercken kyrke eller clöster skulde honom holde eller beskerme, om någon effter honnom kome, och ther medt förstack hann sig hemeligen åff thet län som ieg åff vår käriste nådigste herre i förläning haffuer, och til fru ingegärdz gårdt ther peder grym och andre före honnom vore och bleff ther väl vndfångin i hennes fråuarilsse och dueldes ther ind til bud kom effter honnom åff dalerna, och sade the bud för visse tidende att eder nåde var i gudz voldt och åffgångin och ty gaff hann sig til trondem aktandes oförtöffuat att resa i dalerna igän, annan dagen ther effter kome her åke och her vincentz til ordz och lede the medt samma bud

tilseije honnom en säger och cristelig leijgde, och ther opå förtöffuet hann theres tilkumst, och strax the komme til trondem lete the hemta for:de karl til them i herbergit, beuisendes honom stor äre och dygd, och handlet the thå medt honom huad ärende the vilde, och ieg eij mer ther åff viste, än thet the vilde mig til känne giffue, och effter ty the så venlig medt honom handlede, thå hade ieg honom medt her åke och her vincentz til gest, och i skilnet skenkte ieg honum en käde åff sylff förgylt, vpå thet om edher nåde hade varit åffgångin, som the fore visse tijdende sade, att ieg eij skulde föruenta mig ondt åff honom, och the dalakarle för her peder och mester knut ieg leth indskicke til eder nåde, anden hiälp tröst eller oppaholdelsse fick hann eller hans selskap ecke åff mig enten medt bysser krut folk eller värie i någer måde, tre eller fyre tiänstlöse karla som mig hade tijäntt fick hann til tiäniste, män inge åff mjjne fik hann til hiälp, hues förstärkning hiälp och biståndt hann hade enten medt bysser krut folk eller värie, thet fik hann åff her vincentz och fru ingegärdt, och fylde her vincentz och erich vgorp honnom personliga til iemptelandt förskickendes honum så ind i dalerna medt theris hiälp och bistånd, och thå for:de karl rymde åff dalerne igän thå gaff hann sig strax til her vincentz och fru ingegärd, tesligist giorde och the alle andre fridlöse karla både lekte och lärde som rymde åff dalerna, ingen åff them kom til oss, vden the äre änd nw hos her vincentz och fru ingerd, och fölgde mesta partin åff them her vincentz strax til bergen, och på vegen til

bergen röffuede the torsten nilsons värfader, och aktade the att sloo for:de torstin i hiäl om the hade honom offuerkomit för thet han förde her peder och mester knut til Suerige igän kära nådig herre ingen ytermere hiälp tröst eller biståndt haffuer for:de karl eller hans sälskap hafft åff mig i någer måde, huilken mig ytermere haffuer sagt opå före eder nåd. K. M:t, thå skal hann thet aldrig kunna beuisa, Jeg haffuer altijdt förmodet mig en gunstig herre och nåbor åff eder nåde och eij veth ieg mig i någer måde annet åff eder nåde haffue fortijäntt och aldrig annet heldre förtijäna vil then stund ieg må skäl och räth må nyde, Ty beder ieg eder nåde ödmykeligen thet eder nåde vil ecke vände mig thet til ogunst som mijne ouener vretferdeligen vden skäl och räth mig på seije, käre nådige herre åff thet guld som eder nåd. Kongelige m:t scriffuer om, behelt ieg hos mig eett hundrede och tretten ducater, ther opå haffuer ieg vdtlagt halfffemte hundrade mark och ther utoffuer i the twenne reser som ieg inskickede eder nåde til hånda för:de her peder och mester knut och medt thet ieg bekostat vpå att lade hemte for:de her peder igän thå hann var hemelig rymd åff trondem som ieg vil nest gudz hiälp beuise, att the mig så mygit bekostet haffue, förhopendes att eder nåde K. M:t ecke begärer mijn skada, huad eder nåde ecke vil haffua mig ther vdi fördrag, och om thet är eder nåde til vilia giordtt, thå vil iach gärna lade finne mig veluilig til for:de gull att bettale, käre nådig herre hues måde ieg medt äre och redelighet kan vare eder nåde til vilia och ydmykt, thet vijl ieg altijd gärna

göre, thet kenne gudt then iach eder nådis siäl lijff och verdighet befaler til euig tijdt, scriptum gryniæ sabato post valentinj anno etc 1529 sub meo signeto

Olaus dei gratia archiepiscopus nidrosiensis.

---

*Gustaf I:s Svar på föregående bref. Stockholm circa dominicam oculi 1529 *).*

Til erchebispen i trondem

Vår etc Vij haffue förstådtt värdig fader eders vndskyldinger vm then dale skalk och thet guld etc Så late vij samma eders vnskyldinger bliffue vdi szin värde viliandes och åff eder begärandes än nw atti vele vara aluarlige förtenkte til att skicka osz samma guld vtann all veijring eller skotzmål medt thet första til hånda effter i siälff väl vete att vij ther god rätt til haffue hues del vij ider (före then omkost och bekostnadt i giorde i thet att i förskickede her peder canceller och mester knut hijdtt in vdi rijkit igän) pligtige ära, vele vij lata osz stedze veluilige finnes samma bekostuadt eder att bettala, Effter som gode män tesse trenne rijkesens rådt huar the församblas kunne osz emillom seijendes varde Endog mann väl besinne (*må*) huru högt sig slik omkost väl

---

*) Riks-Reg. 1529, 1530, 1531, fol. 6.

förstrecke kunne Edher her medt gudt befallandes etc

Gustaf I:s Underhållsbref för Skolmästaren i Stockholm, af den 4 Mars 1529 *).

Torsdagen nest före letare

Edtt breff på någon hus i Stocholm som v. n. herre haffuer lagt vnder scolan thersammestedz och predicaren

Vij etc Göre viterligit att effter vij grannelíga besijnnat haffue att vti vår stadt Stocholm väl är åff nödhen en predicare för utan Kyrkeherren och att skolan bliffuer ther ved magt både för att holla ther sången oppe i kyrkione, så och att ther måge the personer opfödhas som cristendomen framdelis medt vppehollas skal, Terföre haffua vij sckickat och ordinerat til samma predicares och scolmesteres vppehälle thenne effter:na hus medt theres räntto antuårdandes them borgmestere och rådt i händer att the them ther åff löna, Effter som them synes att the förskulla, och som thet tilreckia kann, Til tesz mann må yterligare vara förtenkt om theres vppehälle, först nörrabastuffuun, Item mårten lindorms prebendes hus som ligge sunnan före skomakar brincken medt alla våningar och bodher ther til liggendes, Item

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 7. jfr *J. Murberg* anf. st. sid. 254.

sancti eriks hus i sancti laurentij grendt Item thet hus som kallas bagare huset, och haffuer legat vnder helge graffs gille Item sancti eriks hus i kråkegrenden vndantagandes thet her knut andersson haffuer, Item the hus som lyda til apostla prebendan och några trägårda som haffua legat vnder helge lekame gille, och thet hus i mattz mårtenssons grend ligger, och haffuer lydtt vnder samma gille Item the hus som lyda vnder elleffue m. (11000) iomfruers prebendá, medt edtt gulsmedz prebende hus liggendes på skomakargatun Tess til visso etc

---

*Gustaf I:s Förläningsbref för Gofred Sure på Nydala kloster. Den 4 Mars 1529 *).*

Vij Göstaff etc Göre viterligit att vij åff vår synnerlig gunst och nåde så och för then tro tijänist osz elskelig tro tijänere gofred sure osz beuist haffuer och än ytermere framdeles beuisa må och skal haffua vndtt och forläntt honum nydala clöster vnder några velkor vij medt honum haffue varet offuer eens nämlige att hann skall vtåff samma clösters årlige räntte, som ther nw tilligger och åff åller tillegat haffuer giffue osz huart år (så lenge hann medt thette vårt gode minne, samma forläning beholla kann) iij (3) lester smör j^c (100) march ortug och therutöffuer ridha osz färdig siälff fijärde medt godhe hästar duglige karlar och har-

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 7 v.

hesk, huadt ther öffuer är åff ränthan skal hann niwta och beholla sig til gode, medt all then biscops tijend som vdi en lång tijdt effter sednenian legat haffuer til för:ne clöster, tesligest och then munckaskeppa som ther til åff bönderna pleger göras etc Haffue vij och så vntt för:ne gofred alle saker både kongelige och biscops saker medt forbemeltte clösters landbönder, vnder samma velkor som förberörde äre, skal han och beholla clösters affuel och late the munckar ther inne bliffue vele, få theres redelige oppehälle til math och öl effter tilbörlighet, huarföre biude vij alla för:na landbönder att the äre honum höruge och lydoge suarendes honum och ingen annan til landgille, fodring och all annen rättigheter the plictoge äre vdtt att göra, skal och vil han ther emot vara på theris betsta och skaffe alle lag och räth Tesz til visso etc

---

*Handlingar, rörande upproret i Vestergötland och Småland år 1529 *).*

Anno domini 1529 octava quasimodogeniti Sedhan wår käreste nådige herre var kommen tiil Stocholm fick hans nåde tidende I frå Smålandh att allmoghen hadhe rest sigh emott hans nådhe, grippit hans nådes systher Wlff Scriffware med flere hennes medfölie slaghit j hiell hans nådes fogthe Godfrid swre oc fik hans nåde sådanna breff som her eptherfolgier wtscriffne aff Jöneköpingz Borghare och wtaff her Ture Jönsson och Biscop Måns J Schara tiil alla Köpstedherne J östhergöland etc

---

*Bref ifrån Borgmästare och Råd i Jönköping samt menige man i Småland till Östergötland emot Gustaf I och Reformationen. Swenarum den 4 April 1529 **).*

Wij Eptherschrefne Borgmestara Råd och menighethen j Jöneköpingh thwethe härede wiste häredhe Ösbo sunnerbo wesbo westre häredhe norra och södher widbo Helsom edher werdughe fädher

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 12 v. Uti 23 delen af *Handlingar till Skandinaviens Historia* sid 1—84 är början giord att införa «Handlingar rörande oroligheterne i Dalarne åren 1524—29».

**) Riks-Reg. 1529—31 fol. 12 v. Mindre väl aftryckt uti *Spegels* Skriftel. Bevis till Biskops-Chrönikan pag. 82.

fädher prelather och Canicker Borgmestare Rådh och menighethen j Linköpingh Borgmestara Råd och menighethen i Wastena Skeninge och alla andra stedher i Östergötlandh, och jemuel menighe almoghen ther sammestedz kärlighe och ewinnerlige medt vår herra Jhesu Christo käre wenner och gode granner som edher wel witterligit är, om thet ocristeliga Regementhe som her nu wdhij thet fatigha Rikit opkommit är, aff thette opwektha Lutteris ketterij szå atuj alla samman bliffue platt förderffuadhe j grunden wthan her finnes någhen anner god Rad tiil att thet må j tiid och thyma bliffwa til wara taghedt som nw i Opland och kring om menige Riket skett är, att all Closter endeles äre nu ödhe lagth och wart taghet wthur them alla theres Clenodia och äghedeler Clostren samble stedhes nedher brotne tiglet bort fört taflar och beletthe theslikes, att all then dell wij her wdhij landit kunnom förwara för then omilda kong Cristiern och hans omilda parthij thet haffwer nu thenne onda Konung Cristierns like konung Göstaff röffwat och bort tagit wthan all skell och redeligh sak j alle måtte Ther till med haffwer hann nu förnedrad och förkrenkt Sacramenthen och then gode gamble cristelige sedwänie som ther medt haffuer warit brukat hwarie cristne menneske tiil nyttho och salighett tiil våra fatigha siele som nog beuisligit är medt the böker ther j thenna winther nest förlidhena han haffuer latid wttgånga om sacramenthen etc. Och hwadt ythermera twngha oc olagliga skatningar, och hwilka omilda och onda föghether ther fatighen almoga

olagliga förtwngade warit haffwer, är edher nog witterligit oc j hondom rön, bortdriffuit Bisper, Prelather, Munkar och presther, som oss allom skulde läre, och holda wiid then helgha cristeligha tro, alt på thet at han theris godz tijende och altt annedt theres, fonga kunde, och jnsat j riket igen ketthare och forlöpna munka j stedher och vppå landh tiil kirkeherrar som oss haffwa fört på then falska lerdom och bortlagt alt thet tiil gudz tienest tiilhörde och komma kunde, Thy för sådanna och andre flere merkelighe saker skuld, haffwa wij nw her j dagh församblade warit och opsakt för:ne Konung Göstaff hulskap troskap och manskap för sådant onth och omilt Regemente skull, han haffwer förretaghith, och wiliom medt liff och makt wara på hans argesta och wersta hwar wij kunne och förmåghe förthy wii wetthom och förnimom att thet med oss aff hans Regemente aldrig bettre welnome? Thy bedhie wij edher högheligshe och for manom på gudz och cristendomszens weghna förbätring ati stragx wthan al försymmelsse giffwen edher tiil then mene man tiil att straffa sådanna omilt wellogt parthij som godhe cristne men bör att göra wij wetthom oss then meneman och trösth behielp j westergotlandh, scriffwendes oss stragx edres synne, jnnan stackothan tiid her tiil om nu medt samma budh eller edert äghit, hwar om j thet icke göra wilden, thå nödgas then meneman her wtöffwer altt Smålandh att dragha tiil edher, tiil att förwette oss medt eder i thenne måtte, Gören och så J som wij nu giort haffwe medt foghethen, Godfrid sure j nydala, honnom medt syna swena j helslaghit, medt an-

dra flere som thenne Clenodia bortoghe, och annat onth the giort haffwe, Her giffue oss redeligha j hwar köpstadt edert synne tilkenne j dag otto dage, wthan al försymmelsse eller skotzmål, her medt eder alle alzmectighen gud befalendes tiil euig tiid Scriffwit i Swenarum liggiandes i Westre häredhe dominica quasimodogeniti arom etc 1529 wndher Jöneköpinghs stadz Incigle på alles wåre weghnna

---

Borgmästare och Råds i Jönköping samt allmogens i Småland Bref till Magnus, Biskop i Skara, och menige Vestergötland, att resa sig upp emot Gustaf I. Lekahäretz (Lekaryds) Kyrka den 8 April 1529 *).

Ider werdogom Fader i Gudi Herr Mons medt Gudz nad Biscop i Scara med edert erlige Capitulum sammestadz, Erligom och velbördigom Herre Herr Tvre Jönsson Hoffmester i Swerge Herr Nils Olsson Herr Ture Ericsson Herr Mons Bryntesson, Nils Clausson, Tord Bonde och Söffrin Kyl med menige frälsit Köpstadz men och menige Almogen wtöffwer alth Westhergöland Wj ept:ne Borgmestar oc Raad oc menigheten i Jöneköpingh Tweta Hereth Wista Hereth Norra och Sundra Widbo

---

*) Historiskt Archivum, första stycket sid. 11. Stockholm 1774.

Wesstra Heret och Ösbo helsom eder Werdwghethers Herredöme och gode men kärligen med Gud. Görom Eder allom wittherligit ath wi her i dag wid Lekaherethz Kirckio församblade worom til ord och tals och hafwom her nw ölwerwäget thet ochristelige Regemente som konung Göstaff oss paförth haffwer medt then falske Lärdom han haffwer latith i Rijketh opkoma sa ath endels äre nw all clostren i rijkit ödelagdh för fäfoth bortagit och röffweth theres clenodier och egedelar i grundh fforderffwith och bortkörth Mwnkane som Gudz tiänist opeholle skulle. Tesslikes fordreffwith utwr rijket oc fra sine Domkyrkier Biscoper och Prelather och alle andre Presther som christendomen oppeholle skulle medt thetta opwecthe Lwtherske kiätterij moth thess ed och lufthe som han oss allom loffuath oc sworet hade ath han then helge kyrkie medt hennis Personer beskerme skulle än huruledez thet nu hollith är, är nog i handom rön som wi hörth och i sanning forstandith haffwom ath haffuer ätiith köth i lange fasten oc komith andre tiil medt siig fforwanlath messone pa Swensko oc mange i Stocholm och ther oppe i Landet göre storth gabbelse ther aff hwar the rijde äller gaa häder helge men och theres beläthe som them tiil heder oc ere giord äre ath wi skolom inge messe göre utan then sig berätta wil, ingen Prestewicke, Ingen ölning, Inghen crismeringh, Ingen färmilse, Ingen scriptamal medt mikith, annan forgiftig lärdom som han haffwer latit opkoma ther wij magom snarlige bliffue Hedninge oc fördömde före, wtan thet i tijma bliffwer tiil ware taget. Thernest haffwe wij besinnet oc

offwerwäget then store skath och olage twnga som wij honom månge resser wtgiorth haffwe medt sölff päninge smör skin oc huder tiil riczens gäldz betalningh och gäldhen endelz obetalede äre i tyske städerne som tyskene seije her genom landet fare. Seden onde och omilde fogther oss så olaglige beskatthet haffwe offwer Lag och reth ath wi inthet ighen niwta maghom. Ffor nempde saker skull haffwe wij opsacth Konung Göstaff hulskap troskap och manskap och wiliom ware på hans argesta och wersta huar wi kunne och formae. Hwarföre tiil krefwe wi eder werdughe fadher ärlige Herrer oc gode men alle samen pa menige Swerikis inbyggers wegna högelige och strängelige formanandes wijd eder tro äre och cristelige Rijders edh ther i sworith haffwe ath i thet same grannelige wtöffer wäge welen om all för:de erende oc articlar winläggandes eder om all sama ocristelige stucker oc regemente medt al macth öffwerge saa framt ath i icke welen therföre straffade blifwe fförst af menniskiom och siiden aff Gud tiil ewiich tiith Betänkandes ath j ären wor iordiske Hoffwudh oc wij ärom eder lemer thi Scriffuen oss Eder wilie nw her alwarlige tiil om, om i wilien sådana och andra opwecta saker straffa oc uedersake then omilde Konung Göstaff och hans lwtterske partij som them brwkath haffua. Hwarom i thet icke göre welen tha nögoms wi tiil ath forse oss om annor hoffweth oc rese en Her sa mectiigh ath wi thet selffwe medt Gudz hielp oc trösth hans werduge moderz och alla Swerikis patroners nijdertrickia wiliom etc Them wi eder allesamman medt liiff och siel be–

fallom til ewich tiith. Scriffuith wijdh Lekahäretz kirkio torssdaghen nest epter Dominicam quasi modo geniti i menige almoens närware Anno 1529 under Jöneköping stads Inselghe meden wij icke selffwe Incegle hafwom.

---

*Biskop Måns' i Skara, m. fl. svar till Smålänningarne på föregående bref. Larf den 20 April 1529 *).*

Wij Måns medt gudz nåde Biscop i Scara Ture Jönsson Riddere Sweriges hoffmestare Nills olszon Ture ericszon och Måns brunteszon Riddere etc Axel posze Tord bonde Nilss clauszon Matz kaffle Sweriges Rikis Råd wdi Westergötlandh samfeltt medt alle frelses menn köpstadzmen och menige almoge öffwer altt Westergötlandh som nu församblade j dag j larff etc Helsze eder Borgmestara Råd och menighethen j Jöneköpingh och menige almoghen öffwer altt smålandh kerliga medt gudh etc Käre gode men alle wij finge nu för någhen tid sedhan thå wij stadde wåre j Schara någher wtaff edres breff och sendningebud wthij hwilkit wij förstode att för thet ocristeliga Regementhed som konungh Göstaff her i Suerige medt thet lutterske ketteriid infört haffwer och många andra stora dråpeliga brister som wij alle haffwa emot honnom Therförre haffwe J wpsagth

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 14.

honnom hulskap manskap och troskap ati epther thenne dag wele wara på hans argesta hwar J kunne och formåghe och begära och förmana wthi edhers scriffuelsse atuj thet samma göra skole och wara eder bestondige wthij sådanna alles wåre retferdige saker, käre gode men alle Szâ haffwe wij nu besinnat och öffwerwegit menige rikzens och alles wåre besta ther wdj ooh för sådanna hans ocristeliga Regementhe som han gruffweliga förretaget haffwer först att han jnthe wil achtha then eed och liffthe han suorit haffwer then tiidh han j Strengenes tiil Herra och Konungh wtwald bleff wthan haffuer sig j månge måtte ocristeliga förhandladt först emott wår gud och skapare att han föractad haffwer alt thet honnom tiil loff heder och äre aff wåre föreldrar skickat är, kirkior och Closther ödhe laght theris klenodiar röffwat och bortaget haffwer, säghiendes Jomfru Maria icke bettre wara wthan som andra syndogha quinnor, fördriffuid bisper prelater munkar och nunnor som gudz tieneste oppeholla skulle, nödgat munkar prester och nunnor tiil ath giffthe seg, och somblig aff the nunnor äre kompne wdj oppenbare horkrog, medt mångha andra sticker emot alla cristeligha gambla sedwenior som j sielffwe wdj edher breff rördt haffue Käre gode men epther edher scriffuelsse ati begäre wij skole wara edhert jordiska huwudh, och beplicte edher ati wele leffue och dö medt oss Therförre haffwe wij nw samfelleliga opsagt konungh Göstaff hwlskap manskap och tienest, atui med edher aluarlige wele wara på hans argesta och wersta huar wij kunnom och förmåghe, och sådanna hans ocristeliga

regementhe straffa affuäria och nedherleggia thet besthe gudh giffwer oss nådhen och lycken tiil, och wele för then skul sende tiil edher några aff thessa friborne men som skole komma till Jöneköpingh i mårghen otto dage att wara medt edher tiil Rådh och dåd och aluarleghe förretagha thet J och wii beginth haffue szaa thet nest gudz hielp skall komma till en godh bestondug ända, bedhiandes athj och biudhandes medt fornempde godhe men som wij tiil edher skickandes wårde Thet aluarliga förretagha bliffwandes ther fölactige och hörszamme som edher och oss allom störste makt på liggher och wåre gode store tro är tiil edher, och haffwe wij wåra mindogha sendningebudh tiil dalarna wermeland helsingeland Gestrikeland Sölffbergzmen kopparbergzmen Jernbergzmen meniga wpland och östergötlandh, atthe alle samfelt medt skole wara jtt tiil att affwärie och nidherslå förnempda konungh göstaffz ocristeligha regemente, ther wij troligha och aluarligha medt edher och theris tiilhielpe wele, medt liff och makt szå lenge wij leffwe Thed alzmectig gud kenne then wij edher alle ewinnerligha befale Scriffuit j Larff Tisdaghen för ridder Sancti Jöriens dag Arom etc MDXXIX.

Tha war käriste nådige herre sådane tidende sport hade ock sijt sådanna breff skreffz strax vdt vmkring alt landhet sådana breff szom här epter fölia ock först thill Östergötlandh Tisdagen epter Quasimodogeniti.

*Gustaf 1:s Bref till Östgöterne med begäran, att de ville med godo och utan blodsutgjutelse stilla nämnda uppresning, m. m. Stockholm den 6 April 1529 *).*

Vij etc Helsze eder oss elskelige troe dannemen kläriikeriedh köpstadzmen så och menige almoge som byggie och boo j ostergötland kärlige medt gudh etc. Käre gode wenner, wij tacke eder kärlige och gerne för ederss wälwilighett hulskap troskap och manskap j oss altid beuist haffuen sedan wij först komme til rikezens regementhe och in til thenne tid, thet wij altid medt edher gerne forskilla vele, Saa nw ytterligare käre venner giffue wij edher til kenne huruledes oss förekommit är, attj småland är begint eth stort obestond, opror och twist, som til ewentyrs wil warda then meneman Riikit och oss til storan tunga och förderff, j thy, att the j Jenaköpinge haffue gripit wår käre syster frw margareta, och slagit i hiäl en wår fogete vtan all ärligh forwaring, wij icke wetha för hwad sak skuld, så epter wij wetta emellan gud och oss, atuj j ingen motte haffue giffuit them eller någen ther tilfelle thil, att så-

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 15 v.

dant obestond opweckias skulde her j riikied, thet tywer gud bätre nog titt och offta warit haffuer j bedröffuilsze, och haffue alstedz vdj alle wâre företagningar hafft wârt râd med then mena mandz fulmektige sendningebud i alle herredagar, och sâ wârt elskelige riikzens râdz râd och samtyckie, om all the ärande', ther angipne äre tiil thenne dag bâde i then euangelische sachen, och sâ medt the biscopar munkar oc clöster etc wtöffuer thet atuj titt och offta haffue giffuit them före, atuj ecke haffua warid bijstândne effter thet store herredöme eller wälle, wtan alenest att regere j fridsamhett thette wârt fadhernäss riike, wij sâ starkelige och medt stora möda frelset och igen tagit haffua wtaff hedzske fiiendhe hender, Konung cristiers och hans partie, Endog wij altid gerne szett och lidhit hade, att the nâgen annen therföre tiilskickat hade, som them bätre hade âtnögt, medt then mene mandz gode râd och samtykie, forundrar oss ther före ecke lithet, hwar wtaff sâdann wpstötning och bedröffuilsze sig förhäffuer, eller hwem thet är som ther är eth huffud före och regerar etc. Huarföre begäre uij kärliga käre gode wenner atj willen som cristelige troe dannemen aff stella sadant parlementhe, twist och twedrekt, som nw företagit är, medt godo och lempo wtan blodz wtgiutelsze som j wäl aff stad kunne komme, och wij edher allfuarlige tiiltroe, betenkendes hwad skada ooh förderff then meneman och thette riiket lidhit haffuer j long förlidhen tid, aff inuertes splitningh, och än ytermere lidhe mâ, förlossandes wâr käre syster medt thet förste, oc latendes komme j sin friihett, hwar som nâgor brister fin-

nes kunne på wåre siide j någen motte, äre wij altid wål benägna tiil att wändla them effter thet then mene man her i rikit och wårt elskelige riiketzens rådh samfellelige ther om beslutendes worde, ther j ingen twiffuel wdi haffue skole nest gudz hiälp, om thet förbudet som wår troe och befalningzman på Stocholm Gudmund persson giorde her nedre j wintras opå wåre wegna och kronones, om then skatte jord etc äre wij well tiil friidz om att thet forlosses oc hwar måg niute sitth tiil skatt oc affradt som gammalt är och forth etc gudh befalendes etc. Arom etc 1529.

Utdrag af Gustaf I:s Bref till Kalmar län och meniga Östergötland i samma sak. Stockholm d. 14 April 1529 *).

Tiil Calmarna len oc menighe östergötland

Vij etc. helsom eder alle oss elskelige troe wndersåther etc

— — — — — — — —
— — — — — — — —

Oss hoppes ati sielffue welförstondit haffue huad fructh the biscoper j förre tiidhen giort haffue her i Rikit, i thy the altiid jndraget haffue tiil Rikitzens skade oc förderff fremande herrer oc förster oc jemuell stedze her inrikes stempladt tiil jnbyrdes twedrekt oc blodz wtgiwthelse, thet

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 16 v.

biscop hans rikelige nog leth på skine wdj kong cristierns tiid som edher dannemen alle nog witterligt är Szå käre dandemen på thet att all ärende kunne tiil thet besta bestelles oc blodz wtgiutelsse måtte affstillas, rådom wij edher oc jemuel gunsteliga förmane ati wille besinne oc bethenke huad sådanna jnbyrdes tuedrekt och opror wil effther föllia och icke lathe edher så letteliga förföra tiil någhet obestond, ther i sielffue framdeles kunne haffua största skaden wtaff, Wij äre thå alle Suenske men oc en almoge oc giors icke behoff atui jnbyrdes öffuerfalla huar annen medt mord eller roff såsom thy wer nog will hende, hwar som thet icke kan annerledes stillas eller förretagas, gud kenne atui nödhugt såge att thet Rikit skulle komma wdi noghet obestondh för wårt Regementhe skuldh, wthan huar the gode men icke synthes them wara wårt regementhe nyttogth, måtte the sig heller ther om samfella oc giffua oss thet wthan opror feijd eller blodz wtgiutelsse tiilkenne, Wij wilde wel gerna som wij altiid tilförende j all herremöthe tiilbuditt haffuom Rikzens regemente wpantwarde i frå oss en annan tiil hender, huem som rikzens rådh oc then menige man ther tiil wtkora wille wthan feijd och blodz wtgiutelsse, oc thet nest gudz hielp i en bettre måtte frå oss antwarda en wij thet anamade, oc giordes för then skuld jcke behoff att the gode men sig sådant obestondh förre toghe som the nu göra för wåre skuldh huar oc noghre ärende wåre förtaghne eller vpkomne anten medt prediken eller noghen annen dell i then ewangeliska saken, ther the gode men icke syntes wara criste-

ligit eller gangneligit måtte thet dog wel medt mindre kunne rettes och forwandlas, än medt opror jnbyrdes twedrekt oc blodz föregiutelse, Huilket om the gode men wille oss medt then menemans rådh oc gode samticke giffua tiil kenne, wille wij gerne oss ther wtinnan effther wårt elskelige rikzens rådz samtyckia, til all tilbörlighet wndheruisa latha huarföre görer som cristna tro dannemän, och stadige wndhersåthe oc later edher medt ingen breff stempla eller falska wndheruisningar bedraga hollendes edher in thill oss medt thet troskap huldskap och manskap j oss sworit oc tilsakt haffue J skole nest gudz hiälp therutijnnen ingen skade haffue som wij thet ytterligare haffue medtgiffuit then breffuiszare wår troe man och tijänere gudmund pederszon edher att wndheruisa, til huilken wij begäre j fulla tro oc liith tilsätije wele, Wij wele altid nest gudz hiälp skicka osz szå emote eder som en cristen herre bor att göre emot sijn gode almoge Thet gud skall kenne Then wij eder hermedt befale tiil ewig tid. Datum på Stocholm die Tiburcii Anno etc 1529.

Gustaf I:s Bref till M:r Jöran, Domprost i Upsala, att ej göra gemensam sak med sin fader Ture Jönson. Stockholm 1529 *).

Vâr etc käre mester Jörian som wij scriffue eder till j förregâr om thet opror szom begint är emoth oss j Smâland och westergötland ther eder fadher szom wij förmerkia skal wara j handell med begärendes atj eder ther vdijnan inthett bewâna welin wthan giffue eder in till osz med fult hierta szom edre käre bröder Her Johan och lars twrszon giort haffue delendes edert gode Râd med osz hwru wij all tyng till besthe mâttha företaga kwnde stilla och lempa wthan cristna menniskors blodz wtgiutilsze szâ är och en nw wâr innerlige kerlige bön atj och szâ göra wele wthan skodzmâll wäl öffuerwägande hwad szom henda kan ffför en j sätie eder emoth osz wij loffue eder pâ wâr cristelige tro och konungzlige äre alt thett osz gott skall wara atj aff osz ingen skade eller fara skulen haffua och atuj eder ecke i nogen motthe med eders faders obestand bekimbre wele Ther wij eder med thenna wâr scriffuilsze loffue och tillsäge och j faste oppâ lithe mâge, Gud eder her med befalendes

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 19.

Gustaf I:s Bref till Domprosten och Kapitlet i Linköping om en otjenlig predikant, H:r Anders, om oroligheterna i Småland, m. m. Stockholm den 16 April 1529 *).

Tiil domprouesten oc samfelth medt Capitledt i i Lincöpingh

Vår etc Käre gode men wij finge eders scriffuelse om eder predicare her Anders huruledes han medt sin oskickeliga predican haffuer giort eder almoghen ogunstig och hatesk, och att j ther före haffue förbudhet honum predica Tilskickandes en annen i hans stadt besinnerliga tiil en tiid så lenge gud kan giffua att thette sörl bliffuer stillat som nw på färde är i Smålandh etc Så effther han sig så oskickelige hafft haffuer, haffue j gortt wåll ati eder efther Consilij befalningh ther wtinnan strekt haffue acthendes på att redeliga må tiilgå medt gudz ordz predican til förargelsse wndflyen Och är mögeligit att hues han aff god ransakaun finnes oförnufteliga predicat haffua att han thet sielffuer må tiil suara thet wij icke heller wille förgätha att wij jw medt tiiden ther wij wele ransaka late Och som i scriffue ati medt the fem städer haffua scriffuit Smålenningener oc Jönecöpungz stad tiil om thet obestondh the forretaget haffue att thet måtte afstillas etc Tacke wij eder trohett förre och prijse eder ther wtinnan eij annet förnimandes än ati gärne all ting se i then beste måtte kan och wel henda att wår fogete godfrid swr som slagen är haffuer wel

*) Riks-Reg. 1529—31. fol. 21.

sielff någhen wrsake giffuit ther tiil att han är slaghen hwilket dog wel kan warda förhört oc medt minre stillas en man för then skuldh behöffuer göra nogott obestond eller buller Rikenne oc then meneman tiil skada oc forderff etc kan oc theslikes henda att wår syster är eij alstinges i then wersta meningh förhindratt, wthan för thet rycthe skuld som ther gik at Stocholm skulle wara bestallatt oc wpland oprest emott oss Ther före på thet att hon icke skulle komme noghon sådan hop i hender, wart hon ther behollen, dog så som hon för thet beste skuld behollen är, så bidie wij ati en nw medt eder scriffuelse tiilhielpe wele att hon må medt thedt första komme her op tiil oss i gen medt hennes följe Wlff scriffuare oc andra j hwilko i göre oss mikit till wilia Sende wij oc nogra breff her ned them wij haffue scriffuit tiil Jöneköpinge oc smålenningane begäre wij kerlige ati wele flitelige late them framkomma oc skaffe oss suar igen huruledes ther altt tiilgår Haffue wij oc för hans weluillighetz skuld oc troe tienest wnth thenne breffuisare her matts m:s. kerna kirkia oc prestegäld Begäre wij kerlige oc willie ati honnom then få late wthan all skotzmåll Hwarui kunne wette eders beste oc gode gang igen i lengden göre wij altiid gärne Gud eder her met befallandes Aff wårt slott Stocholm fredaghen nest epther Tiburcij arom 1529 etc

---

Gu-

*Gustaf I:s skrifvelse till Jönköpings stad. Stockholm den 16 April 1529 *).*

Wår etc Wij haffue sport ati godemen för någhett ricthe skull som falskeliga gik hoss eder att Stocholm skulla wara bestallatt och oplandh oprest emot oss, haffue hollit wåran syster wlff Scriffuare och flere hennes fölie wthi eder stad tiil någon tiid, på thet hon och the icke skulle komma någhan sådanna hop i hendher, för huilkit wij eder gunsteliga tacke och willie wetha edert besta igen ee huar wij kunne Och effther (thy bether) jnthet sådant obestondh på färde är såsom hoss eder richte är bedie wij ati late henne och hennes fölge oförtöffuat koma hiit wp tiil oss igen Och haffue wij förstondit att wår fogete Godfrid sure är slaghen i eder landzenda kan henda han sielff haffuer någett wållet ther wdi görandes ther tiil euentyrs mångom orett och wtöffuer wår befalningh om för then saken skull någon wille tagha sig nogott obestondh före rikenne oc then meneman tiil skada thet göres eij behoff, then sak kan dog medt tiden wel förhörd wara, och åtskilias ther föruthan, så att jngen ther medt föras i platz oc förderff, som ther medt jnthet göra haffuer, haffua dog slike ärende wel förre skedt warit, oc wthan then menemandz skada afftalat wården, thet och så nu wel ske kan, ner man thet retteligha förretagher, ther wtinnan wij försee oss tiil eder ati eder winleggien, oc

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 23.

styrke all ting tiil thet besta wel bethenkendes huad skada oc förderff ther elles wil efther folia gud eder etc

---

Måns Johansons, Gudmund Pehrsons och Anders Simonsons Bref till Gustaf I om allmogens klagomål emot M:r Lars och M:r Olof. Vadstena April 1529 *).

Käriste nådige Herre oss hoppes att ederss nade tager oss icke till misticke atuj scriffue huar om almogen låter alle mest, the giffua store klagemål på mester Larentius och m: olaff och flere aff them som sig haffue giffuit in til euangelium och haffuer m. Lars tileuentyrs tagit mykit före både om tessa clöster och alt annet och sznarast sakt han haffuer wollit all then ouilia then then meneman haffuer til e: n: oc wåre bätre att han bliuer nepst alene en monge man skuld nyuta honum ont ått, han haffuer forst giffuit Råd ath thet skulde wttages Hwad i clöster haffuer warit, och sedan latit läse clöstren igen att ingen skulde sedan messa ther, så skedde j Skäninge huilkit e: n: inthet wiste wtaff, och haffue wij giort eder nades wrsekt thet beste gud giffuer oss nåden till, oc wele och saa göre medt liff och makt thet gud kenne huilkin wij e: n: altid befale

Item käriste nådige herre böde gud om nåden oss hoppes nest gudz hiälp att thet skal alt blif-

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 28.

fua got ennw oc eder nâde kan än fâ hugswalilsse wm all ärande huad som beslutes i hio skall e: n: stragx dag och nat fa wette

Mans Johansson riddere
Gudmund persson
Anderss simansson
Her Holger war icke til stade

Holger Carlsons, Måns Johansons, Domkapitlets i Linköping samt Borgmästare och Råds uti alla städer i Östergötland Bref till Gustaf I om deras underhandling med Vestgötarne, den nya predikan i Upland m. m. Vadstena den 29 April 1529 *).

Högborne forste och nådige here wår odmiwge helsze altid tilforene käre nådige here Teckes eder nåde wele wethe atui effther eders nådes scriffuelsze Gudmwnd perssons och Anderss Symonssons befalning szom the aff eders nåde hade, haffue osz flytelige wynn lackt att thett obestand szom aff the Westgothe herer och Jenekopungs borgere foretagit är skulle affstyllas, huilkit wij nest gudz hielp effther wår yterste förmåge giort haffue, wij skickade wåre fwlmectige szendinge-

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 28.

bwd met alles wåres breff och scriffuilsze till lekared j Småland Ther Jenekopings borgare och nogre aff mene almogen j Småland forsamblade wåre, j huilke j wår scriffuilsze begere dem, att thett obestand the företagit hade scwlle platt offwergiffues, Doch fynge wij eij annwr suar wthan wij skulle haffue wåre sendijngebud till the wesgote herer szom thett ophoff begynt hade, huad the ther anett göre wille latt then meneman sig ått nögya, Szå haffue wij nw fått nogre wåre sendingebud igen mett szådane suar, att wm eders nåde wille göre för gudz och wår odmiwka bön skuld att szamticke och stadfesta alla the articler och puncter szom wår fulmectige sendingebud eders nåde till jtt gott behag löffuat och tilsakt haffue på alles wåres wegnar, huilke articler wij eders nåde skicke mett thenne breffuisare och fulmectige sendyngebud anders hanszon szom haffuer mett waret öffuer thenne Dagtingen szom nw i Westergotland skett är, och kan han yterligare att giffue eders nåde tilkenna hwadt wid lekaredz kyrkio och Westergötland forhandlat och besluted bleff om eders nade (szom gud förbiude) eij wille the articler och puncter, szom wåre fulmyndige sendingebud på alles wåro och menige ostergotzlandz wegna, szamticke och obrwtlige holle, är fructendes att thenne landzende warder eders nåde olidig och j fråwend, och haffue ware fulmyndige sendigebwd beplicted seg och ther före seg i gislan satt, att alt thet the them tilsageth haffue skal aff eders nåde samtikkes och besegles, Tesliges haffue ware fulmyndoge sendingebud effther

alles wåres befalning för lossatt eders nådes käre syster szå hon skal koma frij, i sitt behollighen, medt all then dell henne j frå taget war, och haffue wij skickett till henne erlig welburdig man, her Måns Johansson Truls andersson szom henne skole folgactige wara Jn j östergötland till ider tro man Gudmwnd persson, käre nådige here wij bedie eders nåde for gudz skuld pa alles wåres wegna att then mene mantz store klagen och begären, wille låthe osz bliffue wid then gamble och Cristelige seduenioua szom aff aller wared haffuer, wij segie eders nåde szanningena att aldrig går then mene man wnder then lärdom szom en tid lång aff nogre foretaget är, wthan the mett offueruåll ther till twingade bliffue, Huilket wii aldrig förmode aff eder nåde ske skall, Her grwnckes ganscha illa om then predican j vpland är, bliffue the icke stillta är fructendes att mer obestand kan ther effter fölia, Ty alt thett thy predica ock aff prentteridt lathe wtgå, Heter iders nådes dicth ok råd, vij bedie eders nåde ödmiwge alle szaman att eder nåde wille then nije lärdom szom the eder nåde på förth haffue platt öffuergiffua, ock holla oss ock alles Sueriges Inbiggare wid then Eed och lifflhe eders nåde allom sworedt och tilsact haffue vij wilie alle wara eders nåde tro wndersåthe och wåga liff och wälfärd för eders nådes beste när oss tilsagt bliffuer. Thett gud kenne Then wii eder nåde altid ewinnerlige befalle Scriffuet j wastena Torsdagen nest effter sanctj Marci Dag Ar etc MDXXIX

vnder alles wåres signete och Insegle szom her-nider benempde stå

Holger Karsson
Måns Johansson Riddere
Capitulum lincopense
Borgmestare och Råd aff alla köpstäder

---

*M:r Erik Cantors, Måns Laurentii m. fl. fullmyndiga sändebuds af Östergötland förhandling med Vestgötarne. Broddetorp d. 25 April 1529 *).*

Wij effther:ne Mester Erich Cantor her måns laurentii Canik j Lincöping Anders hanszon, peder nilszon Rådmen ther samma stadz Erlig oc welbördig man Lasse perszon i wastena oc nilss Jonszon borgmestare samma stadz Oloff beltare borgmestare i Skeninge och Oloff Skåning rådman samme stadz Matz gritestöpare Hans Jacobszon Rådman aff Swdherköping Jöns i halaby Måns i öretomptha peder nilszon j Senestadh aff Stäkeborgs län Harald i möreby peder botuidszon j apstad Håkan anderszon farman i osberga Håkan nilszon j marcha aff hoffs len måns i Tornby aff bobergs heret Karl i Staffua gådh aff aska heret wtskickade fulmindoge sendingebud aff östergöt-

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 34 v.

land in thil Smålandh och westergötlandh aff wår keriste nådiga heres troman her holger karlszon Her mons Johanszon riddere Gudmundh perszon wår nadiga herres befalnings man på Stocholm oc her Anderss Simonszon borgmestar ther samme stadz aff then fulla magt the aff wår käreste nådhuge herre wndfongit oc i befaling hade att handla medt för:ne Smålenninger och westgöther, om thet opror twist och twedrekth som nu i mellom wår käre nåduga herre oc them opkommit är medt dråp roff, slagh, tiiltastning medt ordh eller gerning ee huadt skadha eller förderff ther medt nu på hans nades högmektighetz fogether oc tienare både aff andelig oc werdzlige ädle oc oädle fatig eller rik höge eller låghe skett är för thenna ocristeliga lerdom oc lutterske ketterij skuld som skadeliga opkommet är, ther kirkior, Closter, theres prelater oc personer oc then menighe man i rikit haffuer ath klagha e huad som helst för thenne för:ne saker skuld nu begynt oc giort är j östergötlandh Smålandh, oc westergötlandh medt dråp slag eller tiiltastning, medt ordh eller gerninger bedriffuit är, aff andelig eller werdzligh, friborne, frelsesmen, köpstadz, böndher, eller menige almoge, e huar the helst boendes äre j städher och på landh, skall aff wår käreste nådhuga herre hans nådes embetzmen tienare och wndersather e huar the äre eller wara kunne som för hans nådes högmektighet skuldh wilia skola göra oc latha en platt afftalat oc dödh sak för födde oc ofödde, liga som sådanna wpresningh eller parlamente aldrig sedt eller giordh wåre wthan, alle fwnder eller arge listh, Theslikes huadt

som giort är i mott wår käreste nådliga herres systher fru, Margarete, hennes tienare eller medfölgare i ena måtta eller andra medt gripinger ordh eller gerning aff borgmestarom rådmen oc menighethene quinna och mann oc huar serdeles medt sith nampn Ingen wndantagendes i Jöneköping oc jemuel j westergötland oc anners stedz, huar hennes nådh framfarit haffuer, skal jngen huarken andeligom eller werdzligom fribornom eller nagrom androm almoge tiil onde reknas, eij heller aff herr greffue Johann for:na fru margarete hennes barn födde eller ofödde beggis theris wenner, Innan landz oc wthan, theres embetzmen wndersåther eller tienare som både för wåre nadigste herre skuld oc theres, wilia skole göra oc lathe, wthen skall war en död oc platt afftalatt sak lika som thet aldrig sked eller giort wåre, på thet att sådanna opresning och blodz wtgiutelsse som förre stod stillas skulle oc her epther i rikit longlig fredh oc rolighett bliffua måtte medt andeliga oc werdzliga regemente oc alle gode gambla Cristeliga seduenior mågha stirkas oc wiid makth holles oc thet Lutterska ketterj oc the onde seder ther med folia platt nider trickas, effther menige Sweriges rikes begäring oc på thet att wår käre nadigste herre, måg oc skal holla tesz lydhogare troligare oc weluiliogare wndersåther och almoge, oc alt må stillas oc komma tiil en god enda, haffue wij förscriffne effther her Holgers befalning, her Mårs Johanszons riddere etc på wår käre nådigste herres weghna, allom i thesse för:na tre landzender som i thenne opresning i råd oc i dådh warit eller tiilhulpit haffue, Ingan wndan

tagnom loffuat och tilsagt at them jnthet argth effter thenne dagh anten tiil persone eller godz ske eller henda skall, wid wår edh, hedher, ära, cristeliga tro, himmerikes lott, huar thenne för:ne article oc liffthe eij fast oc obrutzlige hollit wårder, så att någer bliffuer (thet gud forbiude grippin, neptzster affliffwader, twingader, beskatadher eller plågadher i någhen måtte, tha haffuer then meneman j thesse landzendar samfelleliga loffuet oc sakt seg willie thet wreckia och hempna hwar the kunna medt liff oc makt, oc stå wår nådigsta herre emott i fiende wise, och haffuer then meneman j thesse förscriffue tre landzendar oss loffuat oc tilsakt, att the wilia oc skola effther thenne dag wara hans nådes tro weluillioghe oc retrådige wndersåthe oc wåge liff oc welferdh i moth hans nådes fiender, e huar the finnas kunne oc behoff göress kan, Om thenne for:na article obrötelige holdne bliffue. Tess tiil wisso att så i sanning fast holles skåll j alle måtte wthan alt argalist bedie wij wår käreste nådiga herr. om hans nåds samtikte oc konungslige maiestats Incigle erlige welbyrdie mendz oc strenge ridderes her holger karlszons her måns johanszons her peder Hård, Gudmund perszons her anders simonszons, medt Stocholms, Lincöpings, wastenes, Sudercöpings, oc Skeninge Steders Incigle, medt några heredz Insigle j Östergötland, witterlige hengas nedhen för thette breff som giort är i broddetorp i westergötlandh Sancti marcij dag anno etc 1529 oc sedhen framdeles samtykt i Stocholm die etc

*Gustaf I:s dagtingan med de upproriska Westgötar och Smålänningar. Stockholm den 6 Maj 1529 *).*

Dachtinghe Breffwidh för the wessgöther oc ssmalenninger

Wij gostaff etc Göre witterligit att för några wikur sedhan når wij fornommo ith opror beginth wår wp emote oss i Smålandh oc westergötland, Scriffue wij wår troman och råd her holgher Karlszon tiil, oc andre goda men flere i östergötlandh att the skulde handla ther wtinnan tiil thet besta, på thet att blodz wtgiutelsse måtte j sådanne måtte aff stillas, oc Rikzens Inbiggare leffua i frid oc roligheth huar medt then andra, oc loffuade wij fast och obrutteliga holla wele hwad the i samma handell på wåra weghna wtloffuandes wårda, för huilka sak skuld the oc skickade theres fwlmindoga senninge budh nidt thil the smålenningar och westgöthar som wåre, Mester Eric Cantor, och her Måns laurentii Kaneck j Lincöpingh Anderss Hansson, Peder Nilszon Rådman ther sammestadz Lasse pederszon å wåpn i wastena Nilss Jonszon Borgmestare ther same stadz Oloff belthare Borgmestara j Skeninge oc Oloff Skåningh Rådman ther samme stadz Matts gritestöpare hans jacobszon Rådman aff Swderköpingh Jöns i hålaby Mons i öretomptha pedher nilszon j suinestadh aff stekeborgz län Haraldh j möreby Peder botuidszon j apstadh, Håkan Anderszon farman i ösberga Håkan nilszon j marka aff Hoffs län, Måns i tornaby aff bobergs härede Karl i

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 40 v.

Staffuagård aff aska härede, tiil att handla medtt samma Smålenninga, oc wesgöther på then makt som wij them wtgiffuet haffue Hwilket the oc så giorde, oc loffuade the först wtt på wåre wegna att huad skada eller förderff paa oss wåre föghether och tienare aff edle oc oedle fatig oc Rik hög eller lågh skätt är i thette för:da wpror i Småland eller westergotlandh medt dråp slag eller tiltastningh, medt ord eller gerninga aff andeligom häller welslighom friborna frelsses men köpstadz men bönder elder menige almoge ee huar the helsth boendes äre j städer eller på landh skal för oss oc wåra embetzmen tienare oc wndersåther ee huar the ära eller wara kunne som för wåre skuldh wilia oc skola göra och latha wara en platt afftalad oc död sak för födda oc ofödda lika som sådanna opresningh eller parlementhe aldrig skett eller giordt wåre, wthan alla nya funder eller argalisth Theslikes huadt som giort är emott wår sisther hennes tienare oc fölghe i ena måtte eller andra medt gripning ord eller gerninga aff borgmestara råd oc menighethen man eller quinna oc huar serdeles wiid siith nampn jngen wndantagendes i Jöneköping oc jemuel i westergötlandh oc anner stadz huar hon fram farit haffuer skal jngen huarken andeligom eller werdzligom friborne eller någrom androm almoga tiil onda Reknas, eij heller aff wår käre Suågher her greffue Johann begges theres barn födda oc ofödda begges theres wenner jnnan landz och wthann, theres embetzmen tienare oc wndersåther som både för wåres skuld oc theres wilia oc schola göra oc latha, wthan skal oc wara en platt död oc afftalatt sak

lika som thet aldrig sket eller giort wåre, Loffuade oc for:ne sendninge bud wtt på wara weghna att alla goda gambla cristeliga Seduenior skole styrkas oc wiid macthe hollas oc juthet ketterij eller kettherska predikan jntrengias i Rikit j någhen måtte huilkit alt samma senningebudh på wåre weghna wtloffuade, oc att effther thenne dag juthet argth for:da landzendar ther wprorit skett war antighen tiil personer eller godz wtaff thenne sydone widerfaras skall, wiid theres edh heder ära oc cristeliga tro, oc himmerikes lott Så endog wij nest gudz hielp wel hade makt oc tiilfelle tiil att widergöra sådanna homodh, kenne dog gwd atuj nödhugt see blodz wtgiutelsse besynnerliga in på wår egna wndersåthe, oc wij mikit mere acthe then skada rikit och thes Inbiggare ther aff wederfaras måtte, än wij achta thet homodt som i then måtten wåre persone sket är Ther förre effther Christi exempell som syna ouenner war god oc bad för them, oc wppaa thet att ther effter i rikit longligen fridtt oc rolighett bliffua må medt andeliga och werdzliga, haffue wij för gudz skuld oc för wårt elskelige rikzens radz bön sknld som tiil städz äre Theslikes oc för the gode mendz bön skuld i östergotlandh, som sig förmedelere her wdi lakt haffue oc aff synnerlig milhett oc nåde före mene rikzens beste skuld, gillat stadfest och approberat för:da theres wtloffuada puncter oc articler, oc huar thera för sig, så att wij then skada oc förderff homodt dråp oc tiiltastning, oc huadt thet helst nempnas kan som skett är i för:da opror jn på oss wåre syster fogether oc tienare medt ord eller gerningar aff huem

som helst andeligom oc werdzligom man eller quinno fatig eller rik etc (thet kan skett wara), skall wara en platt död och afftalat sak aldelis som the wtloffuat haffue oc aldrig aff oss några wåra eller wårt Rikzens rådh som för wåre skuldh wele oc skole göra oc latha hempdt eller wrekt bliffue j någhen måtte Och theslikes atuj icke skole lathe införa j Rikit eller stirkia någhet ketterij eller predica lata någhen ocristelig lärdom wthan bliffua wiid gudz Rena ordh oc goda gambla cristeliga seduenior i alle måtte som then Recess i westerårs giordes inneholler oc then meneman, kringom altt Rikit medt Rikzens råd ther same stadz beleffuade oc samtickte, wm någhet annedt predikat är haffuer thet aldrig warit aff wår befalning oc aldrig medt wår wilie ske skal wåre oc någhet offuertrett wtöffuer for:de westerårs recess, måge wij wel lida att rikzens råd oc menige Sueriges almoghe ther wm ransaka, oc huadt som the finna rikit nittog är, lathe wij oss wel ått nöije Huilkit alt wij loffue fast oc obrutteliga holle wille wiid wåra konungliga ära sanning oc Cristeliga tro wtan alla argalist, dog så att förnemda Smålenningar oc westgöther ädle oc oedle andeliga oc werdzliga huar wiid siit nampn skole ware oss her epther hulla oc tro oc wpretta oss wårt goda ricthe igen jn för then meneman huilkit the nu margfolleliga besmittat haffue oc giffue oss ther siit öpne besiglde breff på. Thes tiil wisso oc högre förwaring atuj så tiil synnes äre oc wilia thet suå nest gudz hielp fulgöra, lathe wij hengia wårt Secrete medt för:da her holger Karlszons her måns Johanszons her Johan twrszons

her knut Anderszons her benkt nilszons her peder Hordz her börige nilszons Her Karl erichszons Lasse Turszons, gudmund pederszons, Anders Simonszons Stocholms Lincöpungs wastenes Suderköpings nordköpings oc Skeninges städers medt åkerbo häreds och aska häräds Jncigle ij östergöthland nedhen för thette breff Som giffuet och scriffuet är på wårt slott Stocholm Helgetorsdag anno etc 1529

Gustaf I:s Bref till meniga allmogen i Småland, med förklaring öfver de beskyllningar, Vestgöta herrarne emot honom utspridt, löfte om tillgift och att få förblifva vid det som gammalt är m. m. Stockholm den 8 Maj 1529 *).

Vij göstaff etc Helsze edher alle oss Elskelige böndher och almoge som byggie och boo wdj Småland kerlige medt gudh och wåre nåde Käre gode wener wij haffue fornummedt huruledis j wdj thenna landzenda haffuen warett forledde oc wpueckte till ett storth buller, och obestond emott oss Edher sielffue och then mene mann j Rijghit till skade och forderff huar thet hade hafft sijn framgångh, wtaff noghen falsk breff tall och ryckte szom the gode men her nedre j westergötland och annerstadz wtöffuer oss wtropath diktath och förtt haffue, gud skal kienna oss oskylloghan, seijendis atuj haffua wilit indragha j Rijket kietterij, ochristeligen lärdom och onda sydher, wilie forderffua then mene mann och eder, leggie neder Christendomen

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 42 v.

then alle Cristne herrer och konunger för osz fadher och foreldre hollet och styrckt haffue, Med mangh annan oredeligh stycke them the haffua wtaff en ond roott, grund och meningh dicktath wtöffuer osz j then ackt szom wij formerkie kunne att the weleske twist och twedrekt, split och örlige in j Righet Szå wij skulde huar på annan slå morde skiöffle oc skynne in till tess wår hedzske fijende konung Christiern medt sitt anhang, Erchebiscopen, Berent wan meelen och Söffuerin norby komme om sydher j skijlsmessone och tage Righet in och skylde så wår trette ått, szom the tilforene giort haffue etc Szå kunne wij wel ther off merkia att thet skal wara theres sijnne oc anslagh, Hoppes oss doch nest gudtz hielp att meste delen aff the stycker, szom the haffua förtt på osz in för edher skole aldrik så finnas j sanningene wthan the haffua falskeliga dicktat osz them vppå, Thet wij wel beuisa wele, och wele wara till suars ther före in för Rikzens rådh och then menemann aff allt Righet när wij tilfelle haffue til att kalle them ther om och andra Rikzens wordande ärande til hopa, Äre och szomblige aff szamme stycker szom the kaste osz före ecke annerlwnda skett wthan medt theres och mene Rikzens rådtz Ja, och then mene mans samtyckio, så szom är, then hielp j sylff aff kirkior och mangh annor styckier flere, hulke for then skuld osz ingalunda forwitas borde. Er wår wilie och begieran atj eder til thet besta stille willen och sättie inghen troo eller lijtt til sådant falst tall Ryckte och anskrij szom the osz oskicliga gud skal wetedh vppå förtt haffue. Wij wele nest gudtz hielp inthet anneth

foretagha giöre eller vppå slå, Så lengie vort Regemente wara skal aff gudj wthan thet som Christelighet är, och then mene mann eder och osz allom till gode oc gangn, oc holla eder en och alle wid Sueriges lagh gode gamble cristelige sedwenior frijd sämio roo och Endrektighett, och ackte nest gudtz hielp döö en Cristen förste Szå effther wij granneliga formerke atj for sliike styccker szom for eder falskeliga på osz förde äre haffue bedragne waritt til att wpsättia edher emote osz Giffue wij edher til for gudtz skuld och thet mene beste skuld att blodtz wtgiwtilse icke ske skall, all then dell szom j emott osz och alle wåre j thette wplöp bedriffuit giortt och foretaghet haffue osz så gud hielpe wid wåra konungeliga tro och sanningh Och huar szom noghit olaglighit på kommet är medt skiutzferd stedzle öre och annath Tolkith szom then mene man fortunga kan, wele wij lathe Råde boott vppå Er och noghit sket emote gode gambla Cristelige sidwenior eller annath predicat är än thet szom cristeligit är j ett eller anneth äre wij och wel til fridz att thet aff stilles oc att huar man bliffue wid thet szom gamalt gott oc cristeligitt är e huat thet är j ena motto eller j andra, Huar må tro och predika thet honum tycker wäll att wara Szå och medt Clöster munckar, oc nunnor att alt bliffuer wid gamble sedwenione szom then mene man tyckes gott at wara Eder her medt gud befalendes Aff wort slott Stockholm Lögherdaghen nest effter ascensionis Anno etc 1529 wnder wortt secrett

Gustaf I:s Bref till Östergötland med löfte, att rätta de brister som uppstått, ej upptaga ny lärdom eller pålägga kyrkor och kloster någon ny silfverskatt, om hospitalet i Söderköping, m. m. Stockholm, Maj 1529 *).

Wij etc Helsse ider dandemen alla som bigge oc bo wdi N. kerliga etc Käre wenner wij giffue eder tiilkenne huruledes wår tro man her holger Karlszon medt the andre gode men flere ther nydre hoss ider haffue latiit oss förstå alles idres synne och begären om någher sticker the wij botha och förwandla skulle på thet att thet opror som på färde war måtte affstillas oc huar och en medtt then andra må leffua j fridh oc Rolighett i rikit loffua wij eder på wåre sanning oc Cristeliga tro att wij wthen all suik wele latha botha oc föruandla alla the for:da sticker oc punctar som j oss förrelagkt haffua oc andra flere om någre finnas så atuj icke skole tiillate i rikit införas eller wptagas någhen ny oc ocristelighen lerdom oc straffa ther öffuer om wij någherstedz finne annerlunda en cristeliga predicat wara Eij heller att

*) Riks-Reg. 1529—1531, fol. 43, v.
Brefvet är odateradt, men förekommer i Riks-Reg:n mellan 2:ne bref af d. 8 och 9 Maj 1529, samt är troligen af föregående dag.

Kirker eller Closter skola förläggias wthan måge wppehollas så mångė som then meneman syelffue synes nyttogt wara, sammelunda ske oc medt munkar och nunnor att the bliffua j Clostren så månge som ther wppehollas kunne, Teslikes oc om spetalen j Suderkiöpungh äre wij well tiil fridz huar han holles wthen byn eller jnnan effther som then meneman sielffue tickes nyttugast wara Begäre wij eij heller effther thenne dag wthtaga aff Kirkior och closter silffuer eller penninga wthan lata Rikens råd och then meneman sielffue aldelis rådha ther förre om ther något her epther wttaghas skall, Huar oc några andra brister på färde wåre eller någhen twnga then meneman på kommer wthij wårt Regementhe som wåre medt oskäliga skiutfärder städzle öre eller huad thet helst nempnas eller wara, kann willie wij thet så botha och föruandla latha att wij skule nest gudz hielp haffua willia oc Innesth aff eder alla och försee oss gott tiil eder atui måge trygeliga wendha wår Rygg tiil eder (ee huad som komma kan) för thy wij jnthet tweka ther om att the som hoffuudt äre tiil förscriffna opror haffua wisseliga Konung Cristiern j synnett att dragha honom her åther in igen tiil alles wåres forderff, thet thom dag gud förbiude skall, oc wij medt eders oc mene Sueriges Inbygggeres hyälp thet nest gudz hielp medt liff oc makt affwäria wille I huadt måtte wij kunne wette och Rame eders gode gang oc beste j lengden göre wij stedze gerne Gud edher etc

*Gustaf I:s Skrifvelse till Vestergötland och Vermeland, i anledning af Vestgöta upproret, med försäkran, att hålla den Christna tron vid makt. Stockholm d. 9 Maj 1529 *).*

Tiil meneman som bigge och bo wdij westergötland oc wermelandh

Vij etc Helssom eder dandemen alla som bigge och boo wdij N. Kärlige medt gud etc käre wenner wij tacke ider alle för eders weluillighetth hulskap troskap och manskap som j oss altiid beuisth haffue sedhan wij först komme tiil riksens regemente oc jn tiil thenne dag thet wij altiid med eder gunstelighen wele förskilla j alla måtta Szâ käre wenner endogh wij icke annatt wette för gudj än wij så haffue skickatt oss emott Sueriges rike oss suarligit skall wara både för gudh och menniskior, så haffue wij dog nu i flere resor för nummett att thet aff Somblighom lithed bethenkt wårder wthen oss ther emott haffuer skett opror och obestondh som oc nu j thenne dagher skett är nidre hoss idher aff her Ture Jönszon biscop måns atth theres tiilhengiare huilke sig oärliga nog wpsatte emott oss och budhu tiil att bedragha ider j frå thet hulskap troskap och manskap som j oss loffuat oc tiilsakt haffuenn, endog j såsom erlige, tro dandemen jnthet lydde them effther, wthen holle ider fasta jn tiil oss och bliffuen wid tro ära och redlighett som dandemen

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 45.

pläga och bör att göra ther wij eder alle sammans kerliga förre tacke, och willie thet edher j alle gunst och nåde bethenckia, och haffue wij wel sportt att för:de her Ture Biscop Måns och theres tiilhengiare haffua mångh oredeligh sticke förtt och dicthatt oss wppaa in för edher huilke the nest gudz hielp aldrig beuisa skole som är att wij medt ocristelig predikann och lärdom skulle willia förläggia then helga cristeliga troo kirkior och Closter, fördriffua biscopar och prelater och annatt sådant mer, thet så dandemen jnthet well höffde att seya Sza giffua wij eder alla samans tiil kenne atuj nest gudz hielp jw willie så gerne tiil himmerike så som the och så gerna bliffua wid cristendomen som the, och ther förre wele wij icke heller tiilstädia j wårt rike annatt predicas skall än thet som cristeligit är eij heller någher ocristeliga sedher wpkomma låtha j någhen måtto, Och acthe icke heller förläggia kirkior eller kloster som the falskeliga föras oss wppa wthan holla then helga cristna troo wiid makt och så månge kirkior och kloster som then meneman sielffuom tickes nyttwgt wara Thet loffua wij eder dandemen alle wijdh wåra konnungeliga äro sanningh och cristeliga troo Hwarförre käre dandemen om oss någhett annatt på fört är eller effther thenne dag på föres kunne, tha görer som hulle tro dandemen och setther ther Ingen tro eller liitt tiil wthan bliffuer hårdha wiid thet hulskap troskap och manskap som j oss alle loffuadtt och tiilsakt haffua som ärliga tro dandemen bör att göra szå her effther som j her tiil giortt haffue wij wele nest gudz hielp holla och holla latha

eder alle sammans fatige och Rike wiid Sueriges Rikes lag oc goda gambla cristeliga seduenior effther som andra goda herar och Cristna Konungar för oss giortt haffue och wåga liff och halss för alles eders welfärd skull ther haffuer jnthet tuiffwell wtinnan Ider gud befalendes etc

---

Thesse äre the befalningher och punctar Som wår troman Her Karl Ericszon Haffuer medt sig tiil the gode men i Westergötlandh

Först att Her Karll haffuer fulla befalningh aff oss att handle med the gode men j westergötlandh andelige och werdzlige att thet buller måg aff stillas tiil fridz och rolighett effter then förseglingh wij giortt haffue och wårtt breff wtuiser som anders hanszon haffuer, then wij och acthe fultt göre j alle syn punctar wthan Skotzmåll eller arga list, Och tale fördenskuld ther så wdinnan att Ingen aff them som thet opror förretagit haffuer fatig eller Rik Tienere swen eller Here skall ofridlig kallas, eller ogildh som förlikningen jnneholler then the gode mendz fulmecktige aff östergötlandh wtloffwat haffue —

Sedhan atuj tacke the gode men som haffue stått faste och lathe sig icke skilie j frå oss medt thet öffueruoldh them wtöffuer gonget haffuer Och lather läsze wårt öpne breff medt theres tiilhielp för then meneman, thet the sielffue begäratt Haffue wårt gode Ricthe tiil opretthelsze wij wele aldeles wara wel tiil friidz och benegne att latha then meneman en och alle bliffue wiid the-

res gamble seduanior Kirker elöster och predikan som the syelffue begäre

Ythermera att the gode men wille finne Rådd och lempe tiil at drage Her Ture Bispen aff Schara och andre flere som rymde äre ju igen j Rikit medt breff lofluen och förseglinger Thy wij achte j jngen måtte draga någrom thet hommodt wthen wille thet gerne lided haffue för gudz skuldh och then menamandz beste skuldh Entog wij wel hade makt och tiilfelle tiil att widher göred wppa thedt att ther jcke skal wexe medt obestondh wtaff menig Sweriges Rike tiil stort effther tall och fatige wndersåthe tiil störste Skadhenn Och ther förre wele wij icke att nådhett angrip skall ske wppa någhrom thet them tiilhörer för en wij få wisselige förnumendes wm the wille giffua sig jn tiil oss igen j Riket wppundher then dachtingann wij samtikt och förségladt haffue

Item Szå och wm någre merkelige brister eller wårdende ärende wppa färde äre, och the gode men ther j landedtt wille besöke någhet Herremöte eller wij medt them att the ther om skole råde medt oss och komma tiil sammans j en Rett friuillig wenskap wthan alla arga list, Ther om wij them j westergötlandh wille wäll tiilkenne giffue wår mening när wij warit haffue j Erichzmesso j wpsale och handlatt medt Riksens Rådh j wpsale om the någatt herremöte stempne eller besöke wele, Wille the godemen j westergötlandh giffue oss there gode Rådh och mening tiilkenne huadh best förretaghändes är i alle puncter eller saker

Gustaf I:s Bref till Ture Jönsson med tillgift för hans delaktighet i upproret och uppmaning, att åter begifva sig in i riket. Stockholm d. 9 Maj 1529).*

Wâr synnerlig gunsth etc Käre H. Ture wij giflue eder tiilkenne att wij förmerkt haffue att några haffue besakt oss för edher j så måttha att wij skulle haffue hafft någhen hemlighen ogunsth eller ouillie tiil edher så att wij ther aff skulle lathe oss wnfalle någhen ordh Szå att medt tiidhen skulle thenkias tiil att eder skulle någhen straff öffuergå etc Och effther som wij besynne kunne för then skyldh eller andra saker wij eij wethe Haffue j samfelth medt biscop Måns i Schara och andra flere bethenkt ith orådh tiil obestondhz förretagning emoth oss och ther tiil windlakt eder att opuecke then meneman ther nedre oss på halsenn etc Szå käre H. Ture wethe wij emellem gud och oss atuj slikt aff eder aller förskylth eller förtienth haffue huarken i en måtte eller annen Effther wi ey anners haffue hafft och skicket oss emott eder eller idre, wthen skälige och tilbörlige och warit eder altid benegdh tiil thet besta medt gunst och willie wdj huad måtte wij thet haffue kunnet bekoma huilkit wij eder sjelffue samfelt medt huar god man giffue tiil att bethencke Ther nest om j någhet hade hafft emoth oss så atuj skulle haffue waridh ider någherledes förner eder persone anrörendes eller och om nå-

*) Riks-Reg. 1529 – 1531 fol. 47.

ghon dell haffde warid aff oss eller wtaff wår tiilstedelsse och befalningh förretaghen thet menige Riget och thess Jnbyggere kunne komma tiil skada, hade warit loffligit och tilbörligit ati oss thet först hade giffuit tilkenne medt bud eller scriffuelsse för en j sådanth förgiffuelige förrethenkningher bethenka skullde. Huar wij oss sedhan wdj alla rettferdiga saker icke hade latiid effther all tiilbörlighett wnderuise, måtte thet thå wel annerlwnda wårdit bethenkt och förretagit än medt jnbyrdes opror menige Rygit och eder sielffue tiil aller största skade och förderff, wthan tuiffuell aff slik begynnelsse fölie will thet som j sielffue wel besynne kunne huad sådanth haffuer jnne att bera Doch effther giord gerningh ingen vndwijkningh har och wij oss alle effther meniskes skröplighett lättelige förse kunna, haffue wij slykt platt slagit wtaff wårt synne mere actandes i theen måtto Riksens gangn och bestondh än thet hommodt som oss tiil wår persone widherfaredt är, besynnerlige effther ey mere skade skeedht är och nw förmedelsth gode mens, Riksens Rådz och eders käre Söners bön skuldh öffuersett medt edher i then måutthonn och wenth ider wår gunst och wilie och wenskap tiil j såå måtto, atui thet hommod oss eller wåre käre Syster widherfaredt är, aff eder tiilskyndan j thenne förlydne wår, alrigh acthet att wreckia eller wreckia latha j någhen måtto oss så sannerlige gud hielpe ther wij och så haffue giffiit ider och alle som tiil samma obestondh wållendhes äre, wårt opne och beseglde breff oppå, Jnrymmendhes eder all then försäkring puuctar och articlar j medt menige fräl-

sedt, Köpstadzmen, menige almoghe i westergötlandh och Smålandh aff oss begärendes haffue warid som j ythermere wårde förnimmandes aff hwudh breffuet, Huarföre effter wij wdi för:ne wårtt breff haffue tiilsakt och nw tiilseye eder wår gunst och en retfärdigh wenskap, tiil att altt som j för:ne wårtt breff wtloffuadt är skall aff oss på wåre konglige äd ere och christelige troo obrutzlige holles Bedie och begäre wij ati taga eder jngen reddogha fructhen eller fara, för thet som skett är och nw öffuertalad är, wthen giffuen ider jn j rikit igen, bliffuendes widh edert arff och egit her j Rikit så her effther som j her tiil giort haffue, ider skall aff oss eller wåre Jnthet annet widherfaras en thet som gott är ther må j fulleliga förlatha ider tiil, är och någhen dell försedh på wåre syde öffuer tiilbörlighett wele wij gerne latha oss her effther altiid thiil thet besta wnderuise så jnthet fell finnes skall på wår sydo Idher gud her medt befalendes Aff Stocholm Sonedaghen nesth effther ascentionis.

Bergsmäns och Dalkarlars Skrifvelse till Vestergötland och Småland, att upphöra med det påbörjade «obeståndet», hvilket de annars skulle hjelpa till att straffa. Tuna den 24 Mars 1529**).

Wii efft:ne koperbergsmän Sölffbergsmän jernbergsmän ok mene daler szom bygge ok boo offwan longheden, helsze eder ärlige gode men friborne frelsesmen junan Rådz och wthen, köpstadz män, Cronones skatskilloge bönder, landbor, menige almoge, szom bigge ok boo wdj westergötland och Småland, kerlige med gud, käre gode wener wij haffue förstååt at wtj eder landzende haffuer warid giort ett opror emoth wår käreste nådigste Herre Konwng göstaff emot all äre ok retwise wthen all forwarning ok gripit hans nådes süsther ok alla hennes medföliare och teslikes hans nådes säningebwd wlff Scriffuere szom war wår k: n h: sendyngebod til tysland oppa hans nådes och riksens wordande arende: käre wener så tyckes oss atj icke Redelige haffuen hållit thet hulscap troscap och manscap szom j hans nåde tilsact haffue medt hand och mwn breff och jnsegle szom j Rett plictoge äre, Szom wij förstått haffue atj welie dragha osz och andre flere fatige men her j Rikit j samma obestand, huilkid med gudz help aldrig fynnas eller skee skal, käre wener dragher eder wäl alle till mynnes ath j thet

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 48. Samma Anmärkning som sid. 10.

senasthe herremöthe Szom war i westerås nw snart 111 år sedhen thå worde wij szå alle öffuer ens att wåre thet szå saken at nogor her j Rikid wille sätia seg wp emot hans nåde, thå wille wij alle med liff ok macth at näpsza ther wtöffuer, käre wener wij ther Storlige forwndre wppå, effther j alle möthe ok samqwämd ther hans nåde haffuer talad med almogen haffue wij altiid fwnnid honom offuerbödig till at botha ok forwandla alla the brister hoss hans nade eller the honom tilhöra fynnas kwnne Szå at för then schull plat ingen nöd är att tagha slikt obestand fore, ther konungh cristern ok hans partij ok flere fremmande herrer stor tillfelle medgiffuis till att trenga sig jn i Riket Sueriges inbiggiere til forderff så nw szom j fortidhen skett är besynnerlig nw senast j konung Cristierns tid Råde wij eder alle atj sadandt foretaget obestand affslån ok med thet aldra första giffuen forbenempde wår k. n. h. syster löss med wlff Scriffuare ok alla hennes medfoliare Ok huar j äre j then mening atuj j thenne szakenne skole eder tilfalla thå må j wethe atj aff osz inthett bistand haffue scholen wthen welie hielpa med liff ok mact ath the seg szadant obestand haffue foretagit schole straffade bliffue käre wener schole j ok wetha att thet hulscap troscap ok manscap wij wår käreste nådigste here loffuet ok tilsact haffue thet wele wij nest gudz hielp obrwdzlige hålla med liff oc mact szom fatige tro Swenske män ok wndersather bör at göre emothe syn Rettha hera ok konungh käre wener besynner ider granneligc hwad skade ok forderff her epter fölia will ok är storlige frwctandes att her äre en

nw nogre her wtj eder landzande szom äre then omilde konung Cristierns wener ok wele bedraga eder till konung Cristierns hand, käre wener szå råde wij eder atj szadant obestånd aff satia ok bediom kerlige kere wener, Eder her med gud befalendes Snarlige scriffuit j daler aff Twna landztinge Helge Torsdags affthten, ar etc MDXXIX wnder landzens Insegle

---

*Gustaf I:s Bref till presterskapet och allmogen i Sverge, med förklaring på de klagomål, som emot honom blifvit anförda, om Ture Jönsson och Biskop Magnus i Skara, samt om en blifvande herredag i Strengnäs. Upsala den 21 Maj 1529 *).*

Wij Gostaff medth gudz nåde Suerges och göttes etc Konungh Helse edher alle oss älskelige tro wndersåter Clerkeridt och menige almoge som bygge och boo wtj N., kerligen medth gud och wår sunnerlige gunsth och nåde kere Dannemen alle sammens Wj giffue edher till kenne, at wj nu haffue waridt till ordha och samtall medt edhre fwlmectuge senninge budt samffelth med then meneman som j dagh församblede wore wid gamble Vpsale och haffwom ther j blandth annad förstondith the briister och klagemåll som J och then meneman her i rikith i motth oss haffwe

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 48 v.

Som är förstħ om then nyia predican som seges wara opkomin wtaff wår tilstedilse Teslikes om munkar, kyrkior oc klosthers nedher brythningh och ödelegningh etc Saa hoppes oss at the Dannemen her wåre tillstades well haffwa förståâth wår margfallelige och redelig wrsecth i then motten såå ath wj ecke medt wår vilie eller wetthskap haffwa tillståth ath någed nyth predicas skulle thed som wore j motth then hellige Cristelige troo som cristus och hans helge aposteler lärth haffue Ey heller latid opkomma nogra nyia seduenior ther aff cristendomen i noghen motto kunde förwanskas epther som edher fwlmynduge sendebudt (som för:de wår vrseckt hörde) kunne edher ytherligare vnderwisa etc Doch kere Dannemen paa thed sådana mistancke som os i then motton paa kommin är, motte aff stillas oc bortleggies haffue wj loffuadh och tilsacth edhers för:de sendebudth paa alles edhers wegna atwj ecke wele wtj noghen motte tilstedie tedt noghen dell predicas eller paa cristendomens wegna her epther företagas skall anten i en motto eller annan wthan thed som rett och cristeliiged är och holla oss wid then ordinancia och skickelse som senasth giordes ther om i Vesterås Saa at rene gudz ordh och ewangelium her i rikit predicas och förkunnas scall och inted annadt, effther som samtykth och beleffwadt war paa rikenes raadtz oc then menemandz fulmynduge sendebudt i för:de westerås herremöte huilkin ordinancia och skickelse för:de Dannemenn påå alles edhers wegna loffuad fast oc obrotzlige wid maoth holla Samalunde at the gode gamble cristelige seduenior skole aff oosz styr-

kias och wid macth hollas effther thenne dagh Om nogodth annat är opkommit eller företagid thed som jcke cristeliged är haffwer thed aldrig warid skeett effther wår wilie eller befalningh i noghen motto. Teslikes wele wj saa lagadt at alle andre briister oc klagemååll som för oss rörde worde, thed the skole till thed besta föruandlesz och komme gode böther oppåå saa at jnghen briisth eller fell skall finnes paa wåre sido Huar före kere dannemen om noged saadanth lygnactokt tall är oss paa fört eller effther thenne dag påå-föres kunne som nu i thenne förlijden tiidt mykit skedt är nedre i Vestergötland oc smååländh wtåff Her Twre iönszon Bispen i scara och andra theres medt hielpare, the som thetta obestondh emott oss begynth haffue (Som edher nog allom wettherliged är) J huru the haffua samman satt och till hopa dicktad alle the lygnaktuge stycker the noghen tid kunne betenckie emotth oss och latid wtgåå mongh scriffuelse påå wår hals wndher wårt jncegle som the brutid haffua j fraa wår egin breff och satth ther före Saa lydandes at wj skalle haffua lagdt en ny sölff skatth påå then meneman öffuer alt rikith VIII (8) lodt selff paa huar skattbonde och IIII lod selff påå huar landbo medt mong annor oredelige stycke som the oss lygnactelige paa förth haffue Ther med the wille beneka oc bedraga then meneman till opror och obestond emott oss och sedan för:de Her twre jönszon oc Biscop mons i scara som hwuuden wore till samma företagne obestondt förnumme at the dannemen jcke wore saa lette at late sig förföra oc setie tro och liith tiil teris för-

rederij Oc at theris onda företagna meningh oc företagning jcke kunde haffua framgong äffther teris wilie Haffue the giffuit sig aff Landith till Danmarck eller annan stadz oc acthe till äuentyrs stempla nogodt onth hiit in opåå rikit och winlegia sig ath in draga i rikit osz paa halsen wtlenskan her, Then meneman till skade och förderff som opta till förende skedt är Saa förmode wj och förlåthe oss fwlkåmelige till edher alle atj bliffue alle widh thet hulskap troskap och mandskap som i oss loffuad och till sacth haffue och lathe edher finnes weluillige som the dannemen her wore medt os till samtall oss paa alles edhers wegna loffuade och tillsagde atj samffelt medt the gode men hielpe till medt liiff och macth at åff werie wår och rikens skada oc förderff om för nödhen wore Saa at förscriffne Her twre och biscop måns eller noghen annan wille giöre eller tilskynde noged kriig örligh her in paa rikit som befructandes är Huar the ecke wele giffue sig till then dactingen som wj them åff wår swnnerliige gode wilie tilbudit haffue paa thet at Cristne menniskiers blodz wtgiutelse jcke ske scall etc J skolen jnte twiffwelle at wj wele jw ware redebogne till at haffua ospar liiff och godz för alles edhers och menige rikesens wellfferdth skuld och holla edher alle wid Suerges lag och edhers gode gamble sedwenior ther maa j fwlkomlige slåå edher liith till Yttermere kere dannemen huar noghen wilde före noged tall eller rykthe paa oss thed som jcke loffliged wore eller och om i hade nogre briister emott osz Begäre wj atj ther till inghen troo eller liith setie wele wthen heller giffwa os slicth med

edher scriffuelse oc mynduge sendinge bodth till kenna ther wj os sedhan gerne wele effther aall tilbörlighet låta wndherwisa, såå at edher skall ecke giöres behoff för then skuld noghed obestond eller opresningh före taga, och begere wj her wtoffuer atj welen skaffad saa med the gode menn klerkeriidt som wancka och besethne äre hosz edher at the jcke före oss noged onth tall eller rykte påå, Entogh wj haffuom till them i then motton ingen ondt tro som ärlige gode dannemen äre, Begere wj och såå atj wele skicke II eller III aldrige oc skelige men wtaff huart edher herrede nu nest kommandes sancti botolphi dagh *) till war stadh Strengenes ther wj haffue sammen kalled the gode men aff rikesens rådth oc frellsedt till ath handla med edher oc oss ythermere all rikesens wordande ärende oc huru wj besth till endrekteligh fred och sämie komma kunna edher gud her medt befallendes, Giffuit paa wår gårdt Vpsale fredaghen nest effther pingesdaga Anno etc 1529

*) 17 Juni.

Gu-

Gustaf I till Måns Brynteson och Ture Erikson, med svar på deras skrifvelse om Lindholmens intagande och gjorda begäran, att på ett herremöte få göra sin ursägt. Upsala, Maj 1529).*

Wij Göstaff etc Käre gode men wij haffue vndfonget eders scriffwelsse medt thenne breffwisere Knut Swenszon huruledes I haffwen jntaget Lindholmen sedhan Her Ture Jönsson gaff sig aff landhet tingat medt almoghen oss till godho och steltt thet vpror begynth war till fridsamlighett och thet besta görendes ther vtöffwer margfallelig eders vrsäkt, ati ecke haffue warit medt j then handling och vbestondh som szå oredhelige emott oss begynth war etc vthan stragx J förnumme Her Tures onda grund och meningh i Larff droghe J edher jfrå honnom och hans anhangh som troe men borde att göra och begären therföre atuj wilde berame och samman kalle itt herremöthe ther Hwar för sig syn vrsäkt och oskuld göra mågh Ther wij och endrekteligbe måghe beslute huru all twisth och twedräkt aff stillas måtte etc Szå käre gode men förmodher oss well ati endeles alle haffua vndfongit war scriffwelsse medt wår tro man her Karl ericszon och ther til siitt och offwerwägit war försägling och dagtinge breff som wij medt Anders hanszon aff Lincöpinge vt-

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 50. Brefvet är utfärdadt d. 21 eller 22 Maj.

senth haffue epther then vtloffuan wåre fulmectighe befalningsmen, aff Östergötlandh giort hadhe på wåre weghne medt the smålenske och andre som warit haffue J then handell och vpror, så ati aff sådanna war scriffwelsse och förseglingh wel haffwa förnummit atuj hwask bethenke ther medt en eller annan vthan alenasth thom som sig så oppenbåra emothe oss vpsakt haffwe och haffwe ther vtöffuer slagit allt homodt platt vtaff wårt synne och hiarthe, szå att altt som emott oss skett är, skal wara en platt förgiäthen sak, medt huar och en szå frampt oss icke sådanth ythermera wedherfaras kunde etc Hwarföre är wår willie och begäre ati eder alle sammans till sådana wåre breff och försäglinger förlathe wele Skickandes all tingh till thet beste medt thom som emott oss warit haffwe laghatt all thingh till friid och rolighett wij achte och willie nest gudz hielp aldrig någhet brythe ther vtaff som wij försegelet haffwe wiid wåra cristeligha tro och sanningh, och begära wij ther vtöffwer ati wele alwarligha och samfelleligha Scriffwe epter her Eric Jönszon och bispen att the giffue sig hiit igen till oss i landet på then förseglingh wij them giortt haffwe, och draghe Jngen stempling eller vtlenska men jn medt i handlen, wij wele j jngen måtte vpwreckia hwad som skett är, gud skal kenne, thy wij see icke gerna eller wille att Danske och Norske men skola komma j wår förlikningh, som wij förnummit haffwe aff theres scriffuelsze j oss sende att the göre wele, Thet j scriffwe ati haffwe jntagit Her Tures gård etc Sedhan han gaff sig aff landit Tycker oss icke wel ware, thy wij fruchte att thet wil räknas oss till

wår breff och förseglings förbrythelse epther wij än icke haffwe fått igen wart Reuersall eller wiss swar huru han eller Bispen sig för frynt eller fienth emott oss bewise wele, ther före såge wij heller, att thet wåre ogiort, men nu thet skett är, är war willie ati acthe ther på att thet jnthet oskeligit förretages antingen på hans godz eller eghor in thiil thess atuj oss med honnom eller them andra förvette måge, lathendes wåre karler bliffwa ther wppe i then acth att ingen sig ther emott oss eller landett wppsätie kan medhan sådanna buller tuist oc fructhen på färdom är Thet wij nest gudz hielp redelige well försuare måge, oc i jngen måtthe wår förseglingh förbrythe lathe, wm thet herremöte i bägäre beramas skall, äre wij well benegne tiil och haffue nw medt elskelige Riksens Rådz samticke her i wplandh stemdt thet i wår stad Strengnes att holles nw om Sancti Botolphi dag nest kommendes Tiit wij begäre att j medt mene frelsedt ther i westergötland söke, medt några men aff huarie köpstadt, och ij (2) men aff huart härede them i ther tiil medt eders bud oc scriffuelsse buda willen, atuj all ärende kunne laga oc i beste måtten stilla kunne gud etc

Gustaf I:s Bref till Konung Fredrik om Ture Jönson och Biskop Magnus, hvilka gifvit sig in i Danmark. Upsala den 22 Maj 1529).*

Vår wenlig kerlig Helssenn mett allt mere gott nu och altiid tiilförenne Högmegtig förste och herre synnerlig gode wen och käre Nåbo wij giffue eders högmectighet tiil kenne Huruledes några aff Ridderskapett her i wårt Rike Swerige Besynnerlig Her Ture Jönszon och biscop Måns i skara haffua i förlidne thenne wår betenkt och sig förretagit jth obestondh och opsatt sig emott oss wdaff huadt tiilfelle eller orsak wij eij wetha etc Szå effther Her Ture oc biscop Måns theres förretagna mening och anslag effther theres willie icke forfordra kunne, haffue wij förstått att the haffua wnduikit oc giffuit siig in wdj eders högmectighets Rike, Danmark huad the ther actha att beskaffa kunne wij eij fullelige besynne Doch försee wij oss tröstelig och fullkommelig tiil eders högmectighet oc the godemen danmarks Rikes Rådh, atth then frid, wenskap, förbundh oc gode nåborskap som emellom eders högmectighet oss och begges wåre Land oc Rike giord och begånghen är, wårdher ju aff eders högmectighet aldeles oförkrenkelig wiid makt hollen j så måtto att huar for:ne Her Ture biskop måns eller någhen annen actade seg beflythe in hoss eders högmectighet tiil att beflecke oss medt otemmeligit thall

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 51.

och rycthe anthen för then euangeliske sak skuld (epther the then eij god äre) eller noghet annett ther med the mene att vele foruandska thet wenlige förbund oc gode nåborskap Riken emellom giortt oc medt besiglde breff stadfast är, thå hoppes oss att iders högmectighet platt jnthedt tagher seg aff slike stycker som the hende att förregiffue Eij heller giffua theres tall eller framsetninger någhen Loffue eller audietz i then måtton) och endog atuj för the gode mändz wårtt elskelige Riksens Rådz bön och begären skuld haffue öffuerseth medt them för:ne mishandell the emott oss wthan all redelig orsak bedriffuit haffue och tiiluenth them wår gunst vilie oc wenskenskap (*sic*) igen, Och giffuet them ther på wårt opna och beseglda breff så the måge frij secker komma in i rikit igen Begäre wij lickuel kerligen oc gerne (huar för:ne Her Ture eller biscop Måns icke wele förlata sig på wår tiilsagda wenskap och beségldä breff them wij actha nest gudhz hielp obrotdlige holla vthan wele wjnläggia seg att skinda nogot argt in på oss eller wårt Rike) att iders högmectighet icke lather j noghon måtto för theres mishandel skuld förkrenkes then Contrakt och förbund ider oc oss emellom giort är, oss hoppes nest gudz hielp att på wåre side skal jngen brist eller fell finnes bediendes kärligenn atuj medt thette wårt budh måtte förbijde och wnfå eders scriffuelsse och suar her på thet wij medt eders högmectighet i slik eller större måtto altiid gerne förskille wele Befallendes ider her medt gudh Alsmectigt, Giffuit j wår stad

Wpsala lögerdaghen nest för dominicam Trinitatis 1529

---

*Gustaf I:s Skrifvelse till H. Tyke Krabbe, H. Måns Göije, H. Axel Vgorp, H. Jacob Trolle och H. Henrik Göije i samma sak, samt om den Evangeliska läran. Upsala den 22 Maj 1529 *).*

Vår sunnerlig gunst och kerlig helssa nu oc altiid tiilförende etc Käre H. n: wij tacke eder kerligeen och gerne för then weluillioghett wij stedze aff eder förnummit haffue besynnerliga atj så wenliga wndfinge wâr elskelige suster tiil herberge oc tracterede henne på wåre weghne tiil thet besta thet wij eder altiid tiil gunst oc wilie gerne bethenke wele förskillandes ythermera med alle goda huar wij kunne etc Så käre H. n: förmode wij ati endeles wel wthaff ith dageligit rycthe förstått haffue huruledes några aff ridderskapet her i wårt rike Suerige besynnerlige Her Ture Jönszon Biscop Måns j skara oc några andra hade begynth och sig företagit eth obestond, och satt sig wp emott oss wthen redelig wrsak, och mest för then euangeliska sak och lärdom skuld (som nu gud thess loff är kommen i liusedt) för thet atuj lijda kunne, thet cristi euangelium må renth och obemenkt her i wårt rike predicat

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 52.

wårde Och effther för:de Her Ture och the andre flere eij euangelio god äre ey heller thess förkunnelsse någerledes lida kunne, haffua the i thenna förlydna wår beflytat sig bland then meneman her i rikit medt några tilhopa dictade sticker emott oss förregiffuandes atui haffua indraga latiid en ny tro j rikit, ther medt cristendomen måtte föruanskas etc oc actade så medt slike och andra sticker flere göre almoghen oprörisk, dog sedan förbemelthe Her Ture oc Biscop Måns förnumme att theres företagna mening och anslag wåre förgiffues, och kunde icke haffua framgångh epter theres vilie, oc effther then mene man icke wilde falla in medt them, haffue wij förstondit att the haffua wnuikit oc giffuit sig in thil Danmark, huad the ther actha att skaffa kunne wij ey fulleliga besynne, Så faller oss icke tiil synnes ey heller någherlädes tro kunne, ati eller några aff the gode men danmarks Rikes Råd the ther annärs rett bethenke wille, giffue them i then eller annen måtte någen rett effther wij them tiil slikt obestondhz förretagning aldrig tiilfelle giffuit haffue Wthan försehe oss fulkommelige tiil högmectigste förste Konungh frederik, eder, och the andre gode men flere i Danmark att then frid, förbund oc gode nåborskap Rikenne emellom giort och begånghen är, warder jw aff hans högmectighet eder och flere gode men obrudelig och oförkrenkelig wiid machte hollen, i så måtte, att huar för:de Her Ture eller någhen annen wille förregiffua något otemeligit thall eller rickthe på oss, in för för:de högmectige förste Konung Frederik, eder eller några andra, Thå hoppes oss atj them

j then måtten jngen loffuan giffua wille, Ey heller säthia någhen tro eller lit tiil theres framsätningar, anseendes huadh rikenne emellom giort och bebreffuat är, etc Wij wele nest gudz hielp så laga wår stycker, att ingen brist eller fell finnas skall på wåre sido, ythermere huar för:de her ture eller biscop Måns icke sig förlata wele på then wenskap wij them tiilsakt haffue, i thet atui för goda mendz elskelige riksens rådz bön skuld, haffue öffuerseth medt them för forscriffne mishandell, wthan wele winläggia sig att skynda något argtt in på oss eller wårt rike, thå förmode wij att them icke sker något bestondh aff några aff the goda men j Danmark, så att för theres mishandell skul, skulle någherledes förkrenkes förberörda contrakt oc förbund som Rikenne emellan medt besegld breff stadfest är etc Och begäre för then skuld gerna atui måtte förbyda eders suar her på meth thette wårt thet wij altiid gerna i större måtte medt eder wele förskilla Eder her medt gud befalendes datum Wigilia Trinitatis anno etc 1529

Gustaf I:s Skrifvelse till Kalmar län om Ture Jönsons m. fl. stämplingar till förmån för Konung Christiern; om Biskop Hans Brask, m. m. Stockholm den 24 Mars 1529*).

Wij etc Helssom eder oss elskelige tro wndersåter, menige almoghen som bigge oc boo wdi n: Kärlige medt gudh oc wåre synnerlige gunst och nåde Käre wenner wij tacke eder alle för thet hulskap troskap och manskap som i oss hollit haffa obrutzligenn sedann wij först kommo tiil Rikensins regementhe och in thiil thenne neruarande tiidh, huilkit wij altiidt gerne medt eder wele förskilla Så kere wenner giffuom wij eder tiilkenne atui haffuom förstondit huruledes Her Twre Jönszon Biscop Måns i Skara medt några andra flere ther nidre i Westergötlandh och Smalandh haffua sig wpsatt emott oss, oc actade beginna her jnrikes på nytt igen ith nytt opror och obestondh aff huilka rikit och thess jnbyggare så nu som tiilförene måtte bliffua förderffuade i grunndenn, och på thet the thess ythermera kunde främia theres onda willia och meningh thå haffna the dicthadt och sammansath alle the förredelige sticker som the någan tiid emott oss kunde bethenkia som först är hurulädes wij skulle willia förderffua cristendomen, ödeläggia skinna och sköffla kirkior och closter, föra her in j Rikit ena nya tro och lärdom, och haffua latiidt wtgå mang

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 53 v.

breff wnder wårt nampn oc jncigle, som the haffuå brutiit i frå annor wår breff och tryeth för the fålska breff som the sielffue dictat haffue, så lydandes atuj skulle wela leggia en ny sielff skatt, och twnga på then meneman her i Rikit, szom skulle wara VIII lod sölff påå huar skattebonde och IIII lodh på huar landboo, medt mång annor sådanna oredelige sticker flere som the oss falskelighen på fört haffua, then the oss aldrig någen tiidh wtöffuer beuisa skola, huilkit allt the haffua giffuit eder och then menige man före, påå thet att the någraledes kunne bedraga them frå thet hulskap, troskap oc manskap som the oss loffuat och tiilsakt haffua, och jn thill sig, wdi thet obestondh som the förretagit haffua, Szå haffuom wij dog likuel förstått athij dandemen jngen tro sättia willen thiil theres lyngactige thall, som the ider förregiffuit haffue, icke heller haffuom welatt latha bedraga ider i frå oss i någhen måtte, wthen haffuen hollett idher fasta wiid thet hulskap, troskap och manskap, som j oss loffuat suorit och tiilsakt haffua, som ärlige tro dandemen bör att göra, ther wij eder gunsteliga förre tacka, och welom altiid gerne bethenkia ider thet tiil thet besta, Szå hoppes osz dandemen athy well kenne Her Twre Jönszon och hans förredeliga sticker, som han wdj alla syna dagha haffuer medt faritt, aff huilka thenne är icke hans första, och wetthen well sielffue, huruledes han sig beuiste emott siit fädhernes Rike i konungh Cristierns tiidh, och jemuell altid tilförene i flere wtlenska herrars tiidh, huilka han altiidh haffuer warit medt att indraga her i Rikit, och latiid för-

derffua siit egit fädernes Rike, som han en nw tiill äffwenthyrs acther att göra, i thet han beskriar, och beförer oss inför then meneman her i Rikit, på thet hañ them wpweckia kunde emott oss, och konungh Cristiern Riksens och alles wåres heske fiende skulle så komma i skilsmessona, och ther medt komma tiil Rikensins besythning igen, så nw som tiilförende skidde i Her Stens Stwris tiidh, huars siele gud nåde, och är her wtaff well merkiendes, att för:ne Her Twre än nw är Konungh Cristierns suoren man, så wel han sam Biscop hans i Lindcöping, som siig i otrenghda måle gaff her wdaff Rikit, vthen tuiffuell tiil att Stempla något onth medt konungh Cristiern her in på Rikit, thet wij och så wel ther wdaff beuisa kunne, att the aldrig en nw någen tiidh opscreffuo retteligha konungh Cristiern hulskap och manskap, wthen haffua hollet sig wiid thet hulskap och manskap the honnom tiilsade i förstonne, och hafft altiid ett förrederij hemligan i hierthatt, en dog för:ne H. Ture tiilförenne haffuer aldrig hafft tiilfelle, tiil att yppa eller wt springa lathe thet, för en på thenne tiid, ner han samma hans förrederij Jngalunda lengher fördölia kunde, begynnar han nu tiil att winleggia sig, att hann måtte komma flere jn wdj samma hans förrederij, och besmitta thet goda rycthe som Suenske men plega haffua j fremande landh, oss allom sammans tiil stor föractilsse, hånn och spott wdj fremmande landh, ee huar som sådant spordes, Och en dogh samma hans förrederij oss är nog förrethenkeligit, och hadom well makth tiill att straffa ther wtöffuer tiilbörlighen effther

laghen, Haffuom wij dog före wårtt elskelige Rikesens rådz och flere gode mendz bön skuldh, på thet att blodz wtgiutelsse icke ythermera skee skall her i Rikit slagit thet platt wtaff wårt synne ock giffuit honnom alle hans medt hengiara wår willia och wenskap igen för gudz skildh, aldrig acthandes thet hommodt oss wederfarit är, wreckia eller wreckia latha wti någhen måtte effther thenne dag, huar han en nw will förlata sig ther oppo, och retta siig sielff, hollandes sig effther thenne dag som en tro Suensk man bör att göra, emott syn retta herre och Konung, Huar och så wåre att han siig en nw icke besynna wille, wthen bliffua fasta wdj thet forrederij han begynth haffuer, och giffua sig wdaff landet, rikit och oss allom tiil en euig skada och förderff, försee wij oss thå dandemen tiil eder alla, athj iu bliffue fasta wiid thet hulskap oc manskap som j oss loffuat och tilsakt haffuen, och säthien jngen tro eller lijth tiill något lygnactight thall, som han kunde ider förregiffua, eller och någhor förredelig breff, som hann kunde ider tiilscriffue, wthen welen tiilhielpe med liff oc makth, att affuäria Riksens och alles wåres scada och förderff, så nu som j altiidt tiilförenne giort haffuen, I skulen inthet tuiffla på oss, atui jw wele wara then samma, som wela haffue ospartt liff oc godz, för Riksens och alles eders welfärdh, och wåga ther wtöffuer wår halss, och holla ider wiid Sueriges lag, oc goda gambla cristeliga seduänior, som fädher och föreldra för eder nutiit och brukatt haffue, och styrkia och wiid makt holla then helga cristeliga troo, kyr-

kior oc closter, som andre gode herrer Riksens förrestondare för oss giort haffue, Ther j jnthet wdinnan tweka skolen, Och j huad måtta wij kunnom wetha och thenkia idert besta, gode gang oc longlighit bestondh, skuli altiid finne oss weluillige tiill, then stundh wij leffuom, Ider her medt gud befalendes Datum på wårt Slott Stocholm helge Torsdags affthen Arom etc 1529.

---

*Jönköpings stads reversal på Gustaf I:s dagtinge-bref. Jönköping den 19 Maj 1529 *).*

Vij efftherscreffne Borgemestere Råd och menighett i Jöneköpingh Göre wetherliged at effther wår kereste nåd:te Herre högmectige förste Her Gostaff med gudz nåde Sueriges och göttes etc Konungh haffuer aff sin synnerlige nade oc milhett tagid oss i sin nådes wenskap och kerlig ighen oc stadfesth same wenskap med hans nådes högmectig kongelige maiestadz och flere erlige och welbyrduge Herres och Städers jnsegla ther före hengiendes äre, Her Holger Karlszon Månss Johanszon Riddare Gudmundh Perszon wår kereste naduge Herris beffallings man, Erik slatta, Stokholms linköpings, Suderköpings,

---

*) Riks-Reg. **1529—1531** fol. **63.**
Sjelfva dagtingan är intagen i denna samling sidd. **202—206.**

Wastena, Norköpings oc Skeninges Jnsegle, och öffuerseth medt oss, om thet opror nw her warit haffuer förhendher j thenne opresning emoth hans nåde, j huadt mätte thet helst sketh är eller warit haffuer, emoth hans nåde medt dråp, roff, tiiltastningh, scriffuilsse, ordh eller gerningher wthij ena måtta eller andra, skal wara en dödh och afftalad sak, j huadh måtte thet giorth eller sketh är, nemdh och onemdh, wthen alla nya fwndher eller argalisth, för huilket wij hans nådes högmektighett ganske ödmywkelige och weluillige tacke, för slika weluilliogha oc stora milheth, som hans nådes högmectighet oss ther wthi beuisth haffuer, Och loffua och tiilsägia hans nåde medt thette wårt näruarandes opne breff på nyth igen, hulskap, troskap och manskap, Och willie effther thenne dag wara hans nåde hulle, troe, trygghe och rethrådhoga wndersåther i alla måttha, wethendes och warandes på hans nådes besta, och altiid redhebona tiil att affueria hans nådes och riksens skadha och förderff, Ehuar wij kunne eller förmoghe, haffuendes ther wtöffuer ospar liff och godz, och winläggie oss att wetthe hans nådes gode, gangh och beståndh medt ordh, Rådh eller gerningher, j alle the måtthe ther wij kunne nath och dag, förarbethandes oss medt then meneman j thenne landzendher, och all annar stadz huar wij kunne, ath wår käreste nådigste herres gode ricthe skall wtsprides, hans nåde till priis och äre, och aldrig effther thenne dag tiilstädia, att hans nådes goda ricthe förarght eller nedradt bliffuer j någhen måtte, och huar

wij eller naghen wtaff oss j thenne fatiga wår nadigste herres stad finnes, thet gud förbiude effther thenne dag, någhet obestondh eller opstöt göra wilde medt ordh eller gerninger emoth hans nådhe, beplicthe wij oss och huar och en som thet göre, haffuer förbrutiid liff och godz, Dog så om gud förbiude att någher wår ouen orettelige wil oss någhet arght på före effther thenne dagh, thå bedie wij eders nådes hogmektighet atuj måghe niutha Sueriges lag och retth, Ther wtöffuer skole och the gode men i Östergötlandh och uplandh, som haffua lagt sig wth för oss til thet besta, in för wår käreste nadige herre, haffua wåldh och makt att straffa öffuer oss eller then som sig något sådanth obestondh eller opror emodht hans nådes högmektighet wilde förretaga effther thenne dag, Och huad som wår käreste nådige Herre medt the ärliga Herrer och gode men Riksens Rådh beleffua och samtickia willia, om westerårs recess tiil hans nådes högmectighetz eget Riksens Rådz och then menige Sueriges almoges begäre gangn och longligit bestondh, äre wij plictoga tiil att holda och gerne efftherfölgie willia, som tro fatige wndersåther bör att göra Sin käreste nådigå Herre och Riksens Rådz tiilsägilsse, Och äre plictoge tiil altiid effther lyda hans nåde och theres bodh och goda Rådh, Alth thette för:ne loffue wij och beplicthe oss fast och obrottheliga holda wthen alla argalist, ny fundher eller hielperede, wijd wåra sanningh ära, och cristeliga tro Tiil ythermera wisso och högre ooh bettre förwarningh thå henge wij wårt Stadz Jnsegle witther liga, nedhen för

thette breff Och bediendes ther tiil medt lincöpings Suderköpings Wastena Skeninges oc norköpings städhers Jnsegle Scriffuet j Jonekőpingh fiärde Dag pingesdagh Anno etc 1529.

Bref ifrån Biskop Magnus i Skara och Ture Jönson till Gustaf I, om Vesterås recess och med begäran, att få komma åter till sina gods och gårdar, m. m. Halmstad den 30 Maj 1529 *).

Illustrissimo principi ac domino d. Gostauo Dei gratia Suecorum Gothorumque etc regi domino nostro gloriosissimo debitissimis cum Reuerentiis

Cum humillima nostri recommendationis reuerentia honore et salute premissis Högmectig förste käreste nådige herre wij giffue eders nådes högmectighet ödmiukelig thil kenne, att sedhen thet opror begynth war j Smålandh bleff stillatt, ther wij trolige på eders nådes besta tiilhielpthe, Som wij wel förmode eders nådes högmegtigheth wel wittherligitt är huru thet sek förlopedt är frå

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 64.

Biskop Magni i Skara protest af d. 18 Maj emot Vesterås Riksdags-beslut är tryckt i *Spegels* skriftelige Bevis pag. 152.

frå förste opphoffuet etc Dog likeuell om några wåre medbrödher som med wåre j samma handell willie sanningen ther wdj och anners före för eders nåde en som rettelige tiilgongit är, thå hoppes oss them jnga makt fonga ther till, ner sanningen kommer tiil ransakann, Thy wij haffue och grannelige alle sanning ther om bescriffuen, Oss hörer icke scriffua på någhen, men sägia huar annen wnder öghen wele wij på wåre side wara öffuerbödig tiil, Män thet the förde seg jn i wår länn, eghedome, gotz och gårde, then sig ther medt beskyddendes, ther wij nw granneliga bemerkia kunne, giort war öffuer eders nådes befalning och wilia, Trengde oss wika och giffua oss wtaff rikit, så lenge wij finge eders nådes gunsteliga suar och willia med wlff Scriffuare eller hans wisse büdh, kenne gudh wij icke gåffue oss wtaff rigit att stempla någhet onth eller obestondh j moth eders n: högmectighet eller wårt fädernes rige, eller någhen twist göre emellom rigen, ther wij måghe nywtha reth och skell, wthen för thesse saker skild käreste nådiga Herre, så haffua wij nw fongit eders nadz hog: breff och sendningebwd Her måns Laurentii Canek i Lincöpingh, och Anders hanson eder nades Myntemestare, medt huilke eder nåde haffuer oss gunstelige tiilsagt all wenskap, och medt oss nådelige öffuersett i hues måtte wij hade oss emoth eder nade försett wiliandes thet aldrig wreckia etc Huarföre wij eder nådes högmectigheth ödmiukelige och kerliga tacka, käreste nadige Herre gud skal kenne att oss aldrig war i hug äller synne,

att yppa någhen resning, obestondh oc serdeles ther blodz wtgiutelsse skulle affödes, än dogh ath wij haffue tiith och offtha warit tiilkraffde och på manade, atuj skulle aluarlige tiilhielpe, att thet lutterska ketterij kunne medt wergiandes handh j rigit, (om thet icke anners kunne fördriffues) som oss hoppes eder nåde wel förthenker, wij flere resor j Radzwiss eder nade haffue om bedhet och på manatt, thet öffuergiffua och förlatha, Och nu teslikes för war herres werdugste död och pine ödmiwkelige och cristelige ther om bedhie att eder nåde icke heller begärendes wara aff oss någhen besiglingh eller beplictning emoth then helgä mene cristelige beslutning, wårt samuith, äre och rette Cristelige loffuen, ther huar cristelig man pligtug wåre, wåge liff och halss, thet wij och heller göre wele, en wara befundne ther emoth någhet beseglde eller bebreffue, som är then nye westerårs recess stadfestelsse, aff huilkom thette obestondh allenest oprunnett är, Besynnerliga atuj her nu haffue hört alla cristeligä herrer oc förster andelige och werdzlige öffuer mene Tyslandh äre nu församblada i Spira att döma och straffa öffuer thette lutterij och thess bebundh, Käreste nadige Herre tacke wij eder nåde ödmiwkelige för thet opna breff eder nåde oss nw sendhe på huilkit wij ganske gerne nw stragz haffde jnkomidt j riget, om ther icke wdi haffde warit benempdt then Westerårs recess, huilkit wij Jngalunda beträsta samtyckia eller wnderga, Om eders nådes gode richtes förklarelsse bör oss altiid weluilleliga tiilhielpa och göra huilkit aldrig annet skal wara eller bliffua

medt oss befunnet, men the predicare och prenthere som wpfyltt haffua menige rikett medt theres falska predican och böker, haffua eder nådes gode rycthe margfallelige förkrenkth thet gud see forklagatt, Thet snaraste och nemäste ath ophögie eder nådes rycthe tiil gode igenn, wore att först, tiilbörlige straffa them eder nåde thet lutterij på förth haffue, käre nadige herre huar eder nåde wil werdes att giffua oss eder nådes opne beseglde breff, som then opkastning lydde ther eder nådes sendingebuud i Broddetorp anamade, och på eder nådes wegna fulkommelige tiilsagde aff eder nade beseglde skulle, ther wdj jnthet rördes om westerårs Recess, och att wij måtte frith komma tiil wåre gårda, godz, rentha, och len, som wij ther ifrå skildes, Och jak Ture Jönszon tiil quina *) och barnn, och huess dell oss både i frå tagit är, och the eder nådes suäne ther nu jnneliggie frå kalles måtte, Bedie wij eder nådes högmectighet ganska ödmiukelige och kerliga om, Och wele wij sedhann altiid gerne hollä eder nåde all then dell wij aff äre och redelighett plictige äre, som tro wndersåther bör att göra, Thet gudh kenne then wij eder nådes högmectighet euinner-

*) Utg. anser sig här böra intaga följande, af Konungen i September 1529 gifna, korta svar till Ture Jönson: »Gunst som i haffue förskullat. J scriffue oss til vm eders qwinna Jngeborgh. berörendes the ord thess helge Ewangelij quos deus coniunxit Ther emot måghe i heldre begrunde then annen sentencien som scriffwen är Quos sathan coniunxit homo separat Valete»

lige befale Aff Halmstadh Dominica prima Trinitatis Anno etc 1529

Mangnus
Episcopus Scarensis
Ture Jönszon Riddere

Utdrag af Tyke Krabbes bref till Gustaf I om den Lutherska läran. Helsingborg den 22 Maj 1529).*

— — — — — — — Samaledes, käre nådigste herre om thy ärende som her Albikt H. axel brade och jak Screff eders Nade tiil anrörendes the gode herrer bisp Måns aff Schara och Her Ture Jönszon tickes mig ganske rådeliget ware att the komme tiil theres fäderne rige igen, och eders nade Sämdes medt en kerlig oc endrecthelight medt eders nådz wndersåther i Rykit och eders nåde wille affstiilla thet lutters regementt Som haffuer thå ingen beståndt wdj framtiden, och är emoth alle Cristna menniskors samfundh, Thå bliffuer både tiske och alles eders nades wndersate hulle och troe jud tiil dödhen, ther torffue eders nade jughen Tuiffuell haffue på, Och ther som ethers nåde stötte någhet anfald jn på riget, och ethers nådes wndersåthe wåre eders nåde icke tro, Thå kan ethers nåd sielff besynne

---

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 66 v.

huadt bestondh eders nåd kunde haffua ther aff, och ethers nåde wille lägge på hiärthet then store welgerning then alzmectigeste gud haffuer beuist ethers nåde, Käre nådige herre Jak bedher eders nådhe ödmiwkelighen att ethers nåde tagher meg thet i så godh en acth och meningh som jak Scriffuer eders nåde tiil Ther som jak i någher måtte wille eders nådes werste, Thå wille jak icke scriffue eders nåde tiil, — — — — — — — — — — — — — — —

Strengnäs Herredags-Acta, tryckta af v. Stiernman i Riksdagars och Mötens Beslut I sidd. 98—133, finnas uti Riks-Registraturen 1529—31 fol. 77—96 och behöfva ej uti denna samling åter intagas.

---

*Svenska Rådets bref till Rådet i Danmark om Ture Jönson och Biskop Magnus. Strengnäs den 24 Juni 1529 *).*

Reuerendissimo reuerendisque in Christo patribus Archiepiscopo et episcopis ceterisque militibus ac militaribus Regni Dacie consiliariis fratribus et amicis sincerissimis

Sincerissimis nostris recommendationis reuerentia et salute premissis käre ärlige herrer oc

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 103.

sunnerlige gode venner Vi giffue edhers Herredöme till kenne at Högmectig förste konungh Gostaff wår kereste naduge Herre haffuer latid oss förstå huruledes nogre aff edher kere medbrödre Danmarks Rikes rådh i skone her tyke Krabbe her albrect ipszon oc her axell brade, haffua scriffuit hans nåde tiill berörendes om Her Ture Jönszon oc bisp mons j Schara huru the inkompne äre vdtj Danmark på Högboren förstis Konung Fredericks oc theres legde och att the wppeholles ther hoss them vtj en god ackt på thet at the icke skole giffue sig på en annen stad, ther the bådhe edher oc oss skole ware vnder ögonen Endog at the them ingelunde wele vppeholle emot vår nådigste herres och wår wilia når the them förueta Uthan wele fulkommelige bliffua wiid then contracht frid oc förbund som giordes rikene j mellom i lödesze etc ffför huilkit alt wij them och eder alle szamen kärlige tacke, och wele på wår sijde szame contract obrutzliga hålla j alle motte Så käre gode herrer och wenner effter wäl troende är att szame her Ture ock Bisp måns annerlunde giffue szaken före hoss eder än hon förloppen är Giffue wij eder til kenne hurw ther om är j sanningen J thenna förlidhna wår toge for:de Her Ture Jönsson Bisp måns och flera theris anhang sig itt wpror och obestond före emote wår nådigste herre och oss och loto wtgå några oredelige breff och oärlige articler till then mene man på hans nådes werste, medt huilke the then mene man til wpror och obestond vpweckia wilde emote hans nåde, Entog the (gudj tess loff) ther medt ingen framgang finge wtan moste själffue wm sij-

der fly aff landhet, hwarföre haffuer hans nåde nw her wdi Stregnes samankallat medt oss mene adelen Köpstadzmen Bergzmen och några fulmyndoga aff hela riikit, och lakt in för ossz och them j ranszakning same theres breff och articler och medt god skälig och redelig swar så lakt sig all ting j frå thet hans nåde på fört war, ath för:de her Ture Bisp Måns medt theres anhang finness ingen redelig sak kunne hafft haffua til sådana vpror, thet the wtan all ärlig förwaring företogo emott thet hulskap troskap och manskap som the hans nåde medt margfallelig edt och förplictilsze tilsakt hade och vilde the jcke aleneste falle hans nåd vnder ögonen vtan och ginge epter alles wår äre och redelighetz förkrenkning j thij att the wilde göre oss ordlösze och om inthet göre then westerars Recess och handling then the medt oss och medt then mene man beleffued och beseglt haffue medt hog beplictilsze att han skulle wid makte hollas och alle hiälpe til att straffa then ther någen tid emote falle wille Huilkin theres öffuerdådighett oss ingalundhe ståndher til att lida j någen måtte Och förundrar oss icke lithet huj for:de her Ture haffuer fallit ifrå szame Recess effter att han war then frempste och ypperste jbland oss szom förde alles wåre tall när för:de Recess giordes och samtycktes så ath han jngalunde seija (szom wij hört haffue han gör) att han eller någen haffuer ther warid nöd eller twingat til Hwarföre effter j nw aff thenne wår scriffuelsze fornymme huru szaken sig förlöpit haffuer bedie wj kerliga och försee ossz ganszlige til eder såsom til wåre gode wenner och nåbor atj wele så

begåt medt hogmektig förste Konung Frederick att szame her Ture och bisp måns ecke lengre wpholdne och beskiddade bliffue j hans nådes land och riike på wår nådigste herres och alles wåres argaste j någen motte Thet wij medt eder herredöme j sliika och större szaker gerne kerlige förskulla ee huar j oss tilseijandes worde Thet gud kenne then wij eder ewinnelige befale Snarlige aff Stregness Sancti Joannis Baptiste dag Arom etc MDXXIX wnder några wores Signeter

Conciliarij Regni Suecie Jn
Consilio Strengnensi Congregatj

---

*Danmarks rikes Råds svar på föregående bref. Köpenhamn den 3 Augusti 1529 *).*

Reuerendissimo Reuerendisque in Christo patribus dominis Archiepiscopo Episcopis Strennuis militibus et militaribus Regni Suecie consiliariis fratribus et amicis nostris sincerissimis

Sincerissimis nostris in domino dilectione Reuerentia et salute premissis Käre herrer och synderlige gode wenner wij finge nu eders breff och scriffuilsze om the gode herrer, Biscop Magnus aff Schare och her Twre Jönszon Riddere som

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 120 v.

konung maiestadt wår kereste nadige herres leijde her wdij Riget begert och faat haffue, at the icke lenger på eders och Suerigis Riiges argiste her i danmark vppeholles skulle, Så giffue wij eder kerligen til kiende, at för:ne biscop magnus och her thure Jönsson icke anderledes her i Riiget leijdes eller vppeholles, än i en god och rett mening, Stormectigste förste konung Göstaff, eder och Sueriges Riige til lempe gode och bestandt wdj så mode, at hwes twedrecht och weenighet som är emellan eder och them motte komme til en god och bestandig ende, och theres sager motte komme ind för tesse try Danmarks Sueriges och Noriges Riiges raad til huilkit the öffwerböduge äre ther för:ne konungh Göstaff och j thet begärendes äre, Oc skulle the ingen förtröstning eller bistandt haffue eller fåå aff oss. ther som thet kan ware eder. eller Sueriges Riige emot i noge motte, Huer wij oc forfare at the handle, göre eller stemple noget på eders eller Sueriges Riiges argiste, thå wile wij så skicke och bewiise oss ther wdinnen, som wij wele wdj sliig och andin mode haffue aff eder igen, som wij och forsee oss til at kon: maiestett wår kereste nadige herre eder ther om ydermere tilscriffuit haffuer, kere herrer och wenner ehues medh wij kunne göre och bewise eder wilighe och kerlighett, wille wij altiidt gerne göre, her mett eder gudh almectige beffalendes Scriffuet i köpenhaffn tisdagen nest epter sanctj petrij ad vincula dag Ar etc MDXXIX vnder wåre Signeter

Consiliarij regni Dacie
nunc haffnie congregatj

*Gustaf I:s Bref till Fredrik I i Danmark om Ture Jönson och Biskop Magnus i Skara. Stockholm den 6 (?) Juli 1529 *).*

Stormectuge Högborne Förste oc herre her Ffrederick met gudz nade Danmarks vendes etc Konung, — — — — — Wår wenliga och kerliga helssze altidt förssenth med wår herre Högboren Förste och herre kere nabo oc besynnerlige gode wen wi finge i thenna dagar edher kerliga scriffuelsze j huilko edhor högmektighet rörer om her ture Jönsszon oc bisp Måns åff Schara atte wdtj edert Rike Danmark på nogen tidh legdade ärä i en god acth, på thet at om noghen twiist oc tuädreckt wåre. emellan oss oc them, at then motte komme ighen til eth wenliget fördrag. oc at eder högmektighet är til sinnes ath giffue sig i handell oss emellan om wi thet begäre, Teslikes at the icke skule bliffue vphåldne vdtj edher högmectughetz land. oss eemott wtan atj wilie bliffue wid then wenlige contract som Rikenne i mellan giordt är, ffor huilkit alt wi edher högmectughet kerlige tacka. oc acta teslikes bliffue fast obrutzlige wid contracten påå thenna siden Men at edher högmectughet oc Danmarks Råd skulle giffue sig i handell emellan osz oc för:de Her ture oc bisp mons, är befryctandes at ther liithen fructh effther fölie motte, anseendes at Her ture icke är then man. ther ära, ord, breff oc incegle acktar eij heller nogon tidh haffuer warit

*) Riks-Reg. 1520—1531 fol. 101 v.

siith retta fädhernes Rike hull oc tro, wthan haffuer varit moderen till all then skada oc förderff Sueriges Rike en tid long öffuergangen är, oc besynnerliga i konung Cristierns tid såsom til äuentyrs monggen god man så well i Danmark som j Suerige wettherliget är, och wethe wi goot skeel ther till, ath han än nu är konung Cristierns man, oc weth sig welfförüaret, met honnom om gud förbiude at han till mackt komme i gen Oc är honnom icke aldelis ouetherliget huad konung Cristiern haff förhender eller huad honnom lidher, Oc haffue wi j sanningen förstondit at bisp hans aff Linköping som nu ligger i Danska haffuer hafft siith wissza bud hooss samma konungh Cristiern, thet oc vtan tväkan skedt är på her tures wegna så well szom på hans egin, epther the som nu her i thenna dagar aff samma her tures anhang rettade wordo, klarliga oc oppenbara bekende at all theres tröst om vnsethning war till samme bisp hans Huad vnsethning, han göre kunne wdtaff sin egin mackt kan well huar man besinna Giffue wi oc edher högmectughet til kenne at strax effther för:de vpror war företagit aff Her ture. war wårt Rikes rådh åff oss begärende atuj till at vndwika blodz vtgiutelsze, skulle för gudz skull oc theres bön skuld öffuersze met honnom oc hans anhang Hued the emothe oss mishandlet hade, thet wi oc szå epther theres begäre oc bön cristhelige tillotho oc gåffue them wår wenskap, skickandes ther oppaa wårt beszegelde breff, ther till the sig well hade måt förlatid Så wart thet dog aff them förackted, Oc the samme Dacktingen ingelunde vndergå ville, met mindre

wi, wårt Rikes rådt, oc mången god man i Rikit skulle gåå i frå nogre handlinger oc beszeglinger huilka the sielffue met oss alle endrectelige samtyckt oc beszegelt hade, Och wille i szå motte göre wår ord äre breff oc incigle om inted, thed oss dog hoppes at the aldrig skole få mact till, oc oss icke heller står till lidande i nogen motte Haffuer oc för:de Her ture åff then euangeliske saken tagit sig tilffelle till för:na han företagninger, Oc giffuit then simpell almoge före her i Rikith at han thet giort haffde cristendomen til oprettilsze styrkelsze oc beskerm Så kan dog edher högmectughet oc huar förstondug man vell besinna huru cristeliget thet är szom han företog met blodz vtgiutilse. Huickit retta cristne men pläga åff stilla oc icke fordra oc åstad komma, såsom han nu giort haffuer, bedie wi för then skull kerlige oc förssze oss til edher högmectughet ganszliga at szamma Her ture och bisp måns hooss edher eller i edor land oc Rike ingen tröst få eller ther lenger oppe hollas, besynnerlige på wårt oc Rikeszens argerste, wthen bliffue hollen för the men szom the äre oc effther the wår tilbudne frid oc venskap icke anamme wille Lathe wi oss tyckia atuj them nogen ythermera frid icke tilbiuda, eller med them på gå wilie, effther thenna dag, vthen stå vår äuentyr met them oc see huad gud met oss oc them giöre vill Her met edher högmectughet alzmektig gud til lyksalugt regemente beffalendes

Gostauus eadem gracia
Suecorum Gotorumque etc Rex

Fredrik I:s Svar på föregående bref. Köpenhamn den 3 Augusti 1529).*

Stormectuge herre Her Gostaff mett gudz Nade Sueriges konung wår besönderlige gode wen och kiere naboo

Frederiick mett guds nade Danmarkes wendes och gottes konung wdtualdt konung til Norige Hertug i Slesuig Holsten Stormarn och ditmerschen Greffue wtij oldenburge och Delmenhorst Stormectuge Herre Her Göstaff aff same Nade Sueriges konung wår wenlig och kerlig helszen och hues gott wij mere förmwe Stormectuge Herre besönderlige gode wen och kere naboo, finge wij edher breff och scriffuilsze wtij thessze neste förgangne dage som i oss tilhende skickede mett ether ryetbudh vtij huilken eder scriffuilsze i giffue oss tilkiende thet i ether försee til oss, thet biscop Mogens och thure Jönszon icke lenger skole wppeholdes hoss oss eller wtij wåre land och Riige på ethers och Sueriges Riiges argiste, och icke fåå her någen tröst emot ether och Sueriges riige, som samme ethers breff mett flere article jndehollendes wtuisszer, Tå giffue wij ether kerlige til kiende, thet för:ne biscop Mogens och Her Thure äre någen tidh sedan förledhen komne hiitt jndt wtij wårt Riige Danmark, och begered wår leijde, huilken wij them nadeligen giffuet haffue wtij en godt agt och mening, på thet at hues twedrecht som

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 119 v.

är och haffuer waredt emellan ether och them motte tess better komme til en godt och bestondig ende, Och skulle för:ne biscop Mogens och Her thure jngen hielp eller förtröstning fange aff oss, eller wåre lander och Riiger eller wndersåtter ether emot, oc icke heller her wppeholles ether och Sueriges Riige til argiste, och skole the ey mett scriffuelsze breff eller budh handle någet ether och Sueriges Riige kan ware til förfang, then stundh the her wtij riiget äre wtij wår leijde, fförfare wij at the anderledes handle eller stemple noget på ethers eller Sueriges Riiges argiste är emot, wele wij thå så skicke oss ther wtij som wij wele haffue wtij slige och ander maade aff ether, men ther som i äre thet begärendes tå äre the offuerbödige och wille jndkomme fore tessze try Riigens rådh, och ther stå ether til rette fore hues i them haffue til at talle, kere wen och naboo huer wij kunne ware ether til wilge och gode, wele wij thet altiidt gerne göre her mett eder gud alsmectigste befalendes til itt lyksaliigt regemente Scriffuit på wårt slott Köpinhaffen tisdagen nest epter sanctj peders dag ad vincula år etc MDXXIX vnder wårt Signeth

---

Gustaf I:s Skrifvelse till fogden Brynolf, att lugna allmogen och ej uppsätta presterskapet emot M:r Sven i Skara. Stockholm, Augusti 1529.

Wår etc Giffue wij tig til kenne. N. at oss är förekommed at någre skalke och forredere skole ware ther nedre i thenne landszende som giffue almogen fore stor föskreckilse, i thy at the höre wåre tilkompst, och mene atuj them icke vele hålle huad wij them tilsagt haffue, sedan the förnymmed haffue, at her måns bruntesson och her nilss olszon wårdho rettadhe etc Så effter tig wäl witterliget är at förre her mons bryntson och nilss olson wilde icke bliffue vidh then dactingan wij them tilsagt hadhe, vtan vilde wara med oss i retten, kunde wij icke anned lathe them wederfares än thet retthen gaff, thet wij dock icke giort haffue, eij heller nest gudz hielp göre wilie, medt någen som sig widh wår dactingan hollet haffwer, huarföre är wår wilie at tw tröster almogen i titt fögderij huar tw sådana befructan förnymmer, at the sig ingen fare foretaghe, och at tw motte komma vnder wädhret med them, som sådana stemplan eller förskreckilsse aff stadh komme i blandh almogen, tagandes ther wtinan ingen försymelsze, wij haffue och fornummit Brynolff at tw legger tig fast j mot then befelning wij haffue giffuit mester Swen i Skare öffwer klerkeriidh ther i biscopsdömed, och haffwer

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 118.

wiist våre swenner wtwr borgelegit ther i Vasboo i frå presterne, ther han them lakt haffwer, görendes klerkerne honum olyduge emot then befalning wij honum giffuit haffue, vilie wij at tw steller wtåff sådana thin offwerdodighett, och haff heller Råd med för:ne mester Swen, huar så behöffues, han är så wäl wår befalningsman som tw, och myndugare än tw, för thy han haffwer befalning offwer alt sticted på presterne, ther wij och ville tw honum före kenne skalt, och lath honum thet regementit behålla i titt fogetherij så wäl som annerstädz Gudh tig

---

Gustaf I:s vänskaps- och försvarelsebref för Linköpings Dom-kapitel. Linköping den 27 Augusti 1529 *).

Wij etc Göre uitterleget atuj aff synnerlig gunst och nåde haffua annamat och taghit thenne oss elskelige domprouesten och Capittlet i Linköping vdj wår konungxliga hegn och förswar, och wenth them til igen wår wilia och wenskap för then ogunst och misloffue the wdj kompne våre för thet wpror och obestond som begynt war emothe oss i vestergötland och Småland wdj thenne förlidne wår, ther the hade theres deel och lott wtj. med så förord at the en oc alle epter then-

---

*) Riks-Reg. 1529—1531, fol. 125 v.

thenne dagh skola wara oss troe hulle trygge och rätrodughe vndersåthe. åffwäria wår skadha och forderff huar the kunna, Oppenbara oss huad stemplan eller wpror thet förnymme, på wårt ärgista wara kan, vpretta igen med theres kleriikerij wårt goda rycthe som så margfalleliga beflekkat är i thette vpror, och haffua ingen handil eller wenskap medt theris fordom biscop biscop hans braske. antigen med budh breff eller vnderstingning som the thet nu på nytt igen med theres breff hond och mundh loffuat sworit och tilsakt haffue Huar och så skeer eller henda kan at nogen aff them en eller alle heremot epter thenne dagh beslagen worder medt stemplan hemelig vppenbara skola thå the eller then. straffas vtan alle nådher som the sielffue i theres egit breff the oss giffuit haffua begärandes äre och wij them alwarlige förre förwaradh haffue i gode mendz närware her Holger Karsson och andre flere, Huarföre biude wij alle som för wåran skuld wele och skole göre och lathe at the för:de domprouest och Capittel wdj Linköping her wtöffwer inthet hinder eller förfong göre i nogen motte widh wåra strenga nepst ogunst och wredhe Tess tiil ytermere etc Datum i wår stadh Linköpinge fredagen nest epter bartollomej anno etc MDXXIX

Gustaf I:s märkliga Svar på en Skrifvelse ifrån Biskop Hans Brask. Odateradt).*

Gustaff medt gudz nåde Suerigis ock Göttis etc. Konung

Vår gunst tilforenne etc. Betrackter, käre Biscop Hans och wdj edhartt egiith samwett först begrunder thenn wodeliga stånd, på Idher Siels wegna, szom i ydj stadde äre, for then stora Skalchett ock Ochristelige Tirannij som i ecke ene gångo, vthan offtha, her i edartt fädernes Riike bedriffuit haffue, Huilkit gudt alzmectig i sin tiid ecke wiil lathe ostraffatt bliffua, Ther nest szom i skreffue atuj funne her for oss Itt Christeligit Rijke, Huilkit thet alriig besmittadt war Szå lathe wij oss tyckia atuj ecke funna her for oss jtt Christiid riike vthan heller jtt hedhett ock forderffuat riike, tiil huilkit i ock flera edra medbrödra haffua warett största rothann ock tilfellit tiil, szom j och nog lathe vppå skyna, besynnerliga then tiidt i droge then omilda Konung Christiern her jn i riikit, Riikit till aller största skada och forderff Ock szedan wore störste vrsaken att szå monge

---

*) Efter en handskrift på 9 blad uti Riks-Archivet. — Utgifvaren, som ännu ej lyckats återfinna den skrifvelse, hvarpå ofvanstående är ett svar, meddelar denna act, då den sprider stort ljus öfver sjelfva reformations-frågan. Året, då den utfärdades, tilltror han sig för det närvarande ej med säkerhet kunna bestämma.

Edle och Erlige män ginge i frå theris halssz på Stocholms torg, ock huad twnga ock olagliga beskatuinger i vtj then tyden lade både på Almogen ock Städerne, j Östergiötlandt szom med siith fädernes riike hulle, Och framdeles huru Christelige i bewiste eder emott Swenn Höck och Peder . . . . wette i well sielffue När i ett sliekt stycke och annett betrackte wele formodher ossz atj större ochristeligha stycker skola befinna hema hoossz eder, än j någen tijd kunne beskria eller betenckie oss med, Ossz tycker atj ecke aldeles haffue följt Sancti Petrj fotspor epther i then motthe, i wethe well sielffue huad Christus han haffuer sagt In Ewangelio att en god Hyrd skall föda sin får, ock ecke forskringra them, Men i haffuen ecke allenest klipt vllan aff them vthan jemuell bringatt them om halszen, thet Ingen god retszinnig Hyrde borde att göra, I beröre och fast vm Luterske lerdom ock annen villo, som i wår tijd skulle hiit i riikit Inkomen wara, Szå forhoppas oss, att huad forandring her skeedt är j Riikit anten i Lerdom eller medt Kyrkiones personer, är med gudz hielp szå skeedt ath wij wele ther om wara till szwars både for gud och menniskiom Eij är heller then Martinj Lerdom (szom i kalla szå kiettersk) nagen tijd i något almenneligeth frij Concilio ther huar och en motte haffua sin frij Röst epter szom thett borde, fordömpt wordit for något ketterij, epter thett, att thet ecke annett är än szanne ock rene gudz ord huilken Lerdom ecke aleneste her i Riikit vtan jemuell i flere herrers ock försters Land och

Riiker förkunnatt bliffuer; När j haffwen farith om kring i the Landen och Condempnerat szama Lerdom, få i well szidan gott att göra mett thetta Riikit, Men thet i kaste oss före om thet Ariane-ske Kätterij, Huilke ther ecke trodde Christum wara szanner gud, vthan en pur menniskio szom en annor etc förwndrar oss storliga Bisoop Hans huj j sza vbarmherteliga träda In i Lygnen, ther i dog emellan Gud ock eder well annerlunde wetta Vij tacke gerna gudj, atuj haffue både Siell och Samwett vti ossz, szå atuj Jnthet annett tro än thet szom Christus, ock hans Helge Apost-ler och Läriungar oss lerdt haffuer, Och the vij (7) stycker thenn Helga Christeliga tro Innehol-ler, Ther i ock beröre, atuj haffue fallitt i frå thee beszworen wilkor, medt huilke wij äre kompne tiil Riikit etc Skole i eij heller någen tijd bewisza I wetthe well sielffue, huad Lagbo-ken jnneholler, som i och haffwe scriffteliga gif-fuit oss före att konnungar bör elska gud ock then Helge Kyrkio, och rätt henne styrkia oskaddan allom konungslighom rätt Cronnone och Swerigis almoge, Huilkit wij ock szå nest gudz hielp giordt haffua, Endog edher wrånga mening thett ecke bekenne wiil; när i thet rätt beszinne wele, thå haffue wij yttermere än några vtaff wore' för-fädre j long tiidt hollit szame Eedt ock wilkor wijd mackte Wij kunne ju ecke medt någen skiell szå Elska then helga Kyrkio (ther i medt mene Weg-gierne ock murer ok kyrkennes rentho, thet dog ecke szå är) atuj ther medt förleggia både Cronon Ridderskapit ock then meneman szom alredo nog skedt war, och vtan twiffuell ytthermera skeedt

hadé, huar thet Biscops Regementhett lengre skullé haffue bliffuit bestandendes, j pueke (?) ock fast om kyrkibnes priuilegier och friiheter atuj them skulle forkrent haffue, wij wilde gerna vethe aff eder wtaff huem then helge kirke (szom i kalla) i ock hennes personer haffua fått slika priuilegier, wm keysaren ock andra herrar ock förster ecke Gunsteligan haffua wnndt ock giffuit them slika priuilegier, och szå lenge szådana friiheter brukades rätteliga, szom them bordé, ock the med förstone jnsatte woro war wel möijligit att the behulle them, men szedan szå stortt misbruk war kommit ther i bland, som nw margfolleliga skeed är, motthe man wel med god skiell, tagha en partt aff sama priuilegier j frå them epter som Keijsar Lagen och eder paue Lag clarliga med giffua Att then ther misbrukar friiheter, är ecke werd att beholla them, Thet i ock flere slike haffua misbrukat kirkennes priuilegier, är nog benisligit, ecke alenast her i Riikit, ther Biscoperne haffue warit störste wrsaken att fordriffua, forråda ock om halszenn bringa, szå monge riiksens Herrar ock Förster, szom både nyligen ock Longligen skeedt är vthan Jemuell i anner Land ock Riiker, szom Historierne nog [illegible]holle Ther i ock foregiffue, att eij skulle loffligit wara taga aff Kirkior ock Closter, som her i Swärige i forlidhen fäyde skedt är Huilkit j medt monge Historier ock Exempel bewisa wele Besynnerliga medt Baltazar Konungh i Babilonien, ther Daniel om skriffuer, Ock giffue i then Historien szå fore, att szama Baltazar misbrukade the Clenodier szom Hans forfader Nabuchodonosor hade tagit vtaff templet i Jherusa-

lem, Ock kom for then skull i fra Regimenthet i sziw år, än thå att Daniell scriffuär fast annerlunda Är forthenskull vnder Hwij i ecke haffue bettre Läsziit texten wtöffuer förre än i szådana scriffue I beröma eder ther aff atj äre rett Biscop och ther wele i worda hollen fore, hwij ackte i thå ecke bettre på scrifftenne? Een Biscop bör wara forfarän i gudz ordt epther szom Paulus szeger Doch i thette och flera slike stycker Lathe i pa skyna huru lithet i haffue aff en rett Biscopz artt Daniel scriffuer ecke att Baltazar kom ifrå Regimenthet i sziw år, szom i scriffue, Men Texten holler szå att Nabuchodonozor kom j frå Regimenthet i sziw tijder, ther Lärerne störste parten wilia forsta siw åår medt Huilkit eij heller skedde for the Clenodier skull szom han aff templit tagit hade, vtan for Hans Högmod och öffuerdagighett ther han berömde sziig aff szina stora mackt, och then weldiga stadenn Babilon then han bygt hade, och gaff then högsta gudenom ecke ärona, szom honom szådana mackt giffuit hade Men Baltazar szom wäl wiste huad wnderlig ting then Israhelitiske guden med hans faderfader Nabuchodonozor giordt hade (szom Daniel och forkastade honum) Likauel odmiwkade han siig ecke for gud Vthan foractade honum, aff retthe öffuerdagichett, Och lett hempta the Clenodier ther gudz tiänist szom han sielff befalat hade plägHade i templett hollas vppe medt, och drack ther aff medt szina giestar och löszactig folk, och loffuade och prisade szina Affgudar ther med, Huilkit then Israhelitiske guden war till ena stora nesa Therföre wartt Baltazar szå straffat ther öffuer, att han kom j

sine fienders henda ock wart slagen aff them szama nattena, och wart ther mett thet szama Babiloneske Keijsaredömit nider slagit, ock kom i Cyri hender, then ther war aff Persien, szom Xenophon och andra Historicj scriffua, Szâ är nw clartt aff Danielis ordt then ther will elles tagha siig szå stortt omak på och läsza them offuer, att huarken Nabuchodonozor eller Baltazar worde straffade for the gyldenne och silff Clenodier Ty gud acther menniskiona mera än gull eller siilff vtan for then hanhett som honum skedde aff them, så atth gudz forssmedilsze war szaken till theres straff, och ecke gull eller silff, men thet gull och siilff, szom her i Swerige aff Kirkior och Closter tagit är, är ecke tagit i then ackt, ath man skulle göra gudj then naghon wanheder medt szom Baltazar giorde vthan hielpe then menigeman i Riikit vtaff then twång och nöd, som the vdj stadde wore och thet skedde mett jtt welbetenckt råd, i nöd och trångh och ecke i dryckenskap och öffuerdadighett szåsom thet skedde med Baltazar, thet wethe i well huar i thet elles wetha wele, Gull och sölff är skapat ther tiil, att thet skal tiäne menniskiona, och ecke menniskian till att tiäna gullene, Och lärer thet oss well naturlig skiell och förnufft, att thett ecke wore rett giordt skona gull och sölff, och ecke skona menniskiona vtan lathe skinna Brenna och dräpa henne Och kan jtt barn wel merckia aff eders scriffuilse, atj ecke wetha giora jtt rett skilfång emellan thet gambla och thet Nya testamentit, eller emellan thet Tempel med szin skrud som lydde tiil Gambla, och thet Tempel med szin skrud szom

lyder tiil thet Nya Testamentit, I thet Gambla Testamentit hade gud sielff påbudit, att the skulle haffua jtt Tabernachel eller Tempell jtt och ecke flere, och böd sielff på huad tieniste the skulle göra honum, och huad reskap the skulle haffua ther till Och att ther skulle wara en Öffuerste prest med sin skrud, huilkit gud alt sielff befalat och förescriffuit hade, szom i the Gambla testamentzens böker nog bescriffuit är, Szå war nw then Öffuerste Presten ock the lekammeliga templet, som thet Gambla tetamenthet tiillydde, är en figura och Licknilse tiil then Öffuerste Presten, och thet tempell szom lyder till thet Nya testamenthet, her är en åndelig prest, och jtt åndelig tempel eller tabernakell, som then Epistelen tiil the Hebreer clarliga vttrycker Prester är Christus Jesus templett är hans, templet thet är hans Christeliga forsambling alla retszinnoga Christna menniskior saszom Paulus och kallar the Christrogna gudz tempel, och saszom thet gambla testamentzens Offuerste prest och tempel wore prijdt mett Lechammeligt gul och anner dyrbar ting, Szå är och här andeligt gull och prydning, thet är then helge Andes gåffuor som rette redskapen är, ther gudz tiäniste skall vppehollas med, huar epter som han haffuer fått gåffuona tiil Aldrig skole i nagen tiid kunne beuisa medt Scrifftenne eller någer redelig skeel, att then Offuerste presten i gambla testamentit skall betechna Påuen eller Biscopen i Rom, och att Salomonis tempel skall beteckna med sin skrud och gudz tiäniste, the kirkior szom man nw haffuer med theres skrud gul och sölff, Szå att man skall göra ther jtt

szådana beslut eller argument wtt, att szasom thet ecke var lofflligit taga the Clenodier i Salomonis tempel wore, och bruka them till annatt än thet the wore skickat till, szå skall ecke heller wara lofflligit taga the Clenodier som i tesse kirkior äre och bruka them till nagott annet än thet the äre skickat tiil. Itt szådana Argument är falst fortij att thet gul och sölff som war i Salomonis tempel, war ther Inkomit epter gudz befalning tiil att holla then tieneste yppe, medt som han sielff befalett hade, Huar i kunne beuisa att gud hade och befalett att haffua szådana gull och sölff i woro kirkior, till szådana brukning som i en tijdl long skeedt är, thå bleffue Argumenth well stondande Men nw är thet ecke szå, och therföre biggia i pa en falsk grundt Vora kirkior som wij nw haffue, äre ecke sasom Salomonis tempel war, elles skulle wij ecke haffua mere än ena kirkio Men the äre the huss ther wij skole koma tilhope vtj, och forhandla om gudz ord Sacramenten och annett sådana, epter thet en ärlig skickelse kräffuer thet atuj skole haffue the huss, ther wij kunne handla Christeliga saker vtj, ther själen anrörendes äre, så well som wdj Rådzstugor, ther man skall driffua lag och rätt Och äre wore kirkior Lichare Judernes Synagoger ther the forhandllade alla Sabbatz dagar Mosi lag vdj, än att the äre Salomonis tempel Ey hellen kan then gudz tiänist, som i thet Nya testamenthet hollas skal wara bebunden tiil nagett besynnerligit rum, vthann hela Meniskiärnes leffuerne skall wara en rätth gudz tiänist, altiid moste man ju lef-

ſua epter gudz budt och thet är tijäna gudj, och thet kan ecke bebindes til Kirkiorne

Dog aff szådana gudz tiäniste wette i Jnthet Thy claga i szå högt att han nederlägges i Kyrkior och Closter Man wett wel att herrar och förstar thenn meneman ock tesligest haffua i fortijdhen i en enfäldig mening, giffuit mikit både löst ock fasth til Kirkior Clärekerit ock the fatiga till vppehelle, I then ackt plegade och Bisperne szådana gåffua ånamma, ath the skiffte them både i bland the fatiga och i bland siit Clärckerij, szom aff Gratianj scriffuilsze nog merkiandes är, Beginte dog medt tyden komma thet misbruek ther wtj, att then del szom plegade skifftas j bland the fatiga, wendes til prål och Kirkiones skrud szom man thet nw kallar, ock fick thett nampn att thett skulle wara gudz tiäniste pryda weggenar i kirkionar, Men then retta gudz tienistenn lagdes nid, szom war ath fatugt folk skulle ther aff hafft theres wppehelle, ock szådana misbruk straffade mange merkelige män for tusende år szedan besynserliga Ambrosius de Officiis l: 2: c: 28 Tesligest och Hieronimus ad Nepotianum, och szedan monge andre beszynnerliga Bernardus, aff huilkom Gratianus mikit jndragit häffuer, huar i sådana lesa wele tha finne i well, att szeija bettre wara, bewara menniskiona, än att bewara gullet i Kirkionar, Och huar i szådana ecke besinna kunne, thå moste thet ju wara en stor blindhett besynnerliga aff en Biscop ock Doctor Then fornufft hade ock then gode konung Ezechias att han tog thet gull och sölff som war i Salomonis tempel ock forloszade sziig ock siit folk medt,

kiöpendis ther med frijdt aff the Assyrier, Och wiste han well att gud hade befalat, haffua gull och sölff i templett Dog hade han och thett forstond att han wel viste, ath thet war aldrig gudz mening att man skulle szå forwara gull eller sölff, än thå thet lydde till hans tiäniste: att menniskionar skulle bliffua forderffuade, szom ther medt frelszas kunde var thet nw loffligit, att taga gull och sölff aff Salomis tempel szom epter gudz befalning med szådant prydas skulle Mikit mer är i szådana nöd och trång loffligit taga gull och sölff aff woro kirkior, ther wij ecke haffde gudz bud vppå, atuj szådana haffua skole Thett hörer the fatiga tiil Och for them bör thet wtleggias Ey är thet szå szelsinth, som her i Riikit skedde medt en part aff kirkiors och Closters Clenodier, och andre ägedelar, szådana är tiit ock opta skeed tilforenne Och huar thet hade skeedt eder eller Påuenom, eller och till euentyr Konung Cristiärn til godo thå hade i wist skiell nog tiil att forsuara szådana mett Men nw epther thett är skeedt menige Swerigis riike tiil godo szama Konung Christiärn vnder öghonon szå moste thet wara oloffligit I ropa eller scriffua ecke helfftena szå mikit om the Clenodier och then szuara skatt som k. Christiärn lat taga Vtaff Vpsala Domkirke Sweriges riike och almoghenn tiil forderff thet reckna i alz jnthet illa wara giordt Men thet wij haffue tagith, reckna i for stor othristelighett, Huar god man then skiell och rätt will eptherfölia well wett i hurudana motto wij anammade riikit, och i hurudana motto thet nw står, szå att huar man szee måå huartt then dell komen är,

som wij tagit haffue wij haffue ther vtaff jnthet förtt vtaff Landit, vtan är her nw alt tilstedz

Nw epter thet är szå oloffligit att Konungen eller Rijkenszens herre ecke må tagha kirkienes öffuerflödigha egedelar, och forsuara riikith medt, Hwij är thet thå Bisperne Loffligit medt szåma ägedelar szätia siig wp emott Rijksens herrer, huad blotzutgiutelsze Påuar och Biscopar haffua med kirkiones penningar åstad kommitt, finne the well szom Historierne Läszo, Thett reckna i ecke heller oloffligit wara thet i ligge ther wthe i Danske och fortära Linkiöpungs Domkirkies penningar, Huilkit wij mett gott skel benisa wele forty i huar och en Domkirkio i Swerige är jw funnen en mectig Trässel Endog gud bettret the mest äre kompne i fiende hender och riikit vnder öghonon, som i wel wethe i Vpsala och annerstadz skedt är; Men i Linköpungs Domkirkio är jngen funnen, Huarken aff fryndt eller fiendt Endog edre bröder som ther än nw äre, well wiste att ther war ett mectigt stycke penninger, ther j, her wernär ock några flera hade i beffalningh huart szama Tressel komen är, må i sielffue wetha, wij kunne well merkia atj haffue bytt och partat sama Tressel eder emellan ther i nw liggia, och haffua godho daghar vthaff, thet är alt Christeligit och well giordt, Ther i oss, och förekasta atuj skicka Biscoper oc bruka ther medt Påuestelige magt, ock bekenne i sielffue, ath ther om haffuer i fortijden warett stoor trätta, emellan Påuen och Kiesaren etc Mhen huar i wille szee grant på Historierne och Påuans egin Lag, thå finne i well att thet stood i Keijsarens magt hoo

Påue skulle wårda, än thå att Keisaren vnderstundom gaff then rätt i frå sigh, medt en godt wijllie, och lätt thett Romerske Clärckerijdt haffua theris frij kor, kom åther samma rätt till kiesaren igen, och giik szå aff och tiil, in till Kiesar Karl then första och än lenger, Och i then szack giordes monge Constitutiones thet ingen neka kan, Hade nw Kiesaren magt atth Confirmere Påuen, Hwij skulle thå andra förstar ecke haffue samma magthena huar i siit Riike medt theris Biscopar Thett är wål santh, ath epther förbenempde Keisar Karls tijd, beginthe Påuen komma så till magt ath han wilde trengia Kiesaren j från then rätt han hade till koratt hoo påue skalle wara, Och eij alenest thet, vtan han wilde och trengia Keisarenn i frå then rätt, ath han ecke skulle må Jnsettia Biscopar i Tysland och ther om wart then långa och skadeliga trättann De Inuestitura, ock war thet grunden tiil then trättann att epther thet Biscops Sticktem wore szå riik wordenn aff the äghor som ther vndergiffna wore, ath Bisperne begynte wårda szå weldige szom andra förstar och Herrar for Huilken sack skull, the och öffuergåffuo theres rätte embethe Thå leet Kiesaren siig så tyckia, ath all then tijd the wore herrar vordne, aff thet som vndan Kiesaredömith giffuit war, thå motthe och han skicka the personer ther till som honom behagelige wore medt Bispernes rette embete, som war att predica gudz ordt, hade Kiesaren wel warett till friidz, att Clärckeriit hade hafft ther med siit fria koor, ath skicka then til Biscop, som hade skickeligen warith ther til, Men thet the skulle komma til szå-

dana weldighett, som stickten fått hade, ther wilde Kiesaren wårda tilspordt om, hoo ther szå weldig skulle wara i hans Land och Riike Och thet wilde Påuan fortaga honom, Huilken parten nw rätt hade må huar förståndig mann döma om, fiick dog Påuen med tyden öffuerhåndena, An thå atth thet en tiid szå när kommett war, att Leo Påue VIII wendet koret i frå the Romare, och jn på Kiesare Otte, then första, atth han skulle kora Påue, Let han och ganske mikit gå tilbaka jgen vnder Kiesaredömit, som tilförenne kommit war vnder S. Petrj Kirkio, som hans breff ther vppå giffuit Inneholler

Ther same Påue Leo sielff besinnade huad rätt Kiesarenn hade tiil Kirkiones ägedelar, Samma retten haffue och andra förstar i theris förstadöme, Szå kalla j och i Idor skriffuilse Vesterårs Recess Olag, och seye att han skal jnthet hielpa oss emot S. Erics Lagh, som wij tilforenne hade szworit på, wethe i well hoo the wore, som same Recess samansatte, ther han och almenneliga samtyckt och beleffuat war, var han och tesligist samtyckt i Strengnes En szådana almennelig beleffning är lag och ecke olag, och thet är olagh att i thet kalla olag, och wele thet om jnthet göra, som szå almenneliga samtyckt är, Och thet må man dristeliga seija ath mong stycke stå i Swériges lagboek, som ecke med szå welbetenckt och moghett råd, och en almennelig beleffningh szaman satt äre, som med then Recess giordt är, Vesterårs recess är ecke olag, vtan leggia olag nid med, Thet war olag att Bisperne skulle settia siig wp aff the milde gåffuor, som herrar och Förstar, fri-

borne och frelsismen them giffuit hade, och föra affwoghen skiold emot Riiksens herra, och jndraga wtlenskan häär i Landit Thet war olag att Bisperne bekymbrade siig szå mikit medt werdzligit Regimente, att the nedherlagde theres retta embete, ther the predica skulle gudz ordt, Thet war olag att menige clärkeriit lagde nid theres rette embete, och kraffde dog strengelig wtt theres rentho, med ban, och vppehåld om påschana och annet szådana Och wilde dog jnthet tenckia ther till, huad the wore then menige man plictige igen, Thet war olag ath IIIJ eller VJ personer skulle medt lössactigt folk fortära then stora rentho som vnder rentho Closter giffuit war, Thet war olag att munkar och presther skulle föra szå mykin Lögn och bedrägerij i landet emott Riikessens herre, som i en tijd skedde Emott tesse olag och andra szådana giordes Vesterars Recess och Ordinantia, och är sza genom lag, olag nederlagd, och eij är han heller annatt Swerigis lag, som i seije, ty att lagen haffue thet wpsått och mening medt siig, att olag och orett niderleggias skal, och att lag och rätt skal vppehollas, och i then ackt och meningh är och recessen giordth Och än thå epther första anseendet, synes i nagor stycke falle emott Sweriges Lagbok, besynnerliga i kirkio balken (then dog skröpelige nog samansat är) Szå är han dog lichauel ecke emott, vtan med lagen när han rett öffueruägen warder, epter thet att Sweriges Lags wpsått är, att leggia thett nidh som orett är, och thet samma will och recessen, Ey är thet heller szå selszinth, att några stycke i Lagen plega warda forwandlat medt tijden epter

legligheten, thy thet är itt almenneliget bruk i all Land och Städer, ath när en Lag och stadge som till forbettringh haffuer wpsatt wârdett, begynnar komma i misbruk och wärder skadelig, så wart hon forwandlat, och wpsättes annor lag, som kunne nyttog wara, Och ther aff haffuer man Exempel nog både i Keisarens och Påuens Lagböker Thet sama är och skedt offta her i Riikit med wora Lagbok, ath mong stycker haffua ther vtijnnan wordet medt tijden szå forwandlat, ath nw ecke rätzliga wetha kan, huad som war i brukning i S. Erics tijd, eller huad som sedan tilsatt är, fortij nytt folk kommer medt nya szedher, och nya szeder kreffuia nya lag Szå haffua nw wora forfädre, szå her i riikit som i annor Land giffuit Clärckeriit monga priuilegier och Insatt mong stycke i Lagen them tiil godho, Hwilken och i en godt ackt och meningh giord äro Mhen the äro szå med tijden i misbruk komen, ath thet war aff nödhenne, att thet forwandlas skulle, på thet ath eij större skade och forderff skulle komma ther aff, Och hade thet warett stoor olag, om man thet szå lenge lijdit hade, och ecke giordt ther forwandling vtinnan Och therföre är än nw Vesterårs Recess lagliga giordt, och bör szå well, som thet i Lagbokena står worda recknat for Swerigis Lag, epter thet hann szå almenneliga samtyckt och skäliga giord är Och än thå ath i och någro andre med eder, ecke willie gilla honom, szå skeer thet dog ecke for then skull, att han szå oskäligha giord är, vtan therföre ath han är Ider någhott affdrectiigh Och huar hann hade warit Påuen och

Id-

Idher szå mikit mett, som han är emott, hade i well wiist rådt tiil att forsuara honom, ää mikith han hade warit emott Sweriges lagh Ty alt thet påuen seger, thet moste wara rätt ää huem thet är mett eller emott, ty han haffuer all lagh och rätt i siith bryst, Mhen gud tess loffuat, wij haffue lärdt besynna huru högt wij sådana reckna skole, och wethe nw well att Biscoperne är gudz ord befalett, och offuerheetenne är swärdett befalett, I medt Idher Påue haffue szådana grund, som medt sanningen ecke bestå kan, och hörer mikit tiil, beclädha en oretferdige sack, thet och nog bemerkias kan aff Idhor scriffuilse, ther i szå mong stycke saman hempthe nw häär nw ther, Mhen Jdhortt vpsåt kan ther med doch ecke bliffua bestondendes, Ty sanningen är Idher så hart emott, att eder Jngen ting hielpa kan, Sanningen winner all ting szadhe Zorobabell, och thet wiiste thenn Heedningen well, som szanningen licknade wijd en fyrakant steen, som fast ligger, ther han lagdt wårder

Oss hoppas, thet wij och Inthet twiffla sanningen är på wore szidhe, Huar i thå bliffue midth Idhor szack, ther må i see Idhor om I giffue fore atj äre wor retta Biscop then wij lijdha skole, doch lathe i thet ecke på skijna medt gerningerne, en god Biscop eller Pastor plägar bliffua tilstädis, lijdha och vngella med sin faar huad på komma kan, och ecke forlöpa them szom i giordt haffue, I seije att her är en falsk, lärdom vpkommen i Riikit, Och ther före skulle i haffua bliffuit tiil steds, och lagdt sådana lärdom nidt

medt gudz ordt, som Biscops embete kräffuer, Och wethe i well Huad Christus kallar them som så forlöpa fåren, Och ther medt läthe i nogh påskyna huad Biscop i warith haffue, fordom dags plägade gode men gå nödige vnder biscops embete, men sedhan the wore ther tiil komne, wore the tiil friidz ath lidha dödhen ther wtijnnan Och wille ecke skilias wijdt sijn fåår, medt myndre the wordhe dreffue them i frå, Szå är thet ecke skeedt medt eder, vthan i haffue giordt twärtt emott Sielffue haffue i trängt Idher ther tiil, och sielffue haffue i onööd och otwingat lopett ther i frå, Szå lenghe Idhor sack hade siig så, ath i kunde molka clippa och slackta fåren epter Idhor willia, szå bliffue j tilstädes, men när gudz ordt kom och szade, ath i skulle födha Christi fåår, och ecke klippa eller slactha them szå flydde j, Huru i ther medt haffue bettradh Idhro sack, må huar godt man döma om, När wij nw szåghe ath i och flere szådana forlope Christj hjordt Giorde wij thet wordt embete kraffde, och skickade andra godhe men i stadhen igen, som wille bliffue tilstäds, och ther hade wij både påuans och Keisarens lagh medt ossz

Szå giffue i och mong annor stycke fore i Idhor scriffuilse som jngen swar werdh äre, Doch huar i flere och widere swar begäre må i sielffue komma tilstedis, Och szå skal Idher wardha till all stycke tilbörligha szwaratt

*Gustaf I:s Bref till Kalmar län om Kronobäcks Kloster, hvilket skulle förvandlas till Hospital, hvartill det af ålder var ämnadt. Svartsjö den 20 Maj 1529 *).*

Wij etc Helsse eder alle oss elskelig tro vndersåthe menige almoghen som bigge och boo wdj Calmarna len Kerlige etc Käre dannemen alle wij giffuom eder tiilkenne thenne breffuisare wår tro tienare waste Jonszon haffuer latiid oss förstå the brister oc klagamåll som j dandemen haffua om Kronebeks Closter j thet att thet är icke så wiid mächte som thet wdj förtiden warit haffuer. Så giffue wij eder dandemen tiilkenne att wij haffue besynnat oc öffueruäghit saken huar före for:de Kronebek först funderatt wart oc haffuom befunnit i sanningen att thet aldrig wart funderat tiil noghet Clöster så att noghre munkar eller prestar skulle ther oppe hollas noghet vtan tiil ith hospitall thiil the fatige spethelske oc andra kranke oc siuka människa måtte haffua ther tiil tiilflicthe, oc ther wtaff gudz almosa wppehollas i theres liffztiidt Oc effther sådanna är gudz bodh oc willie oc wij thessutom alle plictoge ärom aff cristi bod att elska och wppeholla the fatiga tickte oss tiilhörligit wara, att för:ne Cronebek måtte igen komma tiil then skickelse thet först bethenkt wart, som war tiil fatigdt siuk oc förlamma folk, oc icke några munkars oppehelle

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 53.

oc j then acth haden wij förskickatt för:de wår fögete waste Jonszon ther nidh oc giffuit honom j befalning att han om för:na kloster så beställas skulle att thet måtte komma tiil första skickelssen igen, Så att fatig folk måtte komma i then staden igen som munkarna tiilförene warit haffua oc haffua wtaff samma renthe siit oppehelle, Så hoppes oss ati dannemen alle ther medt wel tiil fridz ären oc willen tiilhielpa på eders syda att the fatige siwke menniskior som ther kunna effther thenne dag haffua sin tiilflicth, måtte få theres oppehelle, wij wele oc så gerne på wåre sido ther tiil altiid lata oss weluillioge finnas att Rama theres besta j huadt måtte wij kunne, eder alle her medt gud befalendes datum på Suartesiö helge lekamen affthen år etc 1529

Gustaf I:s Bref till Hr Jöns i Upsala, att ifrån domkyrkan derstädes som skänk bekomma en guldkalk till betalande af Rikets skuld, m. m. Stockholm 1529 *).

War etc Käre Her Dächen wij tacke eder gunstelige och gerne för then weluillighett wij städz aff edher förnummedt haffue i thet atj al-

---

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 59 v.
Detta äfvensom följande bref är utfärdadt mellan den 29 Maj och den 7 Juni 1529.

tiidh haffue winlagt eder om wårt besta wdi huadt måtto j haffue kunedh thet wij altiidh gerne wele ider tiil thet (*beste*) bethenke etc Szå käre Her dekenn hoppes oss att eder nog witterligit är huru wår läglighett seg daglige dagz begiffuer om the suåre wthlegninger som wij haffua tiil att bethala wår och riksens gäldh medt så atuj icke så mikit kunne dragha och oppeholla östhen etc Szå haffua the gode men j allt capittell her i Rikit både i Lincöping Åbo och annerstedz äredh och begåffuadt oss medtt en tiilbörlighen skenk aff kiirkernes besta och ypperste klenodier oss tiil en hielp ther före wij them kerlige tacke, och effther wij haffue förstått att ther äre någre clenodier j wpsale domkirke som oss tiil slike förberörde utlegningers aff lettilsse wel hielpe kunne om ther stode någhen Rådt tiil att the kunne stå oss tiil honda besynnelige ten guldkalk ther är, som kirken och gudz tienest then förwthen well oppeholles kunne, wåre gott huar i thet så bestella och förarbetha kunne hoss the andra gode men j capittledt, att the wille lathe finne sig weluillig tiil att begaffue oss medt samma kalk för en tiilbörlig skenk, effther wpsala domkirke elles är wel besörgd medt kalker, dog förse wij oss tiil edher, ati thetta så medt lempä bestelle wele, så thenne wår förmaningh icke hoss them förmerkt bliffuer, jnthet tuifflandes ati ju både i thette och all annan ärende Rama wårtt besta, effther som wij eder fulkomälige tiiltro, Ythermere käre Her Däken effther then befalning wij eder senest gåffue, ati skulle actha på sticthet etc så kenne wii eder och så

gode före, förmodendes atti skaffa oss welwillighet tiil allestedz blandh klärkeriid, och skicke för then skild tiil eder wårt breff på samma befalning, Ider gud befalendes etc

---

*Gustaf I:s Maktbref för Hr Jöns på Upsala Stift, hvarvid Doctor Erik, Cantor och Officialis, skulle vara honom behjelplig. Stockholm 1529 *).*

Wij etc Göre witterligit att effther thet wpsala stiktt nw en tiidh longh warit haffuer oc en nw är Biscops löst, haffuom wij för then skuldh skickadt och befaladt oss elskelig wördelig Mann Her Jöns Laurenti däken j wpsala att han skall stå i Biscop stadh, styre och regäre både j staden och stichthet öffuer all then dell Biscops regementhet tiilhörett, som är medt gieldz beförningh, och huadt thet helst elles nempnes eller wara kann, thet biscopen bör att taga tiil wara, Szkall oc för:de Her Jöns j tiid actha och bestyra så jngen dell ther bispes embetet tiil hörer, anthen fermilse eller annadt i stickthet förswmmadt bliffuer, och ther medt oss tiil godo redo och Rekenskap opbära, och jnkreffuia biscops tienden, procurationem och annan sakefall som plägher gå aff stickthet etc, Thesslikes wppa

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 60.

thet att förberörde saker och ärende, kunna thess bettre effther all tiilböhörlighett bestelthe bliffue, haffue wij skickatt oss elskelig werdelig man Doctor Erich gåthingh Cantor oc officialis i för:de wpsala, förmeltha Her Jöns tiil en medhielpare, så han jngen dell thet wictught oc wårdende är förbenempde Doctor erich oåttspordh företagha eller beställa skall etc Huilket wij allt the gode men Capitledt ther samme stadz Clerkeriidh j för:de wpsala stickt, och alla andra som thet ärendhe anförendes är, förkunne oc tiilkenna giffua, att the måghe sig her epther rettha, besynnerlige tiil nøghen tiid, så lenge wij kunne ther om annerlunda for thenckte wårda, Biudendes wåre fögether oc embetzmen att the för:de Her Jöns och doctor erich öffuer thenne wår befalningh jnthet hinder eller förfångh göre j någhen måtte wid wår hemdh och wrede Tess tiil wisso etc

---

Gustaf I:s Bref till Biskop Mårten och Domkapitlet i Åbo, om tillsättande af prebender, Canonier, gäll på landet, m. m. Stockholm den 7 Juni 1529 *).

Sincero nostro fauore premisso Käre Her biscop Mårthen och j gode men flere wij haffue wndfångit eders scriffuelsse medt thet sölff och

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 61.

the peninge som j saman sankadt haffue oss tiil godhe wtaff sticthet medt thesse breffuisäre eders medtbrödre Mester peder syll Her Anders Jacobi, Sza tacke wij eder gunstelige för then weluillig-hett j och mene klerkeriedt oss j then måthen beuisth, Huar wij kunne wette eders och there gode beste igen, göre ui altiid gerne, Ythermere som j äre begären och bönfalne tiil oss j sama eders scriffuelsse atuj wilde stadfestä thet wall, som haffue giortt wm for:de M: peder siil tiil Erchedächäne dömedt och the andre gode men tiil the andre prebender och Canonier som lösze äre, äre ui well tiil fridz och benegne på thenne tiidh så att huar måg haffua och behollä then pre-benden som han är kommen tiil, men effther thenne tiidh när som hende kan, att canonier el-ler prelaturär lösse bliffue, wele ui ati oss ther wm tiilkenne giffue och åtspörie lathe, huem wij så-danna gäld prelaturer eller canonier ärne wele, synnerlige effther j wette effther westerårs Recessz thet så Jnneholler, Huar wij kunne försee eder och gode men flere tiil tiilbörlighen oppehelle, äre wij ther wel benegne tiil, så att Cristi lär-dom och thet helge Ewangelium måg förkunnat wårde, The annen gäld på bigdana äre, ther wår kongelige presentacio, icke tiil är, lathe wij ske att bispen forsee the, som for:de Westerårs Re-cessz och ther om jnneholler, Thet j haffue la-tedt oss förstå munneliga igenom thessze edre med-brödre mester Peder syll och her anders, wm then årliga taxen wij haffue skole wdaff Capitledt, att honn mågh gå wthaff alla prebenderne som ther äre, är oss icke emoth, wthan wele att så ske

skall, Huar nâgher prebende är j wâr gârd eller Camare som taxeras skall, är oss like Huadt honn tiilbörligit ther hoss eder taxeres och taxan föllier suman eller slâ sâ mykit wtaff i wâr Camar som taxen wara skall, effther som wâr förre breff ther wm wttricke, Ther wij kunne wette och Rama alles eders beste och gâde gagn igen i lengden, göre wij altiid gerne Gud eder medt befalendes

mânedagen för barnabe

---

*Gustaf I:s Bref till Domprosten M:r Sven, att utbekomma Taxan m. m. af Skara stift, om Biskop Magnus och Nils i Hvalstad, m. m. Stockholm den 12 Juni 1529 *).*

Wâr etc Käre Mester Swen wij haffue wndfongit eders scriffuelsse medt the swar j finge j frâ biscop Mâns etc Szâ effther han sig, icke förlatha will pâ then dactingaun gunst och wenskap wij honnom för hans mishandell tiilsakt haffue, lathe wij thet ske, och tacke eder gunstelige för eders trohett j oss wthij then och all annen mâtte beuiszed haffwe, warandes wppa wârt beste som wij sportt haffue, Huar wij thet tiil eders besta och gode bethenkia kunne j synnerlig gunst och nâde, göre wij altiid gerne etc Ytherlighare käre Mester

---

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 71.

Swen effther nw, så är att för:de biscop Måns haffuer giffuit sig wtaff landett, och j wette atuj jngen haffue ther nydre wthen edher som wij kunne sättie någhen stor tro eller lith tiil att actha på wårt besta, och wppa Sticthet, så att altt kunne gå lika tiil, Er wår kerlige wilhe och begäre, ati thet omak på eder taga welen til en tiid, Aktandes att jagen dell försummat bliffuer som Biscops embethe tiilbörlige tiilkreffuer, Och willen skaffatt så atuj måge medt thet första få then taxan vtt som Capitteledh oss giffua skole, och the 200 oxar som biscop Måns oss wtfest haffuer wtaff Sticthet, wij haffwe stor kost och terningh på alle wåre Slott och gårdher som j wel wette och merkie kunne, att oss görss behoff att försörige oss, är och några oxar på Brwnsbo eller annen stadz the som biscop måns tiilkomme, atj them oc oss tiil honda skicke wele medt thet första, Och willen actha atth Jnthet tages wtaff gården som wij förnummit haffue her thiil skett är, wij sende eder befalninge breffuedt wthöffuer sticthet, thet j wele aname, och thagha tiil eder tiil medhiälpere (wm eder så tickes en wtaff capitledh, then j och wij kunne haffua bistondh wtaff, och willen handla så med presterne och Clärkeriid, att the skicke sig hulleliglie och tiil börlige emott oss, bättre en the her tiil giort haffue, thet j och then j eder tiil medhielpare taghandes wårde wel förhandle wele, Then Her nilss j hualstada haffua wij giffuit wår willia och wenskap, för then del han her tiil bedriffuit haffuer, och såge wij gerne att han komme wp tiil oss tiil orde och samtal, som wij haffua befalat Sewerin Kill att seye hon-

nom, willen och j giffue honnom thet tiilkenne; Haffuer han en någhen fare som wij icke tro, thå haffuer Seuerin Kill en Cristelige leyde för honnom, wppaa thet han wp tiil oss triggelige komma mågh; Wether i alle måtte wårt beste kär Mester Suen som wij eder tiiltroe oc willen sedhan giffue eder wp tiil oss och ythermera förnimme wår willie wm alla handa erende. Gud etc Die Eskilli, år 1529.

Gustaf I:s Maktbref för M:r Suen på Skara stift. Stockholm den 12 Juni 1529).*

Vij etc Göre witterligit medt thette wårt nerwarandes opna breff att effther wij förnummit haffue att Biscop Måns j Schara är wikin wtaff landet för thet orådh och obestondh han förretagit haffde emott oss, förlatiidt kirkiona, och stickthedt så att then meneman och klärkeriidh icke wette, huem the för Biscop lyda scole, Haffue wij tiilskickatt och befaledt och nw medt thette wårt opna breff tiilskicka och befale oss elskelig wördelig Mann Mester Suen domprouest ther samma stadz, att hann sampfelt medt noghen god man aff Capitteledt then hann hade bistond wtaff, Skall stå och wara j biscops stad, Styre handla och regärä all the saker och Sticke som biscoppen hö–

---

*) Riks-Reg. 1529 – 1531 fol. 71 v.

rer tiil att Regära, både medt gudz ordz förkinnelsse gäldz beförningh, ner the lösa wårda, fermelsse, procurationes och all annen dell, Szå att jnthet försummat bliffuer thet then meneman på cristendomszens weghna tiilkomma kann, Theslikes och at han opbera skall oss tiil godenn rekenskap, Tiende, saka-fall, och andra årlige wtgiffther, taxer och förplictningher, som wanleghe äre wthgå, och oss tiilsagde äre aff förnemde stickt och biscopsdöme, effther then Recess j Westerårs senest beleffwat wart, Huarföre biude wij alle andelige och werdzlige prouester och mene klerkeriid j för:de Schara biscopzdöme, att the för:ne mester Swen och hans medhielpere j thenne theris befalningher wele hörszame ware och lydoghe; Och förbiude wij wåre fogether och embetzmenn att the them j theres befalningh någhet hinder pul *) eller förfångh göre wiid wåre konungxlige ogunste näpst och wredhe Thessze tiil ythermere wisso etc aff Stocholm Die eskilli etc

*) *Pul*, molestia, labor. Ihre, Glossarium Svio-Goth.

Gustaf I:s öppna Bref för M:r Sven, att hafva tillsyn öfver de sjuka i Helgeandshuset i Skara, samt om en gård och tionde till samma inrättning. Strengnäs den 24 Juni 1529).*

Wij etc Göre wetherligit atui haffue befallet oc nu medt thette wårth opne breff wår tro man mester Suen Domprouest i Schara ath haffue tiilsyn offuer the siuka menniskior vdtj helgandz huszet i för:ne Schara oc tilskicke them förstondare som ackta skall på theres besta oc dagliga velfferdt Och haffue wi vnth them spetalsz gårdhen liggiendes vthen före schara stad meth alla the egor som meth retto ther till höre Oc at theres förståndare må byggie husz i samma spetals gårdt som för:ne siuke menniskiers vedhertörfft tilkreffuer, oc ther vtöffuer skole the haffua spetals tienden i Skånungs Herede oc Kinda herede, forbiudandes allom åndeligom oc werdzligom etc

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 99.

*Gustaf I:s befallning till meniga frälset, förläningsmän, fogdar och häradshöfdingar i Skara stift om presterskapets tionde, offer och andra rättigheter samt löfte, att ej för mycket med gästning o. d. falla dem besvärlig. Strengnäs den 24 Juni 1529 *).*

Wij etc Helsze edher: Giffuendes edher tilkenne at wördelig man mester Suen Domprost i Schara haffuer latid oss förstå på Capitleds oc menige clerkeriidz wegna, at sedhen then ordinancia giordt oc beleffuad wårth i vesterårs at the inted olaglig twnga bruka skulle, ey heller annorledes vtkreffuia theres rettoghet än som lagboken wtuiszer Haffua monge vdtåff almogen som icke rettelige förstondit haffua wåra oc Riksens rådz meningh ther vdinnan dragha sig vndan then rettoghet som the förbe:de Kapitell oc Klerkeriit meth retto plictoge äre somblige förtöffuandes at latha inkomma theres tiende i laglig tid Oc somblige samma tiende oc anden theres renthe aldeles inneholllandes hoss sig sielffue ther dog ingen straff eller neffzt effthérfölgt haffuer, Oc förbe:de klerkerii likuell göre then tienist theres embethe tilkreffuer oc sitia för stor gesterii och mykin twnga Therföre wele wij oc högelige biude edher atj ware them behielpoge till retta huar oc når the edher ther om på tingh och stempner eller tess i mellom tilkreffuendes warda at the måge redelige få theres tiende, offer oc annor Rettog-

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 99.

heter epther för:ne recesses lydelsze och then modereringh oc förenilsze som klerkeriid oc menig almogen ther i landett sin emellan samtykthe j fiordt i falaköping epther landzens leglighet i wåre fulmectoges nerffuaro Och huar wi förnimme at förberörde capitell oc klerkerij äre oss troo oc Räträduge wele wi icke tilstädie at the blifue obeskädelige förtwngat met gästning eller annan twnga etc. Die Johannis

---

*Ny Förening mellan Gustaf I och Biskop Mårten i Åbo om inkomsterna af Åbo stift. Stockholm den 7 Juli (?) 1529 *).*

Wij etc Göre witterligit at oss elskelig werdugh fadher bisp Morten j abo haffuer nw aldeles waridt i wår nöije för then pensionem som han skulle giffua oss vthaff abo bisps bord i thette förledna år, Och haffue wij på nytt meth honum så foreent oss meth thette år som nu inne är, at han oss skall giffua för sämma pensionem, Vj lester korn, Vj lester rogh, och IIIj lester haffra, IX lester smör, IIj lester lax, X skippundh gedder, och m (1000) marc peninge, Huilkit alt han skal latha komma hiitt til Stocholm förutan kornet och roghen. thet skal han sälia i finland och latha oss fåå peningana Tess til wisso at wij så offuer eens vordne äro etc

---

*) Riks-Reg. **1529—1531** fol. **107**. Jfr. sid. **156**.

*Gustaf I:s befallning till fogdar och förläningsmän i Åbo stift, att vara Biskop Mårten behjelplige till lag och rätt. Stockholm den 7 Juli 1529 *).*

Wij etc Göre witterligit at effter wij haffue förstondit at i abo bispdöme begynna monge sitia biscopenom ohörughe och icke wilia så redeliga göra honum vth then deell som the aff rette och aff aldir plictuge ära vth att göra, och teslikes falla somlige til meth öffweruold och wilia tagha bisps bordit i frå någon fiskerij engiar och andra ägedelar som ther aff aldir vnder leghat haffua vtan all lagh och rettgong, huilkit oss dock ingalunda står til at lidha, Therföre befale wij och biude wåra fogtar och förläningzmen kring om alt abo stikt at the honum behielpuge ära til lagh och rätt, och icke låtha honum offweruold vpå gåå aff någon man widh wåra ogunst Tess til wisso at så wår wilie och befalning är etc

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 107.

Gu-

Gustaf I:s Bref till Hr Jöns, Decanus i Upsala, om Hr Joen i Bollnäs m. fl., om M:r Hans's predikan i Upsala kloster, och att man skulle med reformerandet varsamt gå till väga. Odateradt *).

Wår etc wij haffue vndfongit eder scriffuilsze her Jönss wm skog clöster, her Joen i bolleness och annen ärande etc Så giffue wij eder til kenne at wij haffue befaled wår fogethe i helsingeland then sak medt her Joen i bolleness, och förmode oss att han henne well wtrette wårder, dogh begäre wij atj icke så alstinges sleet begiffue thet håmodt oss skeet är aff the andre prester ther wm kringh i Roden som och främyed haffue mester Jören i hans wtfärd at the ther före jo få någen straff oss til bekennelsze, Och willen seija docter hanss at han stelle aff sijn predikan han åther börijer wtsprijde onyttelige oss til förtreth som han nw nyligen giorde i clöstered ther i vpsale sa frampt at wij icke tencke ther anned til. Och lather honum icke fare wtt på bygden at predika wij vethe icke wm thet är aff eders befalningh, förmåde wij oss at han föghe skonär sitt tall på bygden ther han så driste taler i köpstaden, kunde och inted skade at thet förtoges mottelige at reformeres om nogor stycke som med god skäll äre tilförende brukadhe och at gudz

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 110.
Detta bref är uti Riks-Reg. intaget mellan den 24 Juni och 27 Juli 1529.

ord motte predikas nar then meneman lecht och lärdh thet höre och anname kunde som ordett tilkreffwer och tilbörligit är. och icke så byttiden om morgennen alleneste för en hoop med kerlinge, wm the annen werff och ärande i låthe oss förstaa scrifftelige och mwnnelighe med scholemesteren wele wij ware fortenkte till med tidhen Eder her medt, befalendes, gudj,

---

*Gustaf I:s öppna Bref för Helgeandshuset i Vadstena på de landbor och ägor m. m., som legat under Svartbrödra-klostret i Skenninge. Vadstena den 6 September 1529 *).*

Wij etc Göre witterligit medt thette wårt närwarendes opne breff att effter thet Swartbrödra klostret i Skäninge ligger i ödhe oc är ingen til gangz eller nytto oc wij nw görliga nogh förstott haffue at the fatige forlame halte och blinde som ligge i helgandz huszet vdj vastena haffua en fögho ting til renthe, ther the sigh medt hielpa och nära kunne, och lidha stor armod hunger och torst, thom wij dog medt huarj christen man plictige äre (effter christi lagh) at hielpa forda och främia til thet besta, haffue wij aff sünnerlig gunst nåde och mildhett vnt och tillatidt oc nw medt thette wårt opna breff vnne och tillathe at för:na Skänings closters landboor, äghor täppor och huad

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 127 v.

thet helst är skal effter thenne dagh liggia vnder for:de helgandz husett her i Vastena the fatiga til vppehelle oc bestonde Huarföre biudhe wij alle för:ne Swarte brödhers closters landboor at the ingen annen effter thenne dagh sware til theres rette vtskylder än för:ne fatige siwke menniskers förståndere i för:de helgandz huss och lathe sigh fynne wälwillighe til at göre thom vtt theres årlighe affgelde widh wåre ogunste förbiudhe wij och så widh samme wåre ogunst hempd oc wredhe allom som för våra skuld wele och skule göre och late at the för:de fatige her wtinnen jntit hinder förfångh eller platzen göre i någen motte Tess til wisso etc Giffuit Vastena

---

Gustaf I:s Skyddsbref för Gardeknen och Conventbröderne i Jönköping med rättighet att draga omkring och tigga, mot vilkor att rent predika guds ord och i klostret emottaga fattiga och sjuka. Jönköping den 12 September 1529 *).

Wij etc Göre witterligit atuj aff synnerligh gunst oc nåde haffue taghit oc annamed oc nw medt thette wårt opne breff taghe oc anname tesse oss elskelige Broder Matts gardekne oc hans con-

*) Riks-Reg. 1529—1531, fol. 128 v.

uentes brödre i Jöneköpinge vtj wårt konungzlige hegn oc förswar, oc alt thet för:de Gråbrödre closter tilhörer i wåto oc torro oc aff alder tilhört haffwer så at the thet nywte oc beholle skole oc måge ther til vttfara på bygdenne huar the kunne at tiggia, medt skälig taal och redelig predikan, til theris oc closterssens vppehelle. medt sådana skäl oc föroord at the skole predike rene gudz ordh för then mene man som tilsökning haffwer til wår Stad Jeneköpinge Oc ther in anname til sigh vdj closteredt alle the fatiga siuke forlamme oc blinde som vdj för:de wår stadz Jöneköpings helgandzhusett liggiandis äre medt alle the tilbehörninger som för:de helgandz husett til hörer oc aff alder til hört haffwer. til at sijta oc försörge the fatige medt tilbörlig rycht oc föde til theres vppehelle Huarfore biude wij alle som för wåre skuld wele oc skole göre oc late besynnerlige wåre fogether och embitzmen att the för:de Gardekne oc hans tiggebrödre her emot inted hinder pul, eller förfongh göre i någhen motte wid wåre konungzelige hempd nepst oc wrede Tess till wisso etc

---

Gustaf I:s Bref för Hr Nils Svenson på Alvastra kloster. Jönköping den 14 September 1529 *).

Wij etc Göre witterligit at epter wij förnwmmed haffue atj alwastra closter är eth klent oc

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 130.

skröpeligit regemente Oc abbat Torkil begärer ware vtaff medt sin befalning för sin krankdom skull, haffue wij befaled thenne oss elskelig her Nielss Swensson alwastra closter, medt alle the renthe och rettughett som ther vnder ligger och aff alder vnderleghat haffwer, medt sådana skäl oc förord, att han oss aff för:ne closters årlighe renthe vtgiffue skall en halff lest Smör, oc hundrade mark ortuger Smöred om Bartolomej, oc peningene om påsken, Oc skal holde oc besörgie brödrene oc closter folkid som ther är med theres skälig födhe oc vppehelle etc Huarföre biude wij eder alle for:de closters landboor atj äre för:de her nielss höruge oc lyduge vtgörandes honum eders årlige vtskylder oc tienster som i med rette plictuge äre vtt at göre Han skal nest gudz hielp i alle motte så handle med eder som skäl är och han för gudh och oss answara wil

---

*Gustaf I:s Bref för M:r Sven på Biskopssaker m. m. i Vestergötland. Skara den 29 September 1529 *).*

Vij etc Göre uitterligit atuj aff synnerlig gunst oc nåde så oc för troskap oc wäluilioga tieniste som thenne oss elskeligh wördeligh man Mester Swen domprost i Skara oss oc Swäriges Rike beuist haffwer och än ytermere beuisa må

*) Riks-Reg. 1529—1531, fol. 131 v.

oc skall haffue vnt oc förlänt honum som wij oc nw vnne oc förläne medt thette wårt näruarande opna breff vnne biscopz foringen oc biscopz saker medt hans egne oc prosteriis landbönder huar the helst liggiandes äre i Vestergötland, Huarföre förbiudeuj alle som för wåre skuldh wele oc skole göre oc late synnerlige wår formarsk fogethen oc embitzmen at the för:ne Mester Suen her vtöffwer någed hinder göre widh wåre ogunste

---

Skara Ordinantia om Presterskapets rättigheter och skyldigheter, af den 29 September 1529 *).

Wij etc Käre wenner effter så är som eder allom wäl witterligit är att her Twre Jönsson oc Biscop Mânss i Skare toghe sigh före thet forredelige vpror emote oss i thenne wåår, i then acht oc meningh att the wilde om jnted göre oc nederslåå then Vesterårs ordinancian oc Recess som the sielffue medt mene frelsed, Riksens rååd, oc almogen kringom alt Riked endrecteliga beleffued oc samtykt hade, J huilken stadge vttrykt war, hurw clärkeriid kirkeherrene sigh emote theres soknabönder oc almoge haffue skulde i the stycke som i sielffue oss nu föregiffuit haffue. beclagendes eder att the äre eder förnär, ther vdinnan att the skändelige oc oskälige vtkreffuia theres renthe

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 132 v.
Förut mindre correct aftryckt af Tegel I: 266—267.

oc rettogheter, Therföre stadfeste wij för:ne Stadge oc ordinancia nw på nytt igen medt wårt elskelige Riksens rådz rådh oc samtycke, Oc wele att tesse effter:ne punctär oc article holles skole i alle motte Först att clärik oc soknaprest skal liffua i etth ärligit liffwerne oc giffua i frå sigh itt gott effterdöme predica huar Sonedagh oc Helgedagh then helga lest, rena gudz ord, messa, christna barn, när thet å färdom är, oc göra sijna soknabönder then tiänst som han them elles plictugh är med soknabudh oc annen dell som hans preste embethe tilkräffwer, finnes någer som thet någit försumar tå skal claghas för biscope oc tilbörlighe straffas, oc ther emot skola soknabönderne åther igen, frelsis men oc andre, wara prestenom årliga plictuge vtt att göra theres rette tijende effter lagboken, både qwik tijende oc annen tijende, som är biugh, rogh, huethe, haffre, humble, oc all annen dell i lagligh tidh oc thijme, Then som thet förholler skall oc han straffas epter lagen. Ytermere skall oc icke cläriker högre vpkreffuia aff sijna soknabönder Likstoll, kirckegongz peninga. vigzle peninga. påska altare än som för:ne lagh oc kirke balken jnneholler, jcke heller betwinga någen att giffua hugut tijende eller testamente vtan thet så soknabonden tyckes Finnes någen prest som ther vtöffwer göra dierffues, thå skall han giffua igen sådana testamente oc huad han vpbär, oc straffas ther til som för anned welde, Offer öre giffues oc icke högre än som lagboken vtwisar thet är twå skilingar ther som thet så wantt är oc ther mindre giffues än som laghen jnneholle effter sedwänian ther må

sedwänian hollas oc bygge almogen i prestegården the huss oc lagha bygningh som lagboken ther om vtuisar. Huar som clärikär sielff skal bestella alla bygningh vppå sijn sätis stompn, är thå icke oskäll att offuer ören föröckes medt en skilingh, så att offer ören bliffwer tre skilingar i päningar eller peninge werde oc icke högre. oc thet ther som soken icke vppeholler husen, för helgedagz brutt, att almogen brukar sigh sedan tijdegärd är vthe i thet som torffteligit är oc loffligit, skiwtandes fuglar eller diwr i skoghen sigh til födho, bruka åker oc engh i andtijmar oc tagher sigh fisk vtwr wattnet wele wij att ingen skall plåghas eller böthe före Men huar som brukas thet oloffligit är såsom är dryk slagzmåll oc anned sådant om helge dagha tå skal ther vtöffwer straffas oc claghas effter laghen Jngen prést skal holle vppe gudz lichame för någen menniske om påskenn eller annen tidh om årett när almogen will sigh berätta för ena sak eller andra, huar som ther medt beslagen warder skal tilbörliga straffas ty huar oc en må berätta sigh oc tagha sijn gudh oc skapare när honum tyckes aff gudlighett Om arff effter prester warj lagh samma som effter bönder så att biscop icke skall tagha theres godz om the bliffue bråddöde oc i frå trenge rette byrdemen oc arffuingia som her til dagz skett är. Vm all annen saker som är om slagzmåll jordatrette geld oc annen dell skall prester sökie oc sware vppa lagha tingh oc stempne som anner man Thette altt wele wij så obrutzliga hollas skall widh wåra strengia nepst oc wredhe. Tess til

*Gustaf I:s Förening med Abboten i Varnhem. Skara den 3 October 1529 *).*

Wij etc Göre witterligit medt thette wårt närwarandes opna breff atuj epter vesterårs ordinancia oc Recess haffue giort thenne efft:ne Contracht oc stadge medt oss elskeligh Abbothen i Varnem att han skall nywte oc beholle för sigh oc syne brödere oc gångende gester all för:de closters renthe oc årlige vtskylder så när som thet laxe fiske på Vermeland Saköre medt landbönderne Gårdestedzle oc foringhen then wij synnerlige befaled haffue wåre fogether vtt att kreffua vpbära oc göre oss rede oc Rekenskap före Oc thet medt så skäll att han för:de abbott oss årliga giffüe skall vtaff för:ne vpbyrd oc renthe hundradhe mark ortoger Rede penninge vm preste motz tidh Oc ena halffua lest smör vm larens messone i lödesze som han oss wtfest tilsacht oc loffwad haffwer Hwårföre biudeuj wåre Camererere oc befalningzmen i Cameren att the för:ne taxe årlige vtkreffuie oc vpbäre lathe til godan Rekänskap Doch äre wij tilfridz oc tillathe att XX landbönder som närmest ligge clostred i Valle herede måge ware frije för wår fogethe gestningh oc göre i then staden dagz werke vnder clostred eller holde abboten then gestningh som wantt är Tess till wisso etc

*) Riks-Reg. 1529—31. fol. 134.

*Förening med Abbedissan i Gudhem. Skara den 3 October 1529 *).*

Jtem pa sama tidh oc stad fik abbatissa i Gudhem itt breff lydandes att hon skall beholla all förbenempde Gudhems closters årliga rentha oc vtskylder, vndantagandes laxe fisket i Vermeland Sakören medt landbönderne Gårdestedzle oc foringen, och ther emot skall hon giffua wår nådige herre årliga ena halffua lest smör vtgiffuandes vm larens messone i lödesze

---

*Gustaf I:s Förening med Priorissan och Conventet i Skenninge Kloster. 1529 **).*

• Wij etc Göre witterligit att effter then ordinancia som senast giordes i. Vesterårs att cronan som mykit förswagatt är. skulle förbätras medt kyrkernäss och Closternäss räntta, Haffwer oss elskeligh priorissan i Skäninge och Conuentit ther samastadz waridt så öffwereens medt oss att hon skall beholla til Closters vppehälle all the godz som aff ariildz tiidh ther vnder leghatt haffuer, Förwtan the godz som wij haffwe stichtadt til prestens vppehälle ther samastadz ee huar som helst the beläghne äre vppå Öland i kalmarna län eller annerstädz medt the–

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 134.

**) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 138.

res årliga vtskülder gårde städzle dagzwerken och all annen rättughet som ther årliga plägher vtaff gåå, vndantagandes foringen och sakören ther wij synnerlige befaledt haffue wåra fogethar att achta vppå vpbära och vtkreffuia. görandes oss ther redho oc Rakänskap före, Och skall hon ther emott giffua oss årliga Jtt hundradhe mark ortoger vtgiffuandes om pederss messone förbiudandes allom besynnerliga wåra fogethar och embetzmen för:na priorissa eller hennes fogethar her emott nogit hinder eller förfangh att göra widh wåra ogunst Tess til ytermera wisso atuj sådana contracht medt henne giort haffwe som förescriffuit står etc

---

Gustaf I:s Bref till Mons Johanson om Biskop H. Brasks stämplingar, samt om Hr Sonnes afsättande ifrån Madesjö pastorat. Stockholm den 18 November 1529 *).

Wår etc Käre her Monss wij giffue eder tilkenne atuj haffue åther jgen förnwmedt hurulędes bisp hanss brask lather jcke sijn förrädeligha stemplan hiit in i landit skyndandes sijn budh och breff til att göra almogan vprörisk om han kunde, som oss är vnderuist om en prest her Claess i herszame **) fordom kyrkeheherre. then han

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 140 v.

**) Häradshammar.

skal nu haffue sendt i frå sigh hiit in i Rikit til at bedriffua huad han kan aff stadh komma vppa wårt argista bådhe i bland almogan så och i bland clärkerne ther i kalmarne län thet wij och tilförende nw i sommars förnwmme vtaff för:de her Claesses eghit breff thet han skreff sijn frende til her Sonne i Madesiö. giffuandes honom tilkenne at han wilde nw i hööst giffua sigh ind i landit Huarföre är wår begären och willie atj wele haffue granneligha acht på skötidt ther i eder förläningh att hans breff och scriffuilsze jngestädes förkunnadhe warda och atj kunde bespanna och fåå fatt vppa then för:de her Claess och andre flere sliika hans breffdragare och förskicka oss them til handa Wij försee oss atj jw skole fåå spordagh vtaff then samme her Claess hoss presten i Madesiö her Sonne eller och i Wiszefiärd sokn ther han säges haffua sijna wenner och slectingiar, och syntes oss wäl nyttugt wara at then her Sonne i Madesiö kunde bliffua vtaff medt thet gäldet huar thet kunde lempeliga til gåå. och en annan god man sättes ther i hans stadh jgen som oss kunde til willia wara tro och räträdug thet i medt bönderna lempeliga wäl kunne åstadh komma vtan bulder Ramer i alle motte wårt besta som wij tro eder til. Gudh eder

---

*Gustaf I:s Svar till Abbedissan i Gudhem, om det nedbrända klostret derstädes. Stockholm den 26 November 1529 *).*

Wår etc Som i scriffue oss til Frw abbatisza beclagendes eders motegangh vm then eeldbrand som eders clöster är vtöffwer gångin och begären wettha wår willie vm i thet jgen byggia skolen etc, Så effter wij jcke granneliga wettha Jdhra läglighett huad macht eller tilfälle i haffue til att byggia thet vp igen eller ey, såsom the godhemen ther i landit hoss eder ära, Therföre må i haffue edert rådh ther om medt Mester Swen Domprouest i Skara och flere aff Capitlit ther sammestädz at the mågha medt eder öffueruägha och ransaka huad macht i ther til haffue, Huad i medt theres goda Råd i thet ärende företage lathe wij oss wäll åthnöija, tuifflar oss Jntit at the therutinnan wäll rådha eder thet besta rådhit, Doch kunne i wäll merke atuj nödugt vmbära then dell wij skole haffue aff Clöstret effter then handil i medt oss giort haffue för then swåre twnga och geld skull som oss och Rikit på henger Eder her medt gudh befalendes aff Stocholm Jn crastino Katherine

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 141.

*Utdrag af Gustaf I:s Bref till Hr Birger Nilson om Severin och andra svenner, som skria om den Lutherska lärdomen. Upsala den 13 Januari 1530 *).*

Wår etc Wij giffue eder tilkenne her birge atuj haffue förnwmmed huruledes ther nedre hoss eder i foringen äre nogre aff wore swänner som sigh flux bemerke lathe medt en ohöffuisk och olidеligh mwndh, skrijandes mykit vm Luterij och Lutterske lärdom, thet them platt jnthet behoff giordes Aff huilkom är besynnerlige Sewerin småswen som lågh i borgaleije her i vpsala i sommars och til euentyrs andre flere medt honum etc Så effter wij äre then som them skall giffua theres clädhe och peninge är wäll möijeligit att hoo som helst ther medt beslaghen bliffuer. må ther ytöffwer tilbörlige straffas så att andre måge see ther wiidh, Therföre är wår willie atj Jbland för:de wore swänner granneliga bespana wele effter slike som så oreligha bruka theres mwnd oss til förträtt, rådandes them att the sådana theres skalkehett affstella och skicke sigh aldelis effter oss som tilbörligit är eller wij skole täncka ther nogit anned til, wij förnymme väl att the som splytt och myterij affstad komma wele i bland swännerne eller almoghen, äre oss jcke trogne och räträduge, til euentyrs huar thet golde för nödhenne äre the oss så snartt emott som medt, therföre ligger största macht vppå atj flyttelige haffue ögatt vppå brä-

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 144.

dett medt them, vm i nogerledes kunne komma vppunder wädrett medt them som jcke äre til synnes att wåga liff och halss i marken medt oss för alla handa saker skull vm så behoff giordes, giffuandes oss ther om tilkenne i tiid som wij eder aluarlige til tro, — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Gustaf I:s Förening med Doctor Jöns Magni, Electus till Linköping. Upsala den 13 Januari 1530 *).

Wij etc Göre witterligit medt thette wårt nerwarendes opna breff atwij haffua waridt öffwereens medt oss elskeligh wördugh herre Doctor Jönss magnj Electus til Linköpingh att han oss till en tiidh årligha giffua skall effter Vesterårs ordinancia vtaff för:de Linköpings stichtt och rentto iijm (3000) mark danska och twå lester Smör, peningana vth att giffuandes hälfftena vm petrj et paulj. och annen hälffthena vm katherine, och Smörett wäll förwaredt och packedt vm hösten widh Birgitte till Söderköpingh, Ther emott jgen han sigh til gode nywta och haffua skall quitt och friit all biscops tienden huar hon ther i stichtedt falla kan medt the saker som presterna vtj falla kunne för theres qwinfolk, och syna landbönder som lydha vnder prosteriidt til dagzwerke

---

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 147.

gestningh och fodringh medt visiterningen til att gesta henne eller bära ther vp vtaff peninger efter lägligheten, Doch så att ther medt jcke försumes tilbörligh tilsyn vm presterna att the renligha predica gudz ord, och annen gudz tiänist skickeliga vppeholla, Och ther medt anamme wij samma werdugh fader Doctor Jönss och alth thet honum och bispstolen i Linköpingh tilhörer vtj wår konungzliga hegn wärn och förswar Förbiudandes alle ee hoo the helst äre eller wara kunne som för wore skuldh wele och skole göre och lathe besynnerliga wore fogethar och Embitzmen att the för:ne Doctor Jönss jnthet hinder förfangh eller platze göre emot thenna wår contracht wij medt honom giortt haffue widh wore konungzliga hempdh och wredhe Tess til yttermere wisso atuj sådana contracht medt för:ne Doctor Jönss giortt haffue etc Giffuit vdj wår Stad Vpsala XX:de Dagh Jull, 1530

---

*Gustaf I:s Bref till M:r Sven, att emottaga biskopsembetet i Skara och med det första begifvä sig upp till Konungen. Upsala den 13 Januari 1530 *).*

Wår etc Käre Mester Swen wij haffue förståndit aff the gode men som nw hiitt vp til oss skickade wore aff Capitlit i Schara, att the alle haffue giffuit eder sijna röst till att wara theris biscop, Endoch i thet jcke vndergåå willen, och att the för then skuldh haffue nemptt ther en annen till etc Så haffue wij nu ther vm waridt til rådz medt wårt elskelighe Riksens Råd. huad them i then saken synttes likast och nyttugast wara, och faller alles theres synne in till eder atj thet oock och embethe vppå eder anamma skolen, thet och så wortt synne är, twiler oss jntedt att effter så alle röster endrechtelige falla på eder, att thet jw gudz willia är atj ther till komme skole, Huarföre försee wij oss till eder atj jcke wele stå emott gudz kallelsze vtan annamme på eder then vmsorgh ther i saa endrechteliga tilkalladhe ären, Och giffwen eder hiit vp till oss medt thet allerförste till att komma offwereens medt oss huad eder Dell ware skall till edert vppehälle vtaff Stichtens rentte, kunne i och medt thet samma lathe eder

---

*) Riks-Reg. **1529—31** fol. **147** v.

Jfr. härmed *Laurentii Andreæ* bref af den **16** Januari **1530** till M:r Sven i samma sak. v. Troils Handl. I: **356**.

wija medt then godeman her Electo til Linköpinghe Eder her medt etc Aff vpsala XX:de dagh Jull

---

Gustaf I:s Förening med Magnus Sommar i Strengnäs. Stockholm den 1 Februari 1530 *).

Wij etc Göre witterligit medt thette wårt nerwarendes opna breff atuj aff synnerligh gunst och Nade effter ordinanciens jnnehollelsze som beleffuedt war för nogre åår seden aff wårt elskelige Riksens Råd i wår Stad Vesterårs, Haffue vntt och förlänt werdugh fader her Månss biscop i Strengness att han oss til en behageligh tiidh må och skall niwthe sijn biscopzstols renthe och vpburd medt foringhen och sakören öffwer biscopz stolssens egna landbönder, och giffue oss ther vtaff årlige som han oss vtloffuat haffuer jnnan en förbenempd tiidh Tolff hundradhe mark ortuger i goda betalningh, Huarföre biude wij allom som för wåre skuldh wele och skole göre och lathe synnerlige wåre fogether och befalningzmen att the för:de bisp Månss eller hans embetzmen öffwer thenne wår gunst pacht och stadge Jnthet hinder qwall eller förfangh göre widh wåre ogunste Tess til yttermere wisso etc Giffuit på wårt Slott Stocholm Kyndelsmesse affthen 1530

---

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 150.

Gustaf I:s Förening med M:r Sven Electus, om Biskops- och Domprost-embetet i Skara. Stockholm den 15 Februari 1530 *).

Wij Götstaff etc Göre witterligit atuj effter Vesterårs handils ludilsze äre så öffwer eens wordne medt oss elskeligh Mester Swen Electo til Schara, att han oss aff Schara sticht årliga giffua skal Tolff hundradhe mark danska vtgiffuandes huart åår om Michaelis, Och ther på skal han beholla all tijonden och alla bisps landbona och räntto, vndantagne the som vnder Läckiö liggia, och teslikes skal han beholla bisps fodhringen aff prestenar och aff sina eghna landbor, Men medt the andre kyrkelandbors fodringh eller medt noghen saköre antingen aff sina eghna eller andra landbor skal han jnthet befata sigh, vtan thet alt skal komma oss til, Then saköre som presterna i Schara bisps döme vtj falla på tingh och stempno han skola wore fogtar och embitzmen vtkreffuia, Men för theres lönskaleye. eller therföre at the förswma thet theres prestaembete tilhörer. ther skola the böta för:da Mester Swen före, sammalunda och ther hionalaghs saker på ferde äre effter som ordinancien i Vesterårs giord ytterligare jnneholler, Och skal samma mester Swen beholla vnder samma summana Domprouästadömet thet han nw haffwer, Och Schara stadh i förläning aff oss, ther han oss aff giffue skal the femtiyo mark som ther

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 151 v.

aff årligha vth gåå i skatten, Huilkit alt wij wore fogtar tienare och embitzmen medt thette vort breff förkunna att the mågha sigh ther effter retta, och honum her emot Jutedt hinder göra, vtan heller wara honom behielpuge ther han theres hielp behöffwer, Och biude wij teslikes borgmestare Rådh och menigheten i samma Schara att the honom vppa wore wegne hörughe och lydughe ära, swarandes honom til theres årliga skatt saköre och hues the elles aff retto eller gambla sedwänionen Cronnone plictughe äre vth att göra Tess til wisso etc Giffuit på wårt slott Stocholm Sanctj sigfridj dagh anno 1530

Nytt contract med Nils Svenson på Alvastra Kloster. Stockholm den 24 Februari 1530 *).

Item anno etc 1530 Sanctj Mathie apostoli dagh vtj Stocholm giordes en contract vppå nytt medt her Nilss swensson. vppå Aluastra closter och tess rento. lydandes att han vtaff samma closters rento skal årliga giffua vår nadige herre ½ lest smör och c (100) mark ortuger som thet contract breff **) yterligare vttrycker för:ne her Nilss fik i Jöneköpingh som för:nt står i thette register Doch vndantagandes biscops gestningen och alle högmeltz saker som falla kunne i bland samma

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 153.
**) Tryckt i denna samling sid. 292.

Aluastra closters landbor. ther vår Nadige herres fogete alenast skal befata sigh medt

---

Gustaf I:s Bref för Hr Peder Hård, att återvinna gods, som före Carl VIII:s räfst kommit ifrån hans slägt under åtskilliga Kyrkor och Klostret i Vadstena. Stockholm i Mars 1530).*

Wij Göstaff etc Göre witterligit att oss elskeligh troman och Rådh her Peder Hård haffwer latedt förstå huruledes Vastena closter och andre kyrker haffue honum och hans slecht någhon godz i frå som äre. en gård i hångisdale i Vestergötland och Vartoffta häredhe. Jtem en gård i samma häredhe i källffwen, Jtem en ödiisgård hether brithe gård som tilförende lågh vnder dreggeuedh liggiandes i Håszueke sokn i Kynd. Jtem en ödiisgård hether Holebäk liggiandes i samma sokn och häredhe. Jtem och noghre äghor engiar och ödiisgärdhe i Långred sokn i Väsbo som leghat haffue til en gård hether garslinghe. Jtem en ödiisgård hether fiwsnäs som longeredz kyrke haffwer. Jtem eth godz hether öffrabögret i gryttet sokn som prouesten haffwer i Väsbo. huilket

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 157.
Utgifvaren, hvilken väl ej behöfver fästa läsarens uppmärksamhet på detta vigtiga bref, anser uppgiften hos *Celsius*, Gustaf I:s Hist. (3 Uppl.) II: 467, ej böra tagas strängt efter orden.

godz är giffuit til alle kyrker i Väsbo att köpa win medt. Jtem oc en gård i grändhe sokn i en by hether vretta, huilke hans byrd i frå komen äro noghor fåå åår förre än konung Karlss reffzt stood. ther aff han haffwer itt hindher til att fåå them jgen, epter then Recess i Vesterårs giordes vttrychter att the godz allene mågha jgenkallas som epter samma reffzt vnder kyrkior och closter komen äro. på thet att Ridderscapett må testa better widh magt bliffua, Och epter samma skääl är om the godz som för. reffztena så som om the epter reffztena bortt komen äro. begäredhe han ödmiwkeliga aff oss. att han och så för:da godz igen och göra oss och kronone ther tiänste vtaff såsom fadher och foräldra haffwe giort för honom, Oachtadhe then tiidh som i Recessenom förenempd är, Så endoch then för:de tiidh epter Reffzten i Recessen vthtryckes, är doch wårt synne att the jcke för then skull skeedt är att jcke så godh rätt war att the godz Jgen finges som för Reffztena såsom the epter Reffztena bortt komen wåro, vtan för then skull att innan then tidhen är wäl i meniskio minne huadan slike godz komne äro. och ther medt jngen wilfarilsze eller mistagh skee motte aff någhen then til ewentyrs rette byrdeman jcke wåre, Epter nw för:da godz strax för Reffzten bortt komne äre är Ju så wäl i menniskio minne om them som om the annor. och skälen är jw likastoor, att ridderscapet må widh magt bliffua, syntes oss för:de her peder hårdz böön jngen oskääll haffua, ansåghe wij och teslikis hans wäluilieligha tro tiänste then han oss och Rikene altiid beuist haffwer. och jemwäll her epter be-

wisa må, Therföre aff synnerlige gunst och nåde vndte wij och tillathe som wij och nw medt thette wårt opna breff vnne och tillathe att han i then motten må och skall niwtha samma wilkor och rätt om för:da godz. så som the epter Reffztena bort kommedt hade. Kennendes widh them vppå lagha tingh och stempne så som Vesterårs Recess ther vm vthtrycker Tess til wisso atuj så gunsteliga tillatedt haffue etc

---

Gustaf I:s Föreställning till Decanus i Upsala. Stockholm den 22 (?) Mars 1530).*

Wår etc wij finge nw her Deken eder scriffuilsze i huilke i göre eder vrsegtt för the prester som oss hade leghatt vnder öghonen, och hade för then skull mist theres geldt. atj them Jcke hade besörgt medt annor bätre geldh etc Så lathe wij oss åth thenna eder vrsegt wäl nöya, Som i scriffue om then her knutt i Riidh etc wethe i wäl sielff atuj jcke haffua förtaghit eder bruka retten medt honum och androm ther the finnas brotzlige, doch så att wild eller hatt jcke wanckar i bland med, huilkit i kunne wäl vnduika när i late slike saker förhandlas in för andre godhamen aff capitlit medt eder, och försee wij oss doch att jcke alla saker äro geldz mistning werde, Scriffue i yterligare atj haffue wårt magt breff,

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 158.

thet wij och bekenne. Doch war jcke wår mening. atj medt samma magt breff annerlunda skulle handla än som wårtt sinne war. men jcke emott wårt sinne Ey heller bunde wij oss så medt thet magt breff. atuj jw motte giffua eder en annor befalning när oss techtes. eller then förwandla epter som wår leglighett sig begåffue, och hade för then skull förseett oss til eder. att strax i förnumme att oss Jcke behagade såsom i med Dilsbo bestelt haden. atj skullen kalladt thet til baka, thet wij doch jntedt förnimme atj giort haffuen. vtan i fare jw epter att edert sinne skall haffua framgång ee huru thet gåå kan medt wårt sinne, Och thet i än starkare breff haden aff oss än i haffue mene wij likuel att wäl hadhe höfft sig när wij så widh honden wåro som wij nw äre. atj låte oss noget wetha ther aff medt om slike stycker, ther i förmodha atuj nogre jnsaghor vtj haffua såsom nw är medt the geldh i helsingeland. ther oss mong selsyn stycken wedherfaren är aff the prester som i wethe Och som i scriffue atj haffue altt förmykit tagha til wara, och wilien her epter fögho befatta eder medt then sak, när wij förwethe oss att thet är så eder alffuare mening, wilie wij thå therutinnan förtenchte wara hurw wij best ther medt fara skole, Gudh eder etc

---

Biskopen Doctor Petri Magni Circulaire-bref till Vesterås Stift, år 1530, om huru den af Kyrkor, Klerkeri och Allmoge upptagna skatten blifvit till rikets försvar använd, uppmaning till hörsamhet emot Konungen, att göra bättring och tjena Gud, redligt, efter gamla sedvänjan, utgöra tionde till kyrkor och prester, samt om åtskilliga af Konungen för Biskopar och Klerkeriet gifna friheter, m. m. *).

Käre wenner nw om tiwgunde dagh Jule nest förliden, war wår käreste nadigste herre med Riksens råd och flere gode herrer och men i Upsala församblat vtj itt möthe til att förhandla och öffweruägha Riksens ärende nytto och gagn och gott bestånd, tå i bland annor ärende befalte wår nadigste herre konung Götstaff. werduge herrer biscoper och prelater huar i sin stad att the kungöra skulle sitt elskel:ge Clärikerij Sokne prester huar i sin stad och biscopzdöme. nogra besynnerliga ärende i så motte att huar och en soknaprest lata förkunna huar i sin sokn sina soknamen wår käreste nadigste heres wilie och begären, therföre bliffwom wij alla sokna prester nw i måndags nest förlidhen samman kallade i vesterårs till att förhöra och vndfå hans nådz wilie och samtycke som i

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 160.
Se E. M. Fant, Dissertatio Historica de Episcopo Arosiensi Petro Magni Ups. 1793, i hvilken afhandling detta bref ej omnämnes.

få nw att höra, thet första är thet wår nadigste herre Konung Götstaff war förekommedt om then skatt och vdtlegning som Clärikeriidt. Kyrker och menoge Sueriges almoge vdtlagt haffua, forwndradhe nogre huar then skatt bliffuen war så att itt stoort vprop och rychte vpkommedt är i bland then menoghe man mest aff oförnufftoge oförstandoghom som jnthe kunna betenckie eller besynne then stora vdtlegning som wår nadigste herre vdtlagt haffwer och än nw vtleggie skal vtj the geld hans nade war vtj kommen eij allenaste för hans nadz skuld vtan mest för menoghe Sueriges Rikes och tess Jnbyggiares alles besta nytto och gangn til att fördriffua straffa och nederslåå then store skada och förderff orett och öffweruold som vdtlenske jnförtt haffue her vtj thet fatiga Rikitt, besynnerlige then omilde Konung Cristiern' och hans partij som jnförde med sig stegell hiull reep och andre ynkelige sorlige pinor och plogår ther aldrig wiste jngen Cristin man för aff att seija, oss swenske men allom til smelich homodt och wanhedher som longt wore aff segie etc, therföre motte wår Nadigste herre komma i geld ty i Rikitt fans huaske byssor eller wärior ther wij oss rettelige medt förswara kunde, så skulle i nw alle wethe huar then för:ne hielp bliffuin är, förstt haffwer hans nade betalad ijc (200) tusende mark aff för:de geld, och än står til baka obetaladt XXXM (30,000) mark och iiijM (4000) marck. ther nest monge swåre skep medt theris takil folk byssor och warior och kost, sedan monga sköna frisar hestar och harnisk och goda hoffmen och än thå monga goda fottgångere landzknekter

krigsmen som hans nade hafft haffwer och än haffwer, latedt giwta monga stora byssor och lodh och mykit krutt och poluer. att sådana wärior war aldrig i Suerige tilförende mest för Riksens och alles wores hädzske fiender ' och owenner som oss daglige her til dagx förderffua welie, sådana mechtig folk wärior och annat som i haffue hört kostar mykin pening. och stoor vdtlegning. Sedan Stocholms slott och torn gråmwnkeholm medt ganska megtoga starka mur och flere Slott her i Suerige och finland latit förbetra medt mur byssor och goda wärior så att jnge fiendher vtrikes skole haffue noghen framgong att göra oss skada eller förderff som tilförende giort haffua, medt thette eder alla förkunna huar i sina soken för sina almoge att i ther medt stilla motte thette anskrij och roop som vpkommit är aff nogre på wår käriste nadigste herre, bediandes biudandes rodandes strengelige att huar och en högh och lågh epter thenne dag förwarar sin mwn ord och taall ther wår nadigste herres maiestadt anrörandes warder. vtan i alle redelighet wara hans nådz maiestadt höruge och lyduge i alla motte som troe vndersåte bör att wara theres rette herre och konung. beuisandes eder i alle gode mott hans nade. han wil wara eder alle för en gönstug herre och mildh så lenge hans nade leffwer, Teslikes är hans befalning kungöra almogen att the göra synda bätring och tiäna gudj och höra thet helga Euangelium huar synnedagh ått minsta. och retta sig ther epter i alla goda til theres siäle gagn, att almogen och göra sina retta tiende Kyrkena och sina soknaprestom all redhelighett i tiende

quikt och dött, epter kyrkegang. likstooll. smörmåla. matskott. och alt annatt som the wana och plictuge ära att göra som fader och föräldrar giortt haffua aff gammwll alder och sedwenia huar i sitt biscops döme lagsagwr och soknar som tilförende warith haffwer. så att jnthe aff leggias skal aff the som gamwl seduenia waritt haffwer, förbiudandes allom att jngen skotzmåll haffue vppå hans nåde. thet han noghen deell afflagt eller förbudit haffwer. vtan göre huar för sig i sin stad som gambla sedwänia haffwer warith, och om nogre dierffuas her emott göra. thå skall vppehollas för them gudz likame om påska tiidh til tess the haffua giortt fyllest skäll och redelighett för sig, eller will hans nade thet straffa med sitt konungelige wald och magtt, then som her emott treskas och ginstörtuge äre epter thet hans nade så offta haffwer giffuit til kenne med breff och budh. huilke sammestadz förachtade äre. och wele wenda all skuld och sak in på hans (*nade*) som han clarliga vdtsport haffwer, the som sådane stycker bruka i mott hans nådz wilie. äre jcke hans nadz wenner. vtan fly honum ther med ett vndtt rychte. huilke jcke bliffue onepste vtan the snarliga åther wenda, Teslikis haffwer wår nadigste herre vndt och giffuit huariom biscope sina gårda godz affrad och tiende vp att bära nyttia och bruka til theres nytto och gagn som gammwll sedwenia är, medt så skääll att the holla nogra hoffmen huar epter sina magt Rikitt til hielp och bestånd när behoff görs, Item haffwer och wår nadigste herre öffwerseet och fördraget Clärikeriidt om thenna fottgongare att the them her epter jcke holla skole

när the beuisa sig wäluilelige mott hans nade, Item hans nade och loffuedt allom Sueriges rikes jnbyggiarom lekthom och lärdom jcke betwinga them med noghen skatt eller vdtlegning effter thenna dagh mera än theres gambla årliga sedwenia är eij heller medt noghen swar gestning. vtan som skälige sedwänie är, Item om så är att noghen fatig eller riik skeer noghen orett eller öffueruold aff nogra hans tiänere ee hoo the helst ära eller wara kunne, och bliffwer thet claghatt för hans fogtar och embitzmen och the jcke nepsa eller straffa wele, them som tolkitt hender. han blyas jcke komma för hans nadz maiestat wil styrkia huariom och enom fatighom och rikom höghom och laghom lagh och rett så the hans nade tacka skole, Item förmanar och wår nadigste herre allom lekthom och lärdom att the jnthe taall rykte eller androm före giffue vppå hans nåde eller Riksens rådh medt noghen longachtug ord som mykitt brukatt är och än brukas thet hans nade aldrig tenchte eller i hugh kom, men huar och en ther the äro eller til komma kunna. haffue alle ärliget och höuist tall om vår nadigste herre huilkit oss är allom till en stoor priiss heder och äro. thet wij ärom hans nade höruge som wij rettelige plichtuge ärom för gudj. hans nåde will altiid wara redboen medt liff och magt till att affuärie allas wår skada och förderff. Ther moghom wij alle sätie wår fulkomeligh liith och tro till, Eder alla her medt gud befalendes

---

Utdrag af Gustaf I:s Bref till Decanus i Upsala, med svar på dennes förfrågan om att utfärda en lika lydande skrifvelse till Upsala Stift. Stockholm den 27 Mars 1530 *).

Wår etc Käre her Deken wij finge nw eder scriffuilsse med then jnneluchte Copien aff bisp peders breff. widh huilkit sijnne i och så wele latha vdtgåå breff kring om Upsala sticht om så wår wilie är etc Så wethe i wäll att i thet möthe som i Upsala stadh widh tiwgwnde dags tidh. Jngen befalning war vdtgiffuin att biscopana skulle slike breff vtscriffua till then meneman, wij kunde wäll sielff scriffuit sådana vth huar wår mening hade warith, Men thet begäredhe wij aff the gode prelater som ther församlade wåre att presterna motte vnderuiste warde i theres prestemoth eller huar the elles vnderuisas kunde. att om nogor slike onyttug roop och rychte vpkomme i bland almogen ther bisp peder om scriffuar. att the motte thå wetha hurw the thom best mota skulle. och vrsaka oss ther the sådant förnwmmo, jcke att the skulle sliik vppenbara breff vtscriffua till then meneman, aff huilkit thet simpell folk snarare kunna vpueckias till att tala om the stycke ther the tilförende jntedt affwiste än ther medt stillas skulle, therföre må i wäll haffua fördragh sådana breff vth att scriffua, och hade wij wäll holledt eder så förnufftogh atj thette jcke skulle haffue tilbudhit, besynnerliga epter monga

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 161 v.

articlar och punctar äro i för:da breff jnsatte som twert emott Vestrårs Recess falla, huilken doch Riksens rådh. hela adlen. medt then meneman samtykt beleffuat och swåridt haffue widh magte holla, then wij jcke heller letteliga i frå trädha kunne eller wilie, ändoch i medt thenna eder scriffuilse synes thet wäll haffua i sinnedt. atuj göra skulle, — — — — — — — — — — — — — — — — — Aff Stocholm Dominica Letare

---

Gustaf I:s Bref till Biskop Peder i Vesterås, i anledning af dennes utfärdade Circulaire-bref, och med befallning, att utan Hr Nils' samtycke ej förläna gäll eller företaga något af mera vigt inom sitt Stift. Stockholm den 27 Mars 1530 *).

Wår etc Wij haffue bespoort käre bisp peder hurulededes i haffue vthscriffuit kring om alt Vesterårs sticht itt breff med monga punctar och articlar som i Vpsala skulle warit beslutne och befalte aff oss i thet möthe som wij ther hade widh XX:de dagh Jull nest förledhen, ther doch huarken i eller noghen annen finge befalning slike stycker vth scriffua till then meneman, aff huilko

---

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 162.
Jfr. det i denna samling sid. 162 intagna bref.

the fåå tilfelle till onyttugt taall, ther the till ewentyrs förre jntedt wiste om tala, wäll är santt att wår mening ock sinne war att clärkenar skulle wårdit vnderuiste i theres prestemoott, och huar man thet helst kunde bekomma, att huar the slike taall och skrij förnummo aff theres almoge, motte the thå wetha hurw best samma onyttuga taall och roop mota skulle, Men jcke war meningen eller befalninghen sliika stycker utscriffua till then meneman, besynnerliga medt så fögha skääll och lithen förnufft så som thenne eder breff vthscriffuin äro, huilke och monge stycke jnneholla the wij jngalunda samtykt haffua, och the ther fast nedherslå vesterårs Recess. then aff Riksens rådh. hela adlen. och then meneman är beleffuat och beségltt, och på nytt i Strengnäss samfelt warith, huadan i thenne öffwerdådughet haffue. wij icke kunne wetha, kan wäll henda att eder simpelhett haffwer her mykit i wåldit, som wij och förnimme att thet samma mykit wålder. att thet regimente som i föra. går jntit wäll till. vtan är skadheligit, huarföre wij och tilförenna lettade eder aff then twngan, och befalte Dekenen att han thet mest sköta skulle, endóch wij i wåras befalte thet eder jgen. i förhoop. att edert regimente skulle bätre wordit, Så förnimme wij doch jngen förbätring ther vtinnan, vtan heller förwerringh, therföre wilie wij att i epter thenna dagh jngen merkeligh breff vtscriffua. eller noghon merkelig handill på slåå i bisps regimentet, eller förläna någhon geld, medt mindre thet skeer medt för:da Dekenens rådh oeh samtyckio, Och epter i alt

för–

förwijdt streke thet wilkor i finge aff oss i Upsala såsom aff för:de eder vthscriffna breffue wäll förmerkias kan, wilie wij förtenchte wara om en annan handill gorandes medt eder, ther förinnan att någhon ny rentte jngåår till bisps bårditt, och kan thå henda att j skole fåå mindre wilkor än i nw haffue Gudh eder etc aff Stocholm Dominica Letare Anno 30

Gustaf I:s Bref till Hr Nils Andreæ i Vesterås, i samma sak. Stockholm den 27 Mars 1530 *).

Wår etc Käre her Niels wij haffue förståndit att bisp peder haffwer emellanått mongen onyttug stycke förhender ther han thet bekomma kan, och i bland annat haffwer han vtscriffuit någhon breff kringom alt stichtedt om monge stycker som i Vpsale skulle warith aff oss beleffuade i thet möthe som ther war widh XX:de dagh Jull nest förledhen, ther wij doch jntit stå honum till om, och haffue thet ey heller så beleffuat eller befaledt vth att scriffua, och kunne jcke heller troo att sliike hans oförnufftuga scriffuilsze äro vthgongen medt edert rådh, huarföre wij och nw scriffue honum till wår mening ther om, som i finnandes wordhen i copierne the i Joen scriffuares breff jn-

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 168.

nelucta äro bådhe huad han vtscriffuit hade, så och thet wij nw scriffue honum till, att j måghe wetha wårt sinne och wilia ther om, ther i och måghe epterretta, och trädher in i regimentit medt honum, epter som i förnimme att wij honum tillscriffuit haffua, och lather honum jcke alt förmykit rådha. epter han jcke bätre regimente föra kan, Gudh eder aff Stocholm dominica Letare,

---

Gustaf I:s Svar på Socknemännens i Delsbo begäran, att få behålla Hr Påuel som sin Kyrkoherde. Stockholm den 21 April 1530 *).

Wij etc Helsze eder dandemen soknamennena i Dilsbo Kärliga medt gudh etc Käre wenner wij finge nw eder scriffuilsze medt tesse twå aff eders Soken i huilke i giffue til kenne att her påwell skulle wara när eder jnsatt för kyrkiehere epter wår befalning, och therföre begäre i atj honum måghe beholla Så förmode wij atj dandemen wäl förnwmmen aff the sedhermere scriffuilszer som i fingo i frå wåra befalningzmen i vpsala att the hade warith ther alt förhastuge medt och giffuit her påwell gellet oss oåtspordt. ther jw nogh aff merkias kan att the jcke ther till hade wår besynnerlig befalning. ee hurw som helst the vtj

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 164 v.

theres första breff scriffuit haffua thet i och så wäll hadhen mott förmerkt ther aff atuj vndte geldett enom androm, huilkit wij jcke giort hade vm wår befalning hade warith vm her påwell, hade wij för then skuld jcke förmodhit atj skulle sagt honum ney som medt wårt wisso breff kom til eder, epter thet eder jcke owitterligit att aff Riksens Rådh och then meneman beleffuat och samtykt wart först i Vesterårs sedan nw senast i Strengness heredagh atuj i tesse så wäl som i alle andre saker skaffa haffua, Doch epter i så mykit falle epter her påwell eder til kyrkiehere mene wij tilbörligit wara att han ther vm söker hiidt til oss och segher oss något gott til för än wij giffue honom wore samtycke ther til, mest för thy att oss är fögha redelighet wederfaren aff somliga presterna ther i landit och haffue wij för then skuldh god rätt til att åtsporde warde hoo ther för Kyrkie herer setias skole och wetha oss medt then förwaradhe, Aff Stocholm torsdagen nest epter påske

---

Gustaf I:s Bref om Enköpings kloster, hvilket skulle förvandlas till hospital. Stockholm den 26 April 1530).*

Wij Götstaff etc Göre witterligit att såsom aff wort elskelige Riksens rådh och besynnerliga

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 166 v.

21*

aff Kyrkienes prelater haffwer beleffuat och samtykt warit att clostren sommestadz ödhe lagde äro. och bönderna fattas som them vppeholla skulle. ther skulle i sammastadhen fatigt siukt folk spitelske och andre vppeholles. Så haffue wij nw epter sådana beleffning skickat att i Eneköpingz closter skall uppehollas itt hospitall för fattiga spitelska. mest för ty att i samma Eneköping haffwer sådana hospital tilförende warith. endoch thet war förseett in till Stocholm, och förmerke wij doch jcke att bönderne må ther och wäll jnne bliffua the som the fatiges besta wela wetha. och tiggia til theres behoff såsom the tilförende allenast til sitt egit behoff tiigt haffua Och anname wij teslikis samma spitall medt förstondaren och the fatige som ther kommandes warde och theras landbor godz och ägodelar och tieniste folk vtj wårt besynnerligit hegn och förswar förbiudandes allom them her emot hindra platza eller oförretta i någhon motte, Och wilie wij att the godz gårde och äghodelar som vnder clostrit leghat haffua them som för Vesterårs Recess förswaras kunna skole och her epter liggia vnder hospitalit till the siukes besta medt the andra godz som vnder hospitalen aff alder leghat haffwe, Och att ther må tiggias till i Vpsala och Vesterårs sticht så wiidt som mwnckana tilförende tigt haffua Tess till wisso etc Giffuit på wort slott Stocholm tiesdaghen nest epter dominicam Quasimodogenitj Anno etc MDXXX

Rikets Råds Uppmaning till flera Köpstäder och Domkapitel i Sverge, att med första, enligt Upsala mötes beslut, utlemna kyrkoklockor till betalande af rikets skuld. Upsala den 20 Maj 1530 *).

Riksens Rådz breff till tesse effterscriffne Köpstäder och godemen som äre Syderköpinge Norköpinge, Linköpinge Skäninge Vastena, Biscop Ingemar i Wexiö sampt medt capitlet och Wexiö stad, Jöneköpinge, Kalmarna, Eneköpinge Vesterårs, Arbogha Köpinge, Skara Lideköpinge Sködwe, Nyköpinge, Biscop Månss sampt medt capitlet och Strengnes stad,

Wij effterscreffne Larens siggesson Sueriges rikes Marsk Hollinger Karlsson Johan tursson Knutt andersson peder hård Riddare och Axell andersson wepnare Sueriges rikes Rådh nw församblade i vpsala helsze eder dandemen alle borgmestare rådh och menigheten i N. och N. kärliga medt gudh Käre wenner wij giffua eder til kenne huruledes i förledna winther widh trettonde dagh jull wåro wij och flere aff rådhit her i vpsala til samtals och orda medt wår käreste nadigste here högmectug förste konungh Cötstaff och teslikes medt the gode herrer Biscoper och prelater aff alt rikitt om the drapliga geldh som Riket vtj kommit är i tysland för thet örligh skuld som för handen haffwer waritt emot konung Cristiern i

*) Riks-Reg. **1529—31** fol. **169**. Jfr. *Stiernman*, I: **183**.

huad motto thet kunde best betaladt warda som än nw obetaladt stodh aff samma geldh, epter för:de wår käreste nadigste here her om hade giortt sitt besta, och betaladt ther aff i thette åår utöffwer XXXm (30000) mark ortuger, förwtan thet hans nade tilförenna betaladt hade, thet wäl iiij (4) ressor mere war, ty tychte the godamen i rådhit och teslikes kyrkionas prelater tilbörligit wara. att nw noghon annor rådh funnes til att betala thet jgen står, så att hans Nade worde ther om jcke aldeles betwngatt, epter samme geldh komma hela Rikit till, Så wart för rådh funnett att twå aff rådhit skulle thå strax dragha till tiwgwnde dagx marknaden i Eneköping till att förhandla ther om medt the godamen aff kopstäderne som ther församlade wåre mest vtaff alt Rikit, Huilkit och så skedde, och wart tha beleffuadt och samtycht aff samma köpstadzmen att en klocka skulle vth taghas aff huario kyrkio i theres köpstädher nest then största till för:da geldz betalning, såsom och nw alredho begynt är, her i vpland eller N., Ty bedie wij och förmane eder dandemen alle på mene Riksens rådz wegna atj och sammalunda wilie göra i edar stadh, eller städher, och latha samma klockor komma vp til N. hela eller söndherslagna medt thet aldra första, i huilko i göre mene Rikit och eder sielff mykit bestond, anseende att huar för:ne geldh jcke betaladhe worda i tyszland. skole wij förmoda att wore skep och köpmän warda ther rosterade och förhindrade Rikit till jnthe litedt förfang och skadha, Herutinnan bewiszer eder som wår Nadigste herre och mene Riksens rådh troo eder om, och wilie

altiid gerna wetha alles seder gangn och longligh bestond ee huar wij kunne, Gudh etc Scriffuit i Vpsala fredaghen nest epter Sancte Eriks dagh Anno etc MDXXX vnder wår Incigler

Item tesse epter:ne köpstäder skole lathe komme, effter neste för:ne breff jnnehollelsze, theres klockor vp till Stocholm. be:de Suderköping Norköping Linköping Skäninge Vastena Nyköpinge Eneköpinge Vesteårs Arbogha Köping, Aff Wexiö till Kalmarna, Aff Kalmarna till Stocholm, Aff Jöneköpinge till Suderköpingh, Aff Skara Lideköpinge Sködhue till Lödeszöö, Aff Stregnes och till Stocholm

---

Rikets Råds begäran till Grefve Johan af Hoya, att förmå invånarne i Finland utlemna klockor till rikets hjelp. Upsala tempore Erici 1530 *).

Wår kärlige helsze altidh försendt medt gudh Edle wälboren herre och käre brodher Som eder nade ytermere än oss wäl witterligit är huad vtloffuadt är vm Riksens geldz betalningh etc Så haffue wij nw warith her i vpsala til sammans och bestelt ther vm så myket som her bestellas kan besynnerliga medt köpstadzmennen vtöffwer alt Rikit atuj måtte få til hielp en klocka aff huar

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 170 v.

köpstadh. effter att oss tycker jcke rådeligit wara att tagha ther till nogre klocker vtaff bonde kyrkiorne her i landett i thette åår, och haffwer huar köpstad för sigh loffuat vtsende ena klocka then största vtaff huario kyrkio Cappell och Clöster i stadhen jnd til Stocholm jnnan sancte Johannes tidh nestkomandes Huarföre är alles wåre kerlige begären att eders Nåde medt the andre godemen wåre medbrödre aff Riksens rådh ther i Finland willen och så handle medt städerne och medt the bondekyrkier som vth medt siöö sidan liggie att the och så i eders Nådes län welle hielpe och vtgiffue theres klocker rikene til hielp och lathe them komme till Stocholm jnnan neste sancte oloffz dagh som eders Nade wäl sielffuer weeth att rikitt och oss allom störste magt vppå ligger vppå thet att fridh och rolighett bliffue mågh och eder Nådes ordh och loffuen måghe holdet bliffue ther wij alle faste medt eder Nade tilhielpe wele, vm the andre kyrkie clocker vppe i landet bätre kan eders Nåde wäl handle i winther att the och så vtkomme i huad motte wij kunne wara eder nade til wilie göre wij altidh gerne Eder Nade her medt alzmectugh gud befalendes

Item skreffe och Riksens rådh her Erich fleming och her Iwar flemingh samfelt till endels widh neste för:na sijnne. att om the klockor. mågh och så skee i theres förläning

*Gustaf I:s Bref till Biskop Sven, med tacksägelse för öfversändt guld och silfver, om prebender och gårdar i Skara, mötet i Varberg och begäran att underhandla med köpstäderne i Vestergötland om utlemnande af kyrkoklockor till rikets hjelp. Upsala Tempore Erici 1530 *).*

Wår etc wij haffue vndfongit eders scriffuilse käre her Electe mett thet gull sölff och peninge som i oss senden vtaff Tord bonda och hustrw Karinne på Biurhem vpburith på wore wegna. ther vppå wij eder och nw åther jgen sende wore bekennilsze och quittenciet mett thenna breffwiszare. huar wij kunne betencke edert omak flijthelighe arbethe och vmsårgh for oss i then motte til gode wele wij altid gerne göre Ytermere som i giffue oss til kenne vm then gamble domprostens dödh ther i Skare och atj begäre göre någen förwandlinger mett the prebender och gårder ther lösze äre och förordinere emellan the personer som eder til afflettelsze wara kunne och tiene til att prediche gudz ordh etc Så epter eders böön i then motten haffwer godh skääll. äre wij ther vm wäl til fridz och eder eders begären Doch så att Månss månsson wår scriffuare får then prebenden mett alle syne tilbehöringer som Joannes laurentij nw hafft haffwer och kallas prebenden gertruds then wij honum förlent haffue epter thet att han är vti wår tieniste och vesterars Recess och handell giffwer

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 170.

oss thet medt Och Joannes laurentj får then prebenden medt gården som gamble domprouesten nw är död i frå epter thet att han skall som i scriffue anname skolen, wele i sedan kalle in til eder i capitlet then her Lars Steenhem som i begäre och försee honum mett then prebende som Måns wår scriffuare nw her til hafft haffwer lateuj gerna til, vm then her Marcus i frödzberghe kunne wij jntedt mere til göre epter att gudh honum kalled haffwer, haffwer wår fogthe Brynolff erichson skatted honum the XX mark vtaff som i scriffue måg sachte skee att han thet giort haffwer för then ohörsamhett han stedze och offte emote oss bedriffuit haffwer, ytermere käre her Electe som wij och gåffue eder j sistens tilkenne vm thet heremöthe i wardbergh atj thet besöke skole Så haffue wij nw förordineret och nempt ther nogre flera till huilke som skole wara eder följgachtuge. Är wor wilie atj wele skicke eder ther till och settie wedherredhe, wij wele jnnan en kort tiidh lathe komme eder til honde Jnstructionen på thet ther förhandlas skall medt all annen vtscriffter som ther til behoff göres, framdelis haffwer och wårt elskelige Riksens rådh her i vpland warith nw her til möthes medt oss och handladt medt alle köpstadzmen vm the klocker som til Riksens geldz betalningh hielpes skole epter thet som beslutedt wart j winthras widh XIII:de dagha Jule i vpsala som i finne theres breff her mett följgher Er wor wilie atj thet wille forkunna lathe i Skare och andre köpstädher i Vestergötland. och förhandle thet så att the klocker motte vtkomme Rikene til hielpe Så doch

lempelige att thet komber jcke oss widh, J thette åår synes oss jcke rådh wara att begere nogre clockor vtaff bondekyrkorne her i Rikitt wetther her vm och i all annen motte wårt beste som wij troo eder till Gudh eder etc

---

*Gustaf I:s Bref till Biskop Mårten, om 2:ne öar under Åbo biskopsstol, och begäran, att emottaga Upsala stift samt tillika med kapitlet i Åbo föreslå sin efterträdare. Stockholm efter Erici 1530 *).*

Vår etc wij finge nw werdugh fadher eder scriffuilsze vtj huilken i röre i bland annat om the öijar Miölöö och finneholm. vtan huilka i jcke wäl behielpa eder etc Så giffue wij eder tilkenna att nw wij wåre i vpsala i Ericsmesson. handladhe wij ther mett nogre aff wort Riksens rådh som ther tilstädes wore. och teslikes mett Capitlit ther sammastadz om vpsale domkyrkes besörgning. att hon jcke lenger skulle stå vtan biscop, thå föll Riksens rådz och capitlis rööst in på eder så att the samtychte eder ther till. huilkit wij och så wår samtyckio til giffue och aff eder begäre atj och så thet vppå eder anname wele. och giffua eder hitt til oss mett thet aldra första till att handla mett oss huad eder deell

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 170 v.

skall wara til edert redheligha vppehelle. och tagha besitninghen til kyrkiena och stichted. Jw förre jw bettre. och hoppes oss atj skole her i vpsalä sticht endels bäter kunna begåå eder än i Abo, effterj haffue oss her altiidh widh hondena til styrkilsze och tröst i alla saker, Och warer förtenchte huem i wilie rådha oss til att latha komma til Abo domkyrkio jgen. ther i och Capitlits sinne om höra måghe Sedan wilie wij tå wara förtenchte både om the för:da öijar och annat her som han sig til vppehelle haffua skall Gudh eder etc

---

***Gustaf I:s Svar till Abbedissan och Konventet i Nådendal, med tillstånd, att för de gamla bröders och systrars skull en tid få behålla vissa gods. Stockholm den 12 Juni 1530* *).**

Wår etc wij haffue vndfongit eders scriffuilsze frw abbatissa i huilke i beclagha eders store fatigdom och armod, och ären therföre bönfalne til oss atuj wille wara eder bistondige och behielpuge atj bliffue måge widh the godz som eders closter är funderatt mett. och them i sedan ther vnderfongit haffue mett testamente eller prouentar vppa thet atj tedan jcke vtgåå skolen etc Så kenne gudh atuj wore eder gerne til wilie j then

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 178.

motten och all annen huar wij kunde ther mett tilkomme för then handell skull som i Vesterårs beleffuat wart vtaff wort Riksens rådh och then meneman i rikit. huilken oss thet betager Och förnimme wij att epter eders closter är nyligan stichtadt att mest all godzen kunne jgen clandras epter samma Vesterars handell. thet wij jcke heller kunnom nw någrom förwegra än tilförende, Män thet oss til kommer och Cronone som är mett the godz helgom och stenberga som clostrett mett funderett är, och teslikes mett then förläningh Lanthöö och Lithala som wår fogte Månss Suensson jgen kallade. och wij wäl jgen kalla motte epter för:de Vesterårs Recessz Jnneholdelsze äre wij wäl till friidz mett atj än beholle en tiidh långh synnerlighe för the gamble brödre och systre skuld som ther jnne äre. the til euentyrs jngen radh wiste före sigh vm clostredt platt förlagdes, och tacke wij eder gunstelighe för then skench som i aff senden. huar wij kunne ramma eders beste så mykit som oss stonder til att görandes wele wij altid gerne göre Och haffue wij nw scriffuit wår fogte til Månss Suensson att han skall eder frijt vp jgen för:de förläningh och dagzwerke och göre eder ther jntett hinder vppå Gudh eder etc

---

Gustaf I:s Bref till M:r Sven, om några frälsegods efter Domprosten M:r Olof, om afgift af presterskapet i stället för borgläger samt om lösen af kyrkoklockor. Vesterås den 29 Juni 1530 *).

Wår etc Käre her electe wij haffue förstondit aff eders scriffuilsze vm Mester Oloffs then gamble domprouestens arffuinger vtaff Wardbergh huruledes the haffua kendz widh the godz som för:de Mester Oloff hade frelsze vppå. huilken han en part i sin liiffz tiidh hade giffuit til kyrkior och prebendar i testamente epter sin dödh. them the och emott eders förwarning jgen annamatt haffua etc Så effter att samma arffuingiar äre vtlendske men. och stedes ey aluart wårom vndersåtom att komma til theres godz som the i Danmark eller annerstedz vthrikes beliggiandes haffua taghe wij vtj berådh att jnryma vtlendskom mannom något ytermera wilkor her i wort rike, effter thet att Vesterårs Recess förstrecker sig allenast jn til wore tro vndersåter Sueriges rikes jnbyggiare och jcke vidare, Huarföre wele wij att huar i förnimme att frw Anna på winstorp eller någen annen ther i Vestergötland wela köpa någon aff the godz til sig. atj wele förwara them ther vtj att the latedt bestå. och befatte sig jnted mett them. vtan atj them annama wele vtj eders befalning på wore wegna. till tess wij få ytermera betenckia oss ther vm, Och atj wele bestella oss thet stycke

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 175 v.

legesk til hande som för:de arffuinger oss effter bisp Månss plictuge äre, Ytermere som i scriffue vm thet borgeleige etc Så epter wij samma wora tienare skulo i then staden holda vppå wore Slott och gårdar, behöffue wij till sliik swår förterningh en mechta godh bespisning Är för then skull wår wilie och begären atj än nw yterligare wele handla mett Clärikeriidt ther i stichted att the giffua oss c (100) oxar vtaff hela stichtedt om åreth och bliffue sedan frij och oförtwngatt vtaff för:da borgeleige. thet wij försee oss att the godemen mett fögha twnga wäl beträsta åstad komma, vtaff the V eller VI C (600) mark dansca kunne wij jcke wara belåtne, framdeles om the clockor i scriffue, äre wij wäl til fridz att the lösa them före så mykin kopar som the kunna wegha till. serdeles i faleköpingh och annerstedz the jcke haffua meer än ena clocka, doch Jcke öffuer allt. vtan ther göras clockor vth som clockor äre flere än en eller twå, Therutinnan i thet beste wäl beramma kunne som wij eder tiltroe Gudh eder etc

---

*Gustaf I:s Bref till M:r Sven i Skara för en M:r Christopher, som i Tyskland ville fortsätta sina studier. Vesterås den 30 Juni 1530 *).*

Wår etc Käre her Electe wij haffue vndfongit thenne breffuiszare Mester Cristoffer mett eders

---

*) Riks-Reg. **1529—31** fol. **175** v.

scriffuilsze och förnummed aff honum hans begären att han än widaren gerne will försökedt i tysland vppå itt åår eller tw til görandes Så epter wij honum hans begären jcke fortage kunne eller wilie. haffue wij ꝫatt thet i hans eghen skööm och wilie och budhit honum antigen wor gunst och tienist i wort Cancellerj, eller och att han frijtt och obehindratt må fare att försee sig på I åår eller II til görandes som han åstwndar. Hwarföre vm han her i landett bliffue will nw han ther med igen kommandes worder. thå skynder honum til wor tieniste som wij honum budhitt haffue. eller wil han och vtaff landett som han segher thå förfordrar honum mett thet beste som i kunne och lather honum fåå the IJC (200) mark dansca til hielp som i alredhe hans procuratoribus öffwerantwardatt haffue vtaff then spetals delen etc och såge wij gerna att han studerede och öffde sig vm han vtfare skall vtj the stycken keijsarlagen och annen konster som han kunde tiene oss och Rikitt mett i framtiden Rammer hans beste som wij gerne tillathe Gudh eder etc ex Arosia Jncrastino apostolorum petri et paulj

---

Gustaf I:s Svar till M:r Sven i Skara om afgiften för borgläger och begäran, att få uppgift på huru mycket de aflemnade klockorna väga. Stockholm den 20 Juli 1530 *).

Wår etc Käre her Electe haffue wij vndfongit eder scriffuilsze i huilke i giffue oss til kenne atj haffue handlat mett clärikriidt ther i Schara sticht vm then skenck för borgeleigit etc och haffue fått för swar att the jcke wäll kunne komma till pasz mett att giffua oss the hundradhe oxar vij aff hela stichtedt begäredhe vtan wele heller giffua oss peninge i then staden VIIJ C (800) mark dansca som the vtbiude Så effter wij förnimme och eders bööñ i then motten äre wij wäl til friidz på thette åår att the giffue oss peninge dog aller minste m (1000) mark dansca ther vm i wele ramma wort beste och latha them vpbäre skaffandes them oss redelighe til hånde vm assumptionis marie **) som i scriffue, Ytermere som i och scriffue vm the klockor vtkomne äre til Lödeszö och än vtkomma skole. tacke wij eder för eders fliteleghett och begäre atj wele lathe giffue oss tilkenne huad all wichten dragher när i thet förslaget haffue wele wij lathe witha wår befalningzman på Elfzborgh huart han thet skicka skall Rammer j alle mötte wort beste som wij

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 178 v.

**) Den 15 Augusti.

troe eder till Gudh eder etc Aff Stocholm die margarete

---

*Gustaf I:s Förening med klerkeriet i Åbo stift, om en viss taxa i stället för Borgläger. Stockholm den 27 Juli 1530 *).*

Wij etc Göre witterligit atuj vtaff synnerligh gunst och Nade haffue vndt och tilstadt och nw mett thette wårt opna breff vnne och tilstädie att oss elskelige wyrdeligemen Clerikeriidt vtj Abo sticht effter thenne dagh måga och skola wara frije för thet borgeleige som the her til dagz vtaff wore tienare hafft haffua mett sådana skäll och förord att the skola giffua oss årlige sex hundrade mark vtj en taxa vtgiffuandes för:de summa altid först vm wåren som the oss then weluilielıga vtuiszedt och loffuadt haffua Huarföre biude wij allom them som för wore skull wela och skola göra och latha serdiles wore fogtar och embitzmen att the för:de clerikerij her effter mett jntedt borgeleige i någen motte förtunga gesta eller gesta latha wid wora ogunste Tesz til wisso etc Giffuit på wårt Slott Stocholm odensdagen nest för olauj anno etc 1530

---

*) Riks-Reg. 1529—81 fol. 179 v.

Gustaf I:s Förening med Domkapitlet i Åbo. Åbo den 7 September 1530 *).

Wij Götstaff medt gudz nåde etc Göre witterligit med thette wårt näruarandes opna breff at Arom etc 1530 warfrue affton Natiuitatis, når wij personliga stadde woro vppa wart slot Abo, worde wij så vtöffuer eens medt oss Elskelige Mester Hans domproesten j Abo och Capitlen ther sammestedz vm alles theres och domkyrkenes rento at the then niuta och beholla skola medt studenta szmörit och the otta tunnor smör som årliga vtgå åff Töffuesala, Och giffua oss årliga ther vtåff kronenen til vphelle epter Westerårs ordinancia IIIJ Lester szmör, och VIJ C (700) mark ortug vm Natiuitatis Marie **) årliga vtgiffuandes och förskickandes oss til Stocholm, och ther medt bliffua frij for Borgeleije eller gestning når så skeer at wii icke sielffue medt wårt folk ärom ther till städes eller draghom ther i landit, Och vm så hender at wij wille sielffue beholla någhon renta åff the prebendor som vacera kunne, Eller vm wij åff synnerlig gunst wele haffua någon frij vti theres prebendar antingen them som ära vti wara dagliga tienst eller några andra, skal tå så mykit åffslås vtåff för:da vtuissade Summo som the prebendor skäliga kunne bliffua taxerat före och icke meer, Och ther medt bliffua åtsporde huru the prelaturer prebender eller Canonier skola försees j

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 181.

**) Den 8 September.

framtidhen som så kunne lösze bliffua eller vacere, Och her medt anamme wii for:ne Abo Kyrke och hennes rento, the godhe men j Capitlit och theres rento rörligit och orörligit vthi wåre kongliga hegn beskyd och försuar, Biudhandes allom hoo the helst ära eller wara kunne som for wara skull wela och skola göra och lata at the them j ingen motto hindra platza eller förfang göre, eller och tagha them eller theris prebender noghon deel j frå annerledes är som Westerårs ordinancian jnneholler vtan heller hielpa them til retta at the måga vtfå theres rett och rettigheter tiende och annan deel ee huar som helst the them på wåra wegna tilkreffuiandes varde och behöffue som the wilia göra thet oss liufft är, Tess etc

---

För klerkeriet i Strengnäs, om en viss afgift i stället för Borgläger. Stockholm den 21 September 1530*).

Item fik klerkeriit i Strengnes itt öpit breff at the skola wara frie för Borgeleije, medt så skäl at the skola giffua wår nadige herra årliga IIIJ C (400) mark ortug vm Mechelmesse tijd vndatagandes thette åår skola the vtgiffua för:da pening Summo om Thome for Julen, huilkit breff lydde ord frå ord som thet breff Aboenses finge for Borgeleijt **),

*) Riks-Reg. **1529—1531** fol. **183.**
) Tryckt ofvanföre sid. **338.

Gustaf I:s Bref till Hr Eriks i Ed moder och bröder, med begäran, att emot mansbot benåda Capellanen Jöns, hvilken dödat nämnde sin kyrkoherde. Stockholm i October 1530 *).

Wår etc Käre dandeqwinna och godhemen som wii haffue förnummit gud bettret at idhers son och brodher her Erick j Eedh gud hans siel nådhe är i häl slagin åff hans Capellan her Jöns then wij haffue hafft och haffue i heetelse, haffue wii for gudz skul och aff barmhertughet giort bön och ord for honum til then breffuisare edhers söner Pauel och Mattz. och begärat ath the wela benådha honum liffuet til en redhelig och nadelig manszboot, Ther the tå haffua giffuit oss godh swar vppå så mykit som them haffuer warit til at gora. ther wij them före tacke, och loffuat oss at the wela forarbeta hema hoss idher ati och så for gudz skul och wåra bön skull welan lata finna edher milde och barmhertighe emot then fattige som epterleffuer och then skadhan giort haffuer, latandes honom niuta liffuet, Så effter wij icke annat besinna kunne j then motten vtan atj göre ther vthinnan gudhi och edhan jemkristen ena stora tienst och welgerning, Och är bettre at han leffuer och må göra någhot got for sigh och honum som framfaren är gud hans siel nadhe, Är och så ware kerlige bön til idher alla ati wele for gudz skull och ware bön skul benadhe honum

*) Riks-Reg. **1529—31** fol. **185.**

liffuet såsom tesse idhers mederffuinge och skyldemen oss loffuat haffue vele forarbete thet beste the kunne, Huar wii idher åter j sliik barmhertighe saker och all annen kunne höra idhers bön igen och wette thet gangligit är wele wij gerna göre som en gönstig herre. Ther j vthinnan intit twiffla skole etc Gud ider her medt befalendes Aff Stocholm

---

*Gustaf I:s Bref för Abboten Mathias på Husaby kloster. Stockholm Martini (11 November) tid 1530 *).*

Wij Götstaff medt gudz Nåde Sueriges och Göttis etc konung Göre witterligit ath oss är tilkenne giffuit huruledes then godheman brodher Götstaff som her til dags haffuer warit förstondare j husaby closter haffuer nu medt wilia sagt sigh j frå thet, Och Conuentit haffua på wart behagh walt thenna breffuisare oss elskelig brodher Mattis j hans stadh igen ther til begärandes wara godha samtyckio fulbordan och godha minne, Så epter wii icke annat haffue förnummit än ath samme brodher Mattis wel kan wara ther dogse till, och haffuer teslikes sagt oss til hwlskap och troskap, Therföre haffue wij giffuit honom ther wara samtyckio och godha minne till, Och annammade honum och menige conuentit medt Clostrit

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 187.

och clostres äghodelar rörlige och rörlige hion leghofolk och alt annat huad som helst thet kan wara som for:de brodher Mattis eller Clostrit medt retto tilhörer, och nu anamme medt thette samma wårt öpna breff vtj wara kongliga wern hegn beskerm och forsuar, besynnerliga til ath fridha hegna och forsuara for offuerwold och orette och hielpe och fördactinge til rette, doch oförkrenct Westerårs recess och then rett som them ther medt tilkomer som godz och äghodelar ther til giffua haffua huilkom wij theras rett och wilkor icke fortaga kunne eller wele, Tess til visso etc

---

Gustaf I:s förordnande för Kaniken Jöns Boetii att vara Biskop i Vexiö, och förening med honom om samma stift. Stockholm den 11 November 1530).*

Wij etc Göre witterligit Ath effter the godhemen J wexiö Capittel haffua så endrecteliga vtkorat och Elegerat thenna oss elskelig wyrdelig man her Jöns Boecij theras Capittels brodher til theras rette Bisp igen epter framledne werdugh fadher Bisp Jngemar hwes siel gud nådhe, och oss wel synes at for:de her Jöns är vel skickelig och dogse ther til, och haffuer nu warit her och sagt oss hulskap och troskap til, Therföre haffue wii

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 187.

samtykt och nu medt thette wårt opna breff samtycke och stadfeste samma Electionem giffuandes wårt fulla godha minne til Ath for:ne her Jöns må och skal wara theres retta Bisp vtöffuer wexiö och wexiös bispsdöme, Haffuandes granna tilsyn medt Clerkeriit ther j stictet Ath the predica gudz oord oförmengt och holla all annen déel widh makt som christendomen anrörandes är, Och haffue wii nu så varit vtöffuer eens medt honum At han oss vtåff stictet epter Westerårs recess lydhelse årliga giffua skal then taxe ther vtåff någhon tijd long gåth haffuer epter then Contract*) som wii til forende medt for:de hans predecessor Bisp Jngemar och Capitlit giort haffua, och ath samme Taxe skal årlige giffuas vth vm then tiid som for:ne Contract forbemeller Och skal for:de her Jöns beholla och niuta alla Bisps retten medt landbor tienden och Bisps sakerna och Wexiö stad j forläning medt alla andra friheter och wilkor som wii til förende haffue vnt Bisp Jngemar, och giffua oss ther åff Taxen som for:uit står epter Contracten, Biudandis Borgmestare och rådh och menigheten vti samma Wexiö at the honum vppa wara wegna höruge ok lyduge äre. swarandes honum til theres årlige skat saköre och hwes the ellies aff rette eller gamla sedwenie Cronene plictige äre vt ath göra, fförbiudhandes och så alla som för våra skull wele och skola göra och lata, serdeles wåra fogtar ok embetzmen Ath the för:ne her Jöns eller noghon then honum til lydher her

---

*) Detta bref af den 2 September 1527 är tryckt sid. 123.

emot någhot hinder eller forfǒng göre j någon motte vid wåra ogunst, Teslikes Biudhe wii och alla som j for:de vexiö Bisps döme boendes ära at the göra honum redeliga vth alla theres rettigheter som the theres retta Bisp åff ålder och godha gamla christeliga sedwenie giort haffua, Och at for:ne Bisp Jngemars arffuinger vplata och leffuerera honum Bisps gården medt tess tilhörninger. och Jnuentarium så gott som Bisp Jngemar thet forst anammade vti ingen motto förwanskat vtan heller förbettrat epter som gammalt och fort varit haffuer och som thet pleger forbettras vti all Bispstikt her j Rikit Tess til wisso etc Aff Stocholm die Martinj

---

Gustaf I:s Bref på 6 öresland jord för HelgeAndshuset i Upsala. Stockholm Martini tid 1530 *).

Wij etc Göre witterligit At på thet Helge andzhuszit i Vpsala magh teste redeligare vppehollas, Haffue wij vnt til godho Ath the sex öre land iord i Skeggesta j Börie soken som wij ther på Sancti Eriks wegna haffue, mågha och skola epter thenna dagh liggia vnder samma helgeandz huse til ewogh tijd mest for ty ath helgeandzhuset haffuer ther til förende it halfft marck land, och mågh så thet ena hielpa thet andra och godzit bliffua teste better besittit Tess til yttermere

---

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 188.

wisso late wij etc Giffuit på wort slot Stocholm tempore Martinj anno etc 1530

Gustaf I:s Bref till bönderne i Kuddby, i anledning af deras Kyrkoherdes Hr Thomas' giftermål. Stockholm den 6 December 1530 *).

Wij Götstaff etc Helse edher dandemen som byggia och boo vtj Kudby soken kerliga medt gud och wåra nadhe, Käre wenner wij haffue forstondit åff några idhra vtskickade sendningebud til oss at hoss idher är vpkomet it twiffwelsmål vm then godha mannen idhers Kyrkeherra her Thomas therfore at han haffuer epter gudz lagh giffuit sigh j ecteskap och icke actar her epter liggia i lönskeleye eller annat oloffligit leffuerne emot gudz lagh såsom ty wer mykit skeer och skeet haffuer i clerkerijt in til thenna dagh, ther åff at ecteskapet them icke haffuer tilstat warit och fornimme wij at saken är vpskutten til oss at wij ther vm skulle seija huad oss synes, Så giffue wij idher til kenne at wijse och lärde men som j then helge skrifft wel forfarne ära haffua nu j en kort tijd begynt thenna articul vm presters gifftermål öffuerwegha och granneliga betractat vm tess forbud hade noghon skäl medt sigh eller ey och

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 190 v.

haffua funnit granneliga aff gudz ord at thet är prestena åff gudhi intit forbudhit, vtan är mykin skadhe åffolgt at ther vm något forbodh åff menniskær j fortidhen skedt är, såsom theres böker ther vm vtgongna liusliga noogh bewisa, ther och så nu mong land och städher retta sig epter, mest öffuer alt Tysland pryszen danmark Lijffland och annen stedz widt vm kring christenhetena thet dagliga dags jw meer och meer spöries, Epter så är kunne wij for:da Her Thomas eller någhon annan godh clerk icke fortagha thet gud honum i then motton tillatit haffuer, vtan late them ther medt göra som the mena sigh for gud forsuara kunna, Huilkit wart sinne wij giffue jdher dandemen til wetta, och Bedhie athi teslikes sielffue welie besinna vm thette ärende kan idher eller någhrom wara till skadha eller eij, epter han kan jw så wel her epter som till förenna predica edher gudz oord före och göra edher tienst som han edher plictogh är, Så epter thet är icke emot gud och rethetena som j thenna motton foretagit är, rådhe wii idher och begäre ati late för:da twiffwelsmål til baka och waren til fridz medt thet som skedt är, och acter icke huad andre her vm seija som sigh j sakenne minst förstå ee huad the ära innan sokn eller vtan, J huad motto wii kunne wetta alles idhers besta göre wii gerna, Gud idher her medt befalandes Aff wårt slot Stocholm die Nicolaij

Gustaf I:s Bref till Hr Jöns i Upsala, med begäran, att uppbära, förvara och försälja det årets Biskopstionde af Upsala stift, m. m. Stockholm i December 1530 *).

Wår etc Käre her Jöns Endoch wij i siistens wåre wid thet sinneth när wij wore j Vpsala ath wij wilde haffua idher fördragh vm någhot vmak for oss for idhers ålderdom skull och annen bekymber och befaladhe therföre wår Canceller Mester Henrik at han skulle handla antingen medt Doctor Erick gettingen eller ock medt her Erick j Bondakyrken at en thera skulle besyta then biscops tiend som ther faller j åår j alla Contracter, Så äre wij doch nu anners förtencte och haffue besinnat ath vti then motton kan ingen bettre tiena oss och sijta wårt betsta än j bådhe for then skull ati ären bedriffuande i idher ärende och haffuen besta forfarenhetena j sakena och så ath clerkerijt j alla Contracter äre idher i then motton hörughe och lyduge besynnerliga til at lata wenda törcka och foruara huar behoff göras kan for:da tiend ath then icke forderffues j then medhel tijd at hon inkommer j kyrkeherbergen epter thet at alt korn j thette åår är medt stora Wedzsko til hopa kommet, Huarföre är wår kerlig bön och begären til idher ati wele vtan all geenseyelse tagha idher for:da vmak vppa for wara skull och acta wårt besta vm for:da tiend at hon må redeliga vtkomma, och beuaras j herberghen som sagt är,

---

*) Riks-Reg. 1529—31. fol. 191.

och selies oss til godho som hon mest gella kan, Och ther til beflita idher at then procuracio och så redheliga vtkoma må oss til honda som j thette åår vtgonga skal, wele wij altijd wara fortencte til at wetta idhers besta igen huar wij kunne Gud idher her medt befalendes Aff Stocholm tempore Conceptionis Marie

---

Gustaf I:s Bref, att Hr Gunne, som mistat ett finger, må af sina socknebönder anses skicklig att utöfva prest-embetet. Stockholm Conceptionis Marie (8 December) tid 1530 *).

Wij etc Göre witerligit Ath oss elskelig her Gunne j Settille haffuer beclagat sigh fore oss huruledes han for nâghon fögha tijd sedhan fik skadha på sin hand så ath han miste sitt tummel finger for huilka sak han åff somlighom foractat warder lijka som han for then skul icke skulle skickelig wara til prestaembetit såsom til forende, Så haffuer han nu satt sakena in for oss och wil gerna ther lijta sigh til som wij honum epter godhamens rådh föreseijandes warde, Therfore wij och nu haffue befrågat oss medt godhemen som j then helge skrifft forfarne ära och kunne icke annat forstå åff theres rådh at huar icke annen brist

---

*) Riks-Reg. 1529—1531, fol. 191 v.

finnes medt samma her Gunne än at han thet finger mist haffuer är thet intit sådana hinder epter gudz lagh ther man honum sitt prestaembete fore fortagha kan, endoch henda kan at påffuans lag ther vm annerlunda holla kan, them wij j then motton fögha acte, när wii gudz lag fore oss haffue, Så epter icke alle thet forstondit haffua, giffue wii huariom och enom thette wårt sinne til kenne, at the mågha sig ther epter retta, och anamme honum vtj wår hegn och forsuar for all then forkastilse som honum for thenna motton skee motte, forbiudhandes allom honum her emot h: q. (*hindra quälia?*) etc, Och ther til biudhe wii for:da her Gunnes soknebonder at the honum for then skul icke föracte j hans presteembete vtan göre honum tiend och rettigheter i alla motte, Tess til etc

---

Gustaf I:s Bref till M:r Sven, om broder Sverker och munkarne i Skara kloster, hvilket, om möjligt vore, skulle indragas, samt om gods efter döda prester. Stockholm Lucie (13 December) tid 1530 *).*

Wår etc Som i scriffue her Electe vm brodher Swercker Ath han kom til Skara och fordoldis ther j clostrit til så longan tijd huilkit wij icke mykit kunne tagha til godho, epter the mun-

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 192.

kar wel wiste at landit var honum forbudhit, Synes oss at oss är mögha hulheet wedherfaren aff them, for then gunst wii haffue bewiist them och priuilegerat them öffuer andra medt theres vtfarande mera än som Westerårs recess medgiffuer, och haffuom endels giort oss fornär j then motton, Så epter wij icke haffue ther mera tack före, och for:de westerårs handil wart på nyth bejakat och besworen j Strengnes aff Riksens rådh Adelenom och then meneman som ther forsamlat war j somers itt åår sedhan, står oss icke til görandes lenger lijdha slyk for:da munkars vtfarelse emot for:da handel. vtan wilie vm the haffua wårt breff på någhon priuilegium ther vppa ati eske thet vtåff them igen, Och at the skola giffua edher til kenna när the fara vth i terminen och när the koma heem igen at recessen motte bliffua hollen, Och scriffue wii nu itt öpit breff til lagmannen och wåra fogtar och embetzmen ther i landit at huar the finna några aff samma munkar wancka hoss them the ther icke haffua idhart breff skola the bliffua wid them och fortaga them then stora frijheet som the her til dags hafft haffua, Huar i och kunne fornimma medt lagmansens och andra godha menz rådh ther i landit ath skee kunde vtan mykit roop at clostrit ladhes platt ödhe, och munkana som endeliga lösta bliffua i closter fore til Sictuna epter som the godhemen i Orebro lijkt syntes, är oss thet intit emot vtan heller thet gerna see, Här vm rådfråger medt the godhemen och görer sedhan ther vm som idher och them synes rådheligast wara, Priaren som så fordolde for:de brodher Swerkel och kom her vp medt

homm bliffuer her vppe på någhon tijd til görandes at j wette ther epter skicke thet som skickandes är i clostrit, Yttermere som j och scriffue vm the prester ther dödhe äre i Kindh at Söffuerin Kijl befattar sigh medt theras godz etc Så haffue wij nu giffuit for:da Söffuerin forstå wår wilia ther vm at han her effter skal jntit befatta sigh medt theres godz som så döö, utan skal lata wår fogta Anders Benctson betemma ther medt then wij haffue befalet at acta ther vm medt idhers godha rådh och tilhielp, Och haffuer for:da Söffuerin nu warit her vppe hoss oss och giort oss räkenskap för thet han haffuer så kentz wid epter samma dodhe prester

---

Gustaf I:s Bref till Lagman, Förläningsmän och Fogdar i Vestergötland, att gifva noga akt på de munkar, som der stryka omkring. Stockholm den 17 December 1530 *).

Wij etc Helse idher Lagmannen forläningzmen och fogtar j Westergötland etc, Är oss forekomet huruledes hoss idher j then landzendan Westergötland wancka monga munkar åff huilkom en part sigh ingen forman eller closter wetta, och somlige endoch the wette sigh closter och formen j

---

*) Riks-Reg. 1529—1531, fol. 192 v.

j Skara wistas the likwel vtan clostrit lenger än som Westerårs recess jnneholler, och skiuta på wårt breff at the ther til wårt godha loff och minne haffua, j huilkes breffs krafft the gå e huart them löster, och koma mera ont åstad än got medt theres lögn och bedrägerij som dagliga dags meer och meer spöries, Så är nu wår wilie atj see til medt samma munkar huar idher i sin stadh atj bliffue wid them, och icke städhen them then stora frijheet och wilkor som the ther til dags hafft och fast missbrukat haffua, Och ingen åff them later wistas eller terminera vti idhars forläningar och fogterij som skiuta på at the äro hema j Scara, med mindre the haffua then godha manz Electi til Scara breff och bewisning, ath så må wettas vm the fölia Westerårs Recess epter eller eij, j frå huilken wij icke trädha kunne, epter han så almenneliga och endrecteliga aff Riksens rådh adlenom och then meneman haffuer samtykt, och besworen warit, Ther the skiuta på wårt breff emot samma Recess måge j them tagha j frå them, epter icke haffuer warit wår mening at the skulle thet niuta til ewogh tijd, Och mest forty at wij än föga huldheet aff them fornummet haffue, huad j ytterligare kunne besinna medt for:da her Electus vm the for:da munkars wesende settie wij thet in til ider och honum ati ther vm wele rama thet j tron nyttigast kan wara, her medt ider gud befalendes aff Stocholm logerdaghen nest for Thome

Gustaf I:s Fullmagt för Hr Hans Nicolai på Stockholms bykyrka med Solna som Annex. Stockholm den 17 December 1530 *).

Wij etc Gore witterligit medt thette wårt när-uarandes opna breff Ath wij åff synnerlig gunst och nådhe så och medt oss elskelige troe mens Borgmestare och rådhes rådhe och samtycke vti wår stad Stocholm haffue vnt och förlänt som wij och nu vnne och forläne thenna oss elskelig wyrdelig man her Hans Nicolaj Stocholms Bykyrke eller Kyrkeherredömet ther sammestadz och Solne soken til en Annexam eller ridkyrke medt tiend lijkstol offer och all annen årlige rentto som ther årliga plägher vtåff gå, Effter thet at wij hört haffue och welförnummit Ath han vtj then helga skrifft godh forfarenheet haffuer til ath predica gudz oord reent och oförmengt then meneman til sielegangn, Ath han henne och alt thette haffua och niuta skal sigh til godho och vppehelle så lenge han sigh redheliga emote oss och Stocholms stad skickar, och wil predica gudz oord reent och oformengt som han thet nu her til predicat haffuer och foretagit Huarföre Biudhe wij alla som for wåra skul wela och skola göra och lata och synnerliga Borgmestare Rådh och menigheet vti for:de wår stad Stocholm, Bönder och Almoga vti Solne soken at the for:de her Hans Nicolaj för theras retta Kyrkeherra och pastor anamme, och görer honum all then deel rett och rettigheter som

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 192 v.

the theres retta Kyrkeherra årliga plictoge äre vth ath göra som for:uit ståår, Tess til wisso etc Aff Stocholm Logerdaghen for Thome Apostoli

---

*Instruction för de goda män, som utsändes kring landet, för att handla med allmogen om klockornas utlemnande till rikets gälds betalning. Örebro Pauli Conuersionis (25 Januari) tid 1531 *).*

Först draghes Almoghanom til minnes huad nödh rijkit vti war för någhon få åår sedhan for Konung Kristierns skull, huilken tå Sueriges jnbyggiare förderffua wille j grunden, til tess gud sende oss wår nadige herra, then tå medt gudz och wenners hielp satte sigh vp emoth honum och dreeff honum vth.

Jtem är witterligit ath på then tijdhen war icke mykit på kisttobotnen ther mann itt slijkt örligh medt föra kunde, thet doch wel kosta motte mong hundrat tusen mark til ath soldera folk til skip byssor och werior etc som longt wore vpreckna

Therföre war rijkit for swagt til ath bedriffua thet örlig till en godh enda, och nödgades til ath

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 198. Se *Tegel*, 1: 274 ff.

lijta til the tyska städher. besynnerliga til wåra wenner the Lubska, huilke rijkit vnsatte medt skip folk Byssor och werior, ther man påholla skulle til tess rijkit wart them skyllogt til så mong tusend gyllenn. ath man icke haffuer lössa sigh ther vth in til thenna dagh, endoch ther åff är sedhan huart åår bettalat vtöffuer XX eller XXX m (30,000) mark, och är taghit ther til hielp åff then meneman kyrkior closter och prester etc,

Så haffuer doch thet icke än nu kunnet förslå, vtan rijkit är them än nu skyllogt en mecta stoor Suma, for huilka sak skull the nu haffua theras sendningebud her j landit och kreffuia strengeliga på bettalningen, och är for then skull befructandes at vm the icke warda snart bettalade skola wij formodha oss itt stoort vbestond och ondt köp på salt humbla clädhe och alt annat som wii åff Tysland behöffue

Thetta haffua the godhamen åff köpstädhernar her j landit granneliga noogh besinnat, och therfore skuttit til hopa til samma gelds bettalning en clocke åff huario kyrkio j theras köpstädher, somestadz then största, och somestadz nest then största, medt huilko bettalat är så longt thet reckia kunde,

Så epter än nu en stoor deel står til baka setter w. n. herre och rijksens rådh in til the godhemen almogan i then och andra flere lanzendar j rijkit huad råd man skal finna til thet quart står vbettalat

Och epter then meneman haffuer nu j flere reszor ther om och andra rijksens nödtörffter for-

tungat warit såghe wår nadige herre och rijksens rådh alzsom helst at man toghe thet rådh före til samma geldz bettalning som then meneman minst wore til tunga, och ther minsta åffsagnaden åff vore,

Och menar hans nade och rijksens rådh på theras behagh ath thet best skee kunde medt en then största klocko aff huaria kyrkio kring vm landit såsom nu skedt är j köpstädhernar oc j Åland och fineland ock annerstedz i Rikit och vppå thet ath thet må teste better slå fram motte thet förbettras åff Kyrkenes deel medt tienden i åår

Therföre haffuer wår nådigste herre nu sendt thenna godhamen åff sitt Rådh vth til the dandemen j then landzenda och annerstadz, til ath handla medt them vm thette ärende, huad man thet så skal företaga som nu sagt är eller man kunde finna någhot annat bettre sett ther til som landena kunde lideligare wara at for:da geld jw motte bettalat warda j tilkomande wåår tijd, huilkit war N: h: och rijksens rådh nu the Lubske senduingebud loffuat och tilsagt haffua

Om thette rådh företaghes som nu sagt är och wel lijkast är, må tå thet så bestellas medt thet aldra första ath samma clockor nedhertagas, antingen then största eller nest then största, epter som the med tessa godhamen som ther hen vtsende kunna öffuereens wara,

Om the somestadz wilia lösza theres clockor för Annen kopar må thet wel tillatas eller for penningar såsom thet gella kan eller for sölffuer X ores lodit Ther icke meer än en clocka är, må

hon bliffua quar och löses helfftena for annen kopar eller penningar etc,

Jtem när så vm klockonar hanlat ok bestyrt är skola fogterna strax lata them vtkoma, j vpland til Stocholm j Södermannaland til Nyköping, i Östergotland til Södherköping, j Småland och werend til kalmarna, J westergötland dall och wermeland til Lödhese eller som thet sig best skicka kan,

Jtem tiendena oc landgillet mågha bönderna sielffue lösza som the åff ålder lösza plägha, Kyrkewerendenar göre proestenom räkenskap, han bäre vp peninga, och få biscopenom görandes honum ther framdelis räkenskap vppa, til tess tå på siston sendes til them som ther vm befalning få,

---

*Gustaf I:s Bref till de goda män, som i Örebro församlade voro, att detta årets landgille, samt hvad kyrkorna för öfrigt kunde undvara, skulle användas till rikets hjelp. Upsala den 31 Januari 1531 *).*

War synnerlig gunst etc Käre godhe men wij giffue idher till kenne Ath wij medt några vtåff Rijksens rådh och flere godhamen som her nu forsamlade haffua warit, Haffue ytterligare besinnat

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 204.

och öffuerwäghit vm then hielp medt Clockor och tiend vtåff Kyrkernar til rijksens geldz bettalning, j så motte ath oss och them medt idhert rådh haffua tykst icke oskäl wara ath then hielp som kyrkernar således göra skola motte förökas medt thet landgille som j thette åår huario kyrkio tilfalla kan, Doch så at bönderna lösza och thet lijka som tienden som the til förende göra pläga vndantagandes allena så mykit som kyrkionar redeligha behöffua kunna til wax och wijn, Teslikis och huar någhot är vtj kyrkonars kistor som kyrkionar unbära kunna ath thet och taghes ther til medt på thet at Summan kunde någhot förslå at man icke skulle behöffua offtare betunga them vm noghon ytterligare hielp til for:ne geldz bettalning, Huarföre begäre wij ati medt noghon godh rådh och lempe wele beflijtelige handla medt Clerkerna och Almoghan ther j N: at for:de landgille och huad kyrkernar ellies vnbära kunna må och til lijka vtkomma medt Clockornar och tienden, thet wij formodhe j icke försummeliga foretaga wele, Gud idher her medt befalendes Aff vpsala Tiesdaghen nest epter Conuersionis Pauli, 31

Gustaf I:s Skrifvelse till inbyggarne i Viken, att utbekomma en klocka af hvarje kyrka, för att kunna utrusta krigsfolk emot Konung Christiern. Stockholm den 22 Februari 1531 *).

Wij etc Helse idher dandemen alla andelighe och werdzlighe som byggia och boo j Wijken, Kerliga medt gud etc, Kära wenner idher är wel witterligit huad omak kost och täring tesse try rijken hafft haffua j tesse förlidhen år medt then omilda k. Kristierns vtdriffuelse, så ath then tunga som rijken j the motto lidhit haffua, haffua the icke än nu förwnnit, och är wel formodhandes at samma K. Kristiern medt sina tilhengiare än nu actar gå tesse trij rijke epter och trengia sigh her in på alles wåra skadha och forderff medt mindre alla rijksens inbyggiare hielpa huar annan och holla theras härskap widh makt som öffuer them rådhandes ära, och them for slijkt hans onda vpsåth weria ok beskerma skola, för huilka sak nu är begynt j all trij rijken til hopa göras en clocka åff huario kyrkio, antingen then största eller nest then största til at komma ther medt härskapit til makt igen, thet och så nu skeer j alla the landzendar som wij vtöffuer rådhe, Therföre epter idhar landzende wijken är och så vnder wårth welde, och malmö handel clarliga medtgiffuer at then almoghen j Wijken skal vndergå all then tunga som andre wåra vndersåter j Suerige vnder-

———

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 208.

gå, Eske wij och så på samma hielp och vnsetning åff idher, såsom wij aff alla wårt rijksens landzendar eskat haffue ati late oss vtfå ena clocko then största eller nest then största åff huario kyrkio j for:da idher landzenda medt thet aldra första, J huilko oss hoppas finna idher dandemen alla welwiliogha ath man må for:da omilda konung kristierne teste mectogare wara, och ju besynnerliga ther medh at idher j then motton jngen annen eller yttermera tunge pålegges än andra våra vndersåte pålagd är och wij ther vthinnan haffue for:da malmö handel medt oss som forberört är, J huad motte wij kunne etc Gudh idher her medt befalendes aff Stocholm Aske odensdagh

---

Gustaf I:s Bref till Dalarne, om fogden Lars Erikson, som i Leksand blifvit öfverfallen, och begäran, att intet obestånd måtte företagas. Stockholm den 19 Mars 1531 *).

Wij Götstaff etc Helse idher dandemen alla som byggia ok boo j dalarna, Kerliga medt gudh etc, Kära wenner wij haffue förståt at en tretta haffuer warit komen emellan nogra vppe i Leksand sokn och wår fogta Lasse Erikson, så at han haffuer warit ther öffuerfallen och fåth noghon hugg, for huad sak wij icke wette, haffuer han

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 209.

sigh j någhon motto forbruttit och giort noghon emoth lagh ok rett, haffuer han ther icke wår befalning til, och wille wij ther wel haffua rettat vtöffuer, ther thet hadhe för oss warit beclaghat, Huar thet och är skedt för the clockor skull, mene wij doch ath huarken han eller wij haffue ther någhon skull vtj, vtan sedhan the Tydske städher hadhe sin myndogha sendningebudh här hoss oss och wårt Rijksens rådh, vm the swåra geld som rijkit them plictogt är, huilka the wille vtan all lenger fördröijelse bettalat haffua, wart wårt rijksens rådh vtöffuer eens medt oss at senda några godhamen kring vm alt landit, the ther skulle giffua then menige man före thet besta rådh som the wiste til samma geldz bettalning, doch huar the dandemen kunde någhor bettre rådh ther vthinnan finna til samma geldz bettalning motte the thet wel lijdha, och wille gerna lata sigh åthnöia medt huad som helszt the sielffue welwilieliga vndergå wille, men at strengia sigh ther vthinnan emoth then menige manz wilie, antingen medt clockor eller annat haffuer icke warit wår eller rijksens rådz befalning j någhon motto, När nu thetta wart then menige man föregiffuit vppe hoss idher på Tuna landzting, swarade j dandemen wel, och gingen welwilieliga vndher at lata ther til några idhra clockor och senden oss ther vppå idhart opna breff vndher landzens Jnsigle besiglt, Therföre tuiffler oss jntit, vm for then saken skul är for:da offuerfall skeedt på wår fogta at thet ju wisseliga icke är skedt medt alles idhers samtycke och wilia, vtan åff några få som sigh i then motton vti dryckenskap eller ellies j

j theres offuerdådigheet företagit haffua Huilkit doch wel kan betagas och epter godha mens ranszakan så stillas ath then som ingen skull haffuer skal thet icke j någhon motto vngelle, och at för thenna saken skul icke skal behöffuas någhot vbestand företagas j rijkena, ther oss hoppes ati dandemen alle och wel sielffue til hielpe huar j sin stadh, och atj ju bliffue widh thet hulskap och manskap som j oss nu j flere reszor sworet och tilsagt haffue, ther wij oss aldeles på förlåte, Och begäre atj wele giffua oss til kenne, huru for:da öffuerfall tilkommet är, ath wij tå måghe wetta medt idhart och andre godhamens rådh huad ther til tenckias eller göras skal, huar wij kunne wetta alles idhers besta göre wij thet altijd gerna, Gudh idher her med befalandes Aff wart slot Stocholm dominica Letare. Årom etc MDXXXI vndher wårt Secreth

---

Gustaf I:s Skrifvelse till Snäfringe, Tuhundra och Åkerbo härad, som återtagit sina klockor, med begäran, att af hvarje härad sända 7 goda män till samtal med honom. Vesterås den 23 Mars 1531 *).

Wij Götstaff etc Helse idher dandemen alla menige almoga som byggia och vti N. Kärliga

---

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 210 v.

medt gudh etc Kära wenner wij haffue förnummit at åff thet buller som några ther vppe j dalana sigh företagit haffua medt wår fogta Lasse Erikszon, haffua och några här nedre tagit tilfelle til ath anamma igen theras clockor. som the alredho hadhe vtkomma latit hijt til Westerårs till rijksens geldz bettalning etc, Endoch j dandemen wel wette at wij jngen nödgat eller twingat haffue effter några clockor, vtan haffue latit satt thet j idhart schön och then menige manz frija wilkor öffuer alt rijket, ath huad the medt rijksens rådh samtycte och beslutte ther låte wij oss gerna medt åthnöyia, gerna tillåtandes ath the motte lösza theres clockor for möyeligit wärd som thet begärandes woro, huar thet annerlunda haffuer warit idher föregiffuit haffuer thet icke warit wår befalning, och kan här än nu wel finnas medhel vppå medt mindre at man här vtåff behöffuer någhot vbestond företagha, Therföre är wår wilie och begären til idher dandemen alla, atj nu j morghon wele förskicka hijt til oss til westerårs VII beskedeliga godhamen idhra fulmyndoga vtåff hela herradit til orde och samlals medt oss vm for:ne clockor, jntit fryctandes at wij ju wenliga medt them på alles idhers wegna handla wele ther j idher alffuarliga på förlata måge, Och huar j samma idhra clockor begärandes ära at lösza för möijeligit wärd tillåte wij thet gerna, förseendis oss til idher dandemen atj late idher finna welwilioge til for:ne rijksens geldz bettalning såsom flere rijksens jnbyggiare, Och huar någhor fins j bland idher som någhon lögn och bedragerij förer atj ther til jngen tro settia wele,

vtan bliffuen widh thet hulskap och manskap j oss loffuat haffue ther wij oss alffuarliga på forlate, och wele altijd wetta alles idhers gagn och besta huar wij kunne, Gudh idher befalendes

---

Gustaf I:s Svar på Dalkarlarnes skrifvelse, om den twist som uppstått emellan Lars Erikson och flera i Dalarne, om klockor och kyrkotionde, de Svenska mässor samt andra stycken som uppkommit emot deras gamla sedvänjor. Vesterås den 25 Mars 1531 *).

Wij Götstaff etc Helse idher dandemen alla som byggia och boo offwan Longahedhen, Kärliga medh gudh etc Kära wenner wij haffue nu i dagh vnfongit idhers scriffuelse, j huilke j giffue til kenne vm någhon twist och twedrect ther sigh förlopen är emellan wår fogta Lasse Ericson och en part ther i dalarna, huilkit oss tycker illa wara vm han haffuer j någhon motto sigh förseet emoth idher, och wette icke alffuarliga huar åff thet komit är, haffuer han i någon motto gåth vtöffuer wåra befalning och förbruttit sigh olagliga tå wele wij tenckia ther til at han skal stå idher til retta, Och försee wij oss til idher atj icke heller göre honum eller några wåra befalningzmen

---

*) Riks-Reg. 1520—31 fol. 211.

någhot vtöffuer lagh och rett etc, Käre dandemen som j och beröre j idhers scriffuilse vm the clockor och kyrkenes tiende, atj haffde ther medt wel varit til fridz j thette åår, Så äre wij icke än nu annat begärande än som laghmannen och the godhemen ther utsende wåre til idher then tijd medt idher forhandlade på Tuna landzting vm rijksens geldz bettalning, som j them ther på idhert breff och Jncigle gåffue, Så haffue wij och förstât j idhers scriffuelse ati haffue fåth Bisp Pedhers breff j Westerårs, lydhandes at wij skulle ware begärandes alla kyrkernes peninge, huilkit icke j wårt sinne annars warit haffuer, än atj skulle taga samma peninga eller och annat huad idher tyctes, och förlossa ther medt idhra clockor, och försee oss än nu til idher atj bewise idher j then motton, som then menige man Sueriges rijkis jnbyggiare giort haffua, oce the godhamen her j Westerårs län j dagh medt oss besluttat haffua, och giffue wij än nu j idhart skön vm j wette någhon annen bettre rådh til for:ne rijksens geldz bettalning, eller och j wele bliffua widh thet som besluttet bleff när the godemen wåre hoss idher, huar j wele lata finna idher welwilioge thenna reszo skole j icke yttermera bliffua kraffde eller tiltalade vm thenna rijksens geld, som the godhamenz breff ther vm jnneholler, Yttermera som j och haffue latit oss föregiffua j idhor scriffuelse vm the Suenska messor athi icke wele höra eller tilstädhia them Så haffue wij icke befalet någrom at messa på Swensko ey eller epter thenne dagh tilstedhia wele vtan allenast ther the så sielffue haffua begärat åff oss, som är, borgmestare rådh

och then meneman j Stocholms stadh, Huar så skee kunde at några idhra fulmyndoge sendningabudh kunde koma här vth och samfella sigh på alles idhers wegna medt wårt elskelige rijksens rådh oc the godhamen j Stocholm, huad och hurn j then helga kyrkio på kristendomens wegna öffuer alt endrecteliga handlas skal; antingen j ena motto eller andra see wij thet gerna ath så skee må, Yttermere som j och scriffue vm några andra olagha stycker sem nu nyes skulle wara vpkompne emote idhers gamla sedwänior, Huilke idhre breff icke uthtrycke huad stycker thet äre, Så wele wij och begäre atj igenom idhers scriffuelse, eller och några andre fulmyndige sendningebudh ther medt oss handla kunne, wele giffua oss till kenne, huad stycker thet ära, wele wij wel finna godh rådh til ath ther skal komma böter vppå, så atj nest gudz hielp jntit skylla skole antingen j then eller någhon annen motto Så förhoppes oss til idher dandemen alle atj icke taghe idher någhot vbestond före, ther idher och then menige man j Sueriges rijke kan koma til skada och förderff, vtan bliffue widh thet hulskap troskap och manskap som j oss titt och offta loffuat ok tilsagt haffue, ther skal nest gudz hielp ingen brist finnas på wåra sidho, ther må j idher alffuarliga till förlåta Jdher här medt gudh befalandes Aff wårt slott westerårs die Annuntiationis Marie Anno etc 31 vnder wårt Secreth

Gustaf I:s Tacksägelsebref

"till alla Lagh saghor som haffua giort theres clockor vth, som är, Nyköpings län, Östre och Westre rekerna, Trögd åsunda hera lagund Simetuna Torstuna herrade, Nörra och Södra rodhen, Tierp wåla wendel gestringeland Bäling Norunda vlleråker waxal råsbo Oland, Stäks län haghund Solentuna walentuna herrade, Åkers Selbo Öknebo Sotholms Suartlösz Hölbo herradhe," Vesterås den 25 Mars 1531 *).

Wij etc, Helse idher dandemen, kärliga medt gudh kära wenner wij tacke idher ganska kärliga for thet hulskap troskap och welwiliogheet j oss stedze bewijst haffue j alla motto, besynnerliga ati haffue latit finna idher welwilioge j then hielp medt the clockor etc til rijksens geldz bettalning, ther emoth wij altijd wele wetta idhert gangn och besta igen j huadh motto wij kunne, yttermere käre wenner förmodhe wij ath idher icke owitterligit är, vm then twist som nu nyliga warit haffuer j bland några ther vppe i dalana (ther åff som wij mene) ath thet haffuer warit groffliga och icke aldelis så föregiffuit vm samma clockor såsom wår och rijksens rådz wilie och befalning warit haffuer, Therföre haffua the nu hafft theras fulmyndogha sendningabudh här hoss oss j Westerårs och medt the dandemen här j Westerårs län och Akerboherrade weluilieliga vndergåth til ath vthgöra några theras clockor kyrketiend och kyr-

*) Riks-Reg. 1529—31 fol. 212.

kyrkenes affrat j thette åår såsom menige rijksens jnbyggiare vndergåth haffua til ath bettala thenna swåra rijksens geld, och sedhan bliffua vtåff medt them, Thet wij medt the godhamen rijksens rådh så beramat hade pa alles idhers schön och godha behagh, menandes thet så letteligast bekomma kunde, idher och then menige mann minst til tunga Och haffuer icke warit wår eller rijksens rådz wilie och befalning ath strengia antingen medt idher eller andra epter några cloc-kor eller annat åff kyrkionar, mera än som j dandemen vndergå wele medt en god wilio, huilkit wij fornummit haffue atj och så welwilieliga giort haffua, thet wij idher altijd til godho betenckia wele, Och bidhie wij idher dandemen at vm någhon förer någhon lygn j bland idher ati ther til platt jngen tro setta wele, vtan bliffue widh thet hulskap och manskap j oss loffuat haffue, ther wij oss fulleliga på förlåte, jutit twifflandes at wij ju altijd wele wetta alles idhers gangn och besta j alla motto, ther j idher dandemen alffuarliga på förlåtha måghe, Jdher her medt gudh befalandes, Aff Westerårs die Anuntiationis marie Anno etc 31.

Gustaf I:s Bref till Måns Nilson på Aspeboda, om Dalkarlarnes skrifvelse och begäran, att understödja Stockholm stads sändebud i deras underhandling med Dalallmogen. Stockholm den 31 Mars 1531 *).

Wår synnerlig gunst etc Käre Måens atj wel wette huad breff oss tilscriffuit wårt nu sijstens åff Tuna landzting thet föga bettre war än en vpseijelse på thet hulskap ok manskap som the godhamen j dalana oss titt och offta tilsagt haffua, huilkit breff wij haffue latit wåra trogna vndersåta Stocholms stadh läsza ok besee, the och så samma breff öffuerwägit haffua, och acta för then skul nu senda några theres fulmyndoga sendningebudh vp til the godhemen j dalana medt någhon werff thenna sak anrörandes besynnerliga til at betasta all ting j besta motton, menandes ath thet som geller hela rijkit vppå, och hela rijkena kan koma til skadha eller gangn, ther bör them såsom itt rijksens ledhamoth någhot åff wetta, och haffua ther medt at skaffa, Så epter wij noogh förnumme j thet buller som ther vppe war för tw åår sedhan, atj ther vthinnan troligha bewijsten idher, til ath thet stillas motte, som och skedde gudh tess loffuat, Therföre försee wij oss än nu til idher ati än nu görer thet samma, och när för:da Stocholms stadz sendningebud komma atj tå wilie them tilfalla och bistond göre j theras redeliga werff, ath genom idhers och theras med–

*) Riks-Reg. 1529—1531 fol. 213.

hel må företagas thet rijkena nyttoghast kan wara, och skadha och förderff åffstillas, besynnerliga for then lägligheet skull som nu på färde är medt Konung Kristerns partij, huilke j somor acta göra någhot anfall in vppå rijkit, som j förnimmande worden aff någhor bewijss som wij for:da sendningebudh medgiffua wele, Haffue wij och nu scriffuit Jngel hanszon til at han skal stemma landzting Torsdaghen nest epter påscha, Och törffue j icke haffua then tanckan til oss ath wij skole haffua någhon ogunst til idher, såsom idher til ewentyrs kan foregiffuit wara, forty all then tancke som wij j then motton kunde haffua til idher, then bliffuer nu aldelis fortaghen for then troheet som j vti for:na framledna buller oss och rijkit bewijsten, och then j än nu thet oss hoppas j thette buller bewisa måghen, j thet forhoppit seije wij ider gunst och wilia til ther j wel må ider aldelis på forlata, och wele altid rama idert besta huar wij kunne, Gud ider befalandes

---

Borgmästare och Råds i Stockholm bref till Dalallmogen, i anledning af klocke-skatten och Reformationen, af den **31** Mars **1531**, är tryckt i v. Troil, Handl. till Sv. Reform. Hist. Del. IV sid. **362**, och Dalallmogens bref till alla landsändar och Lagsagor i Riket, i samma ämne, af den **12** April **1531** (Riks-Reg. **1529—1531** fol. **218**) i samma del sid. **365**.

Gustaf I:s Bref till «Mora, Henemora, Tuna, Retviks, Orsza, Folkeryd och Grytonäss» socknar, att bidraga till att stilla det företagna obeståndet. Stockholm den 8 April 1531 *).

Wij etc Helse idher dandemen alla som bygge och boo vtj N. Kerliga medt gudh etc Kära wenner Endoch vppe j Dalana haffua itt partij taghit sigh nâghot vbestond före, fögha actandes huad skadha och forderff ther åff födhas kan j rijkena, Så haffue wij doch förmerkt ath thet haffuer warit idher och mongan dandeman emoth, och atj jntit haffue fallit them til j then saken eij heller (thet oss hoppes) tilfalla wele, ther wij idher alla gunsteliga före tacke, och skole j therföre altijd finna oss welwiliogh til at rama alles idhers besta ee huar wij kunne, Och förlate wij oss til idher atj wel bliflue wid thet hulskap och manskap som j oss loffuat ok tilsagt haffue, och tilhielpa at thet företagna vbestond må stillat warda, mest för ty at man icke än nu så diupt är jnträdt j sakena, at hon ju wel står til at betagas j bettre punctar, så wel nu som j fortidhen ther slijke stycker haffua for hender warit, Och hvar så hende at några lygner föras ther vppe hoss idher på oss j ena motto eller andra, bidhie wij atj ther til jngen tro settia wele, wij acte nest gudz hielp icke annerlunda skicka oss emoth idher än som

---

*) Riks-Reg. **1529—31**, fol. **215**.

oss bör skicka oss emot wåra trogna vndersåtte, ther skole j intit vm twiffla, Gud ider befalandes Aff Stocholm påsca affton anno 31

Gustaf I:s Bref till Ångermanland och Medelpad, att få lösa sina utlemnade kyrkoklockor emot lika mycket rå koppar, som dessa väga, m. m. Stockholm den 12 April 1531 *).

Wij etc Helse idher dandemen alla som byggia och bo vthi Angermanna land och medhelpadha Kärliga medt gud etc Käre wenner wij tacke idher alla ganska kerliga för thet hulskap troskap och welwiliogheet som j oss altijd bewijst haffue, enkanneliga medt then hielp åff kyrkionar til rijksens geldz bettalning Och teslikes ati altijd haffue warit wåra fogtar och embetzmän ther hoss idher höruge och lyduge j alla motto på wåra wegna, thet wij idher altijd til godho betenckia wele, Och hoppas oss til gudh ath wij nu så wele behielpa oss j rijksens tärffuor at wij epter thenna dagh icke skole betwnga idher eller andra rijksens jnbygiare medt någhon yttermera hielp antingen åff kyrker eller annars vtan lata oss medt Rijksens årliga ok lagliga vtskyllinger aldelis wel åtnöija, och vm så wore ath några sokner j idhor landzenda haffua lust til theras clockor igen, äro

---

*) Riks-Reg. 1529—31, fol. 216.

wij tå til fridz at the lösza them igen, Giffuandes j sölff eller peninga så mykit för huart skeppund som man medt köpa kan itt skeppund rå koppar igen Huar och så wore, at clockoöronen ära synderbrutten, Teckes them än tå tagha them igen och lata vpgiuta them på nyth, och gjffua lijka mykin rå koppar igen eller så mykit man kan köpa honum före, äre (them til wilia) ther medt til fridz, Och mene ath the ära j then motten bettre ther medt belatne än medt rån kopar, framdelis kära dandemen vm någon lygner eller fask rycte hende föras i bland idher som wel offta skeer, Bidhie wij tå atj ther platt ingen tro settia wele, vtan bliffuen widh thet hulskap och manskap j oss loffuat och tilsagt haffue, som oss intit twifflar j wel göre, wij wilie ther emoth wetta alles idhers gangn och bestond igen j huad motto wij kunne, ther skole j fulleliga förlåta idher vppå, Gudh ider befalandes Aff Stocholm fierde dagh påscha Arom etc 31.

Gustaf I:s Skrifvelse till Åkerbo härad, om fogden Olof Erikson och de kyrkoklockor, som blifvit återtagna. Stockholm den 12 April 1531 *).

Wij Götstaff etc Helse idher dandemen alla som bygge och boo vti Akerboherradhe, Kärliga medt gud etc Käre wenner wij haffue förstondit ati

*) Riks-Reg. 1529—31, fol. 216 v.

haffue fåth en ouiliga til wår fogta Oloff Erikson och måghe eij lijdha honum hoss idher, for huad sak skul wij icke wette, huar j then hadhe giffuit oss til kenne, hadhe wij wel latit skee idher ther rett före, såsom wij idher tilsadhe när wij sijst wore til tals medt idher, och haffue wij honum här til städes at han skal pläga idher så mykit som rett är, vm j dandemen eller någhon åff idher haffuer honum någhot til at tala, Haffua och så somlige åff idher (som wij och nu sport haffue) taghit idhra clokor igen, och annat huad j vtfåth hadhen åff kyrkionar til Rijksens geldz bettalning thet wij storliga förundre epter j dandemen wel sielffue wette ath jngen twingadhe idher epter någhon deel mera än som j sielffue vtgöra wille medt en godhwilia, Therföre wette wij icke vtåff huad vrsak j thet så medt foss igen tagit haffua, medt mindre j dandemen haffue besinnat någon annen bettre rådh til for:ne geldz bettalning, thet then meneman mindre kan wara til tunga än thette war, wore wel wår begära atj wele giffua oss thet til kenne, ther wij tå gerna wele lata oss til fridz medt, Men huar j haffue tagit tilfelle vtåff thet buller som nu nyliga sigh förlopit är ther vppe j dalana, menandes ath flere landzendar skola och tagha sigh samma sinnet före såsom the j dalana giort haffua, Så skole j wetta dandemen ath thet finnes icke så j sanningen, vtan heller ath then menige man j helsingeland botnen Ångermannaland medt flere landzender ther i Norlanden, sammalunda her i Vpland rodhen och sedhan then meneman vti alla andra landzender öffuer hela rijkit haffua alle latit finna sigh velwilioga medt samma hielp til ath bettala for:ne rijk-

sens geld ther medt, Och welia the jngelunda ryggia eller trädha emoth thet the ther vm medt rijksens rådh och flere godhamen sielffue welwiliega samtykt haffua, Ok komer icke thenna hielp såsom eij heller andra flere hielper som til förende vtgiorda ära oss enkanneligha til godho, så ath wij legge them på kistobotnen, vtan ära lagda och än nu leggias skole vti rijksens geldz bettalning, ther och wårt rijksens rådh (som och mong godh man wel weeth) godh räkenskap vppå skedt är, synnerlig vtj then herradagh ther stodh j Westerårs Anno 27 och jemvel på thenna hielp skee skal, Syntes oss wel rådh wara ati dandemen alle någhot vbestond före, lijtandes (til ewentyrs) på någhon otröst, ther j medt förrådher idher sielffue, Huar j her uthinnan någhon insagho eller skäl haffue wille wij then gerna höra, Och j alla motto så skicka oss emoth idher och mene Sueriges almoga som wij ther vm wele wara til swars både för gud och menniskior, j thet förhop athj dandemen såsom och andre äre oss höruge ok lydoge, och beuisa idher emoth oss såsom tro vndersåta bor beuisa sigh emoth theres retta herra, Gud ider befalandes Aff Stocholm fierde dagh påsca Anno 31

BIHANG

TILL

FÖRSTA BANDET.

A

Då Aug. Theiners *Schweden und seine Stellung zum heiligen Stuhl I, II*, och D:r A. L. J. Michelsens *Archiv für Staats- und Kirchengeschichte der Herzogthümer Schleswig, Holstein, Lauenburg* u. s. w. I—IV i Sverge ännu äro mindre allmänt kända och begagnade, vill Utg., enligt hvad han i förordet omnämnt, i detta Bihang utur "*Urkunden-Buch*" till Theiners nämnda arbete och "*Korrespondenz des flüchtigen Erzbischofs* Johannes Magnusson von Upsala *mit dem Bischofe und Domkapitel zu Lübeck. Mitgetheilt von D:r* W. Leverkus" (Se Michelsens Archiv IV B. 509—30), der frågan blifvit utur Katholsk synpunkt uppfattad, införa handlingar, som sprida ljus öfver Johannes Magnus och Reformationens framsteg i Sverge. Må man med dessa jemnföra Gustaf Vasas framställning och förfarande!

De öfriga af Theiner meddelade handlingar, rörande Reformationens gång och utveckling under Gustaf I, äro genom i Sverge utgifna samlingar redan kända och behöfva således ej å nyo intagas.

I.

Venerabili fratri Joanni Episcopo Lincopiensi ADRIANUS P. P. VI *).

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem. Gratum nobis fuit intelligere, quo pietatis zelo fraternitas tua utatur circa negotia orthodoxam fidem concernentia, praesertim *ut* novum ac monstruosum Martini Lutheri dogma, quod in Regiones istas emergere coepit, funditus tollatur, ne piorum simplices mentes eo tanquam pestifera tabe infici possint. Commendamus itaque sanctum ac pium opus, quod fraternitas tua non solum ipsa nobis et huic sanctae Sedi praestat, sed reliquos etiam istius provinciae Episcopos, Venerabiles fratres nostros, ut id facere studeant, sedulo hortatur et monet. Quod cum per se satis arduum et difficile sit, nec sine aliqua dictae Sedis auctoritate commode transigi valeat, ut nos, qui universalis Ecclesiae curam licet immeriti sustinemus, debito fungamur officio, cogitavimus aliquem isthuc ad Regem Gotiae, ac Sueciae Nuncium nostrum destinare, qui tam literarum doctrina, quam rerum experientia pollens morumque exemplaritate praeditus Lutheranos errores hujusmodi

*) *Theiner*, l. c. pag. 5. Förut med en och annan origtighet och lakun aftryckt af *Fant*, Acta et Litteræ ad Historiam Reformationis in Svecia.

extirpare, ac denique fidelium animos in fide retinere possit, ac mentis nostrae oculos in dilectum filium Joannem Magni Notarium et Camerarium nostrum conjecimus, de cujus fide, doctrina et integritate plurimum in Domino confidentes ipsum ad dicta Regna praedictis et aliis fidei negotium tangentibus rebus Nuncium nostrum destinamus. Fraternitatem itaque tuam hortamur atque requirimus, ut quantum in te est omni ope, labore et industria dicto Joanni Nuncio in omnibus et singulis negotiis, quae nomine nostro aget, sedulo et fideliter assistere velis, et ita te gerere studeas, ut ex operibus tuis merito apud nos commendari, et in conspectu nostro gratiam consequi merearis. Et quia ipse Joannes Nuncius fraternitati tuae de iis et aliis rebus latius nomine nostro loquetur, ei in omnibus fidem indubiam adhiberi volumus, ac si nos ipsos coram loquentes, audires. Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris Die XI. Martii 1523. Pontificatus nostri anno primo.

Biskop Hans Braske svar på detta bref, af Linköping den 18 Juli 1523, är tryckt af Theiner och Fant samt uti Handl. till Skand. Historia 17: 152, och är således allmännare kändt.

II.

Sanctissimo Domino Nostro Papae *).

Devota oscula pedum beatorum. Excepimus superioribus diebus cum omni reverentia et honore Legatum Sanctitatis Vestrae Reverendum Virum Dominum Joannem Magni Gothum, qui nobis multa et ardua Sedis Apostolicae negotia pro conservatione Regni nostri et Christianae religionis fideliter et prudenter proposuit, Nosque ad majorem partem omnia, quae Sanctitas Vestra Nobis praecepit, adeo efficacibus rationibus induxit, ut Sanctissimae Sedis Apostolicae honorem, et conservationem perpetuo augere, et quantum in nobis est tueri velimus, firmam spem habentes, quod Sanctitas Vestra, quam idem Legatus asserit in reformationem totius Christiani Orbis divinitus datam, ita nobis praeesse, et consulere velit, ut de cetero tales Episcopi super nos ex natione nostra destinentur, qui melius pacem, et concordiam inter cives nostros forment, quam seditiosus Archiepiscopus Upsalensis Gustavus retroactis annis facere curaverat, qui ita pontificia dignitate ad bella et discordias abusus est, ut pro singulari Dei munere haberi debeat, quod Ecclesiae auctoritas nobiscum non sit penitus extincta, cujus malam vitam et perniciosos mores satis ostendimus praefato Commissario Sanctitatis Vestrae, qui eos ex commissione nostra Sanctae Sedi Apostolicae fideliter referet, cui

*) Theiner, l. c. pag. 7.

Sanctitas Vestra fidem indubiam in eo negotio praestet, humiliter supplicamus. Et quia, Beatissime Pater, idem seditiosus Archiepiscopus eandem Ecclesiam Upsalensem dudum resignavit, et postea se ad hostem Regni Christiernum Regem Daciae contulit, ipsum nostrae Reipublicae valde perniciosum, a terris nostris propter ejus abominanda facinora unanimiter et consistorialiter habito desuper consensu Serenissimi Domini nostri Regis Gustavi perpetuo secludendum statuimus, necessarium putavimus, quod Sanctitas Vestra inprimis consulere vellet vacillanti Ecclesiae Upsalensi, a cujus bono regimine tota fere Aquilonarium Regnorum Ecclesia dependet, quae etiam per plures annos propter ipsum Archiepiscopum innumera damna subierat; nec erit possibile eam ab illis eripi, donec suffectus fuerit alius Archiepiscopus, qui eam cum singulari prudentia et magno favore Serenissimi Domini Nostri Regis in pristinam libertatem perducet, ad quod etiam omnium nostrorum operam tam cito paratissimam offerimus, quantocius Sanctitatem Vestram ad consulendum ejus indemnitati paratam invenerimus. Et quia, Sanctissime Pater, post tantam horum Regnorum turbationem, multi errores in Christanam religionem irruerant, qui nequeant inde facile amoveri, placeret nobis omnibus, quod praefatus Commissarius Sanctitatis Vestrae, Dominus Joannes Gothus, ad nos cum plenaria Sedis Apostolicae auctoritate, post ordinatos per terras nostras Episcopos, rediret, et ea circumspectione, quam in ejus laudabili conversatione deprehendimus, omnia circa statum ecclesiasticum et religionis conservationem nostro auxilio fretus in melius reformaret. Deus Sanctitatem Vestram con-

servet. Anno Domini M. D. XXIII. XII. die Junii. Sub communi omnium nostrum sigillo

Sanctitatis Vestrae deditissimi filii.

Concilium et Senatores Regnorum Sueciae et Gothiae tam ecclesiastici quam saeculares.

III.

Reverendissimis Dominis etc., Episcopis, Presbyteris, Diaconibus Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, Amicis nostris charissimis *).

Sincerissima nostra commendatione praemissa. Reverendissimi Patres, valde gratum erat Nobis audire Reverendum Dominum Joannem Magni Gothum Sanctissimi D. N. Papae Commissarium referentem, quomodo reverendissimae Dominationes vestrae jam totis viribus conantur protegere Ecclesiam Christianam, eamque ab omnibus erroribus, haeresibus, seditionibus, et schismatibus expurgare, ut pace inter catholicos Principes firmata, facilius Turcarum potentia conteri possit. Annuimus bono animo praedicto Commissario, eique in omnibus Sedis Apostolicae negotiis etiam arduissimis, quantum pro hoc tempore potuimus, efficacem assistentiam praebuimus.

---

*) Theiner, l. c. pag. 11.

Ille vero Nobis ex ea nostra opera summam Sedis Apostolicae gratitudinem in omne id, quod honeste et juste ab ea petere vellemus, promisit, adjiciens, quod non minor esset cura Sedis Apostolicae de nostra Reipublicae felicitate, quam Nobis; credidimus illi tanto firmius, quo plura prudentis viri officia in eo apparuerunt: fovimus eum honoribus, gratiis . . . — quam maximis et demum potentissimam classem, quae ipsum a piratis liberum in Germaniam perduceret, ordinavimus. Sed cum itineri accinctus esset, venerunt ad Nos literae Sanctissimi D. N. Papae, quae in effectu longe aliud quam praefati Commissarii promissa continebant. Nam Sanctitas Sua, ut quemdam Gustavum Archiepiscopum Upsalensem, hominem seditiosum, sanguinarium, insignem Patriae nostrae proditorem, in regnum nostrum reciperemus, hortabatur, minasque Censurarum, nisi hoc faceremus, injunxit. Excepimus eas literas tanto aegrius, quanto majorem violentiam in nos et regnum nostrum moliri videbantur. Restituimus jam pridem, Reverendissimi Patres, pacem regno et ecclesiae, eamque nostro et multorum hominum sanguine comparavimus, et jam Sanctitas Sua illum Archiepiscopum denuo in regnum nostrum intrudere contendit, qui sua machinatione tranquillitatem Ecclesiae et Regni penitus abstulit, et utrumque statum, Ecclesiasticum et Saecularem, in extremam ruinam dejecit. Nos pro nostra regia dignitate auctoritatem Sanctae Romanae Ecclesiae extollimus, et veneramur, parati pro ea sanguinem nostrum effundere. Sed ubi talis violentia contra pacificum populi nostri convictum a Sede Apostolica instrueretur; tunc rationem et aequitatem omni auctoritati ejus praeferre vellemus. Conabatur

tamen praefatus Commissarius Nobis persuadere, hujusmodi literas non ex animo Sanctissimi Pontificis processisse, sed a malis aliquibus hominibus confictas, aut forte subreptas, qui fortassis inter Sanctissimam Sedem Apostolicam et Aquilonaria regna aliquid mali procurare contenderent. Utcumque tamen se habet ea Commissaria persuasio, Nos ita Romano Pontifici obediemus, qui cristianissimi populi nostri salutem magis, quam hujusmodi literas, undecumque emanaverunt, attendamus, et propterea adhuc Nobiscum eundem Commissarium cum honesta ejus conditione retinemus, donec sufficienter edocti fuerimus, quid Sedes Apostolica circa praedictum facinorosum Archiepiscopum facere decrevit, estque in animo nostro firmiter statutum, quod si sanctissimus Dominus Noster paci terrarum nostrarum consulere voluerit, non defendendo talem Archiepiscopum, tunc contenti sumus, quod praefatus Commissarius Sanctitatis suae in Archiepiscopum Upsalensem juxta votum nostrum et dilecti Nobis Capituli Upsalensis alias in eum praestitutum ordinetur. Nosque illi et ecclesiae et religionis reformationi juxta Sedis Apostolicae voluntatem assistemus. Si vero Sanctissimus Dominus Noster injustas Archiepiscopi partes contra honorem nostrum et tranquillitatem subditorum nostrorum fovere voluerit, tunc praefatum Commissarium . . . . . veniret salvum ad Romam vel quo velit abire sinemus; Nosque per liberam et regiam nostram auctoritatem ita de ecclesiis et christiana religione in terris nostris disponemus, secundum quod Deo et omnibus christianis Principibus placere credamus. Rogamus quod Reverendissimae Dominationes Vestrae taliter Sedis Apostolicae auctoritatem prosequantur,

ne vel nostrae Reipublicae noceant, aut enormia illius Archiepiscopi facinora magis quam christiani populi tranquillitatem defendisse videantur. Tunc et Nos firmam obedientiam Sedi Apostolicae perpetuo praestabimus, nihilque omittemus, quod ad auctoritatem Sanctae Romanae Ecclesiae et vestri amplissimi Senatus honorem spectare noverimus. Felicissime valeant Dominationes Vestrae. Ex civitate nostra regia Stocholm. Anno Domini M.D.XXIII. Prima die Octobris nostro sub sigillo

GUSTAVUS Dei gratia Suecorum et Gothorum Rex etc.

De mandato Serenissimi D. N. Regis L. ANDREAE subscripsi.

IV.

Ex Johannis Magni, Archiepiscopi Upsalensis Legati Sedis Apostolicae et Hadriani Sexti Pontificis Maximi, Apologia ad Consiliarios Regni Sueciae *).

Ego cum ad vos Roma rediissem, cognovi id quod audiveram, refertam esse patriam scelestissimorum hominum ac nefariorum, qui copiis quam virtute praestantiores ex Teutonia et ex Lubeca, specie tenus pro salute publica comparati, re autem et veri-

*) Theiner, l. c. pag. 16.

tate pro lubricitate pugnaturi advenerant, qui integerrimos patriae mores abominandis flagitiis corrumpebant, in Patriam perniciosi, in hostes segnes aut meticulosi: si quidem cum hostibus conserturi majorem vitae quam virtutis curam agebant; plures cives perdebant, quam hostes fugabant; quicquid pretiosarum rerum occurrebat, aut importunis precibus, aut vi, aut comminationibus extorquebant, sperabantque, ut immedicabili imposito Reipublicae vulnere, cum Religio, cum pudicitia, cum judiciorum fides, cum Pontificia auctoritas concidisset, fore, ut libere victrix nequitia ipsorum ac libido poenas ab optimo quoque peterent sui doloris, quem improbissimo cuique incusserant divinae et humanae leges, eatenus et diligentius Pontificum vigilantia observatae. A qua Lutherana colluvie primum corrupti fuere complures milites, et militares, qui a progenitoribus suis praeter inanem generis titulum, nullam disciplinam, nullos mores, nulla probitatis studia acceperant. Hi tam perditos improbitatis magistros nacti a principio didicerunt aleam pro galea exercere, patrimonia decoquere, mentem mentumque in gremiis impudicarum deponere, undique rapere, sacrilegia committere, christianam disciplinam contemnere, violentias quibusque invalidis conferre capite involuto, vel habitu transmutato per plateas nocturno tempore incedere; quos casus obvios fecisset, oblectamenti causa gladiis confodere, aut in via praecipites dejicere; amictum virilem et animum in muliebrem vestitum lasciviamque commutare, carnis trivialem licentiam in omnem nequitiam convertere, idque toto anno et in omni loco per summam petulantiam facere; sordida convivia more Lapitharum aut Centaurorum per dies et noctes

continuare; in quibus, quod turpissimum dictu est, nemo potest dicere, utrum convivae plus bibant aut vomant, aut effundant: ut et notis utar Divi Hieronymi super epistolam ad Titum capite primo, *vomunt, ut bibant, bibunt ut vomant*; egestio ventris et guttur uno occupantur officio; volutati in suo ganearum foetore, et sordida potus aspergine in publicum prodeuntes teterrimam popinam omnibus et procul occurrentibus inhalant: habent suos principes, quos potatorum Praepositos, aut carnis trivialis Episcopos vocant, in omnem nequitiam et violentiam, etiam praesente Rege, instructissimos; qui quot conviciorum et contumeliarum cumulum in Senatorum ordinem vestrum, imo in vos singulos impune congerere solent, vos ipsi testes estis, etiam si dicere liceret, qui eorum, dum dies Dominica Nativitatis ageretur, in Ecclesia Upsalensi, inspectante Rege, spoliaverunt canonicos Sacerdotes Upsalenses vestibus divini cultus propriis; taceo graviora, quae a verecundo homine dici nequeunt. Dicam tamen nonnulla, quae tunc ibidem in publico foro coram Rege et me ac vobis proponebantur: quando scriberetur annus ex Nativitate Domini vigesimus quintus supra millesimum quingentesimum: quid enim querulosa populi multitudo in publica vociferatione hinc inde vociferatur, nisi spurcissimos Regiorum militum mores? pars clamabat, circumspiciendum est tibi Domine Rex, ne ob intolerabilem violentiam, quam tui faciunt, Regno expellaris; pars succlamabat, merito hoc timeat, majores enim vestri Tyrannidem similem nunquam diu passi sunt, nec nos perpetuo patiemur; magis enim vos, miseri et calamitosi desperatis vestris legibus, et judiciis ad vim, ad manus, ad arma confugere; aegerrime tulerunt illi,

equos suos per satellites Regios in negotiis magis utilibus ab aratro abripi, nunquid nos aequius omnino feremus, familias nostras a nobis abstractas tam foedissimorum nebulonum libidini succumbere? cum alii liberos abductos, alii filias, quas stupratas, alii conjuges ludibrio habitas, et oppressas memorabant, alii querebantur maritos alligatos rotis aut ferramentis fornacium, vel pro exoleto aliquo genere ciborum foras praecipites emissos, cum interim Regis, imo Satanae ministri liberis et conjugibus ipsorum turpissime abuterentur. Non prosequor jam eorum bestialem voracitatem, insatiabilem bibacitatem, mensarum eversarum, escarum projectarum conculcationem, potus foedissimam effusionem instar sordidissimorum rivulorum per pavimenta inundantium. Hi enim miseri homines pro solito ludo tolerare cogebantur, quamquam post hujusmodi prodigiosam omnium rerum dilapidationem cum conjugibus et liberis saguntinae et intolerabili fami, in qua ossa eripuere plorantibus liberis parentes, reservarentur. Horrens tamen refero miserandum casum, quem lacrimosa querela efferebant. Quocumque ventura nunciabantur illa Lutherana portenta, sive furiae infernales, mox imbecillis aetas, tenerae virgines, pudicae matronae a silvarum latebris praesidium vitae petentes, dulcia solicite portabant pignora matres, tutiorem credebant immanium ferarum, quam crudelium haereticorum congressum; sed intolerabilis frigorum vis quasdam ex ipsis miserabili morte consumpsit, quasdam incurabili manuum pedumque ac reliquorum membrorum rigore congelatas, ad lacrimabile memorandumque singularis crudelitatis exemplum reservavit. Nec minus horrendum est audire, quomodo decrepitas anus

inhumanissima et inaudita petulantia violaverant: siquidem ob senium et morbos vix respirantes, postquam cervicibus earum volas a jumentis abstractas alligassent, atque in orbem saltatorium, quem quotidie versabant (miserabile visu) coëgissent, huc illucque distractas, semianimes corruere fecerunt: neque his contenta Lutheranorum nequitia, pulveres bombardarum primum calvis verticibus earum deinde verecundioribus membris (proh pudor) adhibitos combusserunt, suamque vertiginosam choream circum circa collapsas more emissarum equarum hinniendo, calcitrando, mordendo ducentes, mores humanos ita penitus abjecerunt, quippe sibi ipsis vetuerant, ne humano sermone (quo solo a pecudibus distabant) uterentur. Quapropter alii ullulantium more horrisonas dedere voces; alii raucos extulere mugitus; alii plenis deformitatis gestibus torvos ore fremitus edebant; alii more scenico decursantes pugnis se mutuo contundebant; alii saevientium canum exemplo invicem oblatrabant; sicque adulterino oris habitu ridiculam sibi formam consciscentes, patulisque buccarum rictibus lascivientes effoeminatorum animorum dissolutam mollitiem enormi intemperantiae luxu prodiderunt, propriamque moribus originem, ac suum quisque genus tali conversatione fatebatur; aliis etiam incredibilibus sceleribus haec scelera cumulavere, quae ego praetermitto, et facile patior celari, ne in ista Patria una tantorum facinorum immanitas aut extitisse, aut non vindicata esse videatur. Sed nunquid vindicatum fuit in tam abominandam non nequitiam sed insaniem? nequaquam; nullatenus enim offendendi videbantur: quando quidem per ipsos tamquam operarios restituenda erat desolata Respublica, eligendi ex ipsis

christianae disciplinae censores, et legum vestrarum interpretes ac totius Regni judices, superandi per eos inimici, et seductores populi nostri. At quinam seductores? presbyteri (si Deo placet) illi, et monachi, onera terrae, vastitates populi, Pharisaei, hypocritae, qui ad onera divinarum et humanarum legum, ad importabile mandatorum Dei jugum, ad honorum operum necessitatem, ad temperantiam, ad prudentiam, ad justitiam seducere moliebantur Christianos homines; qui liberrime per solam fidem absque illa Divinorum mandatorum hypocrisi evolarent, praemiandi potius, quam puniendi erant; quorum eximia fortitudine evertendi erant parietes sacrarum aedium, templa, imo tota Patria non solum ornamentis omnibus, sed etiam viris optimis spolianda, desolanda monasteria, confringendae et diripiendae campanae, comburendae Sanctorum imagines, depopulanda Xenodochia atque inde expellendi incurabilibus aegritudinibus affecti, ejiciendae ex claustris Deo consecratae virgines et in publica prostibula unacum totius patriae castimonia relegandae, similiaque complura mundanae felicitatis obstacula ab isto Regno per tales patriae zelatores removenda. Itaque totius Reipublicae nostrae regimine ad eos devoluto tam dissoluta, tam perdita, tam nummaria, tam crudelia judicia exercentur in miseram plebem nostram, ut longe tolerabilius aestimaret, hostilem in modum a quocunque Tyranno vexari, quam ad talium nefariorum hominum tribunal advocari; quamobrem ita justitia vobiscum rarescit, ita impietas et avaritia et cupiditas et libido a majoribus in minores diffusa crebrescit, ut si qui forte fuerint inter nos boni, praedae sint sceleratis, ac divexentur undique ab injustis; soli mali opulenti sint,

boni vero in omnibus contumeliis atque in egestate jactentur, jus omne confundatur et leges intereant; nihil inter nos quispiam palam habeat, nisi aut male quaesitum, aut defensum manu, audacia, ut vi omnia possideantur: non fides in hominibus, non pax, non humanitas, non pudor, non veritas, atque ita neque securitas, neque regimen, neque requies ulla a persecutoribus relinquitur; adeo ut non jam metu gravioris servitutis, cum gravissimam patimini, sed a mortis repetenda libertate terreamini; nec modo leges et religio, sed obsecratio etiam dignissimorum civium, leges et religionem efflagitantium, per summum contemptum repudiatur ab eis, quibus Dei nomen contumeliae ac ludibrio est: quique abjecta omni humanite, cum sint omnibus flagitiis et sceleribus inquinatissimi se solos religiosos clamitant, atque semetipsos super omne id, quod dicitur Deus, nimis impie efferentes, omnia Divina et humana pervertunt, patrimonia potentum per damna miserorum adaugent; partiuntur inter pessimos bonorum suppellectilem; fingunt patriae defensionem; pauperum subventionem; Reipublicae restitutionem; ut honesta nomina turpissimis facinoribus imponant, sicque Respublicae, ad expiandas egestates reprobissimorum hominum crudelissime occupantur. Quocirca omnes cives vestri miseri sint necesse est, aut se misere mentiri cogantur, committuntque ob id non raro execranda perjuria; adeo ut jam jusjurandum apud vestros pro joco habeatur, promissiones, pacta, literae, sigilla, instrumenta vestra etiam in Cancellaria Regia tam fragilem fidem apud omnes habent, ut Regni et Regis honorem non parvam labem inde contraxisse constet.

Si-

Siquidem apud Lubecenses in legatione vestra, associato mecum genero Regis Joanne Comite Hoyense, constitutus, audivi in proverbio versatum, literas Regis Gustavi, nihil pensi praeter ceram atramento et papyro impressam habere. O infelicem Regiam indignitatem tam perniciosis consiliis indignissime seductam et diffamatam. O perdidissima consilia, quibus inclyta patria funditus periclitatur, o nefarios consultores, o publicas patriae pestes, civium clades, cleri et nobilitatis ruinas, Terrarum, Oppidorum, Civitatum vastitates et sempiternas totius Regni maculas. O tempora, o mores, o homines a pueritia non solum intemperantia et scelere, sed etiam consuetudine et studio in omni flagitioso facinore, violentia, rapina, caede versatos; tot bonorum hominum Judices constitui. Profecto longe utilius et honestius fuisset Regi et vobis, exemplum illius optimi legislatoris Moysis, cui et ipse Dominus loquebatur facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum, cum prudentem Ethnicum Jethro opportuna consulentem audivit, ejusque consilio viros sapientes timentes Dominum, amantes veritatem, detestantes avaritiam, Judices populi ordinavit. Insuper in singulis civitatibus eligebantur septem judices, virtute et studio industriae accepti, quorum unusquisque duos habebat Levitas in lege peritos. Quod si contingebat, Judices illos ambigere de sententia aliqua, ascendebant ad summum sacerdotem, et quicquid ille judicabat, fiebat; et si quis ejus sententiae non obediebat, interficiebatur, Regique praeceptum erat, ne sine consilio Pontificis quicquam ordinaret.

V.

Johannes archielectus Upsalensis ad dominum Henricum episcopum Lubicensem nec non praepositum, decanum ac magistrum Johannem Roden canonicum Lubicensem *).

Reverende in Christo pater et domine colendissime, venerabiles domini fratres charissimi, humillima sui recommendatione praemissa. Inter plurimos et paene insuperabiles labores, quibus perturbatam religionem christianam restituere contendo, utilem et necessariam operam me facturum existimo, si ruinam aquilonaris ecclesiae coram R. d. v., quae religionem ipsa vita chariorem habent, fideli narratione posuero, apud vos saltem christianam et humanam compassionem recepturus, ubi magnitudo negotii auxilium vel consilium impetrare nequeat. Imprimis tamen rogo sibi persuasum habere velint, nequaquam levi causa effectum, quod charissimo domino singularissimis fratribus meis, pro sua ecclesiastica republica nunc admodum occupatis, negotium peregrinum peregrinus exhibeam. Enimvero nisi in deum pietas, in religionem integritas atque in proximos benemerendi studium me urgeret, fortassis periculoso silentio causam divini cultus aeque facile ac meam privatam negligerem, non parvam animae meae multisque hominibus ruinam infeliciter tacens contracturus. Jam enim diu multumque sed frustra apud summos pontifices, Reverendissimos Cardinales et apud Romanae

*) Michelsen, l. c. pag. 509.

Curiae officiales pro restitutione collapsae ecclesiae Swecanae peregeram, nihil omittens, quo me et officium meum fluctuanti religioni accomodarem. Jam septimus agitur annus, postquam Suecana ecclesia occisis per crudelem Christiernum Daciae regem santissimis episcopis nimis infeliciter declinat. Hoc Romae audiens nuncium magnis expensis in Sueciam misi, et veritatem atrocissimi facti exquisitam coram felicis recordationis Leone papa et aliquot Reverendissimis Cardinalibus operio, querelas exaggero, copiosas lachrimas ob indignitatem flagitii effundo, vindicta in christiani sacerdotii hostem exopto, alioquin jam pernicioso facinore in partibus aquilonis religionem ruituram pronuntio. Missus praeterea erat Reverendus pater frater Johannes Franciscus de Ponnia ordinis minorum ad Christiernum regem. Sed an vivo tyranno an sanctissimorum episcoporum cineribus Romam rediens justitiam detulerit, non satis compertum habeo. Scio tamen passim clamari, quod episcopi illi coelo dignissimi crudelitate et injustitia plus quam barbarica cum magna sedis apostolicae et dignitatis ecclesiasticae dedecore gratis interierint. Mortuo Leone papa sufficitur Adrianus, quem quia aliquando praeceptorem in sacris litteris habueram, cepi familiarius et vehementius ad aquilonarem ecclesiam resuscitandam excitare, adjiciens quomodo pastoribus occisis crudeles illi Lutherani lupi simplicem gregem christianum in terris illis miserabiliter dilaniarent. Collachrimatum est miserandae querelae meae magis quam supplicationi satisfactum. Pontifex siquidem, excusationem a paupertate mutuatus, asseruit se expilatis camerae apostolicae thesauris le-

gatum ad extremos aquilonis fines, etsi religio vacillans quam maxime urgeret, expedire non posse, nisi ego negotium difficillimum meis expensis deducere vellem, legatione defunctus digna laboribus a camera apostolica recepturus. Consensi votis pontificis in re pia et admodum difficili, tenuem, quam habui, suppellectilem in commeatus et itineris expensas distraxi, comites itineris pro mea securitate gravi aere comparavi meque innumeris tantae peregrinationis periculis amore conservandae religionis libenter injeci, libertatem meam, salutem meam, omnes fortunas meas et vitam ipsam pro honore sedis apostolicae traditurus. Iter itaque remotius quam securius aggressus non parvam senenissimi domini regis Sigismundi et episcoporum regni Poloniae humanitatem experiebar, de comitibus itineris in Gedanum et de nave in Sueciam liberaliter ac abunde provisus. Taliter in praesignatos fines provectus faciem utriusque reipublicae sacrae et prophanae turbatissimam inveni. Ecclesiae pastoribus viduae secum sanctissimam religionem et quidquid divinum aut humanum erat in ruinam trahebant; praedia, castra, villas furor bellicus ab ecclesiasticae professionis hominibus auferebat; quidquid perversorum dogmatum assertoribus vel in sanctorum patrum instituta vel in principia fidei moliri libuit, impune licebat, et demum omne quod pium, quod honestum, quod sanctum, quod justum erat, cadentibus episcopis pariter collapsum est. O quantum laboris imbecillibus et infirmis humeris meis hunc injectum conspexi! Disperiissem profecto magnitudine negotii moleque intolerabili corruissem, ni propitius deus, cujus causam acturus eram, meis lacrimosis suppliciis inspectis eam gratiam in rebus gerendis

contulisset, per quam piis summi pontificis votis, quae attuli, ita obtemperatum evasit, ut nihil penitus omissum esset, quod restituendae religioni et ecclesiasticae libertati accomodum necessariumque videbatur. Regem juvenem multis renitentibus sedi apostolicae morigerum effeci, deinde temerarias nobilium manus a direptione rerum ecclesiae coercui, falsae doctrinae assertores repressi, libertatem ecclesiae restitui, clerum ancephalum composui, seductum populum ad piam religionem reduxi, corruptos mores colluvie bellatorum hominum invectos abstuli. Talibus officiis munus fidelis commissarii exequutus, ne feliciter auspicato religionis negotio infelicius cederet, curavi per auctoritatem pontificiam et sedis apostolicae, quae non parva in me collata fuit, ecclesiis tunc multis annis, nunc vero plurimis, pastorum officio viduatis prospicere, quo facto non solum Romani pontificis domini mei clementissimi, sed etiam summi et aeterni pastoris fidelem nuntium me ostendi, talesque cleri et populi consensu ex hominibus assumpsi, nequaquam ambientes pro hominibus constitui, quales haec schismatica, haeretica et antichristiana tempora exposcere videbantur, quorum voces christianus grex audiret intelligeretque et sequeretur. Deinde omnem libertatem meam in obsequium fidei christianae captivari promittens Regioque voto ac consiliariorum et procerum regni consensu, imo etiam totius cleri et populi vehementi desiderio permotus me in archiepiscopum Upsalensem eligi patiebar, ante omnes alios pestiferis haereticorum faucibus objiciendus. Id an mea ambitione an fluctuantis religionis compassione de me admiserim, aliis hominibus, ubi necesse fuerit, manifestum efficiam, sciens prudentissimas d. v. non

latere, quam minimum locum ambitio ipsa in aquilonariis regnis multum negotiosis possideat. Haec, integerrimi amici et domini honorandissimi, cum me felici omine in Suecia peregisse confiderem atque ex aquilone in australem Italiam reditum disponerem, litterae mortem Romani pontificis nunciantes advenerunt. Cujus rei veritate comperta, ne noviter restitutam ecclesiam ancephalam relinquerem, magna impensa nuntium ad sanctissimum dominum nostrum Clementem septimum modernum pontificem destinavi Reverendissimumque Cardinalium senatum, apta copiosa ac sufficienti informatione de rebus feliciter per me gestis laetos effeci, supplicans et obsecrans maximi pontificis sanctitatem et amplissimi senatus integritatem, ne rei christianae per me tanto studio auspicatae et restitutae quocumque modo deesse vellent, sed negotiis vacantium ecclesiarum juxta vota Regis ac praelatorum et consiliariorum Regni ita consulerent, omnis occasio haeresis schismatis et rebellionis in sedem apostolicam pro hoc infelici tempore penitus tolleretur. Compaterentur ecclesiis, quas tyranni gladius santissimis episcopis spoliarat, christianum gregem sine pastoribus ad multos annos infeliciter errantem paternis respicerent affectibus, pontificum auctoritatem in ecclesias illas reponerent, si ruinam religionis et ecclesiasticae libertatis praesentissimam avertere vellent. Promisi nomine meo et omnium praelatorum regni acceptam a sede apostolica auctoritatem ita in aedificationem ecclesiae convertendam, ut haeresi schismate et quibuscunque erroribus ab ecclesia aquilonari depulsis universus populus per latissimas illas terras deum in sincera sanctorum patrum doctrina collaudarent. Promisi

etiam cum aliis praelatis non solum firmam obedientiam, sed sanguinem et vitam pro religione, pro libertate ecclesiae et pro honore sedis apostolicae, si sanctissimus pontifex benigno consensu tam piis et necessariis negotiis assistere curaret. Non potuit tunc Clementissimi pontificis pietas ad res tam arduas non moveri, sed directo ad me brevi apostolico totum pondus servandae religionis per regna Gothiae et Sueciae in meos humeros rursus rejecit, quottidianam omnium illarum ecclesiarum sollicitudinem mihi praecipiens, ut quemadmodum prius reformationi ita etiam conservationi earum studiosius insisterem. Visum est officialibus sanctitatis suae (qui quandoque aquilonaria ex australibus metiuntur), me tanta auctoritate et tot commissionibus munitum, quod quaecunque adversa in religionem aut ecclesiasticam libertatem emergentia parvo negotio superare possem. Sed longe aliter res se habet. Nam etsi amplam in me auctoritatem, qua totam ecclesiam Suecanam in hoc periculoso tempore administrarem, collocarunt, meam tamen et aliorum episcoporum consecrationem in tempus et annos differentes rem christianam meamque sollicitudinem plurimis et inauditis immersere periculis. Dilato episcoporum negotio pertinaces ecclesiasticae dignitatis osores prosperam sibi in divina et humana saeviendi occasionem rediisse gavisi magnam veteris religionis partem ab radice convellere properant, recursum erroris sui in primo meo adventu rejecti hoc liberius amplexati, quo constantissimos ejus reprehensores (episcopos dico tam vivos quam tyranni gladio absumptos) a sede apostolica neglectos agnoscunt. Quantum vero perversorum votorum suorum compotes evadant, quantum se super omne illud, quod dicitur

deus, extollant, quantam pertinaciam semel conceptae malignitati adjiciant, et quantum futuris seculis de suo aquilone rigido noceant, nolo coram occupatissimis d. v. taediosiori narratione expendere. Sciunt profecto prudentissimi domini sine meo sermone, quomodo divinae et humanae leges languescente episcoporum officio pariter contabescant, et maxime ubi tot annis penitus sublata fuerat omnis episcoporum auctoritas. Jam acti sunt XIV, quibus ecclesia Upsalensis archiepiscopali officio destituta variis adversitatum procellis infeliciter vacillat. Interea namque multis ad eam electis archiepiscopis, quosdam tyrannorum gladius, quosdam praematurum fatum, quosdam insuperabilis laboris taedium, alios infelix exilium, alios etiam libera renuntiatio de medio tulerunt. Nam Jacobus primas et archiepiscopus Upsalensis post plurimas persecutiones captivatus ecclesiae renuntiavit et se ad vitam Carthusanorum contulit, Mathias episcopus Strengnensis in archiepiscopum Upsalensem electus gladio Christierni occiditur, Gostauus archiepiscopus post graves adversitates et carceres coram legato apostolico Arcimboldo resignans in exilium abiit, Canutus electus archiepiscopus adversitate exilio et carcere obrutus ecclesiam Upsalensem reliquit, Arindus etiam Abonensis episcopus in archiepiscopum Upsalensem postulatus crudelitatem Christierni regis evadere cupiens aquis suffocatus extinguitur. Quid autem de me permissurus sit deus, an sic velit Johannem manere an calice et cruce praevios patres sequar nescio, deus scit. Reliquae ecclesiae cathedrales septimum viduitatis annum deplorantes non dissimiles sed lamentabiliores pastorum vicissitudines expertae sunt, quas si per partes scribere pergerem,

res non minus miserabiles quam stupendas et incredibiles explicarem. Sed cedat calamus ad alia tempora infelicissimae rei, quae neque apud deum neque apud homines aliquam consolationem hactenus meruerat obtinere. Deus siquidem si propter peccata mea sive propter probandos electos suos sive alio abdito judicio (dolens loquor) sese meis votis iratum usque modo exhibuerat, Romani pontifices, quorum jussu in extremas infelicitates diversus sum, me ab ipso deo derelictum pariter derelinquunt. Praeterea Serenissimum Sueciae Regem et nobiles Regni non parum exacerbatos experior, a quibus in re ecclesiastica conservanda dum opem contra potentes ecclesiae hostes exopto, parum blando favore excipior. Si enim deus et dei vicarius me atque ecclesiae Christianae negotia a facie sua projiciant, quid spei talis secularis princeps in hoc tempore afferet? Asserunt siquidem rex et sui proceres severo, utinam non pertinaci, animo se haudquaquam rem christianae ecclesiae prius sede apostolica curaturos, nisi taliter curent, quod Romano pontifici parum complaceant. Et forsan contenti sunt, quod summus pontifex nunquam pontificum auctoritatem restituat. Res nequitiae hussiticae parvo negotio in radice superabilis, assecuta longi temporis incrementum invicta permansit. Non parva nec impotentia regna sunt Gothia et Suecia. Si Lutherani seu verius Luciferani in illum aquilonem conscenderint sedemque firmaverint, nulla humana ope inde detrahi poterunt. Non inuro patriam meam aliqua haeresis infamia, sed eam pio perseverantique studio praeservare contendo, donec forte clementissimus deus mearum lachrimarum importunitate, imo sua ipsius misericordia convictus in

cor summi pontificis mittere dignetur, ne piis votis meis et rei christianae tam insigniter collapsae ammodo deficere sustineat. Res enim jam difficillime curabilis accelerandum remedium postulat. Quod si sanctissimus dominus noster adhibere neglexerit et res christianae ecclesiae in omnimodam desperationem conciderint, testis erit mihi deus, testes mihi erunt coelum et terra, testes etiam mihi accedent R. d. v., apud quas hanc protestationem maxima ratione compulsus facio, quod nunquam mea occasione aut mea culpa, sed neque mea negligentia tam inexpiabile malum in ecclesiam aquilonarem irrepserit. Ea enim corporis et animi inquietudine eoque capitis mei periculo rem christianam ad plures annos inter districtos potentium persecutorum gladios servaveram, ut longe feliciorem fortunam illam existimem, quae mihi adversa omnia imo exilium et ipsam mortem inferret, antequam me sine ampliori Romani pontificis auctoritate in eos difficillimos labores retrudi patiar. Nec solus eo desiderio feror, imo (veritatem supremam testor) nullum in Suecana ecclesia praelatum novi, qui non hilari promptoque animo ecclesiastica dignitate ac patria ipsa libentius abscederet, quam se ammodo tot incommodis discruciandum permitteret, dummodo aliqua occasio et efficax industria firmo evadendi proposito responderet. Quippe, Reverende domine et fratres charissimi, omnem suam felicitatem et ipsam patriam in meam praesentem fortunam promptissimo affectu commutarent, etiamsi jam exulantis conditionem sustinerem, dummodo eam consolationem consequerentur, quam ego a subditis coronae Poloniae Gedani agens experior, ubi civilem humanum et magnificum senatum in mea vota supra

id, quod unquam sperare potui, propensum invenio, qui me advenam ita exceperat et fovet, ut nihil humanitati Poloniae, quae in omnes homines liberalissima est, in quacunque parte distraxisse videatur, propter quod deo et Serenissimo domino meo regi Sigismundo taliter gratias ago, ut nunquam secus quam fidelem civem regni Poloniae me exhibeam. Hic tandem, colendissimi domini, querulosum calamum sisto, ratus prudentissimas d. v. hac fideli narratione collegisse, quam multae calamitates me unum et solum hominem circumstant, cui tanta moles conservandae religionis a sede apostolica injecta est et rursum omnes regni Sueciae ecclesiae totam suam salutem meae solius industriae post divinam opem confidentes perplexum et paene insuperabilem laborem adjiciunt. Sed quid agam post tot informationes et graves expensas apud sedem apostolicam frustra deductas, nescio. Hoc tamen mihi et ecclesiae aquilonari non parvam consolationem afferret, si R. p. v., integerrime et humanissime praesul, dignaretur hanc religionis ruinam litteris suis separatim aut conjunctim cum venerabili capitulo suo sanctissimo domino nostro papae quantocius significare, ejusque sanctitatem bene informatam rogare, misereri velit ecclesiae et religionis tanto tempore miserabiliter fluctuantis. Videtur fortassis Romanis hominibus, me in hac causa propria tanquam ambitioni obnoxia non audiendum, sed rei exitu longe aliter docebuntur. Certissimum est, tempora ista est ab omni homine sani judicii omnem ambitionem secludere. Deus spiritum meum ita servet, quod non video alium modum consulendae rei christianae in illis partibus aquilonis mox periturae, nisi sanctissimus dominus

noster mihi plenam auctoritatem de mea et aliorum episcoporum consecratione pro hac vice permittat, qua gratia omnibus partibus bene consultum evaderet, ut religione pariter cum ecclesiastica dignitate in pristinam gloriam restituta ipsa sedes apostolica non solum obedientiam sed etiam debita camerae, quae annatas vocant, fideli diligentia ab ecclesia Suecana consequeretur, imo etiam ipsi episcopi obtento consecrationis munere laetas cervices suas ecclesiasticae dignitatis et religionis contemptoribus objectarent nihilque omitterent, quod pro decore et auctoritate summi pontificis facere atque excogitare possent. Possem etiam in consecratoris mei manibus jurare ac in forma . . . . . . me obligare, me intra triennium a consecrationis muneris institutione jura camerae apostolicae soluturum et cooperaturum, ut idem fieret ab aliis electis. Itaque Reverende domine et fratres charissimi negotium affero humanissimarum d. v. patrocinio dignissimo*); solus praesentibus exhibeo, sed plurimi sub umbra nominis mei manus supplices ad vestras dignitates tendunt, qui quum pia a piis et optimis petunt, nequaquam consolationis vacui repelli merentur. Siquidem eo justius benignissimos amicos accedimus, quo negotium istud religionis tali clericali ordini commune sit. Neque alibi melius quam apud eos consilium quaerimus, qui saepe secularem regni Sueciae rempublicam infeliciter vacillantem, utinam ad dignam gratitudinem, erexerant, quosque nequaquam minorem credimus christianae religionis quam secularis et transitorii regni rationem habituros. Fateor me rem

---

*) leg. dignissimum.

magnam ac perpetua memoria et laude dignissimam a vestris r. d. exposcere, sed unde rem arduam nisi a magni consilii et magnae pietatis ac religionis patribus deposcam? Qui si votis meis, quod nequaquam credo, defuerint, patriam exilio et pontificatum privata conditione libentius commutabo, quam tantam christianae religionis et clericalis dignitatis dejectionem sine plena ejus reprimendae auctoritate experiar. Nam longe tolerabilius onus assumam extra patriam felicem exulem agens, quam in patria a sanctissimo domino nostro et majoribus ecclesiae praelatis in restituenda religione derelictus gravissimum pontificiae dignitatis pondus sustinebo. In deo felicissime valeant colendissimi domini fratres et amici charissimi, sicque agere dignentur in negotio a nobis proposito, quemadmodum deo acceptum credant, et hunc charissimum fratrem germanum nostrum sicut nos ipsos acceptum et commendatum habere velint enixe rogamus. Gedani, XXIII. Martii anno 1527.

Johannes,

dei gratia electus archiepiscopus Upsalensis scripsit manu sua.

VI.

Litterae senatus Lubicensis ad Clementem summum pontificem pro Johanne Magni archiepiscopo Sueciae *).

Post oscula etc. Et si Beatissime pater arduum nobis et supra quam scribi aut enarrari queat periculosum nec minus sumptuosum fuerit, rebus trium amplissimorum regnorum, Daciae scilicet, Sueciae et Norwegiae per tyrrannidem afflictissimis ac paene collapsis opem ferre, divina tamen miseratione, in cujus manu regna sunt, ac ingenti labore eo res deducta est, ut in locum ejus regis, qui manum in episcopos dei ministros et christos ejus mittere eosque ultimo supplicio quam crudelissime afficere non est reveritus, alii reges cum omnium applausu suffecti sint. Qua ex re auctore ipso deo tantum concepimus spei immo confidentiae, ut parta tranquillitas religionem christianam et divinum cultum angustiores esset redditura. At quoniam bona pars Germaniae Martini Lutheri et suorum traditiones infelicissimas infelicissime (quod dolenter referimus) imbiberint atque adeo teneant mordicus, ut sub praetextu gloriosi et immutabilis verbi dei omnem veterem ecclesiae ritum et sanctorum patrum consilia ac dogmata non modo habeant contemptui, verum quidquid hactenus sancte et pie observatum, quidquid illud tandem sit, quasi quiddam a sacro evangelio divorsum penitus abrogatum et abolitum velint, absque ullo discrimine omnes

---

*) Michelsen l. c. pag. 519.

in rebellionem et sanctae sedis apostolicae contemptum, ac si obsequium deo praestarent, sollicitantes. Pervasit haec pestis amplissimum et opulentissimum Sueciae seu Gottorum regnum, ingenti quidem sed eo majore periculo, quod regno scismaticorum Russorum conterminum sit, atque adeo, ut nisi per sanctam sedem apostolicam et imprimis Sanctitatem vestram ecclesiae Sueticanae jam paene naufragae paterna ope et consilio subveniatur, ut (sicuti res in praecipitio est) pertimendum sit, perituram et a sede apostolica periculosissimo exemplo defecturam. Nos qui in orthodoxa fide, sanctorum patrum institutionibus et sanctae sedis apostolicae obedientia in hoc rerum Germanicarum discrimine firmiter (quod deo acceptum referimus) ac paene soli instar cautis stetimus immobiles, nichil ab procellosis tam nocentis et furentis haeresis incursionibus fracti, officioso certe dolore afficeremur, si laboranti ecclesiae Sueticanae modis omnibus non subveniretur, quod alia ratione et commodiori via (ut nobis res regni tum ob vicinitatem tum ob commercia compertae et exploratae sunt) fieri nequit, quam per Sanctitatem vestram, quae si paterno affectu et ex apostolica dignitate, supereminentia et officio fluctuanti ecclesiae Sueticanae consulere voluerit, operae pretium erit, Reverendissimum in Christo patrem et dominum Johannem electum archiepiscopum Upsalensem, virum tum tanto munere dignum tum de regno et rebus christianis ob singularem doctrinam et integritatem optime meritum, nunc vero ob defectum consecrationis extra regnum et procul a grege sibi credito degentem, ipso munere consecrationis nullo annatorum vel alterius praeterquam rei christianae habito respectu incontanter confirmare.

Persuasissimum habemus, si hoc a Sanctitate vestra ac sede apostolica impetretur, ut exsecranda illa haeresis, quae jam in sedem apostolicam non conspiravit modo verum jam cornua erexit, e toto septentrione cogatur facessere. Scribunt Santitati vestrae de hac re longe uberius Reverendus in Christo pater et dominus Henricus episcopus ac venerabile capitulum Lubicensis ecclesiae, viri profecto doctissimi et dignissimi, quos etiam ob morum integritatem et singularem modestiam semper ut patres coluimus et venerati sumus, colimus et veneramur, qui et Sanctitati vestrae de nostra in sanctam Sedem et Sanctitatem vestram observantia et quantum laboris et discriminis in propellenda haeresi subivimus, fidem sunt facturi. Proinde vestrae Sanctitati humillime supplicamus, dignetur huic pio et multis profuturo negotio pium et sanctum animum accomodare nostrisque precibus clementer annuere. Ipse dominus Johannes habito consecrationis munere haud dubium res ecclesiae in pristinum statum restituet, et nos sibi in hoc non deerimus, et ubi juxta vota rem peregerit, quidquid Sanctitati vestrae et sedi apostolicae debetur, cum foenore reddet, gratum et obedientem sese vestrae Sanctitati exhibebit. Nos etiam S. vestrae in omnibus erimus obsequentissimi auctore deo optimo maximo, cui S. vestram commendamus, gratiam praestante. Sub sigillo nostro etc. S. v. devotissimi

Burgensium magistri et consules liberae civitatis Lubicensis.

VII.

VII.

Henricus episcopus et capitulum ecclesiae Lubicensis ad dominum Clementem septimum summum pontificem *).

Sanctissimo ac Beatissimo in Christo patri et domino nostro domino Clementi septimo, universalis ecclesiae papae summo ac unico, domino nostro quam gratiosissimo.

Beatissime pater et clementissime domine. Post beatorum pedum vestrorum oscula. Beatissime pater, quanquam late in universum terrarum orbem vulgata sunt, quae nuper in amplissimo Sueciae regno agebantur, quando tamen interim non paucae dioceses et ecclesiae eo quod pastoribus a sancta sede apostolica rite confirmatis carerent, calamitates varias (ita enim accepimus istinc venientium relatione) perpessae sunt, dignabitur vestra S. ex literis domini electi Upsalensis archiepiscopi, hiis nostris inclusis, id ipsum ac quantum periculorum et animarum damni in illis ipsis diocesibus in dies accesserit, misericorditer dei optimi maximi intuitu secum expendere. Et licet non libenter Sanctitati vestrae, veluti innumeris universalis ecclesiae curis atque instantiis distractae, haec jam nunc scribimus, non potuimus tamen tanto viro in archiepiscopum electo ac Romanam Curiam diu secuto hoc nostrum qualecunque

---

*) Michelsen, l. c. pag. 522.

obsequiorum genus, ne deum in pia ac necessaria proximi causa neglecta offenderemus, perpetuo negare id quod nobis ipsis non impendimus. Licet enim nos dudum vestrae S. ope et auxilio vehementer eguissemus, distulimus tamen eidem supplicando molesti esse, quod adhuc in maximis nostris angustiis in hujus imperialis civitatis Lubece inclito senatu veluti in sanctam apostolicam sedem devotissimo nonnichil spei habere videbamur. Et profecto (*nisi*) idem cum magnificus tum prudentissimus senatus divina ope ac summis curis Lutheranum virus ad imperatoriae majestatis mandata a se mature expulisset, nullum esset profecto in hac magna Germaniae inferioris parte opidum ab eo contagio pestilentissimo intactum. Siquidem ille senatus quo suam erga utrosque orbis universi monarchas veluti suos dominos observantiam declararet, publico edicto Lutheranae sectae libros huc vetuit importari illatosque in medio foro cremari jussit, et rebelles partim etiam, licet concives sui inter eos essent, in carcerem conjecit, sed et hodie nonnullos in asperrimum sui odium vinctos tenet. Unde factum est, dum ad inclitam Lubecam adhuc a multis respicitur, ut aliqua saltem pars harum terrarum nondum tanto malo prorsus contaminata existat. Porro nisi id ille magnificus senatus in tam pio operosoque ac necessario proposito a sancta sede apostolica paterne respectus adjutusque fuerit, non veremur solum sed plane formidamus, huc etiam tantum virus magno multorum malo tandem obrepturum. Ceterum ad Sueciae regni ab ipso domino electo deploratam conditionem reverteremur et veritati non gravate testimonium perhiberemus, nisi vereremur ex hoc eorum in nos provo-

cari indignationem et iram, ad quorum fere trepidamus nomen, hoc tamen pro debito cum vicinitatis tum fidei ad vestrae Sanctitatis provoluti pedes supplicissime deprecamur, ut eadam vestra S. clementer existimet has querelas non nisi ex summa necessitate ad sanctam sedem apostolicam veluti unicum omnium ecclesiarum profugium deferri. Nam si ullum aliud tantis malis amoliendis reperibile fuisset consilium, ab hiis scribendis prorsus abstinuissemus, ne Sanctitati vestrae, cui omnia debemus, graves haberemur. Et profecto, quod impetrata venia solum scribimus, nisi cum electis in isto regno super annatarum solutione aliquamdiu et potissimum donec ecclesiarum possessiones invasae reparentur per sanctam apostolicam sedem gratiose dispensatum fuerit, veremur formidamusque ecclesias eas, quo diutius pastoribus confirmatis caruerint, hoc irreparabiliore damno affectum iri, si tamen postea reparabile erit, quod defensore domino carens dispertitum in multorum venit manus. Quod tamen in hoc non scribimus, ut sanctae sedis apostoticae camerae aut Romanae Curiae officialibus aliquid detrahamus, sed quod etiam viam nullam videmus infortunatos istic electos tum ecclesias ipsas periculis et exitio oppositas relevandi. Quid enim in regno magna sui parte vel infecto vel fluctuante ac populis misere sub maledictae libertatis et renascentis evangelii specie deceptis ipsi inconfirmati electi poterint, si etiam a sancta apostolica sede opem auxiliumque et consolationem paternam non acceperint? Verum quia non speramus solum sed et plane confidimus, vestram S. tot tantisque miserabilibus ecclesiis ac animarum pe-

riculis misericorditer consulturam, nos eidem deo optimo maximo commissae totos nos humiliter devovemus, pro cujus etiam incolumitate ac felicis status incremento deum, ut tenemur, quotidie deprecabimur. Datum Lubegk XV. Maji anno 1527.

S. v. humiles et devotae creaturae

Henricus,

episcopus et totum capitulum ecclesiae Lubicensis.

VIII.

Sanctissimo Domino Nostro Papae *).

Devota pedum oscula beatorum. Non dubito fore plerosque, Beatissime Pater, qui meos mores parum circumspectos affirment, eo quod Sanctitati Vestrae modo et semper gravissimis curis affectae importunum negotium afferre praesumo. Sed velim eos scire et perpendere, quantum huic Sanctae Sedi et Christianae religioni nocerem, si potius in rebus arduis et admodum piis taciturnum, quam importunum hominem agere mallem. Tacens siquidem ut meo privato commodo salubrius, ita publicae religioni perniciosius consulerem, fieretque silentium meum apud Deum et ipsam Sanctitatem Vestram

*) Theiner, l. c. pag. 21.

inèxpiabile. Agam itaque, Sanctissime Pater, apud Beatitudinem Vestram eo confidentius, quo hoc meum pium et sanctum negotium justius ab Ipsa et omnibus bonis intueri exaudirique mereatur. Credere enim nequeo, aliquod sani et christiani hominis pectus adeo durum fore, quod ad praesentes querelas meas non medullitus moveatur. Tantum abest ut credam, quod Sanctitas Vestra necessarium remedium in rebus fidei Catholicae modo per Regnum Swetiae multum periclitantibus aut omnino collapsis, diutius differre patiatur. Jam enim, Beatissime Pater, in eo ipso Regno tam Ecclesia Metropolitana Upsalensis, quam aliae ferme omnes Ecclesiae Cathedrales, Episcoporum praesidentia nimis hic caruerant, ideoque in varia scelera, multiplices corruptelas, nefarias haereses, et abominandos errores expositae, eisque infelicissime contaminatae, miserandum Christianae Religionis occasum paternis oculis Vestrae Sanctitatis exhibent, tantamque commiserationem gemitibus inenarrabilibus obsecrant, quantam Vestra Apostolica Sublimitas ex divino vel humano jure, aut ex sua ipsius innata benignitate taliter vacillanti religioni conferre habeat. Ego a multis annis vigilantissimam operam meam conservandae fidei christianae in terris illis accomodaveram, nec quicquam scienter omiseram, quo huic Sanctissimae Sedi Apostolicae me fidelem exhiberem. Saepe namque alias Romae agens coram sanctissimae recordationis Leone decimo Pontifice summo et optimo infelicissimam ac incredibilem ruinam Ecclesiae et christianae fidei in Swetia exponens, ostendebam, quomodo ibidem omissis vel fugatis Episcopis ac Praelatis, tota christianae religionis structura funditus corruerat. Movit

pientissimi Pontificis animum tam miseranda querela, quam (quia mitissimi cordis erat) uberrimis ac paternis lachrimis excipiens, firmiter decrevit et statuit remedium quantocius corruenti rei divinae adhibere. Sed crudele et semper lachrimabile fatum Sanctissimo Pontifici vitam et desolatae Ecclesiae Swecanae spem omnem resurgendi pariter eripuit. Desperassem profato ad tam subitum optimi pontificis occasum, nisi maxima Successoris Adriani Sexti benignitas me rursus erexisset, qui mihi non solum bene sperare, sed plene confidere jusso, totum pondus reformandae Religionis per Regna Swetiae et Gothiae imposuit, omniaque consilia et auxilia liberaliter ac abunde promisit, quae unquam a vero Dei Vicario vel a Sancta Sede Apostolica ad perfectionem hujusmodi Christianissimi Negotii petiturus essem. Talibus promissis confortatus me non sine maximis vitae ac rerum periculis et damnis in Swetiam recepi, ubi religionis ruinam humana industria vix reparabilem inveniens, mox nuntio ad Sedem Apostolicam remisso, significavi Sanctitati Vestrae, me nimis frustra contra invalescentes haereses et schismata conaturum, nisi prius consecratis per Regna illa Episcopis, qui Sedi Apostolicae jurati, sanguinem et vitam pro unitate ac libertate Catholicae Ecclesiae, sponte, dum secus fieri nequiret, effunderent. Sed quia hoc remedium, quod misi solum et unicum pro restituenda conservandaque religione videbatur, vel omissum, vel in praesentem diem dilatum fuerat, vix dici aut credi queat, quot mala in divinam et humanam rempublicam dilata illa Episcoporum consecratio pepererat? Hic perplexus haereo, Beatissime Pater, loquarne, an taceam. Si loquutus fuero, forsan molestus videbor Sanctitati

Vestrae, si tacuero, reus ero destitutae religionis Christianae mihi a Sancta Sede Apostolica et tot summis Pontificibus commendatae, quae nunquam in tantam calamitatem (me vivo) concidisset, si pallium et Archiepiscopalem Consecrationem pariter obtinuissem, quando meis humeris totius Ecclesiae Swecanae administratio per Sanctitatem Vestram, a principio Sui Pontificatus, imponebatur. Tunc enim oves Christianae, vocem meam ut veri et indubitati pastoris sui audientes, sese a lupina haereticorum calliditate, cautius praecavissent; nec data fuisset occasio potentissimis persecutoribus, omnes ecclesiae Swecanae possessiones occupandi. Quantum tamen sub nomine administrationis me ipsorum sacrilegae violentiae objeceram, quot pericula pertuleram, novit Deus, noverunt in circuitu Reges et principes, noveruntque fortissimae et vicinae Civitates Vandalicae, immo non solum noverunt, sed profunda compassione mirantur, quomodo inter tot districtos persecutorum gladios, Christianae fidei negotia, animosius quam securius hactenus per haec infelicissima tempora sustinueram. Non mihi tantis operibus laudem asscribo, Dei enim solius munere et misericordia factum est, me usque modo salvum permansisse, nec quicque omisisse, quod a meo officio in Sanctam Sedem Apostolicam conferri potuisset. Reliquum est, Beatissime Pater, ut Sanctitas Vestra cogitare dignetur, quid in tam difficillimo religionis negotio, pro Sanctae Sedis Apostolicae honore fieri debeat. Ego enim amodo in illam severam et tumultuosam Patriam me nequaquam recipere audeo, nisi obtento consecrationis munere et pallio Archiepiscopali, tantaque Sanctitatis Vestrae auctoritate suffultus fuero, quantam rei ge-

rendae magnitudo expostulat. Fateor, Beatissime Pater, non esse parvitatis meae, quod praescribam Sanctitati Vestrae in agendis consilium, quo taliter aut secus faciat, nihilo minus officium fidelis filii praeterire nequiens. Hoc constanter mea sententia et fide assero, quod ante omnia institui oporteat per terras illas Episcopos, qui Sedi Apostolicae jurati sese murum pro domo Domini inter tot venalia haereticorum jacula ponere non formidabunt; quos etsi in terris illis modo reperiri difficillimum sit, nihilominus ubi Sanctitas Vestra mihi Archiepiscopalem consecrationem, cum plena auctoritate alios Episcopos ordinandi ac consecrandi, super totam provinciam Upsalensem, unacum revalidatione facultatum mihi ab Adriano VI. concessarum, contulerit, ita omnibus partibus satisfacere studebo, quemadmodum rationem omnium gestorum meorum irreprehensibilem fore velim, coram Divino judicio et Sanctitate Vestra atque omnibus justi et injusti discrimen habentibus, adeo etiam, quod Magnos Reges et principes ac Potentissimos Magistratus Vandalicarum Civitatum, pro reformatione sacrae religionis mihi modo inclinatissimos, eo convertam, quod obedientia Sanctae Sedis Apostolicae, ac Ecclesiastica libertate restitutis, debita Camerae Apostolicae integre a consecratis Episcopis persolvantur, omniaque pro voto Sanctitatis Vestrae ibi disponantur, ac si Sanctitas Vestra legatum aliquem a latere in Negotio tam difficillimo destinasset. Haec sunt, Sanctissime Pater et Colendissime Domine, quae Sanctitatem Vestram celare non potui, nec debui; ea confidentia ductus, quod tantum ea acceptare et exaudire dignetur, quantum ipsa publica Christi religio, infelicissime fluctu-

ans, a vero Christi Vicario consolari, restaurarique mereatur. Et ut plurima paucis ac jurejurando concludam, testor Deum immortalem, quod vix minore labore restituenda erit vera Christi Religio in Regnum Swetiae, quam si ipsum jam a Paganismo et perfidis Ethnicorum erroribus ad verum Christi cultum convertendum foret. Deus Sanctitatem Vestram in hoc antichristiano et periculoso tempore conservet, Eique inspiret tantum votis meis consentire, quantum ex sincero animo collapsam Rempublicam Christianam adjuvare contendo. Ex Gedano Civitate Prutziae, Anno Domini MDXXVII. prima die Mensis Julii. Meo sub Signeto.

Sanctitatis Vestrae et Sanctissimae Sedis Apostolicae fidelis Commissarius et deditissimus filius Johannes Magni Gothus Electus Archiepiscopus Upsalens. etc. scripsit manu sua.

IX.

Reverendo in Christo patri domino Henrico dei et apostolicae sedis gratia episcopo Lubicensi, amico et domino nostro colendissimo et honorandissimo.

Reverende in Christo pater, domine honorandissime, salutem et aeternam felicitatem. Non pa-

*) Michelsen, l. c. pag. 525.

rum consolati sumus litteris Reverendae p. v. et informationibus germani nostri magistri Olavi Magni, quibus insinuatis nobis ipsam R. p. vestram promptissimum officium suum in nos et desolatam ecclesiam regni Sueciae apud sanctam sedem apostolicam per suas et venerabilis capituli sui commendaticias litteras accomodasse nec quicquam omisisse, quod a vero catholico pontifice in religionem tam periculose fluctuantem conferri debuit aut potuit. Nos operam illam inter praeclara et semper memoranda beneficia locantes immortali gratiarum actione prosequi nunquam omittemus, in spem non parvam erecti; quod sanctissimus dominus noster visis tot efficacibus testimoniis jamjam collapsae religioni clementer aspiciat. Fecimus etiam sanctitatem ejus per literas Serenissimi Regis Sigismundi domini nostri clementissimi nec-non Reverendissimorum dominorum archiepiscoporum et episcoporum regni Poloniae nuper in provinciali synodo congregatorum de eadem causa informari, qui non solum ea, sed quacunque alia via nobis eversae relligioni paratissimum auxilium adhibere decreverunt. Quorum auxilia etsi nobis non parum utilia confidamus, spem tamen fere unicam apud Reverendam p. v. et inclitum senatum Lubicensem repositam habemus, quod omni ingenio et sollertia invigilare dignentur circa liberationem ecclesiae Suecanae, quae adeo infeliciter vacillat, ut mihi uni et soli homini eam restituere impossibile existat. Quotidie crudelia et horrenda ad nos de ejus oppressione afferentur, quae si vera sunt, prout forte verissima sunt, nequaquam facilior nobis labor obveniet, quam si christiana relligio per nos ibidem a fundamentis erigenda foret. Fatemur sanctam se-

dem apostolicam multum sua auctoritate cooperari posse reformationi religionis taliter ibidem periclitantis, plus tamen poterit et valebit Reverenda p. v. et inclitus senatus Lubicensis, ubi eam occasionem nacti fuerint, qua tam pium et deo gratissimum negotium prudentius ac efficacius adjuvent tantumque auxilii afferre studeant, quantum sese ad id ex humanae et christianae compassionis lege obnoxios fore considerent, nihil omnino dubitantes, quin ecclesia regni Sueciae a maximis periculis eorum virtute, consilio, prudentia liberata per futura secula gratias agat et debitis obsequiis sese salvatam recognoscat. Felicissime valeat Reverenda p. v. et nos suo paterno amore dignos judicet causamque nostram tantum adjuvet et foveat, quantum ad veram pietatem accedit, firmiter confidens, se ad nostras preces opus deo acceptissimum et sempiterna gloria dignum absolvisse. Ex Gedano anno domini nostri M. D. XXVII., XX. mensis Julii, nostro sub solito signeto.

R. p. v.

Johannes,

dei gratia electus archiepiscopus Upsalensis scripsit manu sua.

X.

Johannes dei gratia electus archiepiscopus Upsalensis Reverendo patri domino Johanni Brand decano Lubiciensi necnon sacri palatii apostolici notario, amico nostro tanquam fratri charissimo *).

Reverende pater domine decane, amice tanquam frater charissime Salutem cum sincero favore etc. Nondum rediit ad nos germanus noster magister Olavus, post cujus reditum scribemus latius d. v. et aliis amicis. Jam a scribendo impedimur propter concilium provinciale, quod partim ob nostram causam dominus Reverendissimus archiepiscopus Gnesnensis in Lantinam oppidum diocesis suae convocaverunt. Scribemus illic totam ferme summam negotiorum nostrorum nihil dubitantes, quin ibi propitios patres inveniamus juxta omnia vota nostra prout jam nobis literis et nuntiis polliciti sunt, et fatemur nos singulariter et unice confidere in commendatiis epistolis Reverendi patris nostri domini episcopi et capituli atque incliti senatus Lubicensis santissimum dominum nostrum propter multas rationes tum ob civitatis dignitatem tum etiam notitiam, quam habent de aquilonaribus regnis, denique ob servatam hactenus in ipsa veram Christi religionem et sincerum christianorum hominum commotum. Nos illud beneficium in desolatam ecclesiam Suecanam collatum ea gratitudine prosequi conabimur, ut clerus senatus po-

---

*) Michelsen, l. c. pag. 527.

pulusque Lubicensis inter plurima et maxima beneficia in regnum Sueciae unquam collata nullum eo officio magis pium magisque honestum et sanctum fuisse experiantur. Quod etiam ipsa ecclesia Suecana aeterna memoria et gratitudine compensa studebit, maxime postquam amissam felicitatem recuperaverit, pro cujus recuperatione singulariter de Lubicensi clero et populo confidit. Felicissime valete. Ex Gedano, 20. mensis Julii anno 1527.

XI.

Reverendo patri domino praeposito ceterisque venerabilibus et egregiis viris ac dominis praelatis et canonicis ecclesiae cathedralis Lubicensis, amicis et fratribus nostris charissimis *).

Reverende pater domine praeposite, venerabiles et egregii viri domini et fratres nostri charissimi. Postquam jampridem gravis et horrida tempestas in utramque rempublicam sacram et prophanam per regnum Sueciae invalescens nos in hoc Pruthenorum littus non secus quam maximarum curarum turbine quassatos appulisset, affuerat nobis divina bonitas et nostrae calamitatis multipliciter miserata secundum multitudinem dolorum nostrorum consolatores nostros

---

*) Michelsen l. c. pag. 528.

X.

Johannes dei gratia electus archiepiscopus Upsalensis Reverendo patri domino Johanni Brand decano Lubiciensi necnon sacri palatii apostolici notario, amico nostro tanquam fratri charissimo *).

Reverende pater domine decane, amice tanquam frater charissime Salutem cum sincero favore etc. Nondum rediit ad nos germanus noster magister Olavus, post cujus reditum scribemus latius d. v. et aliis amicis. Jam a scribendo impedimur propter concilium provinciale, quod partim ob nostram causam dominus Reverendissimus archiepiscopus Gnesnensis in Lantinam oppidum diocesis suae convocaverunt. Scribemus illic totam ferme summam negotiorum nostrorum nihil dubitantes, quin ibi propitios patres inveniamus juxta omnia vota nostra prout jam nobis literis et nuntiis polliciti sunt, et fatemur nos singulariter et unice confidere in commendatiis epistolis Reverendi patris nostri domini episcopi et capituli atque incliti senatus Lubicensis santissimum dominum nostrum propter multas rationes tum ob civitatis dignitatem tum etiam notitiam, quam habent de aquilonaribus regnis, denique ob servatam hactenus in ipsa veram Christi religionem et sincerum christianorum hominum commotum. Nos illud beneficium in desolatam ecclesiam Suecanam collatum ea gratitudine prosequi conabimur, ut clerus senatus po-

---

*) Michelsen, l. c. pag. 527.

pulusque Lubicensis inter plurima et maxima beneficia in regnum Sueciae unquam collata nullum eo officio magis pium magisque honestum et sanctum fuisse experiantur. Quod etiam ipsa ecclesia Suecana aeterna memoria et gratitudine compensa studebit, maxime postquam amissam felicitatem recuperaverit, pro cujus recuperatione singulariter de Lubicensi clero et populo confidit. Felicissime valete. Ex Gedano, 20. mensis Julii anno 1527.

XI.

Reverendo patri domino praeposito ceterisque venerabilibus et egregiis viris ac dominis praelatis et canonicis ecclesiae cathedralis Lubicensis, amicis et fratribus nostris charissimis *).

Reverende pater domine praeposite, venerabiles et egregii viri domini et fratres nostri charissimi. Postquam jampridem gravis et horrida tempestas in utramque rempublicam sacram et prophanam per regnum Sueciae invalescens nos in hoc Pruthenorum littus non secus quam maximarum curarum turbine quassatos appulisset, affuerat nobis divina bonitas et nostrae calamitatis multipliciter miserata secundum multitudinem dolorum nostrorum consolatores nostros

*) Michelsen l. c. pag. 528.

multiplicarat. Enimvero omnes, qui in circuitu nostro sunt, Reverendissimi archiepiscopi et episcopi unacum Serenissimo et vere catholico principe Rege Sigismundo domino nostro clementissimo, ita nostris votis assistunt, ita favent, ita invigilant, ut nihil spei nostrae apud ipsos confidenter repositae irritum fuisse demonstrent. Officiis siquidem tanto negotio nostro necessariis ostendere conantur, se non minus nostram quam suam propriam causam assumpsisse. Compertum hoc habemus litteris et nuntiis eorum ad nos non solum ex comitiis regiis Cracoviae in praeterita hyeme peractis, sed ex consilio provinciali, quod modo per Reverendissimum dominum archiepiscopum Gnesnensem celebratur, ad quod omnes praelati regni Poloniae causam nostram ab iisdem comitiis Cracoviensibus propter majorem consolationem nobis impertiendam distulerunt. Haec etsi animum nostrum in magnam spem erigant, fatemur tamen nos non minorem confidentiam de Reverendo patre nostro domino episcopo Lubicensi et vestro venerabili collegio concepisse, postquam perpendimus eam litteraram copiam, quos R. p. sua unacum d. v. in singularem favorem vacillantis christianae relligionis in Suecia sanctissimo domino nostro direxerit, in quibus non modo spei nostrae satisfactum, verum etiam pietati christianae optime consultum atque publicae relligioni adeo efficaciter invigilatum intelleximus, ut non solum nos ipsos sed omnes posteros successores nostros et totam ecclesiam regni Sueciae ob tantum beneficium ecclesiae Lubicensi perpetuo obnoxios confiteamur. Magnum quidem et maximae benignitatis officium erat, quo humanitates vestrae neglectis aut omissis

propriae ecclesiae Lubicensis causis, quae procul dubio maximae sunt, peregrinam ecclesiam Sueticam apud sanctam sedem apostolicam adeo sincere promovere dignabantur. Gratias itaque quas possumus pro tanta benignitate agimus Reverendo patri nostro domino episcopo Lubicensi et nominatim singulis dilectionibus vestris tam nomine nostro quam omnium praelatorum et cleri imo totius ecclesiae regni Sueciae, promittentes nos hoc ipsum beneficium in nos et totam ecclesiam Suecianam collatum ita ad posteritatis memoriam transmissuros, quod etiam, si nostra tempora gratum officium a nobis rependi non permiserint, venturos quoque eos ejusdem ecclesiae Suecanae praelatos credamus, qui officium officio compensare studebunt. Quod etiam deum ipsum optimum maximum per aeternam beatitudinem facturum non dubitamus, qui vos charissimos fratres nostros in hoc periculoso et antichristiano tempore felices conservare dignetur rogamus. Ex Gedano anno domini **1527**, die **21**. Julii.

Johannes,

dei gratia electus archiepiscopus Upsalensis
scripsit manu sua.

XII.

Sanctissimo ac Beatissimo in Christo Patri ac Domino, Domino Clementi VII. divina providentia Sacrosanctae Romanae ac universalis Ecclesiae Summo Pontifici, Domino Clementissimo *).

Post humilem mei Regnique et dominiorum meorum commendationem, et oscula pedum beatorum. Credo jam satis constare Sanctitati Vestrae, quantum fluctuet in his omnibus regionibus Ecclesia Dei, et religio sancta Catholica, cum haec tempestas jam etiam ad ipsam, et ejus sanctam Sedem, quod cum summo dolore meo commemoro, permanaverit; inter alia vero loca, et dominia, quae haereticis turbinibus exagitantur, est maxime Regnum Swetiae, ubi certissimis documentis cognovi jam ante septem annos gravissimos tumultus in ordinem et statum ecclesiasticum excitatos, Episcopos, et Praelatos multos partim occisos, partim in exilium actos, reliquum ordinem ecclesiasticum contemptum, et oppressum, bona ecclesiastica direpta, et occupata; denique humanas divinasque res omnes confusas, atque haec mala eo indies acrius pullulasse, et radices suas egisse, quo a tanto tempore Regnum illud legitimis et consecratis Episcopis, qui se huic tempestati opponere possent, caruit; quo magis miror, Vestram Sanctitatem, sapientissimum praesulem, hactenus huic calamitati Ecclesiae Swecanae

*) Theiner, l. c. pag. 25.

nae non providisse, et Episcopos, qui per Capitula sunt electi, non confirmasse. Ego profato partim quia dolentissimo animo conspicio hanc temporum indignitatem, et rerum christianarum confusionem, partim quia Regnum Sweciae dominiis meis est vicinum, in quo, ubi haec haeresis confirmaretur, ut brevi futurum est, praelatis ecclesiae sublatis, et Regnicolae illi societatem cum Moscis Schismaticis, de qua jam tractant, intrent, possent reipublicae christianae in his praesertim partibus, maximam aliquam ruinam inducere, rogo et obtestor Vestram Sanctitatem, rogant et omnes Praelati Ecclesiastici Regni mei, ut Vestra Sanctitas citra moram ipsi Ecclesiae Swecanae, adeo naufraganti, succurere curet. Quod opportune faciet Vestra Sanctitas si R:do patri Domino Joanni Magni Gotho Electo Archiepiscopo Upsalensi, consecrationis munus quantocius permiserit, auctoritatemque reliquis Ecclesiis Episcopos praeficiendi, et consecrandi concesserit, quo impetrato, idem consecratus Archiepiscopus se viriliter et cum plena auctoritate pro sancta religione christiana contra invalescentes haereses opponeret; utque Principum et Magistratuum auxilio innixus, istius Sanctae Sedis Apostolicae obedientiam, ibidem collapsam, restauraret, et confirmaret, bonisque ecclesiarum, quae nunc violenter occupantur, restitutis, omnia debita Camerae apostolicae, si hac causa res tam salubris negligitur, plene persolvi procuraret. Cui ego omni ope et auxilio meo adessem, ut religionem et Ecclesias ad pristinum statum in illo regno restitueret; alioquin nisi Vestra Sanctitas ita facere quamprimum curaverit, actum erit prorsus de fide Catholica in ipso Regno

Swetiae, aliisque dominiis illi adjacentibus. Verum ego non dubito Vestram Sanctitatem pro sua prudentia et pietate non levipensuram hoc naufragium Ecclesiae Swecanae, et preces intercessionemque meam non obauditaram. Quae felicissime valeat, meque regnumque et dominia mea sibi habeat commendata. Datum Pijotreoviae die XXIV. mensis Januarii. Anno Domini MDXXVIII. Regni mei XXI.

Ejusdem Sanctitatis Vestrae obsequentissimus filius Sigismundus Rex Poloniae
manu propria subscripsi.

XIII.

Sanctissimo, ac Beatissimo in Christo Patri et Domino, Domino Clementi VII. divina providentia Sacrosanctae Romanae ac universalis Ecclesiae Summo Pontifici, Domino Clementissimo *).

Sanctissime ac Beatissime pater et domine, domine clementissime. Post servitutis, et orationum nostrarum humilem commendationem, et oscula pedum beatorum. Cum non ita pridem Synodum ageremus, partim de rebus nostris ecclesiasticis, partim vero de consulendis adversitatibus Vestrae Sanctitatis,

*) Theiner, l. c. pag. 26.

quae nos tanto moerore concusserant, quantus nec verbis exprimi potest, supervenit profugus ad oras nostras Reverendissimus Dominus Joannes Magni Gothus, Electus Archiepiscopus Upsalensis, qui sua calamitate auxit vehementer dolorem, et moerorem nostrum, cum ab illo et aliis intellexissemus totum ordinem et statum ecclesiasticum Regni Sweciae penitus corruisse, vimque et seditionem haereticorum adeo circumquaque invalescere, ut nisi nobis in unius principis nostri pietate spes esset, etiam de nobis brevi actum judicare possemus. Ita enim divina permissione ubique nunc fremunt in nos omnes saeculares ordines, quibus nihil est jucundius, quam Vestrae Sanctitatis, et nostrum omnium calamitates audire; tantum abest, ut ulla comisseratione in periclitantem ecclesiam moveantur. Et quia potissima fuit causa invectionis Lutheranismi, et corruptionis Regni Sweciae, quod per tot annos deerant Episcopi et pastores, qui haec curarent, et rem ecclesiasticam manutenerent, haecque adhuc unica spes superest Regni illius ad cor reducendi, supplicamus humiliter Vestrae Sanctitati, ut dictum Reverendissimum Dominum Joannem Gothum electum Archiepiscopum Upsalensem nee non et alios Episcopos per Capitula sua Electos, confirmare, et consecrandi facultatem illis praestare dignetur citra moram, donec adhuc spes aliqua salutis illorum superesse videtur; nam illi obtenta gratia Vestrae Sanctitatis exponerent se velis et remis omnibus adversus haereticorum et sacrilegorum suorum tempestates, pollicerenturque illi, cum primum possessiones ecclesiarum suarum adepti fuerint, et vindicarint illas ex manibus saecularium, omnia Jura et debita Camerae Sanctitatis Vestrae in totum exsolvere; haec illorum,

et nostra supplicatio, quia non minus ad Sanctitatem Vestram quam ad nos universos pertinet, nam cum partes labant, summa turbatur; non dubitamus, quin Vestra Sanctitas pro sua prudentia, et pietate sit huic perniciosissimo incendio hoc opportuno modo provisura, quodque non pluris factura sit praesens aliquod compendium quam tot Ecclesiarum totque animarum jacturam incomparabilem. Commendamus nos etiam atque etiam humiliter Vestrae Sanctitati, quam Dominus Deus servet semper sospitem et felicem. Datum ex oppido Pijotriow die XXVIII. Mensis Januarii. Anno Domini MDXXVIII.

Ejusdem Sanctitatis Vestrae
Devotae Creaturae et humiles Servitores ac Capellani.

Joannes Archiepiscopus Gnesnensis,
Legatus natus et primas.

Petrus Episcopus Cracoviensis
et Regni Poloniae Vice-Cancellarius.

Mathias Episcopus Wladislaviensis.
Joannes Episcopus Posnaniensis.
Andreas Electus Plocensis et Joannes Electus et confirmatus Premisliensis.

